

**Caroli Nicolai Langii Lucernens. Helvet. Phil. & Medici ... Historia lapidum figuratorum Helvetiae, ejusque viciniae. In quâ non solùm enarrantur omnia eorum genera, species et vires æneisque tabulis repræsentantur. Sed insuper adducuntur eorum loca nativa, in quibus reperiri solent, ut cuilibet facile sit eos colligere, modo adducta loca adire libeat / [Carl Nicolaus Lang].**

### **Contributors**

Lang, Carl Nicolaus, 1670-1741.

### **Publication/Creation**

Venetiis : Sumptibus authoris, typis Jacobi Tomasini ...; Lucernæ : Apud hæredes Gottofredi Hautt & Joannem Jodocum Halter, 1708.

### **Persistent URL**

<https://wellcomecollection.org/works/cr5ut2jn>

### **License and attribution**

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.



Wellcome Collection  
183 Euston Road  
London NW1 2BE UK  
T +44 (0)20 7611 8722  
E [library@wellcomecollection.org](mailto:library@wellcomecollection.org)  
<https://wellcomecollection.org>








32148/B





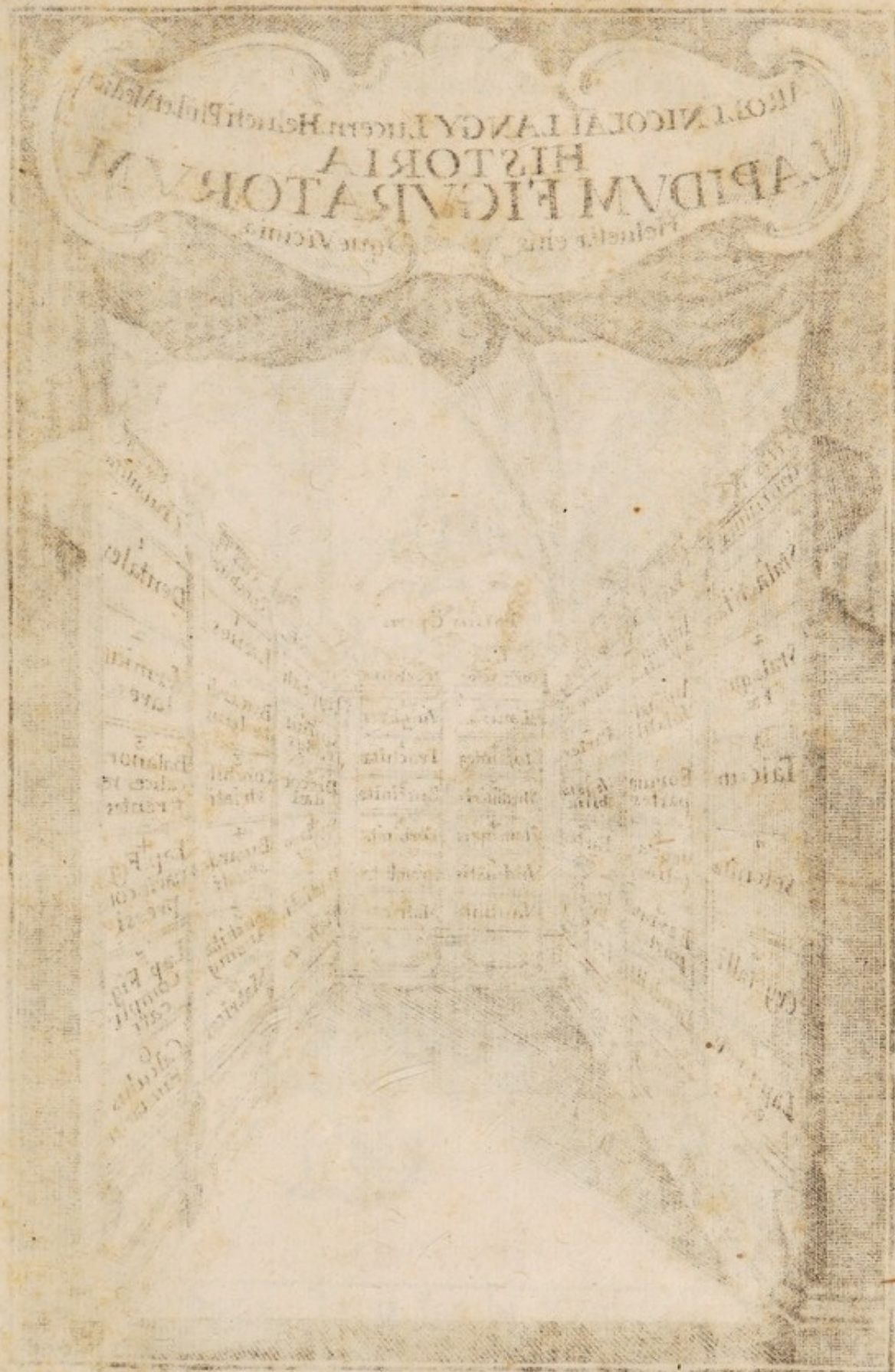
Digitized by the Internet Archive  
in 2019 with funding from  
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30538038>













Ambrosius Besutius Del: Paulus Blancus Mediolan: Sculp:



CAROLI NICOLAI LANGII

Lucernenf. Helvet. Phil. & Medici

Acad. Cæs. LEOPOLD. Nat. Curios. German. & Physio-Crit. Senenf.

# HISTORIA

LAPIDUM FIGURATORUM

HELVETIÆ,

EJUSQUE VICINIÆ,

In quâ non solum enarrantur omnia eorum

GENERA, SPECIES ET VIRES

ÆNEISQUE TABULIS REPRÆSENTANTUR,

Sed insuper adducuntur eorum

LOCA NATIVA,

IN QUIBUS REPERIRI SOLENT,

UT CUILIBET FACILE SIT EOS COL-

LIGERE, MODO ADDUCTA LOCA

ADIRE LIBEAT.



VENETIIS MDCCVIII.

---

Sumptibus Authoris, Typis Jacobi Tomasini,  
SUPERIORUM PERMISSU.

Lucernæ, apud Hæredes Gottofredi Hautt,  
& Joannem Jodocum Halter,





Multa fecisti tu Domine Deus meus mi-  
rabilia tua: & cogitationibus tuis non  
est qui similis sit tibi. *Psal. 39. v. 6.*



Stanger, Arthur, Typ. Jacobus Tomlinson  
Lectura, apud Jacobus Tomlinson  
& Johannem Jacobum Hahn





AMPLISSIMIS  
INCLYTÆ REIPUBLICÆ  
LUCERNENSIS  
PROCERIBUS  
PATRIÆ PATRIBUS.

Carolus Nicolaus Langius Felicitatem.



*Mans Patriæ civis, AMPLISSIMI  
PROCERES, non solum tenetur  
ejusdem bona jamjam nota quo-  
cunque possibili modo tueri & ex-  
colere, sed insuper omni conatu eò anniti debet,  
ut nova acquirantur & detegantur bona, qui-  
bus*



# DEDICATIO.

*bus salus Patriæ de die in diem magis accrescat; Hoc autem præstandum erit cuilibet in suâ vocatione, ad quam Deus illum creavit: Quod diu mecum animo peragens tandem Historiam Lapidum Figuratorum Helvetiæ nostræ conscribere decrevi, utpote qui in regionibus nostris frequentes sunt, & à paucissimis hucusque descripti, ac præterea mirabili suâ structurâ mirabiles quoque latentes virtutes nobis promittunt, quæ ad solatium nostrorum municipalium gravi morbo detentorum conducere poterunt. Hanc qualemcunque vobis, **AMPLISSIMI PROCERES**, offerre humiliter mihi liceat, conatumque, impensos labores & sumptus infimi vestri civis non dedignemini, rogo; estis enim solliciti Patriæ Patres, quibus nil magis cordi est, quàm suorum salus, & omne id, quod ejus conservationem stabilire videtur. Hoc nos omnes quàm maximè experimur, dum disponente vestrà prudentiâ, sollicitudine & amore altâ*



# DEDICATIO.

*altâ fruimur pace eo tempore, quo omnes Helvetiâ nostrâ vicinâ regiones immiti excruciantur Marte. Valete, & adhuc diu ad Patriæ incolumitatem incolumes vivite, meaqué studia potente vestrâ, quâ polletis, Gratiâ & Auctoritate foveate.*







## PRÆFATIO

**I**N lucem demum prodit, Amice Lector, Historia Lapidum Figuratorum Helvetiæ nostræ in Ideâ meâ ante duos annos editâ promissa, quam lubenter citiùs parafsem, nisi plura adhuc priùs enucleanda ac superanda fuissent; quamvis enim in eâ solummodò tractetur de Lapidibus Figuratis, cum tamen hi figurâ suâ præseferant infinita corpora naturalia tam è Regno Animalì, quàm Vegetabili desumpta, eorumque origo & lapidea metamorphosis necdum nobis perspectè sit cognita, multus denuò desiderabatur labor ad eos ritè describendos, & quidquam probabile de eorum productionis modo statuendum, de quo etiamnum inter modernos Philosophos dura viget disceptatio.

Jam intellexeris è præmissâ ideâ non solum methodum & ordinem, quem in præsentì Lapidum Figuratorum Historiâ observo, sed



## PRÆFATIO.

sed insuper Patriam meam majori ex parte satisfactam mihi primam & præcipuam præbuisse ansam illam conscribendi, nec minorem stimulum hoc tenue opusculum absolvendi me contraxisse è frequenti Elegantis Tractatus de Cochlitis &c. Angliæ *Præclari Viri D. Martini Listeri* lectione, ac emolumentum, quo facilius Lapides Figuratos in sua genera distribuere. Similiter fateri cogor, me non parvum lumen hausisse ex insigni Lithophylacio Britannico *Celebris Viri D. Eduardi Luidij*, quo potissimum Lapides Figuratos in suas debitas classes distinxì, plurimorumque analogiâ clariùs cognitâ ad sua corpora reduxi: è pluribus demum Authoribus plura addidici, quos in particulari materiæ descriptione diligenter adnotatos invenies.

Magnam verò occasionem præsentem tractatum perficiendi mihi suppeditavit Ill<sup>mus</sup> & Excell<sup>mus</sup> D. FRANCISCUS HONORIUS COMES DE TRAUTMANSDORF ad Respublicas Helveticas Orator Cæsareus Extraordinarius magnus Musarum Patronus, studijque lithologici summus Amicus, qui, ut animum suum gravibus tanti ministerij curis quandoque defatigatum leniter demulceret, Lapides Figuratos amicorum suorum ope per integram Helvetiam colligi, sibi que transmitti curavit, quos ejusdem jussu



## PRÆFATIO.

jussu in ordinem, quem præ manibus habes, redegisti, ita ut præsens Lapidum Figuratorum descriptio bono jure Museum Lapidum Trautmandorffianum nuncupari posset, cum pleraque & præcipua expositorum lapidum pars in illo quoque contineatur.

Unde autem lapides magis notabiles in hac Historiâ descripti transmissi fuerint, & quis eos communicaverit, in quâlibet eorum specie memoravi; minimè verò silentio prætereundum est, quàm plures fuisse donatos ab Ill<sup>ri</sup>. & Magnifico D. PETRO VALKENIER Præpotentum Belgij Ordinum ad Respublicas Helveticas Ablegato Extraordinario, qui, prout in omni scientiarum genere versatissimus existit, in hoc tamen studio lithologico, quantum negotia tam conspicui officij permittebant, majorem semper adhibuit attentionem, ut animum quandoque curis gravem suavi hac meditatione sublevaret.

Præter enumerationem classium, generum & specierum Lapidum Figuratorum Helveticorum quandoque classi aut generi etiam subjunxi descriptionem alicujus lapidis exotici, vel ob affinitatem, quæ in eo cum præcedentibus speciebus propter similitudinem structuræ & figuræ observatur, vel etiam ob aliquam peculiarem virtutem, quam possidere



## PRÆFATIO.

possidere creditur, & propterea in nostris regionibus à pluribus expeditur, & agnoscitur.

In designandâ generis alicujus Lapidum Figuratorum notâ caracteristicâ eam proponere semper studui, per quam mihi videbatur, ab omnibus alijs generibus posse sufficienter distingui, cum verò nota caracteristica illorum lapidum, qui conchas marinas præferunt, ab his derivari debuisset, & quandoque nullam certam in Authoribus deprehendere potui, sæpius nova excogitanda mihi fuit, quâ, si iusta judicetur, mecum frui non dedigneris, si autem erroneam agnoveris, benevolo animo corrigas, utpote inventam à viro, qui longinquus à mari immensum ejus supellectile vix admirandi occasionem habuit, multò minùs cognoscendi, & illud in suas classes ac genera distribuendi. Hoc tamen per illud breve tempus, quod apud mare degi, observare mihi licuit, infinita ejus producta, præsertim autem conchylia in longè perfectiorem potuisse redigi ordinem, quàm hucusque actum est, etiamsi Clarissimi Viri de hac materiâ jam copiosam scripturitionem fecere, sed pensum hoc Philosophis in hoc scientiarum genere versatioribus discutiendum relinquo.

Quod admirandam Lapidum Figurato-  
rum

)b(



## PRÆFATIO.

rum structuram attinet, illorum generationem in genere præsertim eorum, qui ad certa corpora marina reduci possunt, in parte tertiâ hujus Tractatus, prout tenues meæ vires permittent, exponam; reliquorum autem productionis modum, variamque structuram tam internam, quàm externam cum suis coloribus, armaturis, & si quæ alia sint accidentia illos concomitantia in quâlibet classi, vel etiam genere, si opus videbatur, explicavi, fundando omnes mentis meæ rudes conceptus supra prima principia de generatione lapidum in *Partis primæ lib. I. cap. 5.* hujus Tractatus adducta, licet forsitan quoque incongruè stabilita.

Quoad virtutes Lapidum Figuratorum, cum hi hucusque à paucissimis cogniti sint, & illæ insuper per simplicem experientiam indagandæ, non mirum erit, etiamsi paucae recensendæ veniant; plures quidem ijs adscripserunt Veteres; verum cum potius superstitioni (cui cæca antiquitas quamplurimum dedita erat) quàm veræ rationi & experientiæ inniti videantur, eas consultò omisi, addendo tantum illas, quæ à Practicis fide dignis celebrantur, & veræ rationi minimè repugnant.

Plura adhuc de lapidibus addi potuissent.



## PRÆFATIO.

fent, cùm autem præfens tractatus in nimis amplum volumen accreviffet, & instituti mei effet, tantùm de Lapidibus Figuratis Helvetiæ noſtræ differere, ſufficit pronunc, ea ſolummodo breviter indigitare, quæ ad completam Lapidum Hiftoriam denuò deſiderari videntur, & tractu temporis à doctioribus Philoſophis deſcribi poterunt, aut, ſi Deo placuerit, magis vulgaria ipſemet pertractabo.

Inter hæc primò occurrit arena, de quâ pauciſſima proſtant, & ſtatim quæri licebit, utrum naturaliter in ſimpliciora principia reſolvi poſſit, vel an à Summo Creatore in primordijs mundi formata fuerit, ut ſit primum omnium lapidum principium, è quo hi producantur, & in quod iterum ultimò reſolvantur. Dein poterit arena dividi in foſſilem, fluviatilem, & marinam, inter quas arenæ ſpecies non parva deprehendetur differentia tam quoad colorem & figuram, quàm quoad diaphaneitatem vel opacitatem; ultimò demum inſtituenda erit deſcriptio lapidum arenaceorum, eorum ſcilicet, qui è ſimplici arenà conſtant, & in eam facili negotio diſſolvuntur, quâ occasione ſimul eventilandum erit, utrum ſtrata arenarum in ſummis montibus quandoque apparentia ſint certa inditia Aquarum Diluvialium alpes olim occupantium, & utrum ab his formari potuerint.



## PRÆFATIO.

Post arenam lapidesque arenaceos considerandæ veniunt infinitæ & diversissimæ silicis species, quæ colore, venis, figurâ, magnitudine, diaphaneitate, & gravitate ac duritie sæpius inter se quàm maximè differunt, hinc causæ examinandæ, unde tantæ diversitates dependeant. Cæterùm de silicibus subrotundis & lævibus in summis alpibus, per quos nimirum nullus rivulus excurrere potest, quæri solet, utrum ita læves & subrotundi generari queant, vel an asperi & inæquales primò producti, dein à fluvijs lævigati & rotundati mediante Diluvio ad alpes translati fuerint?

Silices sequuntur describendi lapides calcarij propriè dicti, in quo solo nimirum generari soleant, quot eorum dentur differentiæ tam quoad substantiam quàm quoad colorem, reliquaque accidentia lapidibus communia, & qui ad calcem conficiendam meliores existant.

His succedunt lapides fissiles, quorum diversitas magna est quoad colorem, duritiem, structuram, & situm intra terram, quomodo generentur, ut tam faciliter in millenas & sæpius quàm maximas laminas findi queant.

Consideratis lapidibus fissilibus multivaria rupium & faxorum genera observanda



## PRÆFATIO.

da forent, quæ sæpius diversimodè differunt secundum varium eorum situm, prout nimirum Septentrionem, aut Meridiem spectant, in alpibus & locis sublimibus, aut demissis collocata sunt, vel integras rupes, aut tantùm fragmenta quædam constituunt, quænam verò sit eorum structura interna, non rarò haud parum à superficiè externâ & aeri expositâ diversa, intra cavernas montium explorari debet. Inter saxa quoque observandæ erunt innumeræ marmoris species colore, venis ac duritie inter se distinctæ. Denique circa saxa hoc potissimum admirandum occurrit, quòd quandoque summa rupium, altissimorumque montium cacumina in mera frustra lapidea divisa observentur, & insuper nonnunquam in planitie quâdam, vel etiam collibus ab editioribus locis longissimè dissitis, vel per vales ab ijs separatis fragmenta quædam, seu frustra saxea ingentis magnitudinis ad aliquot cubitos alta & lata sita deprehendantur: quomodo antedictæ divisiones durissimis rupibus fuerint illatæ, & descripta rupium fragmenta ad hujusmodi loca delata magno sanè studio inquirendum mihi videtur: Etenim hoc modo & hujusmodi in locis fuisse generata vix credendum puto, cùm verissima rupium fragmenta præferant.



## PRÆFATIO.

Præterea describendi forent pyritæ tam lapidei, quàm metallares colore, duritie, structurâ & figurâ inter se diversi.

De lapidibus pretiosis jam plures celeberrimi Authores scripserunt, sed de fluoribus ad illos colore aut substantiâ accedentibus hucusque pauci mentionem fecere.

Demum conscribendi erunt lapides, qui desumuntur ex animalibus volatilibus, terrestribus, aquatilibus & insectis, quibus addenda nonnulla corpora, quæ de lapideâ & metallicâ substantiâ simul participare videntur cum descriptione plantarum marinarum, quæ ad naturam lapideam proximè accedunt, & ideo Lithophyta dicuntur.

Hæc sunt, Amice Lector, quæ te in præfenti præfatione monere volui, & in sequenti tractatu tibi perlegenda occurrent, in quibus, licèt solummodo materiam lapideam evolvant, non minorem naturæ operandi segetem invenies, ac in alio rerum naturalium regno hucusque perspecta est, quam si ruditer expositam, & tamen publico juri traditam miraberis, altioraque naturæ mysteria minùs congruè ac strigosè interpretata offendas, benevolo & tranquillo animo errores aut corrigere, aut condonare placeat; languido enim meo judicio, ingenioque hebeti ac animo  
multis



## PRÆFATIO.

multis curis & copiosâ praxi quasi obruto congesta puta, & insuper nullâ amicorum opesed tenuibus solùm fortunæ meæ viribus promota, hunc tantùm in finem, ut tædiosa vitæ hujus momenta suavi hâc contemplatione mitigarem, & simul Patriæ meæ per tam copiosam diversissimorum lapidum exhibitionem campum aperirem, plura adhuc longè mirabiliora investigandi, quæ demum ad magnam ægrorum utilitatem dirigi poterunt, si nimirum ex ijs attentius consideratis, & per analin chimicam resolutis tales virtutes emergant, & prodantur, quæ ad quam plurimos mortalium morbos fugandos, radicitusque extirpandos mirè proderunt; conatum itaque meum qualiscunque sit, æqui bonique consule, minimè dubitans, si majori fortunâ ac ingenio dotatus fuisssem, tibi quoque opus longè perfectius pulchrioribusque iconibus adornatum comparasssem.

---

### Ad Bibliopegum.

Hic monendus est propter dispositionem Iconum in hoc Libro contentarum, quæ vel simul in fine libri poni poterunt, vel hinc inde inter scripturam ipsam misceri, ut nimirum figuræ lapidum descriptioni proximæ sint. Si primo modo colligari debent, tunc Icones in ordinem redigendæ sunt secundum numerum intra marginem contentum, si verò secundo modo, tunc numerus extra marginem Iconum notatus paginam ejusdem numeri respicere debet; Icon parva autem salium figuras exhibens semper juxta paginam 6, ponenda est.

IN-



# INDEX CAPITUM.

## PART. I. LIB. I.

- CAP. I. *Quid sit Lapis, ejusque generandi modus.* pag. 1.  
II. *De Sale Lapidum causâ primariâ.* 2.  
III. *De Lacte Lunæ, ejusque usu medicinali.* 6.  
IV. *De Liquore terrestri viscido & ramoso lapidum causâ secundariâ.* 9.  
V. *De partium configuratione & coaptatione lapidum causâ occasionali.* 10.  
VI. *De differentijs genericis lapidum, quorum nonnullæ species alicujus peculiaris & admirandæ qualitatis breviter describuntur.* 12.

## PART. I. LIB. II.

- CAP. I. *Quid sint Lapides Figurati.* 17.  
II. *Quomodo Lapides Figurati in debitum ordinem redigendi sint.* 18.  
III. *Montes Helvetiæ, ejusque viciniae, in quibus Lapides Figurati communiter colliguntur, enarrantur.* 20.

## PART. II. LIB. I.

- CAP. I. *Lapides Figurati Crystallini pellucidiores.* 23.  
II. *Lapides Figurati Crystallini obscure pellucidi.* 29.  
III. *Lapides Figurati Crystallini opaci, & vitri instar leviter nitentes.* 31.

## PART. II. LIB. II.

- CAP. I. *De Differentijs Lapidum Figuratorum Pictorum, picturarumque in ijs apparentium causis.* 33.  
II. *An Figure Lapidum Figuratorum Pictorum corpora naturalia præferentium ab ipsis corporibus naturalibus intra terram putrescentibus producantur, vel tantum ab eorum seminio illuc delato.* 35.  
III. *Lapides Figurati Picti animalia eorumque partes representantes.* 38.  
IV. *Lapides Figurati Picti vegetabilia eorumque partes representantes.* 39.  
V. *Lapides Figurati Picti diversas alias imagines representantes.* 40.

## PART. II. LIB. III.

- CAP. I. *Lapides Figurati Petrificati Animalia integra vel eorum partes representantes.* 45.  
II. *Lapides Figurati Petrificati vegetabilia integra, vel eorum partes representantes.* 52.  
III. *Lapides Figurati Petrificati figure incertæ, ad quid referri debeant.* 59.

## PART. II. LIB. IV.

- CAP. I. *Ammonis Cornua quid sint.* 74.  
II.



## INDEX CAPITUM.

- II. *Structura interna Cornuum Ammonis exponitur, quæ è Spondylolithis diversi generis inter se articulatis constat.* 75.
- III. *Varia Cornuum Ammonis structura interna exponitur, quæ non è Spondylolithis constare videtur.* 80.
- IV. *Quid sit Armatura Cornuum Ammonis, reliquorumque Lapidum Figuratorum.* 84.
- V. *Ad quid Cornua Ammonis propriè reducenda sint, quomodo generentur, & quas virtutes possideant.* 85.
- VI. *Quædam Cornua Ammonis incompleta, seu statum embrionatum præferentia describuntur, quæ opinionem diluvianam valdè suspectam reddunt.* 87.
- VII. *Ammonis Cornua levia.* 90.
- VIII. *Ammonis Cornua tuberculis insignita.* 93.
- IX. *Ammonis Cornua striata strijs integris.* ibid.
- X. *Ammonis Cornua striata strijs divisis.* 96.
- XI. *Aliquæ Cornuum Ammonis matrices describuntur.* 100.
- XII. *Lapides Figurati Intorti serpentum in modum in se convoluti: Nautilitæ dicti.* 101.

### PART. II. LIB. V.

- CAP. I. *Pauca quædam de generatione Cochlitarum secundum Diluvianos proponuntur.* 103.
- II. *Cochlitæ mucrone elongato.* 104.
- III. *Cochlitæ ore elongato.* 112.
- IV. *Cochlitæ ore & mucrone simul elongatis.* 114.
- V. *Descriptio Lapidis Chelidoniæ, & Umbilici marini.* 115.

### PART. II. LIB. VI.

- CAP. I. *Lapides Figurati Turbinati helicem non habentes subrotundi, striati, vel punctulati: Echinitæ dicti.* 118.
- II. *Lapides Figurati Turbinati helicem non habentes læves & in longum producti: Belemnitæ dicti.* 129.
- III. *Descriptio Ætitis, seu Aquilini Lapidis.* 133.

### PART. II. LIB. VII.

- CAP. I. *Conchitæ valvis æqualibus læves & ex utroque latere æqualiter diffusi: Æquilateri dicti.* 137.
- II. *Conchitæ valvis æqualibus læves figuræ ex altero cardinis latere diffusiore: Inæquilateri dicti.* 139.
- III. *Conchitæ valvis æqualibus læves insigniter ventricosi: Bucarditæ dicti.* 141.
- IV. *Conchitæ valvis æqualibus æquilateri striati.* 142.



## INDEX CAPITULI.

- V. *Conchitæ valvis æqualibus inæquilateri striati.* 143.
- VI. *Conchitæ valvis æqualibus striati strijs peculiaribus, & ab aliorum Conchitarum strijs differentibus.* 146.
- VII. *Conchitæ valvis æqualibus striati valdè compressi æquilateri.* 147.
- VIII. *Conchitæ valvis æqualibus striati insigniter ventricosi: Bucarditæ dicti.* 148.
- IX. *Conchitæ Membranacei describuntur unà cum crustâ albicante testam referente, quæ quandoque Conchitis inhæret.* 149.
- X. *Conchitæ valvis inæqualibus: Anomij dicti, compressi sine strijs & rostro: Ostracitæ quibusdam.* 150.
- XI. *Conchitæ Anomij sine strijs rostro prominulo non pertuso: Gryphitæ dicti Luidio.* 152.
- XII. *Conchitæ Anomij leves rostro prominulo veluti pertuso Listeri: Terebratulæ Luidio dicti.* 153.

## PART. II. LIB. VIII.

- CAP. I. *Lapides Figurati Tubulosi: Tubulitæ dicti.* 159.
- II. *Recensentur Lapides Figurati variè compressi, inflexi & inter se complicati.* 161.
- III. *Enarrantur appendicis loco duæ observationes anatomicæ.* 163.



NOMINA



# NOMINA LAPIDUM, QUORUM IN HOC LIBRO FIT MENTIO.

A.		A. <i>Agopineo</i>	
AChates,	24	Articulus stellaris lapideus,	67
Adamantes Bohemici,	13	Asterias columnaris,	63
Adamas,	23	Astroites,	23. 59
Adamas Bristorcensium,	27	Stellis maximis,	60
Ætites,	133	Tubularis,	ibid.
Agaricus Mineralis,	6	Aureum fabulum,	43
Saxatilis,	ibid.	Auriamenta,	ibid.
Alcyonium,	72	Aurum,	ibid.
Milesium,	73. 160	Aurum felium,	24. 42
Vermiculare	160	Aurum Rhenanum,	43
Alni folia petrificata,	54	B.	
Alveolus <i>Luidio</i> ,	65	BAlanites,	48. 128
Amaranthus faxeus,	52	Bastoncini di S. Paulo,	127
Amianthus,	31	Belemnites,	129
Ammochrysi,	84	Cylindroidæus,	131
Ammonis Cornu	74	Pyramidalis,	130
Concameratum,	80	Sulcatus,	131
Incompletum seu statum		Brontias,	124
adhuc embrionatum præse-		prima <i>Lachmundi</i> ,	125
rens,	87	Bucardites,	141. 148
Læve,	90	Buccinites,	109
Matrix	100	Bufonites,	51
Striatum,	93	C.	
Tuberculis insignitum,	93	CAlculus humanus rarissimus,	163
Ammonites,	67	Calix quercinus cum pediculo pe-	
Amygdaloides,	56	trificatus,	55
Aquilinus lapis,	133	Callimus lapis,	133
Arabicus lapis,	57	Candela spectrorum,	129
Aranea lapidea marina,	47	Caput bovis vivi cum cerebro petre-	
Ardesia, seu Ardofia,	33	factum,	40
Ardoesa,	ibid.	Caput serpentis lapideum,	47
Ardoise,	ibid.	Carbunculi,	24
Argentum felium,	24	Caricoides,	73
Argillæ, quæ in lapide Geode con-		Caryophilloides,	67
tinentur.	133	Caryophyllus lapideus,	ibid.
Armatura lapidum,	84	Casciarolanus lapis,	15



# NOMINA LAPIDUM.

Cenchrites.	67	Confetti de Tivoli,	31
Cerachates,	24	Corallachates,	24
Ceratites,	57	Corallia marina squamea,	57
Ceraunias,	32. 124	Coralliorum flos.	52
Chamites,	138	Corallites,	56
Chelidonium lapis,	115	Cortex quercinus petrificatus,	54
Chelonitis,	124	Costæ hominis bifurcata,	164
Chrysammonitæ,	84	Cotes optimæ,	54
Chrysammos.	43. 84	Crustosum saxum,	33
Chrysamni,	84	Crystallus montana,	23. 25
Circinata,	137	Cariosa,	26
Coagulum aqueum lapideum,	73	Crystalli montanæ flores,	27
Cochlites,	103	Cuneus tonitruum,	129
Cylindroidæus, seu Pyra-		Cuspidati Ichthyodontes.	50
midalis,	112	Cylindræci Entrochi,	62. 65
Mucronatus,	106	Cymatites.	60
Mucrone elongato,	104		
Ore elongato,	112	<b>D.</b>	
Ore & mucrone simul		Dactylus idæus,	129
elongatis,	114	Dendrachates,	24
Terrestris,	105	Dendrites,	39
Umbilicatus,	ibid.	Partes vegetabilium re-	
Umbonatus,	106	præsentans,	40
Colites,	48	Roseus,	39
Columellæ cylindræcæ,	62	Vegetabilia integra repræ-	
Cometites,	60	sentans,	ibid.
Conchites,	135	Dens Elephantis fossilis,	57
Æquilaterus,	137. 142	Draconius lapis,	41
Anomius,	150	Draconites spurius,	ibid.
Helveticus visu prodigio-		Verus,	ibid.
sus,	146	<b>E.</b>	
Imbricatus,	ibid.	EBur fossile,	16. 57
Inæquilaterus,	139. 143	Echinites,	118
Lævis,	137	Clypeatus,	119
Longus,	145	Cordatus quaternis ra-	
Membranaceus,	149	dijs,	119
Rhomboidalis,	140. 144	Cordatus quinis radijs,	120
Striatus,	142	Cordatus spatagoidæus,	ibid.
Triquetrus,	139. 144	Discoidæus umbonatus,	122
Valdè compressus,	147	Fibularis,	122
		Ovarius,	123
		Echi-	



# NOMINA LAPIDUM.

Echinites strijs capillaceis,	126
Echinitarum matrix,	128
Modiolus scutella-	
tus,	126
Scutulum,	ibid.
Echinometrites,	125
Echinophorites,	113
Encrinus <i>Lachmundi</i> ,	65
Entrochi cylindranei,	62. 65
Stellares,	62
Entrochus columnaris lapidum stel-	
larium minorum,	63
Entrochus pyramidalis,	65
Equisetum petrificatum,	53
Eschara marina fossilis, seu Retepo-	
ra,	57
Euroës,	128
<b>F.</b>	
Faba marina,	116
Fagi folia petrificata,	54
Farnsburgensis lapis luteus,	29
Ficoides,	73
Fissile saxum,	32
Flores Crystalli,	27
Flores Granatorum,	25
Flores Hæmachatis,	24
Flos Coralliorum,	52
Fœtus in corpore matris petrefa-	
cti,	46
Folia Alni petrificata,	54
Fagi petrificata,	ibid.
Quercus petrificata,	ibid.
Salicis petrificata,	ibid.
Fructus taxi petrificatus,	56
Fruentarius lapis,	69
Fucus petrificatus,	53
Fungites,	52
Marinus,	ibid.
Fungus petraeus,	6

<b>G.</b>	
Galactites,	8
Gallites,	55
Gammarolithes,	67
Gemmæ Helveticæ,	23
Geodes lapis,	134
Glacies Mariæ,	27
Glandites Quercinus,	55
Glossopetra,	49
Grammitæ micantes,	42
Granatus Helveticus,	24
Orientalis maximus,	25
Gryphites rugosus,	152
Undosus & lacunofus.	152
Gypsum,	14
<b>H.</b>	
Hæmachates,	24
Hæmachatis flores,	ibid.
Hammites,	67
Hoplites,	84
Hydatites,	60
Hysterolithes,	48
Hysteropetra,	ibid.
<b>I.</b>	
Iaspis,	23
Ichthyodontes cuspidati,	50
Scutellati,	ibid.
Incubi sagittæ,	129
Iris vulgaris,	27
Judaicus lapis,	128
<b>L.</b>	
Lac lunæ,	6
Lapides Figurati complicati,	162
Incrustati,	44
Petrificati,	ibid.
Variè compressi & infle-	
xi.	161
Lapillus aurem humanā referens,	47
Collariformis,	55
Pyriformis,	56



# NOMINA LAPIDUM.

Lapillus scyphoidæus,	67	M.	
Lapis Aquilinus,	133	M	Arcaſita, 91
Arabicus,	57		Marmor menſarium nigrum, 33
Bononiensis,	15		Matites, 47
Buſonius,	124		Meconites. 67
Callimus,	133		Μεταλλόλιθοι 91
Casciarolanus,	15		Mica magnetis, 91
Chelidonium,	115		Millepora, 61
Comenſis,	16		Modiolus Scutellatus, 126
Draconius,	41		Stellatus, 66
Fiſſilis Hetruriæ,	33		Musculites, 140
Frumentarius,	69		Muſcus petrificatus, 53
Geodes,	134		Myrtillites, 56
Islebianus,	37	N.	
Judaicus,	28	N	Autilites, 101
Lebetum,	16		Neritites, 107
Lucifer,	15		Nitidum ſterile, 91
Lyncurius,	129		Nux vomica lapidea, 126
Odore violas referens,	12	O.	
Ollaris,	16	O	Cchi di ſerpi Melitenſium, 51
Percæ piſcis,	51		Oculus cati, 23
Skeleton ſerpentis refe-			Oculus marinus, 116
rens,	79		Odontopetra cuſpidata, 49
Specularis,	27		Molatis, 50
Spinofus,	127		Molaris biretiformis, ibid.
Stellaris angulis acutis,	63		Olives de pierres, 128
Angulis obtuſis,	62		Ollaris lapis, 16
Fiſſilis,	63		Ombria natiformis, 121
Stillatitius,	29		Ombrias, 124
Syriacus,	128		Ophiogloſſum petræum, 49
Vaccinus,	13		Oſteocolla, 57
Laveggi,	16		Oſtracites, 150
Leucachates,	24		Leviter rugoſus & ſpino-
Lichen petrificatus,	53		ſus, 151
Lignum tiliæ petrificatum,	54		Rugoſus, ibid.
Lingua carpionis petrificata,	49		Rugoſus undatus, ibid.
Lithomarga,	57		Ovum Anguinum, 123
Lithophyton,	127	P.	
Lycoperdites,	52	P	Agurus lapideus. 47
Lyncurius lapis,	129		Pala, 43

Pecti-



# NOMINA LAPIDUM.

Pectinites,	147	Saxum fissile,	32
Pectunculites,	ibid.	Scutellati Ichthyodontes,	50
Percæ piscis lapis,	51	Scutulum Echinitarum,	126
Pes animalis aquatici lapideus,	51	Scyphoidæus lapillus,	67
Phænicites,	128	Selenites.	27
Phosphorus mineralis,	15	Serpens petrificatus,	26
Pietra frumentale,	69	Serpentis caput petrificatum,	27
Pisolithes,	56	Silex.	13
Pseudoadamantes,	27	Perforatus,	ibid.
PseudocrySTALLUS,	30	Siliceus pyrites,	14
Pyrenes,	128	Spatum,	24. 91
Pyrimachus,	13	Ebori simile,	16
Pyrites metallaris,	14	Spectrorum candela,	129
Siliceus,	ibid.	Specularis lapis,	27
<b>Q</b>		Sphragis-Asteros,	64
Quartzum,	24	Spina piscis lapidea,	51
Quercinus calix cum pediculo petrificatus,	55	Spinofus lapis,	127
Quercinus cortex petrificatus,	54	Spondylolithæ,	75
Quercinus glandites,	55	Coracoidæi,	78
Quercinus ramus unà cum cochleâ petrificatus,	54	Ovati,	ibid.
Quercus folia petrificata,	ibid.	Subrotundi,	76
<b>R</b>		Spongia lucis,	15
Radioli Echinitarum.	127	Stalactites,	29
Radix lapidea,	54	Crustaceus,	30
Ramus quercus unà cum cochleâ petrificatus,	ibid.	Stiriæ-formis,	29
Rapa in lignum mutata,	73	Tubulatus,	30
Retepora seu Eschara marina fossilis,	57	Stalagmites,	31
Rhodites,	60	Statua uxoris Lothi,	45
Rizoides,	54	Steinomarga,	6
<b>S</b>		Stellaris lapis,	62
Sagittæ incubi,	129	Sterile nitidum,	91
Salicis folia petrificata,	54	Stigmites,	60
Salicites,	69	Stillatitius lapis,	29
Sardachates,	24	Strombites,	114
Saxum,	12	Syriacus lapis,	128
Crustosum,	33	<b>T</b>	
		Alcum,	31
		Taxi fructus petrificatus,	56
		Tecolithos,	128
		Terebratula,	153

Tessera



# NOMINA LAPIDUM.

Terebratula lævis,	153	Turbinites,	110
Lævis & lacunosa,	154	Turchesia,	23
Striata,	155	V	V.
Striata & lacunosa,	157	Accinus lapis,	13
Tessera luforia lapidea,	68	Variolites Lucernensis,	40
Thryallides perpetuæ,	32	Vermeille,	24
Tilia lignum petrificatum,	54	Vermicchiara,	160
Tonitruui cuneus,	129	Vermiculare Alcyonium,	ibid.
Topasius orientalis,	23	Vermicularia,	ibid.
Tophus,	55	Virgulta petrificata,	53
Trochites,	64. 108	Umbilicus marinus,	115
Tubulites,	159	Magnus Indicus,	116
Balanorum calices refe-	161	Umbilicus Veneris,	ibid.
rens,	161	Unicornu fossile,	57
Dentalis,	160.	Volvola doliata,	66
Vermicularis,	ibid.	Urticites,	48



Namen



# Namen

## Der Steinen

Von welchen in diesem Buch meldung  
geschicht.

<b>A.</b>			<b>E.</b>	
Aderstein/	133		Elstein/	51
Agstein/	24		Erbsstein/	56
Agsteinblust/	24		Erdschneckenstein/	105
Alfenschosß/	129		Erdsstein/	133
Austerenstein/	151		Erzfeurstein/	14
<b>B.</b>			<b>F.</b>	
Baumstein/	39		Fahrküttelstein/	102
Bergcorallen/	56		Falscher Drackenstein/	41
Blasßhorn- schneckenstein/	109		Feigenstein/	72
Blende/	91		Feurstein/	14
Bockenstein/	40		Flußstein/	13
Bruststein/	47		Frauen Eyß/	27
Byrlstein/	56		<b>G.</b>	
<b>C.</b>			Gallapffelstein/	55
Cutsch/	60		Gegrabenes breites Helffen-	
Cometstein/	60		bein/	16
Corallenschwam/	52		Gegraben Einhorn/	57
Crystall/	25		Gemahlte Schifferstein/	33
Crystallhemddt/	26		Gehüppeter Fahrküttelstein/	102
Cylinder- schneckenstein/	112		Geschüpte oder wilde Meer-Co-	
<b>D.</b>			rallen/	57
Donnerkiel/	129		Gestirnstein/	59
Donnerstein/	32. 124. 129		Glidtmassensteinlein/	67
Drackenstein/	41		Glimmer/	42
Dreyeckichter Muschlenstein/	139		Gloß- schneckenstein/	108
Dupffenstein/	60		Gluckerenstein/	159
Durchschlechtenstein/	40		Goldförner/	43



# Namen der Steinen.

Goldsandt/	43	Mandelstein/	56
Granaten/	24	Marcasiten/	91
Groß Krottenstein/	124	Meerbonen/	116
Gryffmuschelstein/	152	Meereichlenstein/	161
Gymmuschelstein/	138	Meeriggelstein/	118
<b>H.</b>			
Harnisch der Metallen/	84	Monnmilch/	6
Heidelberstein/	56	Muschlenstein/	135
Heiliger Geiststein/	159	Mutterstein/	48
Hennengold/	24	<b>N.</b>	
Hennensilber/	24	Nabelschneckenstein/	106
Herzstein/	141. 148	Nägeleinstein/	67
Hirsstein/	67	Nagelfelsen/	11
Hölgerne Rub/	73	Nagelfluohen/	11
<b>J.</b>			
Jacobs Muschelstein/	147	Nerischer Schneckenstein/	107
Jaggelschneckenstein/	113	<b>D.</b>	
Judenstein/	128	Driuenstein/	128
<b>K.</b>			
Kampmuschelstein/	147	<b>P.</b>	
Kagengold/	24. 42	Pfeffermuschlenstein/	138
Kagensilber/	24. 42	<b>R.</b>	
Kindtsblatterenstein/	40	Rappenstein/	129
Kiselfeürstein/	14	Räderstein/	64
Kisfelstein/ so weiß und durchsich-	13	Rä dersteinseülein/	65
tig ist/	133	Rhelingstein/	51
Klapperstein/	39	Rogen oder Ragenstein/	67
Kreütterstein/	124	Rothes Agtsteinblust/	24
Krottenstein/	55	Röhrleinstein/	160
Krößleinstein/	91	Rößleinstein/	60
Kupfferblende/	14	<b>S.</b>	
Kupfferstein/	70	Samenstein/	69
Kümichstein/	13	Scherhorn/	75
Küehstein/	16	Schifferstein/	32
<b>L.</b>			
Laven/	42	Schiffküttelstein/	102
Linienstein/	129	Schlangen Eüglein/	51
Luchsstein/	67	Schneckenstein/	103
<b>M.</b>			
Magsamenstein/		Schneckenstein mit außgestreck-	
		tem gewind/	104
		Schneckenstein mit außgestreck-	
		tem und erhebttem mund/	112
		Schneckenstein mit außgestreck-	
		tem mund und gewind/	114



# Namen der Steinen.

Schoßstein/	129	Steinernes Lindenholz/	54
Schwalbenstein/	115	Steinerner Meer- oder Taschen-	
Schwarzgrothe Granaten/	24	krapp/	47
Schwarze Schifferstein/	33	Steinerne Meerspinn/	47
Seeapffelstein/	140	Steinernes Moos/	53
Seenesselstein/	48	Steinerne Natterzünglein/	49
Sigstein/	60	Steinerne Oliven/	128
Spaden/	124	Steinerne Psifferling oder	
Spangenstein/	65	Schwämme/	52
Spaas/	91	Steinerner Schlangenkopff/	47
Steinmarck/	6	Steinerner Stockzahn/	51
Steinerne Buchletter/	54	Steinernes Wasser-schafftheu/	53
Steinerner Eichast sambt einem		Steinerne Weidenletter/	54
schnecken/	54	Steinerne Wolffsfüß/	53
Steinerne Eichletter/	54	Steinerne Wolffsschwämme/	53
Steinerne Eichlen/	55	Steinerne Burgen/	54
Steinernes Eichenhülßlein sambt		Steinerne Würffel/	68
dem stielein/	54	Stein/ so einem menschen ohr	
Steinerne Eichrinden/	54	gleichet/	47
Steinerne Erlenletter/	54	Steinzahn/	49
Steinerne Eßnägelein/	67	Steinzungen/	49
Steinerner Fischgradt/	51	Sternstein/	60. 62. 63
Steinerne Fischzahn/	49	Sternsteinseulein/	63
Steinerne Frucht von dem Ei-		Stichlingstein/	51
benbaum/	56	Strallstein/	25
Steinernes Füßlein/	51	Straubenhorn-schneckenstein/	114
Steinerne Gallapffel/	55	Strauschneckenstein/	110
Steinerner gekraußter Corallen-		Straubenstein/	110
schwam/	52	Stuffleingold/	43
Steinernes Gestäud/	53	Stumpffechte Sternstein/	62
Steinerne grosse Meerpferdt-			
zahn/	50	<b>Z.</b>	
Steinerne Karpffenzungen/	49	Zalch/	31
Steinerner Kagenwadel oder		Zopffschneckenstein/	108
Schafftheu/	53	Zropffstein/	29
Steinerne Kegelein/	65	Zufft oder Zugstein/	55
Steinerner kleiner runder Stock-			
zahn/	51	<b>B.</b>	
Steinernes Leberkraut/	53	Beielstein/	12
		Bettelin/	129
		Unser Frauen Eyß/	27



# Namen der Steine.

<b>W.</b>			<b>Wilde oder geschüpte Corallen/</b>	
<b>Wahrer Drackenstein/</b>	41		<b>len/</b>	57
<b>Wallstein/</b>	29		<b>Wurmrohrleinsteine/</b>	160
<b>Wasser/ so zu stein worden/</b>	73		<b>3.</b>	
<b>Wasserstein/</b>	60		<b>Zähnligold/</b>	43
<b>Weidenbletterstein/</b>	69		<b>Zahnrohrleinsteine/</b>	160
<b>Weisser Glimmer/</b>	91		<b>Zieherhorn/</b>	75
<b>Weisser Kieselstein/</b>	13		<b>Zugespißte Sternsteine/</b>	63
<b>Wetterstein/</b>	124			





# HISTORIÆ

## LAPIDUM FIGURATORUM

HELVETIÆ, EIUSQUE VICINIÆ.

### PARS I.

De Lapidibus Vulgaribus & Figuratis  
in genere.



Ecreveram impresentiarum de Lapidibus Figuratis solummodo tractare, verum, cum horum natura integrè cognosci nequeat, nisi prius exponantur proprietates, quas cum aliis lapidibus communes habent, descriptionem Lapidum in genere, principiorumq; eos constituentium huic tractatui præmittendam censeui, quem in finem sit.

## LIBER PRIMUS.

### DE LAPIDIBUS VULGARIBUS IN GENERE.

#### CAPUT PRIMUM.

*Quid sit Lapis, ejusque generandi modus.*

**P**er Lapidem Vulgarem intelligi eos, qui passim obvii sunt, & in pluribus locis frequenter ac copiosè nascuntur, ita ut ferè cuilibet noti sint, nemo ignorat. Lapis verò in genere definitur, quod sit: Minerale durum, grave, nec ductile, nec in aquà solubile. Potissima lapidearum coagulationum causa est sal partim nitrosus, partim acidus in aquà, vel in aëre delitescens, qui mediante alterutro, vel utroq; vehiculo simul poros liquoris, aut luti viscosi subit, in iis figitur, & accedente humiditatis evaporatione unà cum luto in coagulum lapideum exci-

*Definitio  
Lapidis.  
Eius causa  
præcipua  
est sal.*

A

catur,



## 2 HISTORIA LAPIDUM FIGURATORUM

*Aer ambiens petri-  
ficationem  
promovet.*

catur; aer enim ambiens à vapore aquæ magis distensus massam vicinam comprimit, salem in intima spatia ab humore relictâ vi quâdam impellit, & cum contentis sulphuris ramusculis ita involvit, ut porro à reliquâ massâ non nisi potentissimo igne separari queat.

*Ad formã-  
dum lapi-  
dē tria cõ-  
currunt.*

Tria itaque ad formandum lapidem concurrunt: Sal in convenienti vehiculo fusus; Liquor terrestris viscidus, ac demum partium proportionata configuratio, & coaptatio.

*Quorũ om-  
nium flui-  
ditas re-  
quiritur.*

Ut autem hæ partes ad constituendam substantiam lapideam requisitæ intimè sese penetrent, jungantur, & debitè coaptentur, fluiditas omnium, vel sanè potiorum necessaria est, sic enim in motu positæ facilius commiscentur, irretiuntur, & in massam fixam coeunt, unde omnis penè generatio ex fluidis procedit, ita ut ne gemmæ quidem, & lapides durissimi excipiantur.

*Et à qui-  
bus pro-  
prietates  
lapidũ de-  
pendent.*

A sale lapidum durities, gravitas, & quandoque forma dependent, liquor terrestris sulphure fuso imbutus eis colorem, diaphaneitatem, vel opacitatem tribuit, diversa denique partium configuratio, & coaptatio lapidibus aut firmitatem, aut friabilitatem inducit.

## CAPUT SECUNDUM.

### *De Sale Lapidum causâ primariâ.*

*Varia salis  
definitio-  
nes.*

*Secundum  
Mathema-  
ticos.*

**S**ALIS diversæ adducuntur definitiones secundum diversum modum, quo consideratur, & varias ejus proprietates, quæ in tali concipiendi modo menti obveniunt. Hinc Mathematicus illum definit per certas figuras, quibus semper donari credit, & per quas ab aliis corporibus, quæ sales non sunt, sufficienter distingui putat. Quam ob rem *Clarissimus vir Dominicus Gulielmini in sua accurat: Sal. dissert: epist: ad Illustrissimum, & Excell. D. CHRISTINUM MARTINELLI Patritium Venetum* inter hucusq. excogitatas salis descriptiones, illas potissimum approbat, quæ de hujusmodi salium figuris mentionem quandam faciunt, & inventæ sunt à *Langelloto in Chymia Physicâ*, & novissimè à *Lemortio* proximè ad *Langellotum* accedente. Hic salem esse ait: corpus minimum in punctum acutum semper desinens maximè per motum divisibile. *Langellotus* verò dicit: Salem esse corpus obtinens puncta, & acumina, sive illa sint fluida, sive rigida. Attamen nec hæc definitiones adducto Authori omni ex parte placent, quòd Sali tanquam alicui Elemento simplicissimo minus convenire videantur; unde sequentem subjungit. *cit. Tract. pag. 10.* Sales dixerim corpuscula insectilia terminata planis superficiebus, ita ad invicem inclinatis, ut simplicem aliquam includant figuram. Chymici opinantes, omnium rerum naturalium firmitates & pondera potissimum à salibus dependere, judicant, illos esse unum ex principiis corporum activis, sed reliquis magis fixum ac ponderosum. Plures autem Philosophi præcipuè respicientes duas primarias salium proprietates in omnibus eorum speciebus, licet inter se diversis, obvias & sensibiles, nec in ullo alio corpore, quod Sal non est, aut è salibus non constat, observabiles, quæ sunt liquabilitas, & sapiditas, in his dua-

bus



bus proprietatibus salium differentias essentielles collocari debere autumant: propterea *Author Burgundica* dicit: Salem esse corpus durum, & in aquâ dissolubile, quibus *Nobilissimus Boyle* addit: & sapidum, nam posset dari aliquod corpus durum, & in aquâ dissolubile, etiamsi nullus esset sal, nec è sale, aut saltem paucissimo constaret, prout est Lac Lunæ minüs defæcatum, & luto pingui imbutum, & plures Bolorum species, quæ corpora omnia, etiamsi minimè salina sint, aut paucissimo sale imprægnata, tamen facile in aquâ dissolvuntur.

*Secundum Du Hamel & Boyle.*

Cùm igitur non solum dictæ duæ ultimæ proprietates in omnibus salibus sinceris, & à nullo alio corpore heterogeneo obvelatis deprehendantur, sed insuper quilibet sal suam figuram angularem obtineat, ac consistentiæ sit durioris, quælibet dictarum propositionum quidquam peculiare & sali proprium exprimit, unde optimum erit, ex illis unicam salis descriptionem concinnare, quæ omni & soli conveniat hunc in modum: Sal est corpus durum angulare, in aquâ facile liquabile, & sapiditate donatum.

*Definitio Salis secundum Authorem.*

In hac salis descriptione omnes ejus proprietates Essentiales, quæ illum in statu sincero constitutum concomitari solent, continentur, & licet particulis Elementaribus non conveniat, tamen propter hoc non reiicienda videtur, cùm hæ rarò vel nunquam sub sensum cadant, & adhuc magnum subfit dubium, an hæ quatuor hucusque observatæ salium differentes species nimirum: Sal marinus seu muriaticus cubicus, Vitriolum parallelepipedum rhomboideum, Alumen rupeum octaedricum, & Nitrum prismaticum hexagonum, quorum figuræ omnes aut ad pyramides, aut ad prismata reducibiles sint, veræ Elementares salium species existant, seu primigeniæ & componentes, vel an etiam compositæ, aut derivatæ (ut cum *Gulielmini* loquar) sint, prout vult *Clariss. Philosophus & Chymicus D. Homberg*, inq; alias differentes ac invisibiles salium species tanquam Elementares abeant, & dividantur.

Ad majorem autem definitionis intelligentiam sciendum est, quid intelligatur per *to liquabile*, ne pro aliquâ salis in aquam convertibilitate accipiat, quod valde erroneum esset, nam per liquabilitatem salium solummodo indicatur facilis eorum ab aquâ dissolutio, quæ tam ob constantem suum motum omnibus liquidis communem, quàm ob subtilissimas suas particulas interstitia corpusculorum salinorum cohærentium facile penetrat, & illa plerumq; vinculo tantùm mechanico, seu ope propriæ structuræ unita, nulloq; alio vinculo ramofo, aut firmitatem fixam inducente ligata separat, atq; ad minima soluta poris suis figuris salium proportionatis recipit, & levi negotio ob parvitatem molis intra propriam substantiam sustinet, à quibus corpusculis salinis intra poros aquæ hærentibus sapiditas aquæ conciliatur, manifestum signum, quòd non fuerint in aquam conversa, sed tantùm in eà abscondita, dum præsentia suâ aquam salinam reddunt.

*Quid sit salium liquabile in aqua.*

Exposita salium definitione eorum textura consideranda est, quæ constat è pluribus particulis insensibilibus longis, rectis, rigidis, & acutis simul unitis, secundum quam particularum diversitatem variæ quoque salium species exurgunt: unde alii sales sunt acres, alii acetosi, alii neutri, ut Nitrum, Vitriolum, & Sal marinus: alius est volatilis, alius fixus, alius



simplex, alius compositus, dantur denique inflammabiles, & qui non inflammantur.

*Sal Nitrosus.*

*Vitriolum.*

*Sal communis.*

*Differentes salium sapiditates unde procedant.*

Sal Nitrosus cum rebus sulphureis magnam habet cognationem, & cum acetosis effervescit, econtra verò Vitriolum nec cum acetosis tumultuatur, nec id inter & sulphura aliqua affinitas deprehenditur. Sal communis demum ex æquabili elementorum mixtione componitur, quæ illi saporem ex acri & acido temperatum communicat.

Prædictus Author *in cit. diss. de Sal.* contendit, potiores salium differentias præsertim quo ad sapiditatem diversis eorum figuris debere, sic aciditatem adscribit spiculis salinis in acutos angulos desinentibus. Salem verò muriaticum seu marinum, cum acutis angulis careat, & eorum loco omnes rectos habeat, non aciditate, sed falsedine præditum esse; Vitriolum econtra omni falsedine carere, sed aciditate aliquali dulcedine mixtâ donari ob acutos suos angulos, nonnullosq; obtusos adjacentes, in quibus dulcedo consistat. Nitrum verò aciditatem & falsedinem præferre ob angulos rectos & acutos in eodem schemate conjunctos. Alumen demum aciditate prævalente, simul dulcedine & aliquali falsedine imbutum esse supponit, quia in eo prævalent anguli acuti, nihilominus tamen nec rectis nec obtusis destituto. Stipticum autem saporem tam in Alumine quàm in Vitriolo sensibilem dependere docet, non minùs ex asperitate planorum angulos componentium, quàm ex ipsismet angulis, è quibus constituuntur; asperitatem verò planorum derivare à præsentia corpusculorum heterogeneorum è terrâ & particulis mineralium cum salinâ substantiâ commixtorum. Verùm quemadmodum sapor stipticus in Vitriolo & Alumine à variâ corporum heterogeneorum miscelâ dependet, nullus inficias ibit, plures adhuc salium diversas sapiditates à variis particularum salinarum combinationibus, & aliorum corporum admiscelis produci posse. Sed hæc Clarissimus Author de saporibus salium tantùm primigeniorum intelligit, & non derivatorum, quorum tot erunt differentiæ, quot differentes salium combinationes, & miscelæ.

*A quo salium proprietates dependant.*

*Quomodo sales figantur. Et dissolvantur.*

Salium igitur proprietas ab eorum figurâ, & existendi modo potissimum dependet, nec non à corporum poris, quibus applicantur, ita ut idem nunc figat, nunc coagulet, deinde separet, & dissolvat secundum variam partium configurationem, cum quibus commiscetur: Si enim earum cavitates leniter subeant, iis sensim irretiti figuntur, & unâ cum corpore, quod subierunt, in duritiem lapideam coagulantur; Si autem corporis poros vi quâdam penetrent, ut sese insinuando, & quasi incuneando ejus partes sensibiles à se invicem separent, texturam dissolvent, ejusque vincula rumpent, prout aqua simplex dissolvit sales, fortis metalla.

*Ad petrificationem omnis generis sales concurrunt.*

Diversæ lapidum species manifestant ad petrificationem omnis generis sales concurrere. Siquidem sal nitrosus deprehenditur in calce, acetosis in marcasita, neuter in aliis lapidibus. In sale volatili tantillo fixi ligato spiritum lapidificum consistere valde probabile est, qui poros materiæ petrificandæ aperit, & ita disponit, ut sales fixi eos facilius pervadere queant, & accedente debito liquore viscido in lapidem coagulari.

*Quo fiat, ut ubiq;*

Spiritus iste lapidificus mediante vehiculo aëris vel aquæ undique diffunditur, & quamlibet materiam aptam, quam ritè penetrat, figit, sensimque



finque sine sensu in substantiam lapideam convertit. Quamobrem ubique generantur lapides; apparent altissimi montes è meris lapidibus exstructi, quorum nec subjectæ valles, nec prata, nec campi expertes sunt, sapiusque ipsamet aqua innatà vi lapides depascens ob congesta saxa proprios alveos deferere cogitur, & plura corpora, in quæ impingit, petrificat, imò in aëre sive calore, sive frigore perfuso lapides produci videmus, à quibus neque ventia immunia sunt, ita ut lapides quovis tempore, in quâlibet regione, & in omni re gignantur, nihilque naturæ naturalius videatur, quàm lapides generare, sine dubio, ut tanquam sollicita rerum parens debiliora sua producta valido hoc fulcro instauret.

Aër omnis generis salibus præsertim nitro gravescit, quos ab exhalationibus terræ & maris salibus minùs fixis imbutis recipit, vel etiam cavitates subterraneas pervadens, in mineram salis impingit, ejus particulas liberriores solvit, & secum rapit, à quibus in nubibus grando, Ceraunias, in pulmonibus hominum præcipuè prope mare degentium sabulum & lapilli formantur, nec non scorbutus inducitur, pleraque montium cacumina Septentrionem respicientia in rupes durissimas coguntur, imò integræ urbes, equitum turmæ, & pecudum armenta, quorum exemplum habemus in Africâ prope Tripolim, in montanis provinciæ Chilenfis in Armeniâ, nec non in Russia, in naturam lapideam mutatæ sunt. *Vid. Th. Barth. Cent. 2. hist. 100. Phil. Camerar. in descript. ptolem. cent. 2. cap. 7. & Ortelium in descript. Russ.*

Nec solum à vaporibus terræ & maris aër suos recipit sales, nam quoque eliciuntur è saxis ab aëre calido & humido præcipuè ab Austro summo impetu ad rupes allidente, à quo funduntur, & emulgentur terrâ residuâ hinc inde à ventis projectâ, & remanente liquore terrestri & viscido, qui speciem putredinis contrahit, ita ut in eo teste *Nic. Venet. dans la traitté des pierres art. 1.* exigui vermiculi ope microscopii observentur, & meritò dici possit.

Mors etiam saxis, marmoribusq; venit.

Hoc ipsum in causâ est, cur tot foveæ & cavernæ Meridiem spectantes in summitate montium appareant à ventis humidioribus sensim excavatæ, haud dissimili modo, ac saxa in ripis fluviorum sita, aut supra quæ rivulus excurrere solet, exeduntur, hoc tantum discrimine, quod flumina rapido suo motu lapides proximos erodentia integra ramenta lapidea potius, quàm ipsum salem secum raptant, quæ, si sint subtilia, porosque corporum obviorum penetrare apta nata, petrificationem inducent, si verò crassiora existant, & materiæ limosæ ac glutinosæ meatus præcludenti associata, superficietenus tantum corporibus adhærescent, eaque incrustatione obducent, unde aquæ petrificantes, & incrustantes originem suam trahunt.

Aquam copioso sale imbutam esse, nò solummodo aquæ minerales, & marinæ, sed etiam ipsimet vapores aquei hyeme, vel instante frigore sub formâ nivis, aut grandinis decedentes luculenter demonstrant, quo partim in aëre, partim in locis subterraneis imprægnatur, etenim cryptas & fodinas salinas percurrens non minùs latentes sales dissolvit, & secum trahit, ac humores aquei sursum elati nitrum aërium imbibunt, quo in guttulas coeunt & sub formâ pluviae decedentes terram irrigant, & ei fertilitatem inducunt.

Aptif

*lapides generantur.*

*Aër omnis generis salibus gravescit, & quomodo iis imbutur.*

*Lapides quandoque putrescunt.*

*Vermiculi in lapidibus putrescentibus observantur.*

*Petrificatio quomodo fiat, Et incrustatio.*



*Aptissimus  
petrifica-  
tionis sal  
in subter-  
raneis eli-  
citur.*

*Quomodo  
fontes aut  
rivuli in  
summis mō-  
tibus for-  
mentur.  
Quid sit  
Lac Lunæ  
Moon-  
milch.*

*In quo cō-  
sistat Spi-  
ritus Lapi-  
dificus.*

Aptissimum verò petrificationis salem in subterraneis sequenti modo à naturà elici, generatio Lactis Lunæ ( de quâ infra ) persuadere videtur. Aqua nempe mediante calore subterraneo in vapores versa per internas summorum alpium cavernas, quæ pluribus in locis ad altissima montium cacumina penetrant, non secus ac in destillatione aquæ per alembicum, attollitur, ubi in summitate saxosis cavernarum parietibus adhæret, & sensim in guttulas abit, quæ à denuò subsequenter vaporibus ita augentur, & conglobantur, ut facto aquarum quasi agmine in aliquo clivo devexo in scaturiginem erumpentes, aut limpidum fontem, aut susurrantem rivulum producant. Dicti vapores velut rorulentæ, & subtilissimæ humidi particulae constanter sursum avolantes meatus rupium pervadunt, contentumque salem alliciunt, & diluunt, quo saxa in superficie suâ destituta, propriâ naturâ duritiei, & gravitatis deperditâ, substantiam terrestrem albicantem, fungosam, ac levissimam induunt, quæ Lac Lunæ vulgò: *Moonmilch* audit, quia lactis instar dulcescit, & in aquâ dissoluta ei albedinem inducit.

Prædictus sal toties rectificatus, & per infinita terræ cribra ad tantam montium altitudinem cohobatus cum sale volatili vel spiritu aliquo lapidifico magnam habeat affinitatem, & in eo primaria petrificationis causa consistat, necesse est, siquidem saxa illo orbatâ subsistere nequeunt, quin dispositiones lapidi proprias amittant, novæque alterius corporis qualitates assumant, quod manifestè demonstrat generatio Lactis Lunæ in hujusmodi lapidum resolutione supervenientis, cujus præcipuas proprietates hic breviter perstringam: Ad clariorem salium notitiam adduntur figuræ potiorum salis specierum, prout à *Clarif. Listero in doctis. suis Exercitationibus de Therm. & Font. Med. Angliæ exhibentur, & à Doctis. Gulielmino dissert. citat. describuntur. Vid. icon. min.*

## CAPUT TERTIUM.

### *De Lacte Lunæ, ejusque usu Medicinali.*

*Varia Lac-  
tis Luna  
nomina.  
Moon-  
milch.  
Stein-  
marck.  
Locus na-  
tivus.  
Mons Pi-  
leatus seu  
fractus. Pi-  
latusberg.  
Frach-  
moendi*

**L**ac Lunæ est Terra, quæ à variis Authoribus variè denominatur. Ferrandus Imperat. lib. 5. cap. 14. hanc Terram Agaricum Minerallem appellat; Gesnerus Agaricum saxatilem seu Fungum petræum, eò quod Agarici instar saxosis parietibus adhæreat. Agricolaë Steinomarga, Germanis *Moonmilch* oder *Steinmarck*, ob substantiam albam, fungosam, & porosam, ex quâ concreta est.

Maximus Lactis Lunæ proventus est in Helvetiâ, ubi in summis altissimorum montium speluncis colligitur, quarum præcipua est in summitate montis Pileati seu Fracti. [Germanis *Pilatusberg* vel *Frachmoendi*, quæ nomina ab ipsis latinis à Romanis istis locis primò impositis, & dein corruptis derivant.] ita vocati, quia nubes ipsius cacumen pilei instar continuè cingunt. *V. Cysat. Histor. Lacus quat. Civit. Sylv. montemq; in medio divisum seu fractum præsefert, & ob adjacentem famosum Pilati lacum valde celebris, ex parte meridionali ditionis subsylvanæ, & ab incolis ob*  
copiam



copiam Lactis Lunæ ibi delitescens Moonloch. (id est Caverna Lunatis) Moonloch. Caverna Lunar. nuncupata. *Vid. tab. I. lit. A.* Hæc caverna sita est in prærupto angulo, quem duæ excelsæ rupes non multum infra summum montis cacumen efformant. Ingressus altus est pedum circiter sexdecim, latus verò novem, è quo indefinenter, nitidissimus, & à deciditibus è fornice guttulis conflatus rivulus gratissimo murmure decurrit. Crypta post decem passus in amplissimum antrum excavatur (ut in *ejusd. tab. icon. min. B.* videre est) cujus diameter se ad viginti passus extendit, altitudine 14. pedes superante. Quod iterum Septentrionem versus angustius factum ultra trecentum passus montem penetrat, ubi tandem in immanem, & stupendam cavitatem dilatatur, quam pastoribus ob præruptas vias hucusque experiri non licuit. Per hanc montis cavitatem usque ad radicem ejus porrectam vapores aquei à calore interno ex latente aqua, quam proculdubio Pileatum cingens Lacus Lucernensis per subterraneos hiatus suppeditat, excitati ascendunt, & undique fornici (qui per totum sui tractum, excepto antro commemorato pendente, quasi arcu velato, in hiantem, sensimque magis angustatam fissuram C ad summum montis culmen usque abeuntem definit) applicantur, qui nunc poros saxi subeundo, salemque in iis contentum solvendo, & imbibendo materiam terrestrem, viscidiusculam & albicantem post se relinquunt, nunc rimas rupium altius penetrando integra fragmenta lapidea separant, B sibi que tam ingentes cavernas efformant. *Quomodo Caverna tam ingentes intra mōtes producantur.*

Interna cavernæ superficies ex omni parte, & quidem pluribus in locis ad pedis unius crassitiem Lacte Lunæ obducta est, & sicuti à constanti aquarum lapsu indefinenter absumitur, ita à perpetua vaporum, qui intra cavitatem à casu ipsius aquæ non parum augentur, destillatione continuo reparatur.

Decimo nono Augusti 1703. ingressus sum aliam Cavernam Lunarem excavatam in monte præalto *VWallenstock* appellato ejusdem ditionis ex meris rupibus congesto; cujus ostium minore, quam prioris Cavernæ aditu pater, sensimque angustatum post triginta passus deducit in cryptam satis amplam fornice acuminato obvelatam, è qua alia via primà longè demissior recluditur, & tractu viginti passuum expanditur in vastam Cavernam antro Cavernæ Lunar montis Pileati nec spatio, nec quantitate Lactis Lunæ hinc inde adhærentis minimè cedentem, ubi tres novæ viæ apparent, quarum duæ declives sunt, & tertia sursum tendit, ob frequentes autem & profundas rupium fissuras ulterius progredi non placuit, ne delapsum fortè saxorum fragmentum viam nobis occluderet, & sic recessum impediret. *Caverna Lunar montis VWallenstock. descriptio.*

Per dictas rimas constanter aqua limpidissima guttatim destillat, nec non per alia foramina subrotunda, diametro suo spithamam colligentia in istis cryptis passim obvia, quæ intus à decidente aqua valde lævigata tortuoso, multisque flexibus sinuoso ductu versus apicem montis porrecto altissimè montem pervadunt, donec sensim contracta prorsus oblitterentur; aqua per has fissuras & foramina defluens ab annosa nive summitates montium occupante, & à calore æstivo soluta suggeritur, quæ poros saxorum penetrando paulatim eos exedit, sibi que tales vias ad internas cavitates parat, ubi continuo suo halitu & vapore superficiem saxorum extimam solvit, & in substantiam Lactis Lunæ convertit. *Cuius aqua ab annosa Nive summitates montium occupante derivat.*

Præter



## 8 HISTORIA LAPIDUM FIGURATORUM

*Lac Lunæ  
aëri alpino  
expositum  
faciliter  
iterum na-  
turam la-  
pidis in-  
ducit.*

Præter commemorata in præscriptâ Cavernâ observare licuit Lac Lunæ ingressui Cavernæ proximum, aërique magis expositum facillimè iterum induere naturam lapidis, sine dubio ob nitrum aëreum illi de novo commixtum, à quo elegantes figuras acquirit; nam si ab intenso frigore per modum crystallisationis subito induretur, in pulcherrimas stiriolas musci foliolis haud dissimiles excrevit; si verò paulatim condensetur, in superficie lapidum elegantissimum opus reticulare efformat, eodem fermè modo, quo hædera suis ramusculis hinc inde dispersis, sibi que incumbentibus muris adhærere solet. Utrum hujusmodi lapides è substantiâ Lactis Lunæ producti Galactitæ nomen mereantur, versatioribus in hac materiâ decidendum relinquo.

*Galactites  
lapis.*

*Descriptio  
Lactis Lu-  
næ.*

E quibus patet, Lac Lunæ esse: Terram post lapidum per aqueos vapores sale exhausto resolutionem residuam, albam, levem, friabilem, parùm viscosam, saporis subdulcis, sine odore internis lapideis parietibus, & fornici cavernarum subterranearum summis in montibus sitarum adhærentem.

*Eiusque  
Differen-  
tia.*

Differentiæ Lactis Lunæ sunt, quod unum sit defæcatius altero, magis leve, & candidius; minùs defæcatum cognoscitur è striis & maculis subluteis hinc inde per substantiam dispersis, nec non, quòd sit longè gravius durius, & tenacius, & propterea nec in medicinâ tantis viribus pollet.

*Et proprie-  
tates.*

Lac Lunæ ab aquâ dissolvitur, eamque colore lacteo tingit, deinceps aceto mixtum effervesceat, & à spiritibus acidis majori adhuc effervescentiâ exeditur, sed cum spiritu vini nec tumultuatur, nec dissolvitur, quæ denotant, substantiam Lactis Lunæ partium esse tenuium, siccare sine morfu, abstergere, acida imbibere, acria edulcorare, plerisque morbis ab iis provenientes mederi; & non parvam Lac Lunæ inter, & Bolum Armenam deprehendi affinitatem, cujus potiores vires possidet.

*Lactis Lu-  
næ usus  
internus.*

Usus Lactis Lunæ vel est internus, vel externus. Internè prodest in sodâ & ructu nidoroso, grumis sanguinis dissolvendis, nec non in hæmorrhagiis, aliisque sanguinis profluviiis sistendis. In ardore urinæ, & reliquis ejus affectibus ab acrimoniâ & aciditate ortis, speciatim in stranguriâ juvat, dolorem nephriticum sedat, & arenulas è renibus pellit, earumque generationem impedit. In colicâ, diarrhæâ et dyssenteria præsentaneum est remedium, quod nonnulli etiam in febribus malignis & pestilentialibus cum fructu exhibent. Demum lac mulierum lactantium copiosè auget propinatum cum crystallo præparatâ, semine fæniculi, aliisque specificis.

*Usus ex-  
ternus.*

Externè Lac Lunæ confert ad acidum occultum ulcerum absumendum imprimis tibialium, quæ mirè purificat, conglutinat, & ad cicatricem perducit. Multi illud loco nihili albi colliriis addunt ad exsiccanda oculorum ulcera, eorumque defluxiones acres inhibendas. Veterinarios quoque nostros in variis tumoribus id applicare asserit *Celebr. VVagn. in sua hist. Natur. Helvet.*

*Lac Lunæ  
non gene-  
ratur ab  
exhalatio-  
nibus me-  
tallicis.*

Ex dictis facilè colligitur, substantiam Lactis Lunæ non conflare ab exhalationibus metallicis ad superficiem lapidum concretis, quod hucusque plures insignes viri credidère, nam potius aliquod recrementum metallicum grave Arsenico, Sale, aut Sulphure heterogeneo onustum constitueret, quàm Terram albam, levem, ab omni acredine defæcatam, & summè edulcorantem, de quâ hæc pauca sufficiant.



CAPUT QUARTUM:

*De Liquore Terreſtri, viſcido, & ramoſo  
Lapidum cauſa ſecundaria.*

**L**iquor terreſtris viſcidus & ramoſus ad generationem lapidum requiſitus eſt ſubſtantia pinquior terræ, ſeu ſulphurea fuſa, quæ in viſceribus terræ vi caloris ſubterranei, ſuccorumque fermentatione elaborata per ejus internas cavernas & meatus diſtribuitur, partimq; aëri, partim etiam aquæ commiſcetur, crudiore ejus portione luto terreſtri inhærente, quæ deinceps faciliter ſalem ſubeuntem cum ſpiritu lapidifico ſuis ramuſculis involvit, & ad firmitatem, duritiemq; induendam diſponit.

*Quid ſit  
Liquor ter-  
reſtris vi-  
ſcidus.*

Quodd autem huiusmodi Liquor terreſtris & viſcidus revera detur, ultra experimenta inferius in deſcriptione Lapidum Figuratorum adducenda evincunt manifeſtè ſilices Auguſtani cujuſlibet figuræ & magnitudinis inter ſe conglomerati & agglutinati, ſibiq; (licet ſæpius ſeſe in minimo puncto tantum tangant) tam firmiter cohærentes, ut nullà vi ſeparari queant, & ipſi ſilices, etiamſi duriffimi ſint, potius rumperentur, quàm unus ab altero divellatur. Occurrunt ante Portam Geggingianam in loco declivi ab urbe medià leucà diſtante prope viam, quæ ducit Mindelhemium.

*Silices Au-  
guſtani cõ-  
glomerati  
liquorem  
terreſtrem  
viſcidum  
produnt.*

Præterea tam in aëre, quàm in aquà & terrà habentur luculenta huius Liquoris terreſtris viſcidi indicia: in aëre enim illum manifeſtant faciles filamentorum concrectiones, quæ potiffimum in Autumno per aërem volitantia obſervantur, dein ipſæ concrectiones nivis ac grandinis, nec non fulgura tempore æſtivo quolibet nocte aërem illuminantia, ac pluvix tenaciuſculæ & pingues tempore vernali ex Athmoſphærà decedentes latens in aëre ſulphur ſeu ſuccum terreſtrem viſcidum ac ramoſum luculenter produnt. In aquà verò manifeſtatur à bullis & ſpumà in omni aquà obviis, quæ ſine concurſu huius ſucci produci non poſſent, non ſecus ac ipſa glacies ab intenſo frigore inducta. Pinguedo demum terræ in quolibet campo, ac prato apparens ſuccum hunc in eà deliteſcere abundè perſuadet.

*Et alia  
quamplu-  
rima phæ-  
nomena rã  
in aere  
quàm in  
aquà ob-  
via.*

A tenuitate & depuratione huius liquoris lapidum perfectio dependet, nam ad conſtituendum Adamantem, & Cryſtallum, aliasque gemmas pellucas, & pretioſiores requiritur liquor depuratiffimus, quem reliqui lapides opaci, & communiores non exigunt; quo colore, quem plerique à ſubtiliſſimarum particularum metallicarum admixcelà derivare volunt, quamvis potius à diverſà particularum Liquorem terreſtrem conſtituentium mixcelà & diſpoſitione dependeat, hic liquor erit tinctus, tali omnes lapides, qui ex eo conſtantur, tinget, niſi nova ſalium, ſpiritusq; lapidifici admixtio ejus tincturam aut immutet, aut omnino invertat.

*Potior la-  
pidum per-  
fectio ab eo  
dependet.*

*Sicuti &  
color.*



## CAPUT QUINTUM.

*De Partium Configuratione, & coaptatione Lapidum causa occasionali.**Quid sit partium configuratio.*

**D**ebita partium configuratio & coaptatio est earum versus se invicem talis proportio, quæ mediante sibi faciliter applicantur, & ita conjunguntur, ut inde firmitas & durities duæ inseparabiles lapidum proprietates oriantur. Sic quadratum quadrato faciliter applicatur, convexum cavo inseritur &c. cui si accedunt particulæ ramosæ & viscidæ conjuncta corpora irretientes, nexus firmior erit.

*Ad partium configurationem mutuum contactum tria requiruntur.*

Ad mutuum istum & immediatum partium contactum, ac nexum tria prærequiruntur, sine quibus difficulter debita mixtio comparabitur. Primò fluiditas omnium, ut levis aliqua agitatio, & digestio præcedat. Secundò fluidorum pondus, quod partium, quæ satis inter se conveniunt, applicationem non parum juvat. Tertiò compressio circumfusi aëris, quæ sola duo marmora optimè lævigata per simplicem contiguitatem planarum superficierum ita connectit, ut non nisi magnà vi divelli queant.

*Conditiones ad formationem lapidis requisitæ.*

Ex huculq; dictis de lapidum generatione, eorumq; principiis in genere patet, ad coagulationes lapideas requiri: Primò spiritum lapidificum. Secundò debitam salium quantitatem per materiam diffusam. Tertiò liquorem terrestrem viscidum totam massam irrigantem, salesq; irretientem. Quartò denique materiam debitè proportionatam, nimirum, cujus partes sint fluidæ, configuratæ, & justo pondere donatæ, quibus si accedat compressio circumfusi, æquoq; calore, aut frigore imbuti aëris necessariò talis materia in substantiam lapideam converti debet.

## Confectaria.

*Lapis fit condensatione*

**H**inc colligitur. Primò. Omnem lapidum generationem per aliquam condensationem fieri, inductam ab aëre ambiente materiam in lapidem convertendam comprimente.

*Et constrictione.*

Secundò. Hanc condensationem sine aliquali partium materiæ constrictione, humiditatisq; superflue expressione, aut evaporatione non posse fieri.

*Quæ superflua humiditas hinc inde urgetur.*

Tertiò. Humiditatem superfluum sæpius versus centrum materiæ petrificandæ pelli, nonnunquam etiam versus peripheriam, prout nimirum petrificatio à centro, vel peripheriâ incipit.

*Donec aut in lapidem convertatur.*

Quartò. Hanc humiditatem postremò quoq; in substantiam lapidis transmutari, si sit ritè disposita, & sufficienti spiritu lapidifico imprægnata, atq; ex eâ plerumq; nasci lapides pretiosos, aut crySTALLINOS intra lapides inclusos, vel eorum superficiei extimæ inhærentes, nonnunquam tamen etiam ex eâ lapides figurati alterius speciei generantur, prout nimirum magis vel minus fuerit defæcata.

*Aut in Ar-maturam.*

Quintò. Si autem hæc humiditas majori quantitate sulphuris, quàm salis imbuta sit, tunc aliquali visciditate donatur, quæ ad extremitatem lapidum



pidum propulsa, ei sub formâ tunicæ splendentis inhærebit, armaturasq; nitescentes in eorum superficie producet, aut si intra ipsam lapidis substantiam hinc inde dispergatur, vel confluat, varias figuras pictas in eâ efformabit.

*Aut in picturas.*

Sextò. Si denique dicta humiditas præter magnam sulphuris quantitatem copiosâ parte terrestri imbuta sit, & hinc inde per substantiam lapidis distribuat, ac confluat, venas hinc inde per lapidem sine ordine excurrentes constituet. Hæc conjectura ex eo potissimum confirmatur, quod materia in lapidibus venas constituens nunquam sit tantæ duritiæ, sicuti est reliqua lapidis substantia, & consequenter semper magis friabilis; cuius unica causa esse videtur major partis terrestris in materiâ petrificandâ latentis copia, quàm à sale, & liquore terrestri viscido debite irretiri, & ad modum reliquæ substantiæ lapideæ durioris figi potuit.

*Aut in venas lapidum.*

Septimò. Si verò huiusmodi humiditas nullam prorsus dispositionem ad petrificationem habeat, spirituq; lapidifico omnino destituta sit, illa vel sensim exsiccabitur, vel (sed raris vicibus) intra substantiam lapidum aut sub formâ aquæ limpidæ, aut pulveris terrestris (prout nimirum aqua, vel terra prædominabatur) inclusa observabitur, cuius rei veritatem plures CrySTALLORUM species corroborant, ut ex earum enumeratione patebit.

*Aut evaporet.*

*Aut corpus suæ speciei constituat.*

Octavò. In productione lapidum non omnem materiam simul & semel in substantiam lapideam converti, sed primò magis dispositam, deinde minus aptam, primamq; dum lapidescit, contractione suâ secundam liquidiorrem, & ad indurationem minus dispositam quaquaversum per apertos porospellere, donec aut prorsus eliminetur, aut sensim simul induretur, aut corpus suæ speciei constituat.

*Materia lapidis non simul induratur.*

Nonò. Valdè dubiam esse hypothesin *Georgii Baglivi*, qui *Traët. de Vegetatione lapidum* vult, lapides herbarum more crescere, & nutriri: etenim hæ non solum suas habent radices, in quibus succus nutritius elaboratur, sed insuper obtinent vasa, per quæ in omnes plantarum partes distribuitur, ut taceam, substantiam plantarum in omnem dimensionem ab irruente succo nutritio expandi posse, quod substantia lapidum concreta & indurata omnino respuit, & præterea nec radicibus, nec vasculis ad succi nutritii distributionem instructi sunt.

*Lapides non plantarum more crescunt, nec nutriuntur.*

Decimò. Nec majus veritatis specimen præferre illorum opinionem, qui contendunt, omnes lapidum species è minimis arenularum particulis tanquam principiis lapidum simplicissimis produci, cum ipsæ arenulæ minimi lapilli sint ex iisdem principiis, & eadem materiâ conflati. Hoc tamen minimè negandum est, sæpius à conglomeratione, & mediante succo terrestri viscido ac lapidescente plurimarum arenularum seu minimorum lapillorum conglutinatione lapides generari, etenim in plurimis filicis speciebus arenulæ conglomeratæ adhuc observantur, & faciliter distinguuntur, è quibus integra eorum substantia conflata est. Sic in Hammite seu Ammonite arenulæ & minimi lapilli ova piscium præferentes clarè conspiciuntur, non secus ac in aliquibus rupibus vulgò: *Nagelfluhen oder Nagelfelsen* lapilli seu filices minores mediante succo lapidescente inter se uniti, & huiusmodi rupes constituentes distinctè discernuntur.

*Nec eorum principia sunt arena.*

*Nagelfluhen oder Nagelfelsen.*

Undecimò. Omnes lapidum tam pretiosorum quàm reliquorum colores

*Colores la-*



pidum à  
dispositione  
Sulphuris  
dependent.

Et nitor à  
commixto  
sale.

lores à peculiari sulphuris in succo terrestri viscido contenti dispositione dependere, & non ab exhalationibus metallicis, prout potior Philosophorum pars contendit; nam plerumq; lapides pulcherrimè colorati in locis à mineris quàm longissimè diffitis, & ad quæ exhalationes metallorum pertingere nequeunt, generantur, & inveniuntur. Si verò lapidibus præter colorem nitor quidam accedat, probabile esse, hunc à sulphure liquoris terrestris viscido cum aliquo sale in fluorem verso, qui sulphuri illum splendorem communicat, intimè unito, ac saturato derivare.

Hæc sunt principia seu primaria Historiæ meæ Lapidum Figuratorum fundamenta, ratione, & longà ex perientià comprobata, supra quæ universa subsequens de lapidibus doctrina fundabitur, & per quæ omnia phænomena in lapidibus obvia, & hucusq; observata faciliter & clarè explicari poterunt.

## C A P U T S E X T U M.

*De Differentiis Genericis Lapidum, quorum nonnulla species alicujus peculiaris & admiranda qualitatis breviter describuntur.*

Quid sit  
saxum.

**E**Xposità lapidum productione ad eorum differentias descendimus, quas omnes huc adducere nimis amplum foret, cum lapidum differentium in Helvetià infinitus detur numerus, brevitati itaque studens, tantum eas describere conabor, sub quibus nonnullæ lapidum species observantur, quæ ob peculiarem aliquam adjunctam qualitatem soliti Philosophi attentionem merentur. Inter quas primò occurrit saxum lapidis ignobilioris maximum, & frequentissimum genus, ortum ex impuriore materià lapidescente, colore vario, obscuro tamen, & ingrato, integros montes & rupes constituens. Cujus notanda species est Lapis odore violas referens vulgò: *Ein Veielistein*. Magnitudine, & figurà varia, coloris potissimum est cinerei, maculisq; quibusdam nigris & puniceis cum micis aureis interspersi, rudis alioquin, impolitus, & æqualis. Naribus ad motus suavem spirat violæ odorem, qui calore acuitur.

Causa  
odoris hu-  
ius lapidis.

Non ipsius lapidis hunc odorem esse, sed musci cujusdam rufi ei adhærentis jam pridem notavit *Agricola lib. 1. Fossilium c. 5.* qui defectu nutrimenti, & accedente tam aëris, quàm pluviarum humiditate putrescit, coloremque suum album naturalem in croceum commutat, vulgaria exaltati sulphuris indicia, à quo suavissimus hic odor præcipuè dependet, propterea reliqui lapides ejusdem speciei tali musco destituti nullum omnino fundunt odorem, & tantum ex eà parte redolent, cui prædictus muscus inhæret, unde *Vormii* Lapidem odore violas referentem sine musco; sicut & saxum *Sutherlandii* *Celeb. apud Edinburgenses Botanici*, de quo mihi scripsit Amicissimus *Luidius*, quòd muscus saxo odorem debeat, & non saxum musco, alterius speciei esse oportet, è quibus utiq; fornaces in hypocaustis extrui possent, quæ hyeme totam domum grato odore replerent, attritu

Lapis odo-  
re violas  
referens, è  
quo fornaces in hy-  
pocaustis



croceus iste color in flavum convertitur, & materiæ, quâ fricabatur, ultra quatuor dies unâ cum fragrantia infixus manet. Muscum hunc naturæ demulcentis & valde balsamicæ esse judico, cujus tinctura convenienti menstruo extracta fortè in phtisi, aliisque internis exulcerationibus non sine fructu adhiberetur.

extrui  
possunt, à  
nostro dif-  
fert.

Occurrit pluribus in locis Helvetiæ, præsertim in valle, quæ ducit Altorffio ad pagum *Steeg*, in sylvâ Herciniâ quoque colligitur ad ripam rivuli Alt prope S. Blasium, & in valle mortuâ Beatissimæ Virginis vulgò. *Todtnos* dictâ, aliisque adjacentibus clivis.

Locus.

Post saxum frequentius lapidis genus est *Silex* durissimus lapis, extrinsecus lævis, sine poris & angulis, ad muros & ædificia construenda ineptus, cum calcem non bibat, varii coloris, sed obscuri & obsoleti semper. Nonnulli ab igne in calcem, nullius tamen usus, rediguntur, aliqui liquantur, & plerumque foris albi sunt, & translucidi, quos *Aristoteles* *Pyrimachos* vocat, Germani *Flusstein*, oder *VVisser Kislinstein*; hos suppeditat torrens noster Emma dictus, leucam ab urbe Lucernâ distans, affluensque auro, quo ipsum Rhenum ditat. In Bohemiâ prorsus diaphanos reperiri scribit *Boet.* qui in gemmarum formam à gemmariis sculpsuntur, ac pro Adamantibus Bohemicis divenduntur. Plures autem nec ab igne, nec à vetustate consumuntur, è quibus formæ, in quas æs funditur, similitudine confici solent. Aliqui aquam, in quâ *Pyrimachi* candentes ter extincti sunt, contra nephritidem non sine fructu bibunt, imo nosco nob. matronam Lucernæ, quæ usu hujus aquæ ab eâ totaliter liberata fuit.

Silex.

*Pyrimachos* *Aristotelis* *Flusstein*, oder *VVeisser Kislinstein*.

Locus.

Ex eo Adamantes Bohemici fiunt.

*Silex Perforatus*.

Tab. 2. fig.

1.

Eius descriptio.

*Silicis* peculiarem habemus speciem, quæ perforata est, alioquin vulgaris, & calcaria. *Vid. Tab. 2. fig. 1.*

*Silex Perforatus* magnitudine variat, coloris est subcinerei valde obscuri, foramen, quod obliquè eum pervadit, minimumque digitum admittit, nullum proprium observat situm, & à latiore principio versus finem semper magis contrahitur.

Bubulci superstitione ducti vaccarum papillas lactis loco sanguinem fundentes huic foramini immittunt, & emulgent, ut lac corrigatur, unde *Silicem Perforatum* Lapidem *Vaccinum* vocant, vulgò *Kuehstein*.

Vires.

*Lapis Vaccinus*. *Kuehstein*.

An foramen huic lapidi connaturale sit, dubitare licet; Sic enim omnes hujusmodi lapides ex eadem terrâ, & eodem in loco concreti perforati esse deberent, quod tamen non observatur, quamobrem causa hujus foraminis adscribenda erit alicui materiæ externæ acri, rodenti, & tanquam menstruum lapidem sensim sine sensu exedenti, quam aviculæ, vel alia insecta mediantibus suis excrementis suppeditant: *Vid. Tab. 2. n. 2. litt. A.* quæ supra substantiam lapidis deposita, & à pluvîâ liquefacta suo sale volatili, & corrosivo poros silicis facillimè penetrant, eumque solvunt, & sibi tale foramen excavant: prout mihi causam hujus phænominis majori diligentia indaganti sæpius fæces nigricantes & cylindricæ avium excrementis haud absimiles lapidi huic inhaerentes apparuere, quæ cavitati jam formatae, & coloris lutei, quo pleraque foramina obducta sunt, firmiter agglutinatae erant. Utinam prædictæ fæces eundem effectum in corporibus nostris calculo vexatis præstarent!

Causa foraminis

Tab. 2. fig. 2. litt. A

Calculus ut solvatur.

De hac silicis specie mentionem quoque facit solertissimus rerum Helveti-

Locus.



*carum Indagator D. VVagn. in lib. supra cit., quam inveniri ait in Silà, aliisque fluminibus & torrentibus, præter quæ loca integri quoque montes prope Urbes Rheinfelden, & Schopfen in Comitatu Rætelen & Dominio Rheinfeldenfi eà abundant, in quorum summitate magnà copià colligitur.*

*Pyrithes  
Feurstein.  
duplex est.*

Ad Silicem proximè accedit Pyrites, vulgò: *Feurstein* ideò sic dictus, quia ex eo ignis copiosè excutitur; duplicis generis est, unus, qui substantiam & formam silicis, quem tamen vivido colore, duritie, & interno lavore multum superat, retinet, & Pyrites Siliceus vocatur, germanicè *Ein Kiffelfeurstein*, ad differentiam Metallaris, qui metallum crudum & imperfectum præfert, vulgò: *Ein Kupfferstein oder besser Ertzfeurstein*.

*Siliceus  
Ein kiffel-  
feurstein.  
Et Metal-  
laris Ein  
Kupffer-  
stein, o-  
der besser  
ErtzFeur-  
stein.*

Pyrites Siliceus noster crustam habet subluteam medià substantià incarnatà, vel subflavà nigro aut flavo colore commixtâ. Pyrites Metallaris verò superficiei est inæqualis, multis tuberculis, & angulis asperæ, nunc aurei, nunc argentei coloris, quandoq; etiam cinerei vel fusci, quam colorum varietatem diversa metalla in hoc lapide contenta inducere volunt, sed potius ac probabilius diversæ sulphuris in liquore terrestri viscido contenti dispositiones producant. Nec minùs figurâ differt, quæ aliquando globosa, aliquando quadrata, seu cubica, vel etiam hexagona observatur; hæ figuræ delitescunt salibus variè crystallisatis, sibi que coaptatis originem suam debent, geometricà ut salium, ita gemmarum figurâ id persuadente. Salem acetosum in Pyrite contentum Vitriolum ex hoc lapide confectum luculenter manifestat, sicut sulphur abundans ex eo deprehenditur, quod mutuo affricu sulphureum odorem spirent, & alterius corporis duri allisione magna scintillarum copia excitetur.

*Pyritarum  
Vires.*

Pyrites calefacit, siccatur, discutit, humores attenuat, mundificat, oculorum obfuscationibus auxiliatur, & carnis excrescentiam prohibet; in catapultis rotatis, & in sclopetis ex iis ignis elicitur.

*Et species.*

Species in Helvetià collectæ sunt sequentes.

Pyrites Siliceus crustâ subflavâ, mediâ substantiâ incarnatâ, & flavo colore interspersâ. Præter hanc speciem plures adhuc dantur colorum varietate differentes, quas brevitatùs gratiâ hîc omitto.

*Tab. 2.*

Pyrites Metallaris ærosus globosus niger. *Tab. 2. n. 1.*

Pyrites Metallaris aureus micans cubicus conglobatus, & verticilli modo rotundus. *Tab. 2. n. 2.*

Pyrites Metallaris aureus micans cubicus conglobatus, & subrotundus. *Tab. 2. n. 3.*

Pyrites Metallaris aureus micans rhomboidalis. *Tab. 2. n. 4.*

Pyrites Metallaris aureus micans inæqualis, & asper.

Pyrites Metallaris aureus, micans rufo & caruleo colore seleniti inhaerens.

*Locus.*

Uterque è mineris ferri effoditur, præsertim circa pagum Luehl in Comitatu Ræthelen, & in quamplurimis montibus Rhæticis colligitur, nec non in Baronatu Saxensi ditionis Tigurinæ, ubi magnæ rupes exstant.

*Gypsum*

Post lapides frequentiores, ingratique coloris aliqua mentio faciendâ est de Gypso, quod pluribus in locis Helvetiæ effoditur, ita ut eo quasi nullus pagus careat. Coloris est plumbei, vel albicantis, & minùs durum, leviter ustum



ustum in calcem, quæ Gypsum vocatur, redigitur. In arte medicâ solùm externè adhibetur, cùm internè assumptum tanquam venenum ad strangulationem, aut suffocationem inducendam aptum natum sit, in stomacho enim madefactum lapidescit, astringit, obstruit, & emplasticum est, sanguinisque eruptiones sistit. Bononiæ si quis scabie laborans in fodinis Gypsi aliquot dies commoretur, statim inde liberatur, quod vel virtuti adstringenti, & exsiccanti Gypsi, vel activitati contenti sui sulphuris adscribunt. Inservit quoque ad ædificia magnatum & templa statuis, aut crustâ sculpturis speciosa exornanda & obducenda.

*Vires medica*

*Et usus mechanicus.*

Occasione Gypsi pauca addenda sunt de Lapide Bononiensi, qui non solùm ejus naturam aliquo modo redolet, sed etiam in gypseo monte Paderno decem milliaria Italica à Bononiâ distante post imbres potissimum ab adjacentibus rusticis magnâ curâ colligitur, licet à magno hujus ævi Philosopho ad speciem subalternam Talci reducatur, neque in Helvetiâ, aut ejus Viciniâ inveniatur, cùm tamen peculiari qualitate & admirandâ vi attrahendi quasi, & imbibendi ambientem lucem donatus sit, non abs re erit, aliquid de peregrino hoc lapide differere.

*Lapis Bononiensis. Eius locus natus.*

Lapis Bononiensis aliis Spongia lucis, Lapis Lucifer, Casciarolanus ob nomen inventoris, Kircherò Phosphorus dictus, magnitudine, & figurâ inæqualis, rarò tamen pugno major invenitur. Maximus à me visus, quem adhuc possideo, & mihi Illustrissimus Dominus de Nobilibus S. Nunciaturæ Lucernensis Auditor cum aliis minoribus dono dedit, est figurâ ovalis & compressæ, coloris cinerei fusco interspersi, odoris verò sulphurei, longitudine tres uncias superat, latitudine duas, & crassitie unam adæquat, pondere libram unam cum uncia unâ & semis librat. *Vid. Tab. 2.* Substantia ejus interna conflatur ex latiusculis lamellis, vel etiam fibris à superficie externâ ad unum punctum medium tanquam suum centrum coeuntibus, ut patet ex figurâ A, quæ in externâ superficie crustâ non adedensâ integrumque lapidem membranæ in modum involvente colliguntur, & firmanur: hæc crusta præviâ calcinatione præcipuum lucis receptaculum existit, ut pote quæ sola, & à reliquâ lapidis substantiâ separata lucem imbibit, ac reddit, & sine quâ in lapide ipso nullus hujusmodi effectus produ-

*Et de scriptio.*

*Tab. 2.*

*Crusta præcipuum lucis attrahenda instrumentum.*

Mirâ qualitate & vi imbutus est hic lapis, debito enim modo calcinatus soli, aut aëri illuminato expositus lucem imbibit, conceptamque retinet, ut translatus ad locum tenebricosum illam carbonis ardentis instar per notabile tempus diffundat, quam rursus aëri illuminato expositus iterum attrahit. Verùm post aliquot annos hanc virtutem perdit, & effœtus remanet, nisi novâ præparatione excitetur. Præter hanc mirabilem vim naribus admotus odore suo suffocationes hystericas supprimit, ejus pulvis, atque infusum vomitum movent, & lixivium ex eo præparatum psilotri vicem subit, nec non propter adjunctam salsedinem podagricas defluxiones imminuit: Quæ indicant, substantiam Lapidis Bononiensis, præterquam quòd ad gypseam proximè accedat, & non nihil ad naturam Talci, copiosa materia sulphureâ, salino-acri, & quasi arsenicali constare.

*Vires.*

Præparatio lapidis sic perficitur: Lapidis mediocris magnitudinis, coloris argentei vel pellucidi abluantur primò aquâ purâ, & penicillo setaceo dili-

*Præparatio Lapidis*



*Bononiensis.*

diligenter abstergantur, imò & limà insuper radantur, ut inde omnes inæqualitates tollantur, deinde in spiritum vini probè rectificatum immergantur, & in polline Lapidis Bononiensis tamdiu pervolutentur, ut eo omnino incrustentur, & ita incrustati furno committuntur ad perfectionem ultimam temperato ignis reverberio acquirendam. Supra craticulam injicitur stratum carbonum dulcium ad altitudinem quatuor digitorum, huic strato imponuntur tot lapides, quot furnus capere potest, hac tamen conditione, ut distantiam digiti inter se servant; lapides novo carbonum strato ejusdem formæ & qualitatis obteguntur, tandem furno operculum suum imponitur, igne tamen prius supposito.

Carbonibus consumptis lapides refrigerati eximuntur, & ope cultelli à crusta illà à polline lapidis spiritu vini madefacto inductà liberantur, qui luci expositi optatum præstabunt effectum: è prædictà crusta prius in pollinem redactà ope albuminis ovi formantur planticulæ, vel imagines, quæ eodem modo lucem attrahent, & iterum diffundent.

*Descriptio  
Lapidis ri-  
re calcina-  
ti.*

*Cur aeri  
illuminato  
expositus  
lucem at-  
trahat, &  
illam iterū  
diffundat.*

Post calcinationem Lapis Bononiensis flavescentem acquirit colorem, & odorem sulphureum intensissimè spirat, quæ duo signa sunt perfectæ præparationis, & sulphuris valde exaltati, quod, dum aëri illuminato exponitur, à radiis solaribus in motum concitatur, & citatissimo ac vehementissimo impulsu emanat, à quo in æthere determinatæ ad motum luciferum particule commoventur, & in tenebris lucem produciunt, quæ cessante motu miasmatur subtiliorum à radiis solaribus producto quoque evanescit, & commotis aliis effluviis, postquam lapis rursus lumini commissus fuerit, iterum resuscitatur, non secus ac in corporibus fragrantibus vapores odoriferi accedente caloris motu notabiliter acuiuntur, licet instante frigore vix percipiebantur, & quemadmodum hujusmodi effluvia odorifera per plures annos sese diffundere possunt sine notabili imminutione suæ molis, ita Lapis Bononiensis sine magnà sui consumptione diu vim suam exserit, ut per aliquot annos virtutem suam retineat, modò in pyxide undique bene clausà semper diligenter conservetur, & nunquam aëri exponatur, nisi id virtutis suæ exhibitio requirat, qui plura de hoc lapide desiderat consulat accurat. *Dissert. Epist. Comit. Marsilii de Phosphoro Minerali.*

*Ebur fossile  
Gegrabenes  
breites Helf-  
fenbein.  
Locus.*

Lapidem Bononiensem subsequitur describendum Ebur Fossile montis Legerii, Spatum ebori simile aliis; vulgò: *Gegrabenes breites Helffenbein*, quod est lapis durissimus, et adinstar saxi fissilis crustosus, superficiei inæqualis, & scabræ, nullius certæ figuræ, nec magnitudinis, coloris albicantis vel etiam sublutei. Occurrit in monte Legerio inter alias lapidum figuratorum species.

*Ollaris La-  
pis seu La-  
pis lebetū.*

Finem huic capiti imponet Ollaris Lapis, seu Lapis Lebetum, è quo varia vasa excavari possunt, quæ igni resistunt, & ad coquendos cibos utilia sunt. Hunc lapidem describit *sepius jam laudatus Wagnerus in sua Historia Helv. Nat. pag. 316.* sequentibus verbis. Lapis Comensis *Plinio H. N. libr. 36. cap. 21. & Scaligero Exerc. 128. §. 2.* à Como ad Lacum Comensem sito. Lapis est subviridis seu pulli coloris, substantiæ molliusculæ, ex quo lebetes (qui Rhœtis *Laveggi*, Germ. *Lavezen*) coquendis cibis utiles, pyroboli, aliaq; vasa ad esculentorum usus tornantur. *Franciscus Niger in de-  
script. Rhetia* de eo hunc in modum.

*Laveggi.  
Lavezen.*



——— Conspecti mirà tornarier arte  
Hic lapides, fierique cava, atque inde parari  
Vasa ministeriis, humanisque usibus apta,  
Præsertim cibus accommoda ritè coquendis.

De eo etiam videatur *Gesnerus de Fig. lap. fol. 111. Majolus dierum Canicul. part. 1. coll. 8. Leander in transpadana &c.* audiendus & *Scaliger l. c.* Ex eo lebetes efficiunt tantà tenuitate, ut penè ductiles videantur. Excisum lapidem extrinsecus lebetis adornant formà. Excavant deinde tantà dexteritate, ut ni interior massa tota eximatur integra, tum ex eà tertia, ab illà quarta, ac deinceps alia, quoad exeat pusillarum capacitas ollarum &c. Lapidem hic haud longè Plurio in locis Dasile & Carotto montosis effodiuntur. Plurienses exinde olim quotannis ultra 60000 coronatos lucratos esse *Gulerus Annal. Rhet. lib. 13.* testatur. In valle Mallengà apud eosdem Rhetos similes lapides, sed paulò duriores, ac supra Thermas Masinenses ad pedem Montis Auriferi dicti, nec non Uscioni ad oppidum Clavennam, fodiuntur. Vulgò de his lapideis vasis perhibent, quòd si venenum iis injectum fuerit, ad ignem ebulliant, & id rejiciant; hinc magno pretio venduntur, & in Italiam, Germaniam, aliasque vicinas regiones exportantur.

Locus.

Vires.

## LIBER SECUNDUS.

### DE LAPIDIBUS FIGURATIS IN GENERE.

**S**innumera corporum copia, ac varietas consideretur, quæ ludens natura præter consuetam generationis materiam summo cum artificio è substantià lapideà producit, vel in eam convertit, meritò quis dicer, vim aberrantis naturæ non minùs admirandam esse ipsammet facultate regulari ipsi à supremo Architecto inditâ, quâ facit, quæ dixerat: nec non videbitur sollicita Rerum Parens Natura pertæsa laboriosi vicissitudinum negotii, quo indefinenter occupatur, quòd ea res mutationi maximè obnoxias petrificando non solum firmiores reddere conetur, sed insuper innato quodam affectu illas tanquam proprios fœtus mediante hac metamorphosi immortales efficere intendat.

### CAPUT PRIMUM.

#### *Quid sint Lapidés Figurati.*

**P**er Lapidés Figuratos intelliguntur corpora lapidea figuræ à vulgari lapidum formà diversæ inductæ à causâ peculiari lapidis figuram determinante, sive postea hæc sit interna, sive externa.

Figuræ lapidum dupliciter considerari possunt, vel prout planam lapidum superficiem occupant, & Pictæ exhibentur, vel prout è solidis lapidum

*Lapides figurati in genere quid sint.*

*Figura lapidum det-*

C

dum



pliciter cō-  
siderari  
possunt.

dum variè transformatorum formis constituuntur, siue hæ sint integri lapi-  
des, siue minores maioribus tanquam matrici suæ immersi.

## CAPUT SECUNDUM.

*Quomodo Lapidēs Figurati in debitum ordinem  
redigendi sint.*

Cur Lapi-  
des Figura-  
ti in debi-  
tum ordi-  
nem redi-  
gendi sint.  
Mart. Li-  
ster. &  
Eduard.  
Luid. duo  
Insignes  
rerum la-  
pidearum  
Indagato-  
res.  
Quomodo  
in debitum  
ordinem  
redigendi  
sint.

**I**Mpossibile foret de Lapidibus Figuratis, quorum infinitus datur penè  
numerus, clarè & distinctè differere, nisi prius in ordinem redacti, in  
sua genera & classes distinguerentur, non solum, ut aliquà methodo  
enumerentur, sed etiam, ut expositorum probabilitas conjunctione & de-  
scriptione plurium, qui figurà & generationis modo magis conveniunt,  
faciliùs elucescat, quod jam, optimo cum successu duo insignissimi more  
*Anglorum rerum naturalium Indagatores D. Martinus Listerus in suo precla-*  
*ro tractatu de Cochlitis Angliæ, & D. Eduardus Luidius in illustri suo Lytho-*  
*phylacio Britannico,* præstare conati sunt, quorum vestigiis in hoc opusculo  
magnà ex parte insistam, addendo pauca ea, quæ parvo hoc tempore de La-  
pidibus Figuratis observare mihi licuit, nonnullaque immutando, quæ in-  
ceptum tantorum virorum systema dilucidare poterunt.

Ad Lapidēs Figuratos in debitum ordinem redigendos tria sequentia ani-  
madvertenda sunt. Primò omnes Lapidum Figuratorum species, ita con-  
siderandæ sunt, ut omnia ea, in quibus conveniunt, vel discrepant, dili-  
genter notentur; Si in essentialibus, id est, diversitate figuræ, de quà hic  
tantum agitur, differant, ad plura genera referendæ sunt, si verò magnitu-  
dine, colore, odore, vel etiam sapore integram lapidis figuram non im-  
mutantibus tantum dissentiant, in unum genus colligendæ erunt, unde se-  
quentes lapides species sunt ejusdem generis. Ammonis Cornu maxi-  
mum sex anfractuum, striis lateralibus valde elatis, & in spinam dorsi inter  
duos sulcos eminentem abeuntibus, juncturis foliaceis ad tertium orbem  
usque apparentibus. Ammonis Cornu minus duorum anfractuum striis  
valde elatis, & in spinam inter duos sulcos eminentem abeuntibus. Buc-  
cinites à sinistra ad dextram convolutus major cinereus, lævis, quatuor spi-  
rarum mucrone productiore. Buccinites à sinistra ad dextram convolu-  
tus minimus, pullus, lævis, trium spirarum mucrone productissimo.  
Conchites Anomius mediocris, sublividus, rostro prominulo, & veluti  
pertuso (*Luidio in Lytoph. n. 837. Terebratula dictus*) striis maximis, valvâ  
superiore profundissimâ Lacunâ donatâ. Conchites Anomius, Terebratu-  
la dictus, minimus, subflavescens, tenuissimè compressus, & rostro pro-  
minulo veluti pertuso, striis tenuioribus, valvâ superiore unicâ lacunâ  
donatâ.

Ex his adductis Lapidum Figuratorum speciebus patet, quòd, sicuti nec  
diversa multiplicitas anfractuum Cornuum Ammonis novum genus in hu-  
jusmodi lapidibus constituit, etenim numerus spirarum aut anfractuum so-  
lus lapidum figuras immutare nequit, sed solummodo augere, ita nec diffe-  
rentia



rentia loca, in quibus Lapides Figurati colliguntur, novas species designent, quæ non tantum numero, sed additis differentiis magnitudinis & coloris &c. distinguere debent, prout *Clarissimus Tournefortius in sua elaboratissima rei herbariæ institutione* prudentissimè monuit, nam *Sphondylium hirsutum* foliis angustioribus *Casp. Bavh. Prod. 88.* in Lusatiâ collectum, non differt specie ab eo, quod in nostris Alpibus Rhæticiis observatur.

Secundò, omnes species, quæ quoad præcipuam figuram & structuram inter se conveniunt, genus quoddam constituent, ita ut genus Lapidum Figuratorum nil aliud sit, quàm collectio lapidum figuræ & structuræ suæ inter se consimilium, quod nonnunquam ulterius subdividitur in primarium, & secundarium, vel superius & inferius. Genus primarium vel superius est, quod adhuc includit plura genera, quæ vicissim suas species continent. Sic *Stalactites* est genus primarium, quia adhuc in plura *Stalactitarum* genera, quorum quodlibet suas proprias species includit, subdividitur.

Tertiò, quemadmodum plures species, ne confundantur, in sua genera colliguntur, ita hæc facilioris methodi gratiâ in suas classes contrahenda sunt. Classis autem est collectio plurium generum Lapidum Figuratorum ex unâ saltem nobiliori ac potiori figuræ & structuræ suæ parte inter se consimilium. Quâ ratione primo quasi intuitu omnes species Lapidum Figuratorum sub unâ classe comprehensas contemplari licet.

Omnes itaque Helvetiæ Lapides Figuratos octo classibus complector, quarum.

Prima exhibet Lapides Figuratos CrySTALLINOS, quorum nomine intelliguntur omnes Lapides Figurati pellucidi, vel vitri instar nitentes, & aliqua peculiari figurâ donati, sive hæc sit multangula, sive rotunda, sive cylindracea, sive crustacea.

Secunda classis exhibet Lapides Figuratos PICTOS, prout figuræ eorundem planam tantum lapidum superficiem occupant.

Tertia classis exhibet Lapides Figuratos PETRIFICATOS, seu INCrustatos, id est, corpora ex naturâ suâ alterius substantiæ in substantiam lapideam commutata, vel crustâ lapideâ obducta.

Quarta classis exhibet Lapides Figuratos INTORTOS, quorum orbes serpentum in modum in se convolvuntur, & Ammonis Cornua vocantur, ad quam classem referendi sunt Nautilitæ ob eundem circumvolutionis modum.

Quinta classis exhibet Lapides Figuratos INTORTOS & TURBINATOS, quorum orbes cochlearum in modum producuntur, & Cochlitæ vocantur.

Sexta classis exhibet Lapides Figuratos TURBINATOS helicem non habentes.

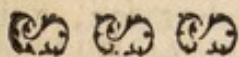
Septima classis exhibet Lapides Figuratos BIVALVES, qui Conchitæ dicuntur.

Octava classis exhibet Lapides Figuratos TUBULOSOS, & Tubulitæ appellantur.

Quid sit  
Genus Lapidum Figuratorum.  
Quid sit  
Genus Primarium.

Quid sit  
Classis Lapidum Figuratorum.

Enumeratio octo  
Classium  
Lap. Figur.  
Helvetiæ.





## CAPUT TERTIUM.

*Montes Helvetiæ ejusque Viciniæ, in quibus Lapides  
Figurati communiter colliguntur, enarrantur.*

*Helvetia  
montosa  
regio.*

*Fluminū  
& lapidū  
præcipua  
mater vi-  
detur.*

*Lapides fi-  
gurati rã-  
tū in mon-  
tibus re-  
periuntur  
raro vel  
nunquã in  
vallibus.  
Rario.*

*Montes  
sunt alem-  
bici aqua-  
rum natu-  
rales &  
saxosi.*

*Crypta  
Æolica  
quid.  
Vvindt-  
lœcher,  
Athem-  
oder luff-  
lœcher.*

*Montes  
Lucernen-  
ses, qui la-  
pides figu-  
ratos sup-  
peditant.  
Langen-  
stafflen.*

**H**elvetiam nostram summis & saxosis montibus non solum ex omni parte esse cinctam, sed ipsam quoque regionem iis è lapidum congerie à potiori exstructis undique abundare nemo ignorat, ita ut non minus præcipua omnium fermè lapidum matrix videatur, ac à plerisque Geographis prima maximorum Europæ fluminum scaturigo, & fons perhibetur, quæ inter petrosas Helvetiæ cavernas orta, lapideoque semine imprægnata, illud per omnem demissioris terræ partem diffundunt, & distribuunt.

In quamplurimis Helvetiæ montibus colliguntur lapides figurati, in vallibus verò raro, vel nunquam, nisi è montibus illuc decidant, vel à torrentibus transportentur, quamobrem judicandum puto, montes & colles, locaque eminentiora ad generationem lapidum figuratorum magis congrua esse, quàm valles, aut apertæ planities, vel ob diversam aëris ambientis qualitatem, vel ob peculiarem terræ texturam, quæ semper plùs ad naturam lapidis in montibus inclinat. Vel denique, quia seminio testaceorum in mari delitescenti major patet aditus ad montes, quàm ad planities & valles; probabile enim est, plerosque altiores montes, & mare interdari quandam subterraneam communicationem, mediante quâ aqua è mari elicitur, & per subterraneas montium cavitates, vel etiam strata porosa tanquam per totidem alembicos saxosos ad summos eorum apices attollitur, à quibus demum in formâ fontium, rivulorum, & fluminum per omnem inferiorem terram ad necessarium viventium usum, fertilitatemque terræ inducendam magnâ sanè optimi Creatoris providentiâ distribuitur; per dictas subterraneas communicationes seminium testaceorum utpote leve & minutum facillimè unâ cum vaporibus aquæ ascendentibus elevatur, & ad extimam altissimorum montium superficiem transportatur. His adde, si cryptæ Æolicæ vulgò: *Vvindtlœcher*, *Athem-oder lufftlœcher*, per quas aër rapido motu constanter agitur, & transpirat, in altioribus montibus frequenter obviæ cum subterraneis cavernis aut canalibus ad mare usque protensis unirentur, nullus inficias ibit, quod latentia semina levissimo negotio ab inclusis vehementioribus ventis ad superficiem montium usque raperentur, sed de his plura infra dicentur.

Montes Ditionis Lucernensis, (ut à Patriâ meâ incipiam) in quibus lapides figurati occurrunt, sunt sequentes. Primò mons *Langenstafflen* adiacens monti *Pileato* è parte Septentrionali in copiâ suppeditat lapides Frumentarios summâ elegantia elaboratos, qui etiam in summitate montis Fracti, seu *Pileati* vulgò: *Vviderfeld*. dictâ inveniuntur. Alius mons prædictis longè minor situs est prope pagum *Reiden* leucâ *Zoffingâ* civitate *Bernenfi* distantem; Supra quem locata est arx *VvicKa*, & colliguntur lapides



pides figurati in magnâ quantitate, præsertim autem Conchitæ striati, & læves, nec non Glossopetræ, quæ etiam in montibus Monasterio Sancti Urbani proximis eruuntur. E montibus Entlibuochii afferuntur elegantissima Cornua Ammonis marcasitacea diversæ speciei; demum in collibus prope montem Regium vulgò: *Riggiberg* propter abundantem suam fertilitatem ita appellatum, non multùm à pago VVeggis distantibus nascitur Odontoides, seu lapis Dentiformis *VVagneri*.

Riggiberg.

In Agro Tigurino fertilitate & copiâ lapidum figuratorum omnes ferme alios patriæ nostræ montes superat mons Legerius vulgò: *Legerberg*, in cuius summo apice *auf dem Schranden* innumera Cornua Ammonis, Cochlitæ, Conchitæ, Lapidés Judaici, Caryophyllitæ, & plura alia generaprehenduntur, deinde montes prope pagum Andelfingen, & oppidulum Bulacum ejusdem Territorii non solum Stalactitas, sed quoque Conchitas, aliosque lapides figuratos proferunt.

Montes Tigurini.

In Dominio Bernensium ob proventum lapidum figuratorum celebres sunt montes cinerei *die Eschenberg* unâ cum monte Doronaz in præfecturâ Sanensi.

Montes Bernens.

Alpes Uranienſium, Suitenſium, Subſylvanorum, Glaronenſium & Abbatiscellanorum commendantur ob Selenitas, Cryſtallos, lapides Frumentarios, varios Pyritas, & Cornua Ammonis marcasitacea nec non Grammitas, qui in iis frequenter gignuntur.

Alpes Uranienſ. Sui-  
renſ. Sub  
ſylv.

In montibus Baſileenſium ad oppidulum *Liechſtall*, pagos *Kilchberg* & *Oltingen* nec non ad arces *Farnsburg* & *Munckenſtein* plurimæ lapidum figuratorum ſpecies producuntur.

Glaronenſ.  
Abbatisc.  
Montes  
Baſileenſes.

Nullibi verò copioſius reperiuntur, quàm in monte Randio (*der Randen*) Ditionis Schaffuſianæ, qui lapidum figuratorum abundantia ipſum Legerium montem facile ſuperat, vel ſaltem adæquat. In hoc pulcherrimi Echinitæ plurium ſpecierum è ſaxis eruuntur, qui in nullâ aliâ Helvetiæ parte tam frequentes & elegantes ſeſe offerunt. Circa Siblingam & Haloviam ejusdem regionis colliguntur Belemnitæ in magnâ quantitate.

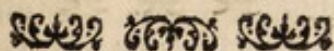
Montes Schaffuſiani.

Sunt præterea montes in comitatu Toggenburgenſi prope Monasterium Fiſchingenſe, dein in Territorio Principis Monasterii S. Galli prope ipſam urbem & oppidum Roſchac. in Badenſi proximi civitati Badenæ, aliique ejusdem præfecturæ non procul à Lüggeren, & nonnulli Provinciæ Liſcherarum vulgò: *in den Freyen Aembteren*, in quibus maxima Cornua Ammonis, Cochlitæ, & Conchitæ effodiuntur, & comparantur.


Montes Regionum Helvetia foederatarum, vel ſubditarum.

E vicinis Helvetiæ regionibus plures ſpecies lapidum figuratorum ſuppeditat Comitatus Neoburgenſis (*Neuſchatel*) nimirum ad Sionem Fluvium, à *Souchie*, à *Haute-rive*, & à *Prife*, cui fertilitate proxima eſt *Frickthal* prope Rheinfeldam & Lauffenburgum. Lapidicina verò Cœningenſis circa oppidum *Stein* copiâ Stalactitarum, Dendritarum, lapidumque Pictorum cuncta enumerata loca ſuperat.

Montes Regionum Helvetia vicinarum







# HISTORIÆ

## LAPIDUM FIGURATORUM

HELVETIÆ, EIUQUE VICINIÆ.

### PARS II.

Enumerantur Classes, Genera, & Species Lapidum  
Figuratorum Helvetiæ ejusque Viciniæ.



Um superiùs jam sufficienter expositum sit, quid sint Lapidés Figurati in genere, quid intelligatur per eorum classes, genera, & species, immediatè eorum enumerationem aggrediar, in quà primò eorum nomina proponam, deinde modum generationis exponam, quibus demum vires hucusq; notas cujuslibet generis lapidum quandoq; etiam specierum, si quàm peculiari virtute donari videantur, cum suis locis nativis subjungam, sit itaque.

---

## LIBER PRIMUS.

IN QUO DESCRIBITUR CLASSIS PRIMA  
COMPLECTENS LAPIDES FIGURATOS CRYSTALLINOS.

*Quid sint  
Lapides  
Figurati  
Crystallini*

**L**apides Figurati Crystallini vocantur ii, qui sunt pellucidi, vel vitri instar nitentes, & aliquà peculiari figurà donati, sive hæc sit multangula, sive rotunda, sive cylindracea, sive crustacea.





TABULA GENERICA.

Lapidum Figuratorum Primæ Classis.

Lapides Figurati Crystallini.	Pellucidiores.	Gemmæ. Crystallus montana. Selenites.
	Obscurè pellucidi.	Stalactitæ. Stiriæ-formis. Crustaceus. Tubulatus.
	Opaci, & Vitri instar leviter nitentes.	Stalagmites. Talcum. Ceraunias.

CAPUT PRIMUM.

*Lapides Figurati Crystallini pellucidiores.*

GENUS I.

*Gemma Helvetica.*

**P**ER Gemmas intelliguntur lapides naturâ parvi, rari, duri, ac pulchri. Parvos vocant eos lapides, qui rarò ovi gallinacei magnitudinem superant. Raros, qui in paucis Provinciis, & non frequenter inveniuntur. Duros, qui neque digitis teri, neque ferro scindi possunt: horum iterum tres statuuntur gradus; quidam enim chalybeâ lineâ radi possunt, ut Turchesia. Quidam non nisi Smiri lapide teruntur, ut Jaspis. Quidam cum Adamante tantum, ut Adamas, Topasius Orientalis &c. Pulchros, qui colore, diaphaneitate, radiorum reflexu, aut figurâ concinnâ visui grati sunt. Colore pulcher est Turchesia, diaphanus Crystallus, radios reflectit Iris, figurâ concinnus Astroites, & Oculus Cati &c.

*Quid sint  
Gemma.*

Materia gemmarum est succus lapidescens valde tenuis, & defæcatus in petrificatione lapidum duriorum ad eorum superficiem vel centrum efflorescens, sensimque etiam concretus, qui pro diversitate colorum liquoris viscidum & ramosum à dispositione sulphuris in eo contenti derivantium diversos quoque colores contrahit.

*Materia  
gemmarum.*

Quod ad eorum virtutes spectat, hinc nullam facio mentionem, cum mei instituti non sit de omnibus gemmarum speciebus differere, sed tantum de iis, quæ in Helvetiâ nostrâ reperiuntur, quarum virtutes probabiles suo loco non omitto, missis iis, quæ naturaliter prorsus impossibiles sunt, & non



& non nisi à Deo, seu causà supernaturali, & occultà produci possunt, potiusque superstitioni Inventorum adscribendæ sunt, quàm quòd revera dentur.

Species sunt:

Species.

Tab. 3.

Achates

quid.

Agtstein.

Eius differe-  
rentia.

Flores Hæmachatis. *Roths Agtstein-blueft. Tab. 3. litt. C.*

Achates germanicè: *Agtstein* à flumine Siciliæ, in quo primò inventus est, nomen suum trahit, gemma variorum colorum est, propter quos etiam plura nomina sortitur, imò coloribus sæpius diversas figuras naturales exhibet. Si maculis suis & venis cornu referat, Cerachates vocatur, si arborei & nemora, Dendrachates, si per colorem nigrum, fuscum, aut cæruleum venæ albæ excurrant, Leucachates dicitur, si rubicundæ, Hæmachates, si Sardæ instar rubet, Sardachatem, si Coralleo more, Corallachatem appellant. Nostri flores venis rubris per maculas cæruleas excurrentibus donati sunt, & ideo ad Hæmachatem referendi, magnitudine figuras tabulæ tertiæ æquant, duritiei insignis sunt, rari, splendentes, & politissimi.

Achates producitur è succo lapidescente tenuissimo in principio generationis aliorum lapidum ad eorum superficiem, vel fissuras, aut cavitates propulso, ac è liquore terrestri viscido & ramoso valde defæcato, coloribusque pluribus ob varias sulphuris contenti dispositiones imbuto, qui prout per substantiam lapidis diffunduntur, in eà quoque multivarias figuras producunt.

Vires.

Achates pro summo Alexipharmaco, & Cardiaco habetur, propterea venenis pestiferis, Viperarum, & Scorpionum moribus resistere creditur, cor refocillare, & ab omni contagii genere custodire. In ore contentus sitim sedat, & febriles æstus attemperat. Plures illum gestant amuleti loco contra febres intermittentes, præsertim quartanas, rubro colore tinctus hæmorrhagias sistit. Ex Achate vascula pretiosissima elaborantur, nec non coronæ, tam precativæ, quàm ad colla virginum exornanda per quam artificiosæ.

Locus.

Flores Achatis inventi sunt ex parte meridionali montis S. Gothardi in rivulo è cacumine montis delabente proximo viæ, quà itur ad subjectum pagum Airolam ditionis Uraniensis, quo in loco plures Granati Spato pulcherrimo immersi simul occurrunt, qui secundam hujus generis speciem constituunt.

Tab. 3.

Granatus Helveticus dodecalateron ex flavedine obscurè rubens. *Tab. 3.*

*Ein schwarz-rot-weiß-schweizerische zwölffseitige granaten.*

Granatus.

Ein Granaten.

Granatus germanicè: *Ein granaten*: Gallis: *Vermeille*, ob colorem ex flavedine atro-rubentem, & quia soli expositus igniti carbonis speciem præferat, ex genere Carbuncolorum censetur. Gemma dura est, ex flavedine obscurè rubens ignis aut Minii nativi instar, neque in igne colorem suum perdit. Noster Helveticus dodecalateron est, & magnitudine nucem avellanam æquat, politus, splendens, ac rutilans. Potissimum occurrit immerlus pulcherrimo quartzo, seu etiam spato micis copiosis, nunc aureis, nunc argenteis nitentibus, vulgò: argento vel auro felium: *Katzen-oder Hennensilber*. Tyrolensibus, referto striisque miniatis lapidem sine ordine percurrentibus exornato, de quo inferius in classi de lapidibus pi-

Aurum,

felium.

vel Argen-

tum felium.

Katzen-



Etis pauca addam. *Vide Tab. 3. lit. A*, quæ denotat granatum matrici suæ adhuc inhærentem, altero ab eâ separato. Ratione locorum, in quibus Granati inveniuntur, dividuntur in Orientales, Occidentales, & Bohemicos, qui omnium optimi imprimis quoad vires medicinales habentur: generatur ut Crystallus, de quâ infra; colorem verò suum eodem modo acquirit, quo reliquæ gemmæ.

Granati in pollinem redacti exsiccare putantur, & corroborare, tristitiæ ac melancholiæ resistere, unde electuariis cordialibus permiscuntur. Eorum præparatio sequens est: Igniti in oleo salis extinguuntur ad eorum solutionem usque, cui affunditur oleum tartari, quo in lactis cremorem quasi coagulantur, qui demum edulcorandus est, & usui servandus.

Noster Granatus Helveticus in parte montis S. Gothardi superiùs descriptà copiosè colligitur solus, & matrici suæ adhuc immersus.

Similes habentur etiam in Tyroli, nec non in montibus Veronensibus sub Serenissimo Dominio Veneto, ubi quoque minimi granati inveniuntur pellucidi, & pulcherrimè colorati, qui Flores Granatorum appellari poterunt. Maximus Granatus hîc Venetiis mihi fuit donatus ab Amicissimo Viro, & ab eo vocatus fuit Orientalis, quia ex iis regionibus transmissum accepit. Pondere suo ad unciam unam & drachmas quinque cum dimidiâ proximè accedit. Pars ejus convexa formatur è tribus planis ad unum angulum centalem coeuntibus, oppositâ parte planâ existente. Elegantissimi est coloris incarnati saturatoris adinstar Granatorum Bohemicorum, & hinc inde pellucidus, quamvis majori ex parte adhuc impuriore materiâ à matrice superstite inquinatus sit.

## GENUS II.

### *Crystallus Montana.*

**C**rytallus Montana est lapis figuratus pellucidus, multangulus, qui nomen accepit à glacie, cui quoad colorem, & perspicuitatem similis est. Germanicè vocatur: *Crystall. alpinis nostris: Stralstein*, eò quòd crederent, eam à fulmine cadere, & gigni.

Crystallus est lapis minùs durus, diaphanus, splendens, coloris albi, flavescentis, & quandoque nigri, figuræ potissimùm hexagonæ, nonnunquam pentagonæ, & aliquando etiam tetragonæ in mucronem abeuntis in summis montibus nascens. Gignitur ex materiâ liquidâ summopere defæcatâ, quæ hinc inde per poros lapidum in petrificatione suâ efflorescens in substantiam lapideam, & transparentem coagulatur, & non rarò corpora ipsa, supra quæ in efflorescentiâ suâ irruere solet, involvit: unde tantæ rerum varietates Crystallis immersæ observantur, ut non solum gramina, Amianthum, & pilos, sed quoque ipsam commixtam aquam ad metamorphosin hanc subeundam minùs aptam aliquando inclusam retineat. A majore & minore hujus aquæ lapidescentis efflorescentiâ majora vel minora Crystalli corpora dependent, ita ut, si guttatim emanet, flores excrescant, si verò copiosius fiat destillatio, plures simul, & majores Crystalli assurgant.

Non rarò integra Crystalli superficies obducitur crustâ seu tunicâ sub-

oder.  
Henna-  
filber.  
Genera-  
tionis mo-  
dus.

Vires Gra-  
natorum.  
Et eorum  
præpara-  
tio.

Locus.

Flores  
Granato-  
rum.  
Granatus  
Orientalis  
maximus.

Crystall-  
lus mon-  
tana.  
Crystall.  
Stralstein.  
Crystalli  
descriptio.

Genera-  
tionis mo-  
dus.

Tunica  
Crystalli 1



*Quid sit.* viridi, (nostris: *Chrystal-hembdt.*) non adeò densa, opacà tamen inæquali, aspera, & tenaciter adhærente, ita ut lapis tali involucro donatus nil minùs quàm Crystallus crederetur, & plerumque quæ tali tunica indutæ sunt longè pellucidiores & puriores existunt reliquis, ideòque etiam pluris æstimantur. Probabile est hanc crustam esse materiam sulphuream viscidam in constrictione, seu condensatione Crystalli lapidescentis tanquam ad coagulationem minùs dispositam ad superficiem lapidis expulsam, in quà ab ambiente externo in talem crustam mutata est, & non immeritò Armatura Crystalli appellari potest.

*Crystalli vires.* Crystallus sub lingua febricitantium posita sitim sedat, manibus retenta ægrorum calorem mordentem attemperat, in pollinem redacta, & ad drachmam unam assumpta dysentericos, & album mulierum fluxum curat, eorumque lac auget: sublimato devorato cum oleo amygdalarum dulcium exhibita resistit, celiacum fluxum tanquam Alexipharmacum suppressit, & calculum per urinam pellit, collo tandem infantum appensa somnia terribifica impedit. Ad usum externum varia ex eà fabricantur ornamenta, quæ pro ratione magnitudinis, & artificii carè venduntur. Chalybis affricu ex eà multus ignis elicitur.

*Species.* Species sunt:  
 Crystallus Montana pentagona, seu hexagona immatura.  
 Crystallus Montana pentagona, seu hexagona alba.  
 Crystallus Montana tetragona alba.  
 Crystallus Montana pentagona, seu hexagona sublutea.  
 Crystallus Montana pentagona, seu hexagona spadicea.  
 Crystallus Montana pentagona, seu hexagona rufescens.  
 Crystallus Montana pentagona, seu hexagona nigra.  
 Tab. 5. Crystallus Montana pentagona alba cariosa. Tab. 5.  
 Crystallus Montana hexagona alba cariosa.

*Crystallus cariosa quid.* Hanc Crystallum voco cariosam, quia cavitatibus, & foraminibus plena est, ita ut cariosa videatur, & vix plana latera inter angulos contenta distinguere queant. In pluribus cavitatibus deprehenditur pulvis subviridis nonnihil splendens, & cum materià tunicæ Crystallus quandoque investientis valde analogus, quamobrem suspicari licet, eandem esse materiam sulphuream viscidam, quæ intra ipsum corpus Crystalli lapidescentis utpote ad metamorphosin lapideam subeundam inepta confluebat, & sibi tales cavitates efformabat, impediendo nimirum materiæ lapidescentis expansionem versus illas partes, sensimque in talem pulverem subviridem exsiccabatur.

Crystallus Montana alba globosa.

Hic Lapis mole suà caput infantis superat, & omnino globosus est, ita ut nullum prorsus angulum habeat, asservaturque ab Illustriss. Domino Schmidt Capitano Generali Cantonis Uranienfis.

Crystallus Montana cum aquà inclusà. Mus. Septal. Mediolan. quæ etiam ex Helvetià apportata est.

Crystallus Montana alba plurimum angulorum irregularium venis argenteis rectis pulcherrimis, & splendentibus donata.

*Unde quædamque ve-* Hæ venæ producuntur à minimis cavitatibus Crystallum rectà lineà pene-



netrantibus, & pulvere subviridi nonnihil splendente superiùs descripto repletis, quæ radios admissos ita reflectunt, ut nostris oculis lineæ, seu venæ argenteæ appareant.

Crytallus Montana pentagona cum gramine incluso. *Vide Tab. 3.*

Crytallus Montana pentagona cum foliolis alicujus fruticis inclusis.

*Tab. 3.*

Crytallus Montana hexagona cum arenâ inclusâ, & ad aspectum iridem referens.

Crytallus Montana hexagona cum pilis inclusis. *Tab. 3.*

Crytallus Montana hexagona cum Amiantho incluso. *Tab. 3.*

Crytalli Montanæ flores utrinque hexagoni, & in utrâque extremitate acuminati. *Gesnero ἀποφύκεις* dicti. Iris vulgaris Adamas Bristorcenſium, vulgò dicta *Luidio*. *Tab. 3. lit. A.*

Crytalli Montanæ flores utrinque hexagoni omnium minimi Pseudo-adamantes dicti. *Tab. 3. lit. B.*

Crytalli Montanæ matrices variæ.

In Helvetiâ reperitur Crytallus in montibus Schniden apud Subſylvanos, *Leiterberg*. apud Glaronenses, *Rossmatt* in Valle Crazerâ, *Grimſulâ*, *Gothardo*, *Furcâ*. Rhati illam inveniunt in valle *Æthuaciâ*, *Mafinenſi*, & monte *Rubro*. Colligitur plerumque in proruptis rupibus, aliquando ad radices montium, nonnunquam aratro eruitur, & à torrentibus deportatur.

### GENUS III.

*Selenites seu Lapis Specularis.*

**S**elenites seu Lapis Specularis ita vocatur, quia pellucidus est, & rei, quæ à tergo est, imaginem reddit. Germanis: *unſer Frauen-eis*, idest: *Glacies Mariæ*.

Describitur, quòd sit lapis pellucidus, & splendens colore albo cinereo, vel etiam nigricante, qui aliquando in bracteas scissilis est, & Crytalli instar translucet, sæpe saxi inhaeret, aliquando laterculis distinguitur, & subinde Crytalli in modum excrescit, à quâ potissimum differt, quòd vel in bracteas vel latercula dividi possit.

Selenites generatur ex aquâ multo sale, & succo viscido seu ramoso valde depurato imprægnatâ, quæ in principio petrificationis aliorum lapidum tanquam materia ob suam tenuitatem ad coagulationem lapideam minùs apta hinc inde per eorum substantiam lapidescentem propellitur, ac transudat, infinitosque & minimos saxorum poros pervadendo denuò defæcatur, donec ad aliquas minores subterraneas fissuras, & cavitates seu foveolas pertingit, & in iis collecta consumptâ priùs calore subterraneo superflua humiditate non aliter ac in præparatione salis fixi plantarum fieri solet, in pulcherrimos Selenitas crytallisetur Crytallis niri non multum absimiles, qui succo viscido irretiti in duritiem lapidis figuntur.

Prædictæ cavitates seu foveolæ copiosè deprehenduntur in lapidicina Molarium, seu Mylitarum *VValdshuetii*, quæ nullam certam magnitudinis

*Selenites seu Lapis Specularis. Unser Frauen-eis. Selenitis descriptio.*

*Generatio- nis modus.*

*Descriptio foveolarum.*



*in quibus Selenita nascuntur* & figuræ formam servantes usque ad tertiam cavitatis partem repletæ sunt aqua per poros saxi defluente, earumque parietes nunc longioribus, nunc brevioribus Seleniticis Crystallis undique obducuntur, sub quibus later crusta crocea vicem matricis agens, quæ unâ cum Crystallis pellucidis, & splendentibus gratissimum foveolæ seu cavitati colorem conciliat.

*Vires crusta foveolas interius obducentis.* Ex hac crusta pharmacopœus VValdshuetanus D. Joannes Adamus Dempfle artis suæ peritissimus mediante spiritu vini rectificato tincturam rubicundissimam extrahit, quæ tussi & asthmate laborantibus ad aliquod guttulas in convenienti vehiculo cum fructu propinatur, & luculenter probat, prædictam crustam produci à sulphure crudiore absumptâ aqua confluyente, & visciditate suâ parietibus undique adhærente, quod ob suam crassitiem & cruditatem à particulis salinis in Crystallos erumpentibus allici non potuit. Imaginem talis foveolæ seu cavitatis (quæ VValdshuetii à lapicidis: *Schneckenloch* in vernaculâ linguâ vocatur:) ad majorem generationis lapidum transparentium, & pretiosorum cognitionem addo in *Tab. 5. lit. A* foveola seu cavitas: B Selenites hinc inde in Crystallos concretus: & C crusta crocea indigitatur.

*Causa laterculorū, aut Crystallorum, è quibus Selenites conflatur.* Quod autem Selenites sæpius laterculis distinguatur, vel in figuram Crystalli hexagonam, seu pentagonam excrescat, aut è bracheis subtilibus conflatur, diversus columellarum salinarum situs, & dispositio in causâ est, quæ à succo viscido & ramoso diversimode irretitæ in suâ crystallisatione vario quoque diriguntur modo: unde si columellæ salinæ ad se invicem sint parallelæ, ut aliquod planum constituent, atque in succo viscido ita irretitæ sint, ut sibi tam faciliter cedere nequeant, corpus in laminas divisum formabunt. Si verò particulæ salinæ non solum ad se invicem sint parallelæ, sed sibi quoque plures incumbant, lapidem laterculis distinctum constituent, & demum si in acervum fuerint congestæ, ut vel prisma, vel pyramidem efforment, Selenitem Crystallo similem producent.

*Quæ ab ambiente nō possunt formari.* Non me latet, plures Philosophos modernos contendere, figuram Crystallorum hexagonam, seu pentagonam &c. à particulis ambientibus, & sibi mutuò incumbentibus, frustulaque nascentis lapidis variè comprimentibus produci, cum verò omnes lapides crystallini æquali modo ex materiâ liquidâ concrevant, & tamen diversas figuras, licet semper quasi angulares, nanciscantur, potius latentibus salibus, qui in suâ crystallisatione determinatas figuras acquirunt, ac diversimodè uniuntur, differentia figurarum adscribenda videtur: etenim hi à propriâ naturâ ad peculiarem figuram determinati tam faciliter immutari nequeunt, ac dispositio particularum, quæ nunc ob miscelam corporum heterogeneorum, nunc ob ambiens ipsum magnopere mutationi obnoxia est, sine sublequente tamen variatione figuræ materiæ petrificandæ, quæ necessariò quoque immutari deberet, si à particulis sese præ gravitate comprimentibus produceretur, ac determinaretur.

*Selenitis usus.* Selenitis ramenta cruda cum vino austero pota dysentericos juvare habetur ex *VVormio*. Mulieres ad faciem dealbandam, & derugandam ejus calcem adhibent: fenestræ verò, & laternæ jam *Seneca* tempore ex eo fuerunt confectæ.

*Species.* Species:



Selenites maximus compressus.

Maximus est hic lapis triangularis, & diametro suo tres pedes Augustanos colligit, crassitie verò tertiam partem è meris laminis albicantibus seleniticis constat, diversæ figuræ, & diversimode fitis. Allatus fuit ex alpibus Glaronensibus, & supra triginta libras ponderat.

Selenites compressus cum minerà plumbi.

Selenites partim compressus, partim acuminatus diversi coloris.

Selenites Rhomboidalis pellucidior, cujus minimæ partes rhomboidales sunt. *Vid. Tab. 3. lit. A.*

Selenites Rhomboidalis albicans, sed non adeò pellucidus.

Selenites Rhomboidalis fuscus.

Selenites figurà Crystallum referens, seu Crystallinus, *Tab. 3.*

Selenites Botrites. *Tab. 3.*

Selenites luteus. *Farnsburgensis lapis luteus. Vagn. Helv. curios. pag. 309.*

Hunc lapidem inveni ad arcem Farnsburgensem ditionis Basileensis pellucidus est, & succino luteo haud absimilis.

In Helvetià è montibus Glaronensibus & Abbatis cellanis Selenites purior affertur, purissimum autem candidum, & diaphanum suppeditat Moscovia.

Tab. 3.

Locus.

## CAPUT SECUNDUM.

*Lapides Figurati Crystallini obscure pellucidi.*

### GENUS I.

*Stalactites Stiria-formis.*

**S**Talactites Stiria-formis seu Stillatitius lapis, Germanis *Vallstein*, seu *Tropfstein* appellatus, eò quòd à chirurgis ad ossa consolidanda adhibeatur, quamobrem etiam ad Ostiocolas refertur, est lapis minùs durus, coloris flavescentis, obscure pellucidus, & vitri instar leviter nitens ita dictus, quia stirias ex aquà congelatas præsefert.

Generatur ex aquà præsertim nivis solutæ sale lapidifico imbutà, quæ per saxa & lutum profluens ramenta lapidum secum rapit, hæc ob vehementem continuum aquæ motum cum illà intimè commiscetur, ut proinde aqua ad cavitates subterraneas delapsa, & à calore subterraneo, qui hyeme ob occlusos terræ poros non parum augetur, tenuiore suà parte sub formà vaporum avolante despoliata unà cum contento succo terrestri ramoso, & sale lapidifico in substantiam lapideam convertatur, atque à diverso cadendi, vel etiam fluendi modo, ipsiusque loci situ varias figuras obtineat, quo palam fit, calorem non minùs, ac ipsum frigus concrectiones lapideas juvare.

Pulvis huius lapidis ad drachmam unam assumptus sudores movet, & calculum expellit, externè Chirurgi illum adhibent ad ossa fracta ferrumina, & conglutinanda.

Species:

Stalactites Stiria-formis maximus.

*Stalactites Stiria-formis.*

*Vallstein, seu Tropfstein.*

*Descriptio. Generatio- nis modus.*

*Calor non minus, ac frigus concrectiones lapideas inuat.*

*Vires. Species.*

Ma-



Maximus est hic lapis, longitudine enim tres pedes Augustanos superat, & crassitie brachium humanum adæquat. in lapidicina Eningensi inventus est.

Stalactites Stiria-formis minor.

Stalactites Stiria-formis minor armaturà splendente purpureà insignitus:

*Vid. Tab. 4. fig. 1. lit. A.* hic lapis magnitudine suà figuram ter superat.

Tab. 4.

Stalactites Stiria-formis armaturà splendente viridi & aureà ornatus.

Stalactites Stiria-formis columnaris. *Tab. 4. fig. 2.*

Stalactites Stiria-formis Botrites *VVormii in suo museo. fol. 50.*

Stalactites Stiria-formis guttatim concretus.

Stalactites Stiria-formis collem cum arboribus referens.

Stalactites Stiria-formis arborem referens.

Stalactites Stiria-formis mammillaris opacus.

Stalactites Stiria-formis muscum referens. *Tab. 4. fig. 3.*

Stalactites Stiria-formis Crystallum referens, *Pseudo Crystallus Kircheri.*

Locus.

Stalactites invenitur sub terrà in cryptis lapideis, & canalibus, per quos aqua decurrere solet, plurimæ species ex lapidicina Eningensi prope oppidulum *Stein* ad Rhenum effodiuntur, invenitur etiam in ditione Bernatum non procul ab arce *Bruneck*, & circa cataracten Rheni inferiorem ad *Lauffenburgum*, nec non prope *VValdshuetium* & *Adelfingam* agri Tigurini. Ex *VVallesia* eos quoque afferri testatur *VVagnerus lib. cit.*

## GENUS II.

### *Stalactites Crustaceus.*

*Stalactitis  
Crustacei  
descriptio.  
Species.*

Tab. 4.

**S**Talactites Crustaceus durior est primo, & colore saturatior è plurimis crustis sibi invicem incumbentibus concretus, quoad locum nativum, modum generationis, & proprietates cum priore convenit.

Species:

Stalactites Crustaceus vulgaris. *Tab. 4.*

Stalactites Crustaceus caseum referens.

Stalactites Crustaceus saccharum crystallisatum referens.

## GENUS III.

### *Stalactites Tubulatus.*

*Stalactitis  
tubulari  
descriptio.*

Species.

Tab. 4.

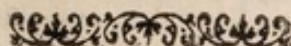
**S**Talactites Tubulatus in formam tubulorum minimorum congelatus est, qui prædicto modo supra paleas & stramina concrevit, quæ postea deciduæ talia foramina post se relinquunt, plerumque est nivei coloris, vel etiam cinerei, & quandoque striatus.

Species:

Stalactites Tubulatus niveus & striatus. *Tab. 4. fig. 1.*

Stalactites Tubulatus cinereus & striatus. *Tab. 4. fig. 2.*

Stalactites Tubulatus albicans tuberosus.





## CAPUT TERTIUM.

*Lapides Figurati Crystallini opaci, &  
Vitri instar leviter nitentes.*

## GENUS I.

*Stalagmites.*

**S**Talagmites est lapis figuratus opacus, albicans vel subrotundus, vel cylindraceus nitens, ac bellaria referens, nascitur ut Stalactites ex aqua non adeò depurata in parva subrotunda, vel cylindracea corpora femina saccharo albissimo obducta non ineptè mentientia concrecente. Itali ex iis optimam calcem ad ædificia construenda præparant, & ab iis vocantur: *Confetti de Tivoli.*

Species:

Stalagmites bellaria subrotunda lævia referens. *Tab. 5.*

Stalagmites bellaria cylindracea lævia referens. *Tab. 5.*

Stalagmites bellaria subrotunda aspera referens. *Tab. 5.*

Stalagmites bellaria cylindracea aspera referens. *Tab. 5.*

In iisdem locis cum Stalactite occurrit.

*Stalagmites.*

*Tab. 5.*

*Locus.*

## GENUS II.

*Talcum.*

**T**Alcum est lapis figuratus opacus non adeò durus, albus leviter nitens è laminis & fibris rectis argenti instar splendentibus conflatus, igni summè resistens: nam ab eo nec funditur, nec comburitur, imò nec colorem suum amittit nisi maximà ignis vehementià, à Germanis vocatur: *Talch.*

*Talcum.*

*Talch.*

Nascitur ex aqua oblongis Selenitarum vel ipsius Gypsi ramentis imbuta, quæ, dum aqua in cryptis subterraneis stagnat, inter se implicantur, & paulatim in substantiam lapideam à vaporibus calidis superfluum aquæ quantitatem absumentibus conglutinantur, non secus ac polypus in corde à filamentis candicantibus sanguineis sibi invicem irretitis efformatur. Haud dissimili modo ipsum Amianthum generari valde probabile est; utriusque enim lapidis striæ seu lamellæ rigore suo & splendore manifestè indicant, quòd vel à Selenite, aut alio simili lapide splendente & rigido derivent.

*Generatio-  
nis modus.*

*Amian-  
thus quid.*

Talcum astringit, & sanguinem sistit, ideo dysentericis, sanguinem spuentibus, nimio hæmorrhoidum & menstruorum fluxu laborantibus ab aliquibus internè applicatur, non tamen sine periculo: crudum enim assumptum strangulare dicitur, externè adhibitum easdem vires exerit, & abscessus mammillarum, parotidum, & testiculorum prohibet. Chymici non minùs ejus oleum expetunt, ad æs in argentum convertendum, ac mul-

*Talci vi-  
res.*

lic-



## 32 HISTORIA LAPIDUM FIGURATORUM

lieres, quo sibi nitorem concilient, ex crustis filo ferreo conjunctis fiunt quoque Thryallides perpetuæ.

Species.  
Tab. 5.

Species:

Talcum saxatile candidum *Vagneri. lib. cit. fol. 323. Tab. 5.*

Talcum Rhæticum crustosum subviride obscure transparens.

Loca nativa.

In pluribus locis Germaniæ effoditur, in Helvetiâ apud Glaronenses invenitur in monte *Limmeren*, ubi mineris Cryſtalli adnaſcitur, deinde prope fodinam metallicam ſupra Sargans, & circa pagum *Evedingen* ditionis Blaſianæ in Sueviâ.

### GENUS III.

*Ceraunias.*

*Ceraunias*  
*vulgo :*  
*Donner-*  
*stein.*  
*Generatio-*  
*nis modus.*

**C**eraunias vulgò: *Donnerstein* eſt lapis figuratus opacus leviter nitens magnitudine pugnum vix adæquans, & compreſſus, cinerei coloris, aſper & inæqualis, atque hinc inde fiſſuris profundis inſignitus.

Generatur intra nubes à nitro, ſulphure, aliisque terreſtribus exhalationibus ſimul accenſis, & detonatis, prout fit lapis huic proriſ ſimilis è ſabulo aquæ pluviæ, ſulphure & nitro ſimul deſlagratis. Cerauniam in quercum impingentem mollis adhuc fuiſſe ſubſtantię, indicant fiſſuræ à fragmentis ligni fulmine diviſi inductæ.

*Vires.*

Aliqui volunt, lapidem hunc, ſi in cunis, aſſervetur, infantem ab herniâ curari, & præſervari, deinde ejus præſentiam ſomnum provocare, quorum fides ſit penes Authorem.

Species.  
Tab. 3.

Species:

Ceraunias ſubrotundus, compreſſus, inæqualis, aſper, cinereus, pluribus fiſſuris inſignitus. vid. *Tab. 3. lit. A.*

Locus natus.

Inventus eſt in quercu poſt fulmen, cum quo è nubibus decidiffe retulerunt.

## LIBER SECUNDUS.

IN QUO DESCRIBITUR CLASSIS SECUNDA  
COMPLECTENS LAPIDES FIGURATOS PICTOS.

*Quid ſint*  
*Lapides Fi-*  
*gurati Pi-*  
*cti.*

**L**apides Figurati Picti vocantur ii, quorum figuræ planam tantum lapidum ſuperficiem occupant, & tanquam coloribus pictæ repræſentantur ſine ſenſibili lapidis elevatione, & quorum figuræ in extimâ ſaxorum fiſſilium ſuperficie, quâ contigua ſunt, plerumque exprimuntur.

*Saxum Fiſ-*  
*ſile. Schif-*  
*ferſtein.*

Saxum Fiſſile autem ab aliis crustosum quoque vocatur, quia in cruſtas ſindi poteſt, vulgò: *Schifferſtein*, & ad ſtrata, tecta, nec non menſas & tabulas deletiles ſeu palimſeſtos conficiendos aptum natum eſt, diverſi eſt coloris, nunc durum, nunc molle, prout nimirum à peculiari principiorum miſcelâ conſtat.



Peculiaris Saxi fissilis Species extat apud Glaronenses, quæ Ardesia, vel Ardofia vocatur, de quâ *Vagn. in Helv. Cur. pag. 304.* Sequentia habet. Ardesia, seu Ardofia; Ardoësa *Scaligero Exercit. 129.* Lapis Fissilis; Saxum Fissile seu Crustosum; Marmor Mensarium nigrum *Cordo*; Gallis: *ardoise*. Germ. *Schvartz Schifferstein*. Ejus minera elegantissima, celeberrima, ac maxima, quippe cum integer mons ex eâ constet, apud Glaronenses in valle Serpfanâ, semileucâ à pago *Matt* dicto extat, ex eâ mensas pulcherri-  
mas, & nitidissimas, tabulas deletiles, aliaque fabricant, quæ polita cum Marmore certant Obsidiano; proinde in Germaniam, Hollandiam, Angliam, Sveciam, atque Daniam ea exportantur.

*Ardesia,  
Marmor  
Mensariū  
nigrum.  
Schvartz-  
zer Schif-  
ferstein.  
Locus  
Et usus.*

Antequam verò Lapidum Figuratorum Pictorum genera proponantur, pauca quædam dubia de eorum generatione & causis præmittam; etenim valde difficile est, in materiâ tam arduâ, sensibusque nostris rarò obvia quidquam certi statuere, siquidem hujusmodi lapides ut plurimum è lapidicinis profundissimis eruuntur, & ad viginti, triginta vel etiam ultra pedum altitudinem intra terram & rupes sepulti jacent.

## CAPUT PRIMUM.

### *De Differentiis Lapidum Figuratorum Pictorum, picturarumque in iis apparentium causis.*

**I**N saxi fissilis superficie planâ figuræ Lapidum Figuratorum Pictorum triplici modo observari solent, vel enim sunt simplices tantum colores aliquod folium, herbam, fructum, aut insecta repræsentantes, & inhærentes solum extrinsecus lapidis fissilis superficiei, ipsumque lapidem nullo modo penetrantes, vel præter dictos colores adhuc adsunt reliquiæ corporum, quæ exprimuntur supra lapidis planum leviter elevata, vel denique colores figuram exhibentes ipsam lapidis substantiam penetrant, & per eam diffunduntur. Omnes hujusmodi lapides Picti in vulgari nostro idiomate: *gemahlte Schifferstein* appellari poterunt.

*Triplici  
modo Figu-  
ra picta in  
lapidibus  
observan-  
tur.*

*Gemahlte  
Schiffer-  
stein.*

Figuræ lapidum pictæ primo & secundo modo expressæ semper aliquod corpus naturale exhibent, id est, vel plantam, vel animalculum aliquod, vel eorum partes; figuræ verò, quæ per substantiam lapidis diffunduntur, certam alicujus corporis naturalis imaginem non repræsentant, sed iis sunt tantum analogæ, plerumque autem similes existunt ericæ, vel musco, urbibus, aut turribus, quas confuse præferunt, quemadmodum sunt lapides fissiles Hetruriæ, & ii in *Tab. 9.* depicti.

*Tab. 9.*

Lapidum superficietenus tantum pictorum figuræ & colores facile abraduntur, vel vi ignis delentur, & si materia colorum abrasa carbonibus ignitis imponatur, odorem sulphureum & bituminosum exhalat; est observatio à *Clarissimo Ferr. Imper.* jam dudum facta. Econtratio colores lapidem penetrantes nec abradi possunt, nec nisi vehementissimo igne obliterari.

*Figura cor-  
porum na-  
turalium  
facile de-  
lentur.  
Addu-  
cuntur  
plures ob-*

Reliquiæ corporum, quæ in plano lapidis picti quandoque apparent, sunt, vel spinæ, vel squamæ piscium, quæ levi studio à substantiâ lapidis separari queunt, & partes sunt corruptioni minùs obnoxie, suæque tin-



*servatio- nes circa lapides pictos.* Eturæ planum lapidis participant, prout videre est in *Tab. 6. n. 2.* ubi lapis superior seu incumbens participat figuram lapidis inferioris, cui spinæ piscis adhuc inhærent.

Observavit in super *Præclarus D. Scheuz. in elegant. sua epist. ad D. Mich. Frid. Lochm.* Primò. Lapidés pictos, quorum figuræ internam quoque substantiam occupant, & Dendritas vocat, nil nisi ramificationes sine foliis, floribus, aut fructibus ramusculis ericæ valde consimiles, vel imagines turrium, domuum, vel etiam urbium licet imperfectas exhibere, ita expressas, ac si miniatum opus pictorum forent. Secundò: omnes istas ramificationes in lapide ita esse dispositas, ut nulla alteram intersecet. Contrarium autem in lapidibus superficietenus pictis non rarò observatur, ut nimirum folium intersecet alterum, vel incumbat alteri. *Vid. Tab. 8. fig. 2.* Tertiò: sæpius quoque comparere hinc inde circa ramificationes prædictas vestigia ramulorum quasi obsoletorum, prout in arboribus annosis sæpius evenit, ut surculi extimi emarcescant, & à reliquo trunco separentur. Quartò: radices seu principium istarum ramificationum initium suum sumere in commissuris lapidum, ubi sunt magis crassi, & se tangunt. Quintò: in qualibet lapidum fissurâ novam, & à reliquis diversam ramificationum dispositionem conspici. Sextò: omnes istas ramificationes in aliquibus lapidibus magis, in aliquibus verò minùs substantiam lapideam penetrare. Septimò: in quibusdam lapidibus figuras clariùs exprimi statim in ipsâ superficie, in aliis autem intra ipsam lapidis substantiam. Quibus demum addere licet, frequenter circa radices seu principium prædictarum ramificationum efflorescere tincturam flavam vel etiam cineream per longum radicem seu principii ramificationum tractum diffusam. *Tab. 7. fig. 3.*

Tab. 7.

*Causa lapidum pictorum corpora naturalia exhibentium.*

Ex his patet, causam imaginum in superficie Lapidum Figuratorum apparentium, & aliquod corpus naturale repræsentantium probabiliter adscribi posse substantiæ sulphuræ post putrefacta corpora intra lutum lapidescens superstiti, quæ dispositione suâ in lapide delineationem corporis, à quo derivat, exprimit, & conservat, non secùs ac Petroselinum, lana, ac fila serica diversi coloris ovis Paschalibus colligata & elixata, eis effigiem suam communicant, sulphure subtiliore mediante elixatione evaporante, & cortici ovi inhærente, hoc ipsum comprobant ipsæ reliquiæ corporum, quæ tanquam partes corruptioni minùs obnoxia sæpius in lapidibus post corruptionem substantiæ mollioris deprehenduntur, & saxum impositum figuræ suæ participant. *vid: Tab. 6. fig. 2.*

Tab. 6.

*Causa figurarum corporibus naturalibus tantum analogarum.*

Causam verò ramificationum arbores, turres, & domus repræsentantium, ipsamque substantiam Lapidum Figuratorum Pictorum penetrantium esse materiam sulphuræam & subtiliorem ipsius luti lapidescentis, quæ tanquam materia ad petrificationem minùs apta in principio condensationis luti è poris expressa hinc inde confluebat, & urgebatur, donec à sale lapidifico & forsitan ipsis vaporibus ambientibus quoque figeretur, & unâ cum luto in massam lapideam concreverunt, nec non huiusmodi ramificationes efformaret, majores aut minores, diversi etiam coloris secundum quantitatem nimirum, & qualitatem materiæ sulphuræ, & ipsam dispositionem luti petrificandi, parte ejus tenuiore vel statim in principio per



per poros luti efflorescente, vel in fine ultra reliquas ramificationes protensa, & per substantiam luti dispersa, à quâ illa tinctura hinc inde dispersa, nullamque figuram perfectam exhibens, quæ in principio & fine ramificationum interdum observari solet, dependere videtur. *vid. Tab. 7. fig. 3. & Tab. 9. fig. 2.*

Hoc modo quoque facillimè explicantur omnia phænomena Dendritis communia & superius adducta. Primò quidem: quod miniatum opus formare videantur, materiæ per lapidem diffusæ tenuitas est. Secundò: ramusculorum miscelam impedit ipsa substantia luti densior reddita, & ad petrificationem disposita, quæ materiæ sulphuræ exhalanti nullam aliam viam admittit, quàm brevissimam, id est, rectam, & quò magis alii ramificationi sese appropinquat, eo majori in luto duritie ob compressionem particularum ab ipsâ exhalatione inductam occurrit. Tertiò: vestigia ramorum quasi obsoletorum sunt eadem tinctura ab efflorescente sulphure tenuiore inducta, de quâ superius dictum est. Quartò: ramificationes ex parte lapidum crassiore principium suum sumunt ob maiorem materiæ sulphuræ copiam. Quintò: diversa denique ramificationum directio dependet ab ipsâ sulphuris & luti petrificandi dispositione, sicuti & earum clarius aut obscurior expressio.

Tab. 7.  
Tab. 9.  
*Explicantur omnia phænomena lapidum pictorum hucusque adducta.*

## CAPUT SECUNDUM.

*An Figura Lapidum Figuratorum Pictorum corpora naturalia præferentium ab ipsis corporibus naturalibus intra terram putrescentibus producantur, vel tantum ab eorum Seminio illuc delato.*

**E**Xpositis causis, quæ imagines corporum naturalium in superficie Lapidum Figuratorum Pictorum, eorumque ramificationes producere possunt, alia difficultas enodanda occurrit, quæ hucusque plurimorum Philosophorum ingenia defatigavit, quomodo nimirum animalia & vegetabilia ad tam profundum terræ sinum penetrent, ut ibi luto petrificando effigiem suam communicent, an à vi quâdam plasticâ proprii seminis in subterraneis de novo generentur, vel an à cataclysmo universali, aut aliâ terræ inundatione arenularumque coacervatione in tam profundo terræ sinu fuerint sepulta? Quælibet opinio suos habet sectatores, nec non rationes & difficultates, quibus innititur, & propter quas potius unam quàm alteram eligit sententiam. In re tam difficili & dubiâ fundamenta & objectiones utriusque opinionis unâ cum propriis experimentis hucusque in hac materiâ observatis adducam, ut veritatis amator in materiâ tam arduâ eò certius iudicium suum dirigere possit.

*Clarissimus Luidius in doctissima sua Epist. de fossil. marin. & foss. mineral. origine ad Præclarum Virum D. Joan. Rajum probare conatur, quòd pleraque animalia & solia mineralia vi plasticâ seminis in terrâ producantur. Suf-*

*Luidii opinio, quòd pleraque*



*animalia  
& folia  
mineralia  
è proprio  
semine in  
terrà ge-  
nerentur.*

picatur enim semina piscium, insectorum, & vegetabilium mediante pluviâ & vaporibus è mari, terrâ & fluminibus elevari, & hinc inde diffundi, donec poros & fissuras terræ cum aquâ & vaporibus penetrent & ad requisitam altitudinem pervadant, ubi à calore subterraneo fœcundata pro matricis congruentiâ modò in integrum animal, vel plantam, modò in partem solam repullulant. Quamobrem aliquando videmus, è terrâ effodi pisces integros, aliquando solum lineamenta, aliquando verò tantum dentes & alia ossicula, aut aliquam plantam imperfectam, ita ut nesciatur, ad quam stirpium classem referri debeat.

*Rationes  
& funda-  
menta hu-  
ius opinio-  
nis addu-  
cuntur.*

Hanc suam opinionem confirmat rationibus sequentibus. Primò: quòd rarissimè aliorum extraneorum imagines è terrâ eruantur, præterquam eorum, quorum semina libero aëri, aut aquæ faciliter exponuntur, plantarum nimirum, insectorum, & aquatilium, quamobrem in saxo fissili nullæ imagines animalium viviparorum, aut avium inveniuntur. Secundò: ex altâ foliorum mineralium sepulturâ, quæ rarò citra triginta pedum altitudinem effodiuntur; nam aqua diluvii hæc foliatam profundè condere non potuisset, cum eorum natura sit in summitate aquæ natæ. Tertiò: folia hæc mineralia ( prout observavit *D. Ricchardson*: ) longè minora sunt iis, quæ repræsentant, & in debito seu naturali loco accreverunt, quod defectum accretionis sub terrâ indicat. Quartò: non magis mirabile est, naturam in visceribus terræ folia conficere quàm culices interdum apud Prussos in Succino fossili, & araneos apud Anglos in Scisto carbonariâ exhiberi. Quibus rationibus sequentem observationem addimus, à quo opinioni Luidianæ non leve pondus accedet: musca integra *Tab. 7. fig. 5.* exhibita, pisces. *Tab. 6. & 7.* spinis integris & suis squamis debito ordine positis, dein folia *Tab. 8.* quoque integra, æqualiter expansa naturali modo laciniata & venulis suis ad extremitatem usque porrectis exornata manifestè comprobant, prædicta corpora sub terrâ è semine vi plasticâ producta fuisse, etenim impossibile videtur, muscam, quæ est corporis tam teneri, pisces structuræ non minùs flexibilis, & dein folia arborum tenella ad tantam terræ profunditatem præcipitari potuisse, & sub gravissimâ arenarum mole sepeliri, quin saltem aliquam labem contraxissent, & subtilissima structuræ organisatio vel disrupta, vel saltem immutata fuisset. Plura experimenta & rationes ad confirmandam hanc sententiam, opinionemque diluvianam in dubium revocandam proponam in Parte tertia hujus Tractatus, ubi de fossilibus marinis in genere tractabo. Ex objectionibus fundamenta opinionis diluvianæ elucescent.

*Tab. 7.  
Tab. 6.  
Tab. 8.*

*Obiectio-  
nes Dilu-  
vianorum  
proponun-  
tur.*

Primò obiicitur, quòd datum seminium piscium, insectorum, & plantarum poros terræ ad tantam altitudinem penetrare non possit. Secundò, & casu, quo penetraret, quòd materiam aptam non inveniret, in quâ fœcundari posset. Tertiò: Si fœcundetur v. g. semen plantæ, cur non simul radix accrescat, & in superficie lapidum depicta exhibeatur. Quartò: impossibile esse, quod folium alicujus arboris aut fruticis tantum à vi plasticâ seminis perfectè formetur, nisi priùs etiam radix & truncus producantur.

*Solutiones  
earum.*

Ad primam objectionem respondetur: semina animalium, piscium & vegetabilium lapides ipsos penetrare, & in iis fœcundari, prout habemus exempla canum, bufonum, serpentum, qui intra rupes & saxa vivi reperi-



ti sunt, adeoque multò faciliùs terram permeabunt, cujus pori patentiores sunt. *Vid. Horstium observ. anat. 2. pag. 10. Caspar. Schot. lib. 10. Physica curiosa cap. 19. §. 5. pag. 977.*

Ad Secundam Respondetur: si intra substantiam lapidum siccam, & omni calore destitutam matrix congrua ad fœcundanda semina animalium inveniatur, nullus inficias ibit, eam quoque posse dari in locis subterraneis calore & humiditate imbutis.

Ad Tertiam: sæpius in matrice dari liquorem & dispositionem, quæ apta nata est in unam partem seminis converti alterà neglectà propter maiorem vel minorem proportionem; dein etiam si radix in subterraneis produceretur & accresceret, vix putarem, quod dum putresceret, imaginem suam lapidi communicaret ob substantiam nimis lignosam & cruditatem sulphuris saxum non tingentis.

Eodem modo respondetur ad Quartam: nam cùm semen arboris vel fruticis jam contineat in se omnes ejus partes ad minima contractas, non mirum videbitur, etiam si ob eandem rationem una potius novæ hujus plantulæ pars fœcundetur, & expandatur, quàm altera; quod etiam non rarò in ipso fœtu tam mulierum quàm brutorum observatur, dum in illo modò deficiat pes, modò brachium integrum cum manu, modò brachium solum cum medià manu, digitis axillis adhærentibus, vel etiam econtrariò ipsa membra præter naturam multiplicentur.

Huic quæstioni succedit eventilanda alia. An nimirum ad imprimendam lapidibus imaginem alicujus corporis requiratur, ut hoc priùs è semine in subterraneis producat, cujus dein putrefacti imago eo modo, quo superius dictum est, saxo fissili communicetur, & imprimatur, vel an ex ipso semine fœcundato hæc corporum adumbratio immediatè gigni possit. Hanc ultimam opinionem tenet *Clarissimus Luid. in sua epist. cit. object. 8. contra opinionem diluvianam loquendo de Lapidibus Islebianis*: jam istæ hæc ut animalia, aut animalium exuvie non sunt, ita neque eorum impressiones aut vestigia esse possunt, prominens enim superficies est, & non impressa. Sed pace tanti viri mihi videtur prominens Lapidum Islebianorum superficies piscium spinas, & squamas præferens veras piscium exuvias esse post putrefactionem mollioris substantiæ tanquam texturæ magis compactæ superstites, & saxo inhærentes, ita ut facili modo spinæ & squamæ à subjecto lapide separari queant. *Vid. Tab. 6. fig. 2.* ubi figura piscis superior, & prominens è veris piscis exuviis spinis scilicet & ossibus constat, à quibus figura piscis inferiori lapidi sine ullis exuviis impressa est. Præterea omnes coloratæ foliorum adumbrationes lapidi impressæ, manifestè indicant, folia, quorum imagines in lapidibus apparent, primò in subterraneis à semine generari, & dein præcedente liquorum fermentatione, quæ ad petrificandum lutum requiritur, consumi, sulphure subtiliore lapidi inhærente, foliorumque imaginem imprimentè. Ad hæc accedit difficulter concipi, quomodo spiritus seminis insitus suam designationem per materiam tam subtilem ac fluidam exactè & regulariter determinare ac figere, lutoque petrificando imprimere possit, imò impossibile videtur, ut duo, vel tria folia sibi invicè imposita & diversæ speciei dicto modo simul & semel generentur & non ob materiæ fluiditatem confundantur.

*Utrum ad umbratio imaginũ à solo spiritu seminis insito produci possit.*

Tab. 6.



## TABULA GENERICÆ.

## Lapidum Figuratorum Secundæ Classis.

Lapides Figurati Picti repræsentantes	Animalia, eorumq; partes.	Animalia Volatilia integra. eorum partes. Animalia aquatilia integra. eorum partes.
	Vegetabilia, eorumq; partes.	Vegetabilia integra. eorum partes.
	Diversas alias im- gines.	Rebus naturalibus similes. Incertas, ad quid referri debeant.

## CAPUT TERTIUM.

*Lapides Figurati Picti animalia, eorumque  
partes repræsentantes.*

## GENUS I.

*Lapides Figurati Picti animalia volatilia integra repræsentantes.***S**pecies:

Tab. 7.

Lapis Figuratus Pictus muscam repræsentans. *Tab. 7. fig. 5.*

Locus.

Hic lapis unâ cum picturâ muscæ magnitudine iconi similis est, & in lapi-  
dicinâ Ceningensi inventus.



GENUS II.

*Lapides Figurati Picti partes animalium volatilium repræsentantes.*

**S**pecies:

Lapis Figuratus Pictus alam muscæ repræsentans. *Tab. 7. fig. 5.*

Idem est cum priore.

Tab. 7.

GENUS III.

*Lapides Figurati Picti animalia aquatilia integra repræsentantes.*

**S**pecies:

Lapis Figuratus Pictus sceleton piscis pinnâ unicâ in fine dorfi, & duabus pinnis sub ventre donati repræsentans. *Tab. 6. fig. 1.*

Lapis Figuratus Pictus sceleton piscis tribus pinnis in dorso, & unicâ sub ventre donati repræsentans. *Tab. 6. fig. 2.*

Ambo cum figuris conveniunt, & in prædictâ lapidicinâ reperti sunt.

Tab. 6.

GENUS IV.

*Lapides Figurati Picti partes animalium aquatiliū repræsentantes.*

**S**pecies:

Lapis Figuratus Pictus medium piscem squamis suis indutum, & in fine dorfi, sicut etiam sub ventre pinnâ donatum repræsentans. *Tab. 6. fig. 3.*

Lapis Figuratus Pictus piscem sine capite squamis indutum, & pinnâ longâ sub branchiis donatum repræsentans. *Tab. 7. fig. 4.*

Cum figuris magnitudine suâ conveniunt, & in eodem loco inventi sunt.

Tab. 6.

Tab. 7.

CAPUT QUARTUM.

*Lapides Figurati Picti vegetabilia, eorumque partes repræsentantes.*

**L**

Apides Figurati Picti Vegetabilia, vel eorum partes exhibentes communiter Dendritæ dicuntur. Germanis: *Baum-oder Krenterstein.*

*Dendrites quid. Baust. Kreuterstein.*

GENUS I.

*Dendrites Vegetabilia integra repræsentans.*

**S**pecies:

Dendrites major triangularis per integram circumferentiam frutices repræsentans. *Tab. 9. fig. 1.*

Dendrites major roseus in extremitate ramificationum tincturâ subluteâ ornatus. *Tab. 9. fig. 2.*

Hic Lapis vocatur roseus, quia plures ejus ramificationes in extremita-

*Dendrita vegetabilia integra repræsentantes.*

Tab. 9.



## 40 HISTORIA LAPIDUM FIGURATORUM

te suà rosis similes sunt. Hic cum priore magnitudine suà figuras ter superat, ubinam autem inventi fuerint, me latet: prior transmissus est Tiguro Badenam à Clarissimo D. Joan. de Muralto cum sequente, qui magnitudine suà figuram adæquat.

Tab. 7. Dendrites sylvulam repræsentans in principio ramificationum tincturà nigricante ornatus. *Tab. 7. fig. 3.*

### GENUS II.

*Dendrites partes Vegetabilium repræsentans.*

#### **S**pecies:

*Dendrita  
folia di-  
versarum  
arborū re-  
præsentan-  
tes.*

Dendrites folium Pyri repræsentans. *Tab. 8. fig. 1.*

Dendrites folium Tiliæ cum gramine repræsentans. *Tab. 8. fig. 2.*

Dendrites folium Populi albæ repræsentans. *Tab. 8. fig. 3.*

Dendrites folium Populi albæ magis elongatum repræsentans. *Tab. 8. fig. 4.*

Omnes isti quatuor lapides cum figuris conveniunt, & in prædictà lapidicinà reperti sunt.

## CAPUT QUINTUM.

*Lapides Figurati Picti diversas alias  
imagines repræsentantes.*

**P**ER huiusmodi lapides intelliguntur ii, qui picturà suà repræsentant imagines, quæ nec animalibus, nec Vegetabilibus, aut eorum partibus similes sunt.

### GENUS I.

*Lapides Figurati Picti imagines rebus naturalibus similes repræsentantes.*

**P**ER hos lapides denotantur ii, quorum imagines rebus, quas in rerum naturà sæpius productas observamus, similes sunt, huius generis unicam tantum habeo speciem, sed quæ præ raritate, & formæ artificio omni admiratione digna videbitur, hæc est:

*Variolites  
Lucernensis.  
Kidf-  
blatteren-  
Bocken-  
durch-  
schlechté.  
stein.  
Eius de-  
scriptio.  
Appen-  
dix.*

Variolites Lucernensis niger variolis, seu pustulis variolis simillimis partim albescentibus, partim verò puniceis, & quasi jam ad ficcitatem tendentibus undique insignitus. *In appendice ad Class. 2. Kindtsblatteren-Bocken-Durchschlechtenstein.*

Rarissimus hic lapis formà figuræ similis est, sicut & magnitudine, durus ut marmor, & obscuræ nigredinis per totam substantiam diffusæ, cui commixtæ sunt copiosæ micæ splendentes minimæ, & colore suo aureo marcasitam seu aurum felium referentes. Cæterum lævissimus est, & valde politus. Per omnem ejus superficiem dispersæ sunt imagines pustularum in variolis & morbillis apparentium tam artificiosè expressæ, ut quis jureret, veras earundem effigies esse à peritissimo aliquo pictore elaboratas, qua-



quarum una pars variolas maturantes, altera verò ad siccitatem jam tendentes, & in medio sui subsidentes exhibet: primæ minores sunt secundis, & colore suo albescente pus in variolis delitescere solitum ad vivum referunt; minimæ caput æiculæ suæ magnitudine non adæquant, & gradatim ita augentur, ut majores lenti nequaquam cedant, quas inter præcipuè pustulæ ad siccitatem tendentes numerantur, mediam lapidis partem occupantes, reliquæ minoribus & magis albescentibus relictæ, quorum nonnullæ fusi sunt coloris variolarum in modum jamjam exsiccate incipientium. Omnes figuræ sunt subrotundæ, & modò seorsim, modò plures simul unitæ apparent, ita tamen, ut facilè inter se distingui & numerari possint: in earum centro macula obscurior adumbrata est, prout in pustulis naturalibus ad maturitatem perductis, vel jam subsidentibus passim deprehenditur. Pustulæ in superficie exhibitæ lapidem non solum inæquali altitudine penetrant, sed tota ejus interna substantia quoque iis referta est, coloris tamen obscurioris, & propter admixtas micæ splendentes à naturali variolarum effigie non parùm deflectunt. Materia, è quâ constant, videtur defæcatissimus Selenites marcasitaceis micis imbutus, qui in primâ coagulatione lapidis ut materia subtilior & ad concretionem minùs apta confluebat, donec simul figeretur, sulphure subtilissimo ad superficiem usque penetrante, ubi primò per superficiem lapidis diffusum tandem cum illo obriguit, descriptasque maculas efformavit.

Hunc lapidem amuleti loco appensum & gestatum variolarum expulsi-  
nem promovere plures credunt.

Inventus est in torrente Emmà, è cujus arenâ magna quantitas auri elic-  
itur, & à Lucernâ mediâ leucâ distat, quamobrem Variolitem Lucernensem vocavi.

*Causa pu-  
stularum.  
In varioli-  
se apparè-  
rium.*

*Vires.*

*Locus.*

## GENUS II.

*Lapides Figurati Picti representantes imagines incertas, ad quid referri debeant.*

**S**I lapides picti tales representent imagines, quæ cum nullo corpore na-  
turali figurâ suâ conveniunt, incertæ vocantur, ad quid referri debeant,  
hujus generis lapidum sequentes sunt Species:

**Draconites**, seu Draconius Lapis Lucernensis spurius. *Ein falscher drac-  
kenstein in append. ad secundam Class.*

Hunc lapidem ita voco, quia mihi pro vero Draconite donatus est; &  
cum Draconite vero Lucernensi Cysati magnam affinitatem habet, ut ex  
utriusque descriptione patebit. Draconites spurius magnitudine & figurâ  
ad ovum anserinum proximè accedit, gravissimus est, & durus ut marmor,  
lævis, atque politus, nigroque colore tinctus, maculis luteis seu flave-  
scentibus hinc inde per exiguas strias unitis interspersis. Inventus est in eo-  
dem torrente Emmâ.

**Draconites Lucernensis verus** Cysati in suâ præclarâ descriptione Lacus Lu-  
cernensis. pag. 76. *Ein VVahrer Drackenstein. In Appendice ad Class.*

De hoc lapide, quem sæpius propriis oculis vidi, mentionem faci-  
unt plures Authores celeberrimi. Primus eum descripsit Cysatus loc. cit.  
& ex eo Clarissimus P. Kirch. *Mundi subterranei tom. 2. lib. 8. sect. 4. capit. 3.* VVahrer

*Quid sint  
lapides pi-  
cti imagi-  
num in-  
certarum.  
Draconi-  
tes spu-  
rius Ein  
falscher  
Dracken-  
stein.  
Appen-  
dix.  
Locus.*

*Draconi-  
tes Lucern-  
ensis ve-  
rus. Ein  
VVahrer*



Dracken-  
stein.

Append.  
Eius de-  
scriptio.

Quomodo  
fu eris in-  
ventus.

Et à qui-  
bus nunc  
asservetur  
Præstātes  
eius vires  
in quam-  
plurimis  
morbis cu-  
randis.

Appen-  
dix.

Glantzete  
Linien-  
stein.

Appen-  
dix.

CHR Grä-  
mita vocē-  
tur.

Aurū vel  
argentum  
felium.

Katzenfil-  
ber oder  
Glimmer.

Causa li-  
neolarum.

*VVagn.* quoq; illius mentionem facit in *sua hist. natural. Helv. curios. pag. 326.* Figuralapidis rotunda est, magnitudo pilæ ordinariæ, quā pueri ludere solent, similis: pondus unciarum medicarum novem. Durus est, lævis, & politus, coloribus atro, rubicundo & albo mirè inter se commixtis ac distinctis ornatus. Mediam lapidis regionem circumdat fascia digitum transversum lata, albicans, & striis fuscis ad modum falcis seu Lunæ crescentis formatis, sibi que ita cohærentibus, ut cornu cervinum repræsentent per totum sui tractum insignita. Inventus est ab avo Rudolphi Stempfli rustico Rotenburgensi Ditionis Lucernensis, qui in prato fœnum metens viderat horrendum Draconem à monte Regio supra lacum Lucernensem ad Pileatum volantem, & aliquid in terram decidere permittentem, cui tamen illicò lustrando ob tam inopinatum hujus terribilis bestię aspectum attonitus factus impar erat, sed ad se reversus invenit prædictum lapidem sanguini pallido gelatinæ instar congelato immersum, qui adhuc hodie pro singulari & inæstimabilis pretii cimelio Lucernæ à nobilissimā familiā *Cloos de Mauisè* asservatur, ac magno cum fructu tam nobilium quàm pauperum frequenter ægrotantibus applicatur, inprimis autem in febribus malignis & pestilentialibus, quarum virus membro alligatus ad extremitatem trahit, dein in fluxibus sanguinolentis, quos fœlicissimè sistit, partibusque inferioribus ad motus partum promovet, superioribus autem applicatus abortum præcavet, quæ virtutes omnes jam plurimis experimentis comprobatae sunt, & actis apud *Cysatum* extantibus confirmatae. Effigiem lapidis *Appendix ad Class. 2. sistit.*

Grammites Helveticus micans lineolis nigris rectis brevioribus, & seorsim hinc inde per lapidem dispersis. *Appen. ad 3. Class. fig. 1.*

Grammites Helveticus micans lineolis nigris rectis longioribus ad se parallelis, & hinc inde coacervatim sitis. *Append. ad 2. Class. fig. 2.*

Grammites Helveticus micans lineolis nigris rectis longioribus coacervatim sitis, & in medio obliquè sese interfecantibus. *Appen. ad 2. Class. fig. 3.* germanicè appellari poterunt: *Glantzete Linienstein.*

Hos lapides Grammitas voco, quia insigniuntur plurimis lineolis, quæ variae magnitudinis sunt, & per superficiem lapidum modò separatæ disperguntur, modò hinc inde plures simul colliguntur, & aliquando etiam in medio sese interfecant, appellanturque micantes, quia tota substantia eorum micis splendore suo auro vel argento simillimis imbuta est, & quidem tam copiosè, ut in aliquo rivulo jacentes & per limpidissimam aquam apparentes ita splendeant, ac si frustra integra è puro auro vel argento fusa essent, inprimis, si fulgor solis accedat, & splendorem micarum exaltet. Hæ micæ à Germanis aurum vel argentum felium id est *Katzenfilber oder glimmer* dicuntur, quia noctu instar oculorum felium lucere volunt. Observantur quoque in arenulis, lapidibus fissilibus, marmoribus, & diversis aliis faxis. Nullius usus sunt, neque fixæ substantiæ, cum igne facilè consumantur ad modum marcasitæ, cum quā conveniunt. Lineolas per lapidum substantiam dispersas quod attinet, earum origo valde obscura est, nisi fortè causa illarum productiva coniicienda sit in sulphur crassum & crudum magnā salium quantitate imprægnatum, qui, cum in suā crystallisatione ob crassitiem sulphuris versus latera sese expandere non poterant, in columel-



las rectas tenuissimas coacti sunt, & cum sulphure in lapideam substantiam concreti.

Grammitæ ex parte meridionali montis S. Gothardi in ipsâ viâ, quâ Mediolanum itur, per longum terræ tractum in magnâ copiâ occurrunt, ubi ingentia saxa huiusmodi lineolis referta deprehenduntur.

Cùm sæpius jam mentionem fecerim de sabulo aureo, ejus descriptionem à *Vagnero lib. cit. pag. 346.* adductam pro coronide huic libro addam. Aurum, seu Aureum Sabulum, Chrysammos Gr. Pala Lat. seu Auri rainenta. *Goldkoerner, oder gedigene Stuflein und Zaehnelein Gold:* Ejus feraces sunt Rhenus, Emma major, & Emma minor, Urtena, Urfa, Arola, fluviolus ad arcem Birsellum, & Adda seu Addua apud Rhætos. Aurificum studio in arenis inquiritur, lavatur, purgatur, ac conflatur. Flumina autem hæc non tantum *λύματα* seu ramenta Auri perenni suo cursu, sed sæpè etiam massulas pisi magnitudine, præsertim in inundationibus, magnorumque imbrium delapsu rapiunt. In quibus autem montibus nativæ Auri venæ delitescant, hætenus incompertum. In Thesauris Urbis Salodurensis lamellæ auri, ex Arolæ, & Emmæ aureo sabulo conflatae asservantur, teste *Francisco Hafnero Archigrammateo Salodurensi, Annal. Salodur. P. 2. p. m. 320.* qui & hanc observationem notatu dignam annectit. Aurum, quod ex Arolâ & Emmâ lavatur, optimum est, & 22. ceratia puri continet: quod si per Antimonium tertio fundatur, & post modum per plumbum in capellâ purificetur, præstantissimum est aurum, ita ut Aurum Hungaricum seu Arabicum quo ad colorem vel tenacitatem ab hoc parum differat. De Rheni verò aureo sabulo *D. D. Heliseus Roeslin* ita differit: Rhenus dives est auro, cum copiosè aurei sabuli sit ferax, quod multis in locis ejicit: suâ naturâ aurum est præstantissimum pro ducatis conficiendis; quod si verò additamentum aliquod addatur, è tali auro omnes Rheni, Electorum, Principum ac Civitatum Imperialium aurei nummi cuduntur, qui nomen Auri Rhenani obtinent, massaque illorum 18. ceratia auri puri continet. In fissuris rupium Thymarum Fabariensium aurum quoque invenitur, quod præter *Stumphium Chorogr. Helvet. lib. 10. cap. 23.* etiam *Fabricius Hildanus* testatur, ubi inter alia: Arenam, inquit, quæ in lotionem luti remansit, cum Ensisheimi in Alsatiâ probandam dedissem, aurum in ipsâ repertum fuit, sed paucillimum. Propter gravitatem enim suam aurum per fissuram (rupis) semper deorsum tendit. Apud Subsylvanos in Monte Viridi, *dem Gruenberg, der Neunalper* aliàs dicto, in valle Melæ, vulgò: *Melchthal*; nec non ad Angelorum Montem, & *dem Kerzen-Alperberg*, metalli auriferi indicia extant.

Locus.

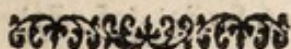
Aurum,  
seu Aureum  
sabulum.

Goldsand

Flumina  
eius feracia.  
massulas  
quandoq;  
deportant.  
Saloduri  
huiusmodi  
aurum as-  
servatur.

Aurum  
Rhenanum.

Fabariense.





## LIBER TERTIUS.

IN QUO DESCRIBITUR CLASSIS TERTIA  
COMPLECTENS LAPIDES FIGURATOS PETRIFICATOS.

*Quid sint  
lapides fi-  
gurati pe-  
trificati.  
Et incru-  
stati.  
Exponitur  
modus pe-  
trificatio-  
nis.*

**P**ER Lapidem Figuratum Petrificatum intelliguntur ii, qui sunt corpora ex naturâ suâ alterius substantiæ in substantiam lapideam mediante petrificatione commutata, vel crustâ lapideâ obducta, & Lapidem Figuratum Incrustatum vocantur.

Petrificationis, & Incrustationis modum suprâ jam exposui, nimirum: Aquam per saxa decurrentem eorum ramenta imbibere, & secum rapere, quæ, cum in corpus impingunt, cujus pori ad ramenta lapidea suscipienda proportionati sunt, eos penetrant, & paulatim sese intimè insinuando, integrumque corpus hujusmodi lapideis ramentis imbuendo, illi duritiem, & gravitatem duas præcipuas lapidum qualitates, per quas ab aliis corporibus differunt, inducunt, reliquâ corporis structurâ, & formâ illâsâ, ac immutatâ.

*Et incru-  
stationis.*

Incrustationem verò fieri, cum ramenta lapidea, quæ aqua secum vehit, ob inæqualitatem poros corporum penetrare nequeunt, sed mediante liquore viscido, & tenaci superficie externæ tantum adhærent, illamque sensim sine sensu crustâ lapideâ totaliter obducunt, substantiâ corporis sub hac crustâ latentis nullomodo immutatâ.

*Plura cor-  
pora lapi-  
dea solum  
ob simili-  
tudinem  
cum aliis  
corporibus  
naturali-  
bus ad hanc  
Classem  
reducuntur.*

Hic bene animadvertendum est, me plura corpora lapidea ad Lapidem Figuratum Petrificatum reducere, de quibus ipsemet dubito, utrum ad hanc classem reducenda sint, sit autem potissimum, vel propter communem Authorum opinionem, vel ipsam figuram, & similitudinem lapidum, quam cum aliis corporibus naturalibus obtinent, & propter quam petrificata dici merentur, licet fortè, & probabiliter non minus ac reliqui lapides figurati statim in primordiis suæ generationis è materiâ lapidescente producta fuerint, ita ut nullam aliam substantiam habuerint à substantiâ lapideâ diversam, sed in descriptione cujuslibet generis tenuem meam opinionem circa hoc dubium fusiùs aperiâ.





T A B U L A G E N E R I C A.

Lapidum Figuratorum, Tertiæ Classis.

Lapides Figurati Petrificati  
Representantes.

Animalia integra.  
eorum partes.

Vegetabilia integra.  
eorum partes.

Figuras | Regulares.  
| Irregulares.

C A P U T P R I M U M.

*Lapides Figurati Petrificati Animalia integra, vel eorum partes representantes.*

**J**Am omnis generis corpora è triplici rerum naturalium regno fuif-  
se petrificata; nullus inficias ibit; homines in lapides converfos esse  
ipfa testatur *Sacra Pagina* docens: Uxorem Lothi Sodomis egredien-  
tem in statuum falis commutatam fuiffe, de hac præcipuè mirandum est,  
quòd ad multa sæcula duraverit, cùm & *Burchardus*, qui vixit ab hinc tre-  
centis annis, testetur, statuum hanc suà adhuc ætate inter Engaddi, & Ma-  
re mortuum extitiffe, quamque suo tempore visam memorat *Adrichomius*  
*in Theat. Terr. Sanctæ, & Abulensis imò Targ. Hierosolym.* statuit, duratu-  
ram hanc statuum usque ad Extremi Judicii diem, ut sit æternum Justitiæ  
Divinæ monumentum. Omnium tamen penè fidem excedit, quòd hæc sta-  
tua, quæ est & Cippus, & cui Cippus ponitur, viventis more quasi men-  
strua quædam effundat, hoc enim asserit *Tertullianus in Carmine de Sodo-*  
*mâ* his verbis:

Ipsaque imago sibi formam sine corpore servans

Durat adhuc, nunquam pluviis, nec diruta ventis,

Quin etiam si quis mutilaverit advena formam,

Protinus ex sese suggestu vulnera complet.

Dicitur & vivens alio jam corpore fexus

Munificos solito dispungere sanguine menses.

Unde autem huic salariæ statuæ, cùm sal alioqui aquis facile diffuat,  
tanta firmitas, ut pluviam, & tempestates sustinuerit? an sapit naturam  
falis metallici, cujus meminit *Plinius* 31.2. in Africâ circa Uticam construi  
acervos falis, ad collium speciem, qui, ubi Sole, & Lunâ induruere, nullo

*Exempla  
hominum  
petrificato-  
rum.*

*Statua  
Uxoris Lo-  
thi.*

*Quolibet  
mense mē-  
strua ef-  
fundit.*

*Tertullia-  
ni carmi-  
na de eâ.*

*E quo sa-  
le sit con-  
structa.*

hu-



Fœtus in  
corpore  
matris pe-  
trefactus.

Caput bo-  
vis vivi  
cum cere-  
bro petre-  
factum.

humore liquecant, vixque etiam ferro cædantur. Hucusque *Sachsius de hac stat. fol. 67. in Resp. dissertat.* Idem de aliis hominibus etiam confirmant quamplurimi alii celebres Philosophi, & Historici, imò in aliquibus Europæ museis adhuc viva hujus veritatis testimonia extant. Habetur ex *Aventino lib. 7. Annal. Bavar.* plusquam quinquaginta rusticos mulgentes unà cum vaccis in ingenti terræ motu à magnâ materiæ terrestris mole subito obrutos in substantiam lapideam induruisse: fœtum in utero matris *Columbæ Chartrii illæsis visceribus petrefactum*, & *Agendici Senonum* in Galliâ Anno 1582. post moram 28. annorum extractum narrat *Thuanus lib. 17. Histor. & Paræus lib. 25. de monst. cap. 2.* aliunquæ fœtum *Mussi ponti* in abdomine extra uterum matris lapidescentem describit *Densing*, & *Laur. Straussius in part. de eo tract. Barth. Histor. 91. Cent. 6. p. m. 358.* refert: caput alicujus bovis *Suecici* vivi in lapidem commutatum fuisse, ita ut præ pondere inter alios in pascuis semper prono in terram capite incedere cogeretur, & ad lanienam ductus osseo suo cranio ictus securis summo cum impetu inflictæ aliquoties repelleret, donec iteratis sæpius ictibus oppressus conciderit, intra apertum osseum cranium, cerebrum quoque induratum erat, relictis tamen sinibus patulis ad liberum spirituum animalium, reliquorumque humorum transitum. Ut taceam de serpente in ventriculo cervi petrificato *Sachsii & Dan. Major. paguris*, aliisque animalibus, conchyliis & plantis in saxeam substantiam concretis, quorum descriptio apud plures Authores inveniuntur, & vix museum occurrit, in quo non plures eorum species asservantur. Hæc pauca petrificationis exempla tanquam rariora, & summâ admiratione digna enumerationi nostrarum specierum præmittere volui, ad hunc finem, ut clariùs demonstraretur, infinitam Dei Omnipotentiam in omnibus rebus etiam abiectionissimis, & quæ quotidie calcantur pedibus, prout sunt lapides, quàm maximè elucere, deinde ut aliorum animos ad contemplanda, & rimanda tam mirabilia naturæ producta eò vehementiùs alliciam, sicque viam sternam, ad plura lapidum petrificatorum genera & species inveniendas. Qui plura desiderat, & magis curiosa, consulat *musca Ferrand. Imperat. Calceol. & VVorm. nec non Ald. de Test. Gesn. de aquat. Kirch. Mund. subter. Ephem. nat. curios. Mart. List. de Conch. & Cochl. Angl. & Luid. in suo Lyphophyl.* nos species nostras adducemus, quarum sit

## GENUS I.

### *Animalia Integra petrificata.*

Q Uamvis sequentes species probabiliter etiam à primordiis suæ generationis in substantiam lapideam accreverint, vel saltem accrescere potuerint, ideoque ad lapides figuratos propriè dictos potius reducendæ essent, & lapideæ non verò petrificatæ nominandæ, cum tamen jam ab aliis præstantissimis viris inter petrificata repositæ fuerint, methodum à majoribus susceptam sine urgente maximâ necessitate invertere non volui, & propterea etiam istas species cum pluribus aliis subsequentiis petrificatis adnumerandas censui, præsertim cum adhuc sub Judice lis sit, an omnes lapides figurati ad petrificata referendi sint, & major difficultas sit expli-



candi, quomodo lapides figurati corpora viventia figurâ suâ repræsentantes à vi plasticâ alicujus seminis è materiâ lapidescente intra montes producantur, quàm reliqui corpora vitæ expertia, aliaque figuras adhuc incertas, ad quid referri debeant, præferentes.

Hujus generis duæ adsunt species, quarum prima est.

Pagurus cinereus lapideus. *Tab. 10. germanicè : Ein steinener Meer-oder Taschen Krabbe.*

Similis est magnitudine, & figurâ iconi in Tabulâ expressæ, propterea ulteriore descriptione non indiget. De silice colore subluteo pagurum formâ suâ exprimente, & in Rarithecio Tigurino asservato mentionem facit *Vagnerus in suâ Historiâ naturali Helvetiæ pag. 331. nec non accuratissimus lapidum Scrutator Anselmus Boetius in suo Gemmarum & Lapidum Historia lib. 2. c. 303. Neapoli in celeb. Fer. Imp. mus. quoque unus conservatur, & alius in Mus. Calceol. à montibus Vicentinis allatus, qui plures cancos petrificatos jam suppeditarunt, & passim Venetiis asservantur, vid. Joan. Dan. Major Epist. suæ de Canc. & Serp. petref. pag. 61.*

Noster lapis allatus est ex iisdem montibus, & præfert pagurum descriptum à *Rondeletio lib. 18. c. 25.*

Secunda species est:

Aranea marina lapidea. *Tab. 10. Eine Steinene Meer-Spinn.*

Colore cum priore convenit, formâ verò & magnitudine cum figurâ in tabulâ expressâ: hunc Lapidem ipsemet inveni in monte Legerio vulgò: *Legerberg* comitatus Badensis. Similitudinem habet cum corpore Araneæ marinæ descriptæ à *Rondeletio lib. 18. c. 26.*

Ein steinener Meer-oder Taschen Krabbe. *Tab. 10.*

Aranea Marina lapidea. Eine Steinene Meer-Spinn.

## GENUS II.

*Lapides Figurati Petrificati partes animalium repræsentantes.*

**I**N hoc genere plures adducuntur lapidum figuratorum species, de quibus meritò dubitandum est, an sint corpora ex naturâ suâ alterius substantiæ in substantiam lapideam commutata; cum autem figurâ suâ partes animalium tam affabrè repræsentent, judicavi, eas ad aliud genus commodiùs non reduci posse.

Species sunt:

Caput Serpentis petrificatum. *Tab. 10. Ein steinener schlangen-Kopf.*

Hic lapis cinerei est coloris & melius, ac ipsa figura illum exprimit, non potest describi, magnitudine ovum gallinaceum æquat, de serpente lapideo in ventriculo cervi reperto differit *Clar. D. Jo. Dan. Major. in suâ Diff. Epist. de cancris, & serpentibus petrificatis fol. 7.*

A me fuit inventus in monte, prope *Bœtstein* comitatus Badensis.

Lapis aurem humanam referens *Tab. 51. Ein steinenes Menschen-Ohr.*

Lapis est cinereus magnitudine figuræ similis elegantissimè aurem humanam auriculâ, helice, anthelice & conchâ instructam referens: inventus est in monte Legerio.

Matites. *Tab. 10.*

Lapis est coloris sublutei & in omnibus figuræ similis mammas muliebres repræsentans. Germanicè vocati potest: *Bruststein*. inventus est in

Plures lapides ob so- lam figurâ ad hoc ge- nus redu- cuntur.

Caput Ser- pentis pe- trificatum Ein Stei- nener schlan- gen- kopf Locus. Lapillus aurem hu- manam referens



*Locus.* eodem monte, lapidum figuratorum fertilissimo.  
*Colita.* Colites major subluteus cum appensis testibus, sed non integris. *Tab. 10.*  
*Tab. 10.* fig. 1.

Colites minor cinereus cum appensis testibus integris. *Tab. 10. fig. 2.*

Colites minimus sine testibus. *Tab. 10. fig. 3.*

*Locus.* Omnes isti tres lapilli membrum virile repræsentant, & ideo Colitæ dicuntur. Reperti sunt in eodem monte.

*Balanites.* Balanites major subcinereus verrucosus *Tab. 10.*

*Tab. 10.* Hic lapis glandem virilem repræsentat, unde nomen suum sortitur, figuræ quoad omnia similis est, & collectus in jam sæpius citato monte.

*Locus.* Hysterolithos major nigricans *Tab. 10. fig. 1.*

*Hysterolitha.* Hysterolithos minor Helveticus nigricans. *Ein Mutter-stein. Tab. 10. fig. 2.*

*Mutter-stein.* Licet prior Hysterolithos in nostris regionibus hucusque non fuerit collectus, cum tamen cum nostro Helvetico magnam similitudinem habeat, utriusque descriptionem addere volui. Hysterolithos *Cardano*: Hystero-

*Tab. 10.* petra; lapis est ita vocatus, quia pudendum muliebrem figuram suam repræsentat, durissimus est, & coloris cinerei, vel nigricantis, ita ut ferrugine quadam tinctus videatur; magnitudine juglandem non superat, ex una parte est hemisphæricus, & non adeo politus, ex altera vero inæqualis pudendum muliebrem referens. Ab eo, quem describit *Eruditissimus VVormius in suo museo fol. 84.* differt, quod ex parte convexa genitalia virilia non exhibeat, præter Hemisphærium inæquale nil præferens.

*Descriptio.* Hysterolithos Helveticus minor priore durior, gravior, & magis nigricans existit, atque ad naturam marcasitæ accedit, magnitudine æqualis est figuræ *Tab. 10. fig. 2.* expressæ; è parte convexa præcedente longè inæqualior est, ex altera vero parte non adeò divaricatus, & rimà angustiore donatus, quam ambit series lineolarum transversarum per labia æquali distantia producta.

Generatio præcedentium quinque lapidum lusui naturæ potius, quam alicui corpori in substantiam lapideam converso adscribi debere videtur.

Hysterolithas verò quod attinet, inter illos & Urticas marinas magna profectò intercedit similitudo, ita ut valde dubitem, an non ad peculiare genus reducendi sint. Conferatur prima nostra species cum Urticâ marinâ aliâ triplici aspectu *Aldrovand. lib. 4. de Zoophyt. pag. 570.* & secunda cum Urticâ contractâ ejusdem Authoris *lib. cit. pag. 568.* magna certò deprehenderetur tam quoad structuram quàm ipsam figuram inter illos affinitas, quo in casu lapis melius Urticites diceretur, & in linguâ nostrâ vulgari: *Ein Kleiner Seenessel-stein*, quod tamen dubium decidendum iis commendo, qui majorem marinorum cognitionem possident, quàm unus à mari longè diffitus. Ultra similitudinem, quæ habetur inter Hysterolithas, & Urticas marinas meam opinionem persuadere videtur æqualis, & consimilis omnium Hysterolitharum structura, & figura ad Urticas aliquo modo accedens. Quod in aliis corporibus, quæ lusui naturæ, vel casui tantum ortum suum debent, non observari solet.

*Hysterolitha Urticis marinis non parum affinitatur.*

De viribus hujus lapidis (quas tamen Boëtius in citatâ historiâ fol. 200. meritò in dubium revocat) ita differit *Clarissimus Jo: Dan. Horstius*. Pro-

funthi lapides hystericis mulieribus in aberratione scilicet, & suffocatione

ute-

Et iis dubia virtutes adscribuntur.



uteri. Et certè si physiognomiæ aliquid tribuendum, non solum mulieribus, sed & viris conferri puto, ac forsan Venerem in utroque sexu promoveri non ineptè quis crediderit.

Primus colligitur in Diœcesi Trevirensi propè arcem *Ehrenbreitenstein*, dein *Mariæburgi*, & etiam in vinetis *Lohensteinensibus* occurrit. Noster è montibus comitatus *Neoburgensis* fuit transmissus, & huic classi ob similitudinem, quam habet cum priore, adjunctus.

Lingua *Carpionis lapidea*. *Tab. 10. Steinene Karpfen-Zungen.*

Lingua  
*Carpionis*  
*Tab. 10.*

Figuræ est triangularis, & in acumen desinit, lutei coloris, superficiei inæqualis, ac ferro, quo sagittæ antiquis temporibus munitæ erant, haud dissimilis.

Fuit transmissa è comitatu *Neoburgensi*, & in ipso lacu inventa, ac pro lingua *Carpionis* petrificatà donata:

Glossopetra, seu potius *Odontopetra* cuspidata major livida margine dentatà. *Tab. 10. Glossopetra major VVagneri.*

*Glossopetra*  
seu *Odontopetra* cuspidata.  
*Steinzungen*, besser *steinene Fischzahn*.  
*Tab. 10.*

Glossopetra seu *Odontopetra* cuspidata major livida.

Glossopetra seu *Odontopetra* cuspidata mediocris livida curva. *Tab. 10. fig. 1. Glossopetra rostrum corvinum referens Luidio.*

Glossopetra seu *Odontopetra* cuspidata mediocris nigra curva.

Glossopetra seu *Odontopetra* cuspidata mediocris livida recta. *Tab. 10. fig. 2.*

Glossopetra seu *Odontopetra* cuspidata mediocris nigra recta.

Glossopetra seu *Odontopetra* cuspidata minor triangularis nigra. *Tab. 10. fig. 3.*

Glossopetra seu *Odontopetra* cuspidata minor livida subrotunda valde acuminata recta. *Tab. 10. fig. 2. Glossopetra Pica linguam referens Luidio. Ophioglossum petraeum VVagneri.*

Glossopetra seu *Odontopetra* cuspidata minor nigra subrotunda valde acuminata recta.

Glossopetra seu *Odontopetra* cuspidata minor livida subrotunda valde acuminata curva. *Tab. 10. fig. 2.*

Matrix Glossopetra seu *Odontopetra* cuspidatæ minoris. *Tab. 10. fig. 4. Steinzungen besser steinene Fischzahn.*

Lapides Figurati Petrificati, communiter *Glossopetræ* dicti, Germanis: *Steinzungen-oder Steinene Natter Zungli*, ita vocantur, quia figurà suà *Picæ* avis seu serpentis linguam referre videntur, à quà tamen multum differunt, cum lingua serpentum non triquetra, sed teres, & bifida sit, dentes potius piscium maris præsertim canis *Carchariæ*, & *Lamiæ* incisivos representant, cum quibus structurà & figurà conveniunt, & ideo rectius *Odontopetræ*, germanicè: *Stein-zahn* appellandæ essent. Legatur *Anatomia capitis canis Carchariæ Stenonis*, & videantur figuræ elegantissimæ curios. *D. August. Scille pictoris nella sua vana speculazione disinganata dal senso*. Lapides sunt diversæ figuræ, prout etiam pisces diversis dentibus muniuntur, ut plurimum tamen sunt figuræ triangularis, quandoque oblongæ, acuminatæ, & subrotundæ, margine interdum lævi, interdum dentatà, basi crassiore porosa & scabrà, quæ radicis vicem gerit, instructi, toto alioquin corpore lævi, & corneo, coloris cæsi, nigricantis, lividi, nec non quandoque lutei, & albicantis: longitudo & crassities quoque diversa est. *Luidius in suo Lithophylatio Britannico* hujusmodi dentes dividit in In-

*Steinene Natter-Zungli.*

*Stein-Zahn.*

*Descriptio.*



*Differen-  
tia*

cifores, & Molares: per Incisores intelligit dentes magis acuminatos, & eos Ichtyodontes cuspidatos appellat; per Molares verò magis obtusos, & eos Ichtyodontes scutellatos vocat, de quibus infra quoque pauca disseram

*De earum  
generatio-  
ne duplex  
Opinio.*

De generationis modo Odontopetrarum hic nil addam, cum eadem difficultas occurrat, quæ in explicatione originis fossilium marinorum habetur. Sunt enim, qui volunt à vi plasticâ seminis in subterraneis Glosso-seu Odontopetras gigni, & pro fundamento non parvo adducunt radicem, quæ in omnibus hujusmodi lapidibus deprehenditur, alii verò contendunt, esse veros piscium marinorum dentes petrificatos, quod quam plurimis rationibus ab experimentis desumptis probare conatur *jam suprâ citatus August. Scilla in loco adducto*. Tenuem meam opinionem dubiè tamen proponam in parte tertiâ lib. 4. & ultimo hujus *Traëtatus*, ubi pluribus quæstionem de origine fossilium marinorum exponam.

*Vi-  
tutes  
interna.*

Glosso-seu Odontopetræ sunt lapides naturæ alcalinæ, edulcorantis, Alexipharmacæ, Antiepilepticæ, Diurcticæ, & Antihydricæ: pulvis eorum ad scrupulum unum exhibitus variolas, & morbillos expellit, nec non malignitati febrium resistit. Aquæ fontanæ inditi excitant bullas, quibus subfidentibus aqua gargarisata inflammationes faucium & colli, ejusque exulcerationes curat, si credendum iis, quæ *Olaus Wormius in suo museo* adducit. Externè suspenduntur è collo puerorum auro vel argento inclusi, ad arcendam eorum epilepsiam, & pavorem, nonnunquam dentifriciis admiscuntur ad dealbandos dentes, gingivarumque acidum absorbendum.

*Externa.*

*Locus.*

Inveniuntur inter rupes, & commissuras saxorum in monte *Wicken* prope pagum *Reiden* Ditionis Lucernensis, in lapidicinâ prope *Badenam* Helvetiorum, in Liberis Provinciis prope pagum *Megenvvihlen*, ad radicem *Irchelii* montis apud *Eigenthal* juxta pagum *Berg*, demum ad villam *Serv*, prope *Bulacum*, & ad Monasterium *S. Urbani*.

Post Lapidem Figuratum Petrificatum, qui dentes Incisorios exhibent, ii exponendi veniunt; qui Molares videntur, quorum species sunt.

Dens fossilis, seu Odontopetra Molaris major striatus longissimus. *Tab.*

*II. fig. I.*

Dens fossilis, seu Odontopetra Molaris major mandibularis. *Tab. II. fig. 2.*

*Steinene meer pferdt-zahn.*

*Odontope-  
tra Mola-  
res.*

*Steinene  
Meer-  
pferdt-  
zahn  
Tab. II.*

Coloris sunt sublutei, & cum dentibus equi marini, seu Hippopotami magnam similitudinem habent, quos observavi Mediolani in celeberrimo museo Septaliano, ubi conservatur caput ingentis molis Hippopotami è Congo transmissum cum duodecim dentibus magnis (è quorum numero primus noster esse videtur) præter mandibulares, quibus secundus valde similis est. Uterque magnitudine figuram impressam bis superat, Rasura horum dentium ad sistendos mulierum fluxus mirabilis est, exhibetur iis ad scrupulum semis cum aquâ *Pimpinellæ sanguisorbæ*; fiunt quoque ex iis annuli contra spasmodum.

*Vires.*

Hi duo lapides allati sunt è comitatu Neoburgensi, figuræ eorum ex iconne patent.

Odontopetra Molaris cinerea biretiformis. *Tab. 19. in serie infimâ, num. 4.*

*Bire-*



*Biretiformis Lapillus Schenzeri fol. 7. Specim. Lith. Helv. Ein Kleiner runder steinener Stockzahn.*

Lapillus hic magnitudinis est ejusdem cum figurâ biretum repræsentans, quo antiqui usi sunt; in parte superiore hemisphæricus est, in cujus centro punctum majusculum excavatur, reliquâ superficie hinc inde punctulis minoribus ornata, basi verò planâ existente. Odontopetra vocatur propter maximam similitudinem, quam habet cum dentibus molaribus piscium marinorum Synagridis, Sargi, & Auratæ, ad quos jure merito refertur. non minus ac Bufonitæ *Luidio* vulgò: *occhi di serpi* Melitensium germanicè: *Schlangeneugli*, vid. *Tab. 2. Aug. Scil.*, in quâ mandibula piscium prædictorum unâ cum dentibus diversæ speciei, & figuræ elegantissimè exprimentur.

*Descriptio.*

*Bufonitæ  
Schlangeneugli.*

Inventus est in monte Legerio.

Spina piscis lapidea. *Tab. 11. Ein steinener Fischgradt.*

Lapis similis est fissili, coloris nigri, & lapis figuratus pictus videretur, nisi spina ita emineret, ut faciliter cognosceretur, eam lapidi immersam esse, quod in lapidibus figuratis pictis corpora naturalia repræsentantibus non evenit: longitudine ad dimidiam spithamam accedit, latitudine duos pollices vix æquante. Spina incipit trunco crassiore, qui sensim imminuitur, & in minores ramos, seu spinas costularum instar distribuitur, donec in ipso lapide prorsus oblitterentur.

*Tab. 11.*

*Locus*

*Spina piscis lapidea. Ein steinener Fischgradt.*

Hunc lapidem in summo cacumine altissimi montis *Keisserstuhl* Ditionis subsylvanæ collegi.

Pes alicujus animalis aquatici lapideus. *Tab. 11. n. 1. Ein steinenes fuesli.*

*Pes alicujus Animalis lapideus. Ein steinenes fuesli.*

Lapillus parvus est, magnitudine figuræ similis, striatus, cinereus, pedem cum membranâ digitos jungente animalis aquatici petrificatum repræsentans, inventus est in monte Legerio.

Lapis Percæ piscis. *Tab. 20. Ein Eglestein, oder Rehlingstein.*

Hic lapis cum figurâ in *Tab. 20.* expressâ magnitudine, & parte suâ internâ concavâ convenit, squamatus enim est millepedum instar in circumferentiâ dentatus, & oblongus, de cetero albus & ex parte oppositâ planus, ac lævis, germanicè vocatur: *Ein Egle-Stichling oder Rehlingstein*, quia in capite Percæ piscis aculeati circa exortum spinæ invenitur, ubi duo occurrunt, utrinque unus, utriculis quibusdam inclusi, in piscibus tamen coctis facile separabiles. Lapis hic etiam describitur à *Vormio* in suo museo pag. 59. & ab *Anf. Boet.* in cit. lap. Hist. lib. 2. c. 188.

*Tab. 11.*

*Locus.*

*Lapis Percæ piscis. Tab. 20. Locus.*

Quod ad ejus vires attinet, renibus & vesicæ dicatus est, nam calculos in prædictis partibus latentes ad drachmam unam cum vino exhibitus comminuere creditur, deinde, teste *Edtmillero*, egregium subministrat diureticum, quod facilius oculis canceri solvitur, & majori cum efficaciâ acida infringit, unde in dysuriâ ab intempestivo acidorum usu exorta tanquam præsentaneum commendatur remedium: Germanos & Bohemos esse persuasos, quòd hic lapis etiam externè loco dolenti appositus calculum contentum in renibus detrudat in vesicam, vel ex hac in urethram, habetur ex *Boetio* loc. cit.

*Vires interna.*

*Externa.*



## CAPUT SECUNDUM.

*Lapides Figurati Petrificati vegetabilia integra, vel eorum partes representantes.*

**P**ost animalia, eorumque partes petrificatas sequuntur vegetabilia exponenda, quæ prioribus nec copiâ, nec artificio petrificationis minimè cedunt.

## GENUS I.

*Lapides Figurati Petrificati vegetabilia integra representantes.*

*Fungita.  
Steinene  
Pfifferling  
oder  
Schvæ-  
me. Tab.  
11, & 12.*

**H**orum agmen ducunt Fungitæ, quorum Species sunt:

Fungites maximus pileolo lato. *Tab. 12.*

Fungites major orbicularis. *Tab. 11.*

Fungites major oris intus reflexis. *Tab. 11.*

Fungites minimus in suâ circumferentiâ crenatus. *Tab. 12. n. 1. vulgò: Steinene Pfifferling oder Schvæmme.*

Fungites marinus striatus & crispatus. *Tab. 12. Amaranthus saxeus cum suo annato Saxo Georgii Eberhardi Rumphii observatione 24. Ephes. Acad. natura curios. anni tertii fol. 78. Ein steinener gekrauster Corallen schvamm.*

Omnes isti lapides Fungitæ vocantur, germanicè: *Steinschvæmme oder Steinpfifferling*, quia figurâ suâ fungos imitantur: sunt coloris subflavi, & substantiæ durissimæ; in parte superiore venæ hinc inde dispersæ observantur, subtus verò non rarò striæ minùs profundæ excurrunt à centro ad peripheriam lineâ rectâ productæ, quæ situm adhuc & dispositionem lamellarum pendentium, è quibus fungi conflare solent, indigitant, magnitudine differunt, ut ex iconibus patet, & omnes pediculo suo sunt instructi, licet frequenter etiam sine eo occurrant.

*Locus.*

Colliguntur in monte Legerio, & Randio & apud Toggios prope Roschach, nec non in comitatu Badensi non procul à *Bœtstein*.

*Fungites  
Marinus.  
Amaran-  
thus saxo-  
us.*

Fungitis fossilibus addidi Fungitem marinum striatum & crispatum, Amaranthum saxeam cum suo annato saxo *Rumphii*, *Ein Steinener gekrauster Corallen schvamm*, qui è lapide duro cinerei coloris & tubulo vermiculari donato exsurgit: figuram imago *Tabulæ duodecimæ* sistit, quâ lapis duplo major est, candidissimi coloris, & in lamellas tenuissimas striis profundis distinctas divisus: crescit sub aquis marinis, & corallii species est, quamobrem Itali illum florem Coralliorum alborum vocant: è mari Mediterraneo quàm plurimi afferuntur: *Rumphii* circa insulam Amboinam repertus est.

*Flos Co-  
ralliorum.  
Locus:*

*Lycoperdi-  
ta. Steine-  
ne VVoffs-  
schvæ-  
me.  
Tab. 12.*

Lycoperdites vulgaris major. *Tab. 12.*

Lycoperdites rotundus orbicularis.

Lycoperdites minimus pediculo donatus *Steinene VVolfschvæmme.*

Lycoperditæ sunt lapides, qui figurâ suâ imitantur fungos vesicarios, Cre-



Crepitus lupi nuncupatos, & ideò germanicè *Steinene Wölfsfist* oder *Wölffschvamm* appellari possunt: primus in *Tab. 12.* Tam quoad figuram, quàm magnitudinem optimè exprimitur. Secundus fungo rotundo orbiculari *Casp. Bavh. Pin. 374.* similis est, & tertius *Lycoperdon Parisiense* minimum pediculo donatum *Turnesf. 441. Instit. rei herbariæ* præsert; omnes sunt cinerei coloris, & in iisdem locis, ubi priores Fungitæ colliguntur, etiam hi occurrunt.

*Tab. 12.*

*Locus.*

*Equisetum foetidum* sub aquà repens *Casp. Bavh. Pin. 16.* petrificatum *Steinenes Wasser schaftheu oder Katzenvadel.*

*Herba petrificata.*

*Lichen petræus latifolius petrificatus. Tab. 13. seu Hepatica fontana Casp. Bavh. Pin. 362. Steinenes Leberkraut.*

*Tab. 13.*

*Musculus vulgarissimus petrificatus. Tab. 13. Steinenes gemeines Moss.*

*Musculus filicinus petrificatus. Steinenes Fahrnkraut moss.*

*Fucus petrificatus. Tab. 14.*

*Virgulta petrificata. Tab. 14. Steinenes gesteuert.*

Si quis admirandum naturæ lusum, & subtile aquæ petrificantis artificium contemplari desideret, prædicta sex vegetabilia in substantiam lapideam conversâ intueatur, jucundius profectò spectaculum etiam sedulus naturalium indagator nunquam viderit: Sunt enim corpora è filamentis exilibus & foliolis tenuissimis conflata, ac sine minimâ texturæ labe ad tantam duritiem redacta, ut, nisi minutissimæ eorum partes impulsui vehementiori cederent, ipsum marmor soliditate vincerent. Quid pulchrius *Equiseto* nostro foetido petrificato excogitari potest? aspiciatur, quæso, infinitus cauliculorum mille modis sese implicantium numerus, observentur foliola minima, quibus cauliculi exornantur, debito ordine & situ disposita, sine ullâ adhærente, aut commistâ materiâ heterogeneâ, quæ naturalem caulium, vel foliolorum seriem turbaret: *Equiseto* *Lichen petræus latifolius petrificatus* nec tenuitate foliorum, nec admirandâ eorum dispositione cedit, nam foliola sæpius sine contactu unius cum altero quasi è radice ordine prorsus naturali exsurgunt venulis suis, & filamentis donata, ut ipsa herba adhuc virens diceretur, nisi color cinereus petrificatis magis proprius, & durities ipsa cum pondere fraudem proderent. Musci verò ob naturalem structuræ raritatem, in quibus etiam vix perceptibiles fibræ in substantiam lapideam durissimam coactæ sunt, admirationem longè maiorem ratione subtilioris petrificationis metamorphoseos merentur. Lapis, quem fucum petrificatum appello, simillimus est fucò ad radicem palorum hortos cingentium nascenti, qui pyramidalis est, & ob structuram suam cum fungis magnam affinitatem habet, exceptâ radice, & fibrositate lignea, quâ donatur; facies fuci externa nigra est, interna autem candida, & ad texturam ligni, uti dictum est, accedit. Mihi missus est *Basilæa* à doctissimo viro *D. Stebelin* sub eodem nomine. *Silvius Bocconus* illum vocat fungum lignosum nigrum rostratum *Antverpiensem fol. 298. Mus. Phys.*

*Mirabilis herbarum petrificarum structura.*

*Equiset petrificatum.*

*Lichen petræus.*

*Musculus.*

*Fucus.*

Virgulta petrificata sunt quisquiliæ omnis generis vegetabilium simul unitæ, & in lapidem conversæ, ita ut nec minima & tenuissima straminis fragmenta excipiantur. *vid. Tab. 14.* in huiusmodi quisquiliis præter petrificationem notandum venit, quòd omnes simul mediante petrificatione agglu-

*Tab. 14.*



*Indicium  
latentis li-  
quoris vis-  
cosi, vel ra-  
mosi in pe-  
trificatis.*

agglutinentur, certum indicium latentis liquoris viscosi, & ramosi, qui ubique ad producendos lapides concurrir.

Petrificata in magnà copiam colliguntur leucà medià infra Rheinfeldam circa ripam Rheni, quæ tota faxea est, & supra quam rivulus excurrit omnia corpora, in quæ impingit, in substantiam lapideam convertens, aut incrustatione obducens, quo in loco etiam prædicta inveni.

## GENUS II.

*Lapides Figurati Petrificati vegetabilium partes representantes.*

**P**ER lapides figuratos petrificatos partes vegetabilium representantes non solum intelliguntur ii, de quibus certi sumus, quod olim fuerint corpora plantarum nunc in substantiam lapideam conversa, sed etiam illi, qui figuram suam partes vegetabilium v. g. semina, fructus ita representant, ut probabilis dubitandi locus sit, an non sint fructus vel semina plantarum in lapidem commutata, vel saltem figuram seminum & fructus tam affabre præferunt, ut cuilibet studio & omni industria eas contemplanti fatendum sit, reverà hos lapides cum tali plantarum fructu, aut semine, quo ad potiora figuram suam convenire.

Species sunt:

*Rizoides  
seu Radix  
petrificata.  
Ein Stei-  
nene  
vurtzen.  
Tab. 15.  
Locus. Li-  
gna petri-  
ficata.*

Radix petrificata. *Tab. 14. Ein Steinene Vurtzen.*

Lapis est radici simillimus, & ideo Rizoides, germanicè: *Steinvurtzen* vocari potest: magnitudinem & figuram sistit *Tabula 14.* sublutei est coloris, & radicem Pastinacæ tenuifoliæ sativæ radice lutea *Casp. Bauh. Pin.* præferet, allatus est è Toggio.

Ramus quercus unà cum cochleà adhærente petrificatus. *Tab. 15. Ein Steinener Eichast sambt einem schnecken.*

Cortex ejusdem arboris petrificatus. *Tab. 15. Ein steinene Eichrinden:*

Frustrum ligni Tiliæ petrificatum. *Tab. 15. Steinenes Lindenholtz.*

Quod ramus petrificatus fuerit quercinus, non dubitandum est: etenim ex cortice, ligno, & ipsa dispositione fibrarum patet. Interna substantia coloris est punicei, cortex verò magis ad nigrum vergit, mirabile est, quod simul cochleæ fissuræ corticis inhærens in substantiam lapideam fuerit versa. Cortex petrificatus ejusdem arboris est in parte internà, quæ lignum respicit, spadiceus, externa verò ad albedinem accedit. Frustrum demum ligni Tiliæ simile cinereum est, fibris tam rectis quàm transversis ita distinctum, ut verum lignum videatur, nisi tactu & pondere dignosceretur. E lignis petrificatis cotes optimæ efformari solent ad acuenda ferramenta, quibus artifices utuntur, & chirurgi. Omnia tria petrificata figuras *Tabula 15.* bis superant mole.

*E lignis  
petrificatis  
sunt cotes  
optima.*

Infra Rheinfeldam ad ripam Rheni colliguntur; lignum fossile etiam e-ruitur apud Toggios prope *Liechtensteeg*, & in prato *Kehlen in vveltka-merriedt* Ditionis Tigurinæ.

Folia Fagi petrificata *Tab. 16. Steinene buchbletter.*

Folia Alni petrificata. *Tab. 16. Steinene Erlenbletter.*

Folia Quercus petrificata. *Tab. 16. Steinene Eichbletter.*

Folia Salicis petrificata. *Tab. 16. Steinene vveidenbletter.*



Hæc folia petrificata & alia huiusmodi intra Tophum vulgò: *Tufstein* oder *Tugstein* plerumque deprehenduntur, cuius maiorem partem sæpius constituunt, & ab illo magnà vi separari debent. Tophus autem est lapis porosus, asper et scaber, facilè in arenam solubilis, & multis foraminibus donatus, quæ illi levitatem inducunt, generatur à magnà musci, aliarumque herbarum, & quisquiliarum copià mediante aquà petrificante in substantiam faxeam versà, vel materià lapideà incrustatà. Secundùm diversum herbarum situm, & aquæ cadentis, aut decurrentis dispositionem nunc levior, aut gravior, nunc magis, aut minùs solidus Tophus produci-  
tur.

*Tophus.*  
*Tufstein.*

*Generatio-  
nis modus.*

Adhibetur ad ædificia exstruenda, & ad eorum arcus formandos, nec non ad rimas parietum collabentium replendas, cùm præ levitate non premat, & ob porositatem extrema facilè agglutinet. Ex his foliis petrificatis non minùs ac è prioribus elucescit elegantissimum petrificationis artificium, cùm impossibile videatur, quòd innumera folia in unà massà congesta in lapideam substantiam convertantur cum omnibus suis etiam minimis signaturis, & tenuissimis venulis, ita ut nec ab irruente aquà lædantur, aut superius inferiori folio aliquam labem inferat. vel omnimodum petrificationis effectum impediat, quod necessariò fieret, si hæc imagines solum à foliis arboribus delapsis materiæ tophacæe imprime-  
rentur: nam una confunderet, vel prorsus deleteret alteram, quod dictum sit pace *Erud. viri D. Scheuz, qui in sua Epistola ad D. Lochn.* iudicat Phyllitas Tophaceos solummodo ab impressione foliorum produci, foliis in pulverem abeuntibus. In eadem Rheni ripà copiosè occurrunt cum Topho, qui sæpius integram ripam obtegit, nec non prope pagum *Stulken* Ditionis Tigurinæ.

*Et usus.*

*Locus*

Calix glandis quercinæ unà cum pediculo petrificatus. *Tab. 19. serie ultimà, num. 1. Ein steinenes Eichen hulslein mit seinem stieli.*

*Fructus  
petrificati.  
Tab. 19.*

Glandites quercinus. *Tab. 19. Ein steinene Eichel sambt dem hulseli.*

De his duobus petrificatis nullus dubitet, quòd non sint partes quercus in lapidem versæ: etenim non solum externa conservant quercus lineamenta, sed insuper partes internæ simul in iis observantur, secundum id, quod docet *Agricola lib. 7. de naturà fossilium fol. 327. & 328.* cùm natura lapides arborum similes procreet, diligenter videndum est, an corticem & medullam, aliaque habeant, quæ si absunt, non stipites in lapides conversi sunt, sed natura fecit lapides stipitum simillimos. In Glandite adest glans quercina calice suo aspero inclusa, qui in priori corpore petrificato sine glande pediculo suo, cortice, & medullà instructo insidet. A me collecti sunt in monte Legerio.

*Signum  
petrifica-  
torum.*

*Locus.*

Gallites puniceus conglomeratus. *Tab. 19. Ein Steinener Gallapfel.*

*Gallites  
Gallapf-  
elstein.  
Tab. 19.*

Gallites lapis est colore & formà gallam conglomeratam, prout in foliis quercus sæpius occurrit, referens, quamobrem illum in linguà nostrà vernaculà: *Gallapfelstein* vocarem. Figura utriusque subrotunda est, & nonnihil compressa, color puniceus; superior cavitate transversà donatur. Inventus est in monte Legerio.

*Locus.*

Lapillus collariformis cinereus. *Tab. 19. fruct: frut: petrif: n. 1. Ein Kræslin-  
stein.*

*Tab. 19.*



Videtur hic lapillus fructus petrificatus Paliuri *Dod: Pempt: 756.* seu Rhamni folio subrotundo fructu compresso *Casp: Bavh: Pin: 477.* Lapis enim est orbicularis, cujus centrum convexum est, & quasi membranà crispà, propter quam illum lapillum collariformem, vulgò: *Kræslin*stein vocavi, horizontaliter cinctum, cinerei est coloris, & ejusdem magnitudinis, quam figura sistit. In monte Legerio occurrit.

*Locus.*

*Lapillus  
pyriformis  
Ein kleiner  
byrlin-  
stein.  
Tab. 19.*

Lapillus pyriformis. *Tab. 19. fruct: frut. petrif. n. 2. Ein Kleiner Byrlin-  
stein.*

Præferth hic lapillus fructum oblongum alicujus Oxyacanthæ, seu Mespili sylvestris. Cinereus est, & oblongus in parte superiore nonnihil globosior, & crassior, cujus centrum occupat stellula concava in sex radios divisa, versus partem inferiorem verò angustior fit, ita ut pyro parvulo simillimus sit, & propterea etiam *Byrlin*stein appellari posset, reperi-  
tus est in monte Legerio.

Tertium lapidem fructuum fruticum petrificatorum, comparari posse cum Myrtillis ipsa figura demonstrat, sed, cum potius ad fructum Taxi accedat, sequentem constituet speciem:

*Fructus  
Taxi pe-  
trificatus.  
Tab. 19.  
Pisolithæ.*

Fructus Taxi petrificatus. *Tab. 19. fruct. frut. petrif. n. 3. Steinene frucht von  
dem Eibenbaum.* Lapis cum figurà convenit, & in eodem loco cum duo-  
bus præcedentibus inventus est.

Pisolithes major cinereus. *Tab. 19.*

Pisolithes minor fuscus. *Tab. 19. vulgò: Erbsstein.*

Pisolithæ sunt lapilli, qui ob formam rotundam pisi æmulam ita nuncu-  
pantur, Germanis *Erbs*-stein. Concresecunt è guttulis aquarum rotundis  
sphaericis in lapidem ejusdem figuræ commutatis. Reperiuntur in monte  
Legerio, & Lettenbergà prope Horgam apud Tigurinos, nec non in mon-  
tibus prope Brugam Ditionis Bernensis.

*Locus.*

*Amygda-  
loide.  
Mandel-  
stein.  
Tab. 19.  
Locus.*

Amygdaloides subluteus major. *Tab. 19.*

Amygdaloides subluteus minor. *Tab. 19. vulgò: Mandelstein.*

Sunt lapilli magnitudinis figurarum *Tabula 19.* formà suà amygdalas re-  
ferentes, unde germanicè *Mandelstein* appellari poterunt, constant ex la-  
pide calcario: causam figuræ potius casui adscribendam puto quàm fructui  
in montes delato, & ibi petrificato. Amygdaloidæ in plurimis locis Helve-  
tiæ reperiuntur, potissimum autem in monte Randio & Legerio.

*Myrtillitæ  
Heidel-  
beerstein.  
Tab. 19.*

Myrtillites major cinereus umbilico magis excavato. *Tab. 19. fig. 1.*

Myrtillites major cinereus umbilico minore. *Tab. 19. fig. 2. vulgò: Hei-  
delbeerstein.*

Myrtillitæ sunt lapides figurà suà fructus Vitis Idææ seu Myrtilli imi-  
tantes, ideòque in nostrà linguà vulgari *Heidelbeerstein* vocandi. Substan-  
tiæ sunt durissimæ, & ex materià seleniticà conflata, cinerei coloris, sub-  
rotundi, & in parte superiore primus lapis umbilico fatis amplo, rotundo,  
& concavo donatus est instar fructus Vitis Idææ foliis oblongis crenatis fru-  
ctu nigricante *Casp. Bavh. Pin. 470.* Secundus verò umbilico minore infi-  
gnitus est ad modum fructus Vitis Idææ foliis oblongis albicantibus. *Casp.  
Bavh. Pin. 470.* nec non è parte oppositâ tantillum elongatur. Inveni sunt  
in monte Legerio.

*Locus.*

*Corallites  
Bergco-  
rallen.*

Corallites major reticulatus. *Tab. 17. Bergcorallen.*



Corallia marina squamea squamis sursum spectantibus . *Tab. 17. fig. 1.*

Corallia marina squamea squamis deorsum spectantibus . *Tab. 17. fig. 2.*

*Geschuppte, oder Wilde meer corallen.*

Corallites ad hoc genus reducitur, quia passim tanquam planta marina (nimirum Corallium) petrificata æstimatur, magnitudo ejus similis est figuræ in *Tab. 17.* representatæ, undique punctis quadratis recta & perpendiculari serie positis donatus est, ita ut aliquod rete efforment; coloris est sublutei, variis protuberantiis & abruptorum ramorum reliquiis deformis, per superficiem externam excurrunt tubuli minimi vermiculares, qui corpus marinum esse indicant, & quod fortè plures philosophi ad Alcyonia referrent, eiusdem est speciei cum Corallio fossili cortice reticulato obducto *Scheuz: pag. 14.* à quo solum crassitie differt. In monte Legerio occurrit.

Coralliti majori reticulato apposui Corallia marina squamea squamis sursum & deorsum spectantibus, aliis Corallia immatura, vulgò: *Geschuppte oder unreiffe vveisse corallen*, dubitans, an fortè hæc sub terrâ recondita, & squamis suis spoliata tales Corallitas reticulatos suppeditare possent: etenim eodem ordine squamæ sunt positæ, & deciduæ talia puncta quadrata, quibus Corallitæ donantur in superficie, post se relinquunt, prout videre licet in *Tab. 17. fig. 2.* in ramusculis Coralliorum minoribus squamis destitutis.

Retepora seu Eschara marina fossilis *Tab. 17.*

Lapis est tenuis, latus, folii Brassicæ instar crispatus ex albo ad cinereum colorem vergens, punctulis minimis per totam ejus superficiem dispersis, quibus Elcharam *Rondeletii*, seu Reteporam *Imperati* præsefert. Figuram *Tab. 17.* magnitudine æquat. Si viribus cum Escharâ *Rondeletii* convenit, tunc siccat, & carnem superfluum absumit, ulceribusque malignis resistit. In monte Legerio inventus est.

Unicornu fossile. *Gegraben Einhorn.*

Generi Lapidum Figuratorum partes Vegetabilium representantium pro coronide adjungo descriptionem Unicornu fossile jam sæpius in pluribus Helvetiæ partibus reperti, tum quia frequentius lapideum existit, vel saltem lapideo cortice obductum est, tum etiam quia ramos arborum petrificatos præsefert, & ab omnibus tanquam nobile, multisque experimentis approbatum remedium vehementer desideretur, quamobrem non nunquam magno pretio comparatur. Unicornu fossile Germanis *gegraben Einhorn*, *Gesnero* audit Ceratites. *Clusio*: Ebur fossile. *Casalpino*: Lapis Arabicus, quibusdam Dens Elephantis petrefactus, aliis Lithomarga, quam nominum varietatem illi tribuit diversitas formarum, sub quâ apparet. Osteocollis valde affine est, ejusque substantia aliquando magis, aliquando minùs lapidea existit, ita ut etiam ad lapides molles referri possit. Lavore & figurâ cornui assimilatur, ac cortice involvitur, qui plerumque durior est substantiâ internâ, colore tinctus est flavescente, cinereo, aut subnigro, & linguæ admotus, ei firmiter adhæret: medulla verò mollior existit, friabilis, & sine poris compacta, albicans, ac odorem gratum spirans, redolentem lac cum amygdalis mixtum: ante sex annos magnum Lauffenburgii (oppidum est Helvetiæ pro-

*Corallia marina squamea.*

*Tab. 17. Cur Corallites ad hoc genus reducantur.*

*Locus.*

*Corallia marina squamea.*

*Retepora, seu Eschara marina fossilis.*

*Tab. 17. Vires. Locus.*

*Unicornu fossile. Gegrabē Einhorn.*

*Eius varia denominationes.*

*Osteocollis affine est.*

*Loca nativa.*



Descriptio  
Unicornu  
fossilis  
Lauffen-  
burgii ad  
Rhenum  
inventi.

Modus  
generatio-  
nis ab An-  
selmo Boe-  
tio tradi-  
tus propo-  
nitur.

ximum, & ad Rhenum situm) fuit effossum, cujus diameter ex parte cras-  
sioe palmum cum dimidio æquabat, longitudine sese ad duos pedes produ-  
cente. Cortex erat flavescens colore albo intermixto, duriusculus, & linguæ  
validè adhærebat, medulla autem mollior erat candida, & cretacea, un-  
guibusque rasibilis. Fibre ligneæ strias efformantes per integrum corticis,  
& medullæ tractum observabantur, manifestum indicium, fuisse ramum  
arboris in substantiam lapideam conversum. Alia duo in Helvetiâ fuisse in-  
venta scribit *VVagn: loc. cit.* unum nimirum Brugæ ad ripam Arolæ, alte-  
rum autem apud Suitenses Arthæ non procul à rivulo *Aa*. Materiam &  
modum generationis Unicornu fossilis valde probabilem tradit *Anf: Boet: in*  
*sua Hist. Gem: & Lap. lib. 2. c. 242. fol. 209.* sequentibus verbis: Materiam  
proximam generationis horum cornuum Margam, vel Margæ speciem ef-  
se existimo, quæ, dum lapidescente, & subterraneâ aquâ fluente irrigatur,  
vel solvitur, lactis instar fluit per terræ cavitates, in quibus si à terrâ ad-  
stante aquæ serosior pars absorbetur, aut imbibitur, vel præterfluit, tum  
crassior pars cavitates implendo sistitur, & absumpto omni humore coale-  
scit, lapidisque formam, & cornu præsefert, aut Margæ tantum, si succus  
exiguam vim lapidificam habuerit. Hæc causa est, quòd interdum ejusmo-  
di frustra crassa, interdum exigua & tenuia conspiciantur. Verum si lacteus  
humor non in cavitatem, sed in lignum aliquod jam vetustate arefactum  
incidat, illiusque corpus jam leve & porosum subeat, & exhalatâ aquæ te-  
nuiore parte, crassior remaneat, lignum transmutat, ejusque partes sibi  
assimilat, ita tamen, ut species ligni nosci, & interdum odor deprehendi  
possit, quod ligno contingit, id etiam cornubus cervinis, dentique Ele-  
phantis, aliisque quadrupedum partibus, si in hujusmodi loca decidunt,  
contingere potest.

Viribus cū  
Marga, Bo-  
lo, & Terris  
sigillatis  
convenit.

Hæc est verisimilior de generatione Unicornu fossilis opinio, quam  
etiam approbat *VVormius in suo museo fol. 54.* etenim easdem vires cum  
Marga, Bolis, & Terris sigillatis possidet, conjecturâ aliorum de cornubus  
Monocerotum diluvio per varia loca dispersis nullam vel sanè levem proba-  
bilitatem habente.

Unicornu  
fossile non  
est cornu  
Monocero-  
tis petrifi-  
catum.

Ex hac generationis Unicornu fossilis descriptione elucescit, modum  
ejus à petrificatione non differre, nisi quòd in Unicornu fossili aquæ ramen-  
tis lapideis imbutæ locò Marga quædam soluta, & lactis instar fluens sale-  
que lapidifico imbuta ligna vel alia corpora in Unicornu fossile transmu-  
tanda subeat, quæ dein unâ cum corpore in substantiam lapidem inter &  
Margam mediam coagulatur, & figitur: ab hac Margâ Unicornu fossile se-  
quentes & minimè despiciendas virtutes acquirit.

Eius Vires.  
In feбри-  
bus mali-  
gnis, vene-  
nis, vermi-  
bus.

Unicornu fossile alexipharmacum est, cardiacum, & validum sudori-  
ferum. Astringit sine morfu, edulcorat, & in febribus malignis ac pesti-  
lentialibus, nec non in expellendis variolis & morbillis præstantissimum  
subministrat remedium: à veneno cor, omniaque præcipua corporis viscera  
præservat, illud ad per pheriam pellendo, vel etiam prorsus extra corpus  
mediante sudore eliminando, vermes potenter necat, fluxus alvi, hæmor-  
rhoidum & uteri sæliciter sistit, præsertim in febribus malignis, ubi fre-  
quenter hujusmodi symptomata à malignitate inducuntur, & nisi tempesti-  
vè succurratur, ægris brevè vires supprimunt, imò etiam vitam ipsam au-  
ferunt.



ferunt. In syncope, & cordis tremore ad scrupulum unum cum aqua appropriata, vel vino oligophoro exhibitum mirè ægrotos refocillat, eodemque modo ad epilepsiam puerorum propinatur. Oculis lachrymantibus medetur tenuissimum pollinem redactum, & cum lacte instillatum. Ulcerum externorum acidum absumit, & ea purificando consolidat. Non omnia cornua tamen easdem possident vires, nam secundum diversitatem substantiæ ac texturæ unum nobilius est altero, optima sunt, quæ non aded dura existunt, & facillè in pulverem rediguntur, coloris sunt albicantis, & linguæ admotæ firmiter adhærent, gratumque spirant odorem, quæ verò lapidum instar dura sunt, inodora, medullâ destituta, tanti non æstimantur, & præter exsiccandi vim vix aliâ donantur virtute. *Vide Ans: Boet: loc. cit.* ubi plura adducuntur ægrotorum exempla, quibus Unicornu fossile magna & egregia beneficia præstitit.

*In syncope,  
& cordis  
tremore.  
Epilepsia  
puerorum.  
Oculis la-  
chryman-  
tibus.  
Ulceribus  
externis  
consolid.  
Signa Uni-  
cornu fos-  
sile optima*

## CAPUT TERTIUM.

*Lapides Figurati Petrificati figuræ incertæ,  
ad quid referri debeant.*

**P**ER Lapides Figuratos figuræ incertæ, ad quid referri debeant, intelliguntur ii, qui ob figuram determinatam quidem inter lapides figuratos poni merentur, sed tamen magnum dubium inter Philosophos fit, ad qualia corpora naturalia propter figuram suam reducendi sint. Non omnis autem figura dubia lapidem figuratum propriè dictum constituit, sed tantum ea, quæ pluribus communis est, vel saltem alii lapidi figurato, aut corpori naturali quoad potiora similis, aliàs tot lapidum figuratorum differentiæ, genera, & species constituendæ forent, quot lapidum diversæ figuræ observantur, quæ sunt infinitæ & innumerabiles. Quis enim numerare poterit diversissimas silicum formas? Quis referet varia marmoris, aliorumque lapidum pigmenta, non solum coloribus, sed etiam figuris à venis hinc inde per eorum superficiem excurrentibus, milleque modis sese interfecantibus productis summoperè differentia? Profectò nullus: ut igitur omnis evitetur confusio, tantum eos lapides figuratos censendos puto, qui figurâ determinatâ pluribus communi, vel saltem alii lapidi figurato, aut corpori naturali quoad potiora simili donantur. Figura incerta autem lapidum figuratorum est vel Regularis, vel Irregularis.

*Quid in-  
telligatur  
per figurâ  
incertam.*

*Lapis figu-  
ratus pro-  
priè di-  
ctus.*

### GENUS I.

*Lapides Figurati Petrificati figuræ Regularis, & incertæ, ad quid referri debeant.*

**P**ER Lapides Figuratos Regulares denotantur ii, quorum figuræ in uno vel pluribus sibi similes sunt, & tali symmetriâ donati, ut partium ipsius figuræ, vel etiam lapidis aliqua regularis ac ordinata proportio appareat.

*Figura  
Regularis.*

Species sunt:

Astroites vulgaris cinereus. *Tab. 17. Ein Aschfarber gestirnstein.*

*Astroites.  
Tab. 17.*



Tab. 20. Gestirn-stein. Astroites stellis maximis. Tab. 20. Cometites forte Velschii Hecast. 1. p. 61. Ein Gestirnstein mit den græsten sternem.

Tab. 17. Cur ita vocentur. Sternstein Sigstein. Astroites Tubularis candidus. Tab. 17. Ein Ræhrligestirnstein. Astroitæ sunt lapides, qui in suo corpore plures stellas aliquando superficiales tantum, aliquando verò ipsam lapidis substantiam permeantes exhibent, unde à Germanis Sternstein vocantur, vel etiam Sigstein, quia gestanti victoriâ comparare creduntur: potius autem illos appellarem Gestirnstein, quia pluribus suis stellis in superficie positis sidera seu astra præferunt, & sic etiam in germano idiomate à Lapide Stellari unicam stellam referente distinguerentur, qui propriè Sternstein vocari debet, aliquando stellarum loco rosas exhibent, & tunc Rhoditæ oder Rosenstein vocantur, aliquando Cometas præferunt & Cometitæ, vel: Cometstein nuncupantur. Si verò undas, vel fluctus repræsentent: Hydatitæ seu Cymatitæ, vulgò: VVasserstein audiunt, & Stigmitæ vel Dupfenstein, quando punctis innumeris & minutissimis ornatæ sunt; non nunquam omnes simul figuræ in eodem lapide conspiciuntur. Quo ad Astroitarum texturam non adedè duri sunt, colore cinereo, vel fulco, aut etiam nigricante, stellis majori ex parte in superficie suâ insigniti. Magnitudine quoque differunt, nostri icones in Tab. 17. & 20. expressas mole duplo superant formam figuræ retinentes.

Quid sit Rhodites. Rosenstein

Tab. 17. & 20.

Astroita vulgaris descriptio.

Unde striæ cometiformes in lapide rupto apparentes.

Astroita stellis maximis descriptio.]

Causa stellarum in illis apparentium.

Astroites vulgaris cinereus est in superficie suâ stellis æqualiter distantibus, & prorsus consimilibus undique donatus, quas lineolæ rectæ & æquales coloris fusci è puncto intra scrobiculum seu foveolam orbicularem emimente tanquam suo centro emergentes efformant, & plerumque uniuntur ob contiguitatem stellarum, quæ lapidem altè non penetrant, sed in punctarotunda nigricantia selenitica abeunt, in ipso lapide tandem omnino evanescentia, non secus ac figuræ lapidis frumentarii inferius describendæ, cujus apud nos major invenitur copia, & sic major oblata fuit occasio, plurade ejus structurâ instituendi experimenta. Tota substantia Astroitæ selenitica videtur, & licet è Tyroli etiam iste fuerit allatus, stellæ tamen substantiam lapidis non permeant: strias verò cometiformes, & à centro lapidis ad peripheriam expansas (quas describit Scheuz. in suo specim: Lithog. Helvet.) ipsas fibras seleniticas post divisionem lapidis apparentes esse existimo, prout in Lapide Bononiensi rupto quoque observantur, qui in uno loco magis colliguntur, quàm in alio, & sic figuras scopis similes exhibent.

Astroites stellis maximis à prædicto differt, quòd hujus stellæ quoad omnes suas partes majores sint, radiisque longioribus & undatis donatæ, neque in tantâ copiâ adsint, neque in æquali distantia collocatæ, & quoad magnitudinem non parùm discrepent, cum econtra stellæ prioris Astroitæ quoad omnia sibi consimiles existant, & integram lapidis superficiem occupent.

Cum hi duo Astroitæ stellas habeant, quæ quoad materiam, ex quâ constant, conveniunt cum figuris lapidum frumentariorum, vix dubito, illarum modum generationis ab eo, quem in descriptione figurarum lapidum frumentariorum adducam, differre: videntur enim etiam efflorescentiæ à materiâ subtiliore subjecti selenitis, & ad coagulationem lapideam subeundam



dam minùs aptà in ipsà petrificatione productæ, stellasque regulares efformantes propter æqualem materiæ efflorescentis motum, & aëris ambientis pressionem, nec non salium contentorum, (præsertim nitrosi) in libero aëre concrecentium naturam, ob quam sub formà stellularum figuntur & crySTALLISANTUR, ut apparet ex particulis nitri aërei intra nubes à frigore in nivem congelatis, & stellulas, aut rosas figurà suà præferentibus: à quo non multùm differt opinio *Clariss. & Rev. P. Sylvi Bocconi ord. Cysterc. & in indagandis rebus naturalibus viri indefessi in suo Mus. phys. pag. 287.* Stellas enim in superficie Astroitarum hærentes adscribit salibus corallinis, omnium corporum, quorum petrificatio ab iis potissimum dependet, internam substantiam per modum stellularum figentibus, quod observare licet in omnibus Coralliis, aliisque corporibus marinis ad ea accedentibus, & ad quorum productionem sal corallinum concurrit, quod mediantibus nubibus, aëre, vel subterraneis aquæ vaporibus in montes elevatur, & si cum aliquà materià ad petrificationem disposità commisceatur, cum illà in lapides stellularum figuris refertos, Astroitasque constituentes coagulatur.

*Bocconus eas adscribit sali corallino.*

Astroitæ aceto impositi non moventur, sed plures tantùm bullulas excitant propter acetum in poros lapidis sese insinuans, contentumque aërem expellens, qui in transitu suo per liquorem talem motum effervescentiæ aliqujus liquoris haud absimilem causat.

*Cur astroita aceto impositi bullas excitent.*

Astroitis plures adscribuntur vires, an verò iis fidendum sit, experientia comprobare debet: eorum pulverem ad grana quatuor assumptum ad pestilens contagium, & vermes puerorum necandos commendant, gestatos ut nudum corpus tangant, generationem vermium impedire, à tremore, apoplexià, aliisque morbis subitaneis præservare, hepatis, & pulmonum vitia corrigere, sanguinemque puriorem reddere volunt, in cubiculo suspensos venenata animalia & araneas expellere credunt, de quorum veritate meritò dubitandum est. Albidiore censentur meliores, & qui bene formatas stellas habent, cæteri viliores sunt.

*Astroitarum vires.*

Prædictus Author *loc. cit.* sibi imaginatur, Astroitas ob contentum salem corallinum, & tanquam corpora sub terrà calcinata easdem vires possidere cum margaritis, coralliis, oculis cancri, boli &c. Et ideo illos in colicâ, fluxibus ventris, hæmorrhagiâ uteri, hæmorrhoidum, ac febribus malignis summâ cum utilitate ægrorum exhiberi posse autumat.

*Quinam sint meliores.*

Afferuntur è Tyroli, & hinc inde in Helvetiâ colliguntur, in flumine Birsâ prope Basileam plures reperiri dicit *Scheuz. lib. sæpius adducto.*

*Bocconus iis adscribit easdem vires, quas margarita, corallia &c. possident.*

Astroites Tubularis candidus prioribus mollior est, & figurâ stellarum ac propriâ structurâ ab iis non parum discrepat: conflatus enim est è plurimis tubulis cylindraceis sibimet cohærentibus, corpusque cylindraceum ex utrâque parte convexum constituentibus, pars superior & inferior cujuslibet tubuli in stellulam sex lineis rectis sese in puncto centrali interfecantibus efformatam terminatur, ob quam structuram Milleporæ *Imperati*, vel alteri corpori marino tubulato & petrificato haud absimilis est. *Sylvius Boccon. eodem in loco* judicat, Astroitas tubulares esse Milleporas *Imperati* argillâ, aut aliâ materiâ ad petrificationem aptâ quoad omnia sua interstitia infarctas, & cum illà in lapidem versas, non minùs ac Stigmitas Reteporas *Imperati* esse credit plures nimirum sibimet impositas, & accedente mate-

*Locus. Astroita Tubularis descriptio.*

*Eorum generatio exponitur.*

*Stigmataria*



*rum gene- rià terrestri, vel arenaceà in lapides plurimis minutissimis punctulis dona-  
ratio. tos concretas. Quo in loco hic lapis fuerit inventus, me later.*

*Lapides* Lapis Stellaris major angulis obtusis. *Tab. 20.*

*Stellares* Lapis Stellaris minor angulis obtusis. *Tab. 20. Stumpfsechte Sternstein.*

Tab. 20. Lapidēs Stellares à figurà ita vocatī, germanicè verò ad differentiam à prioribus *Sternstein* nuncupandi, substantiæ sunt seleniticæ, ejusdemque duritiæ ac coloris, nisi à propriâ matrice, vel loco ipso, in quo colliguntur, aliter tingantur. Stellam vel propriâ figurâ præferunt, vel illam in utroque suo plano lineolis aut punctis descriptam exhibent, per quod à præcedentibus distinguuntur, quorum stellæ per omnem superficiem distribuuntur, & semper in majori quantitate adsunt, præsentium plana non ni-

*Entrochi* si unicà stellulà occupante. Inveniuntur non nunquam, separati, frequen-  
*cylindracei* tiùs autem in Entrochis Cylindraceis cohærentes, & articulatione inter se  
*quid sint.* uniti, quæ fit, vel minimis crenis in quâlibet planorum circumferentiâ

**Et Columellæ cylindraceæ.** In quibus præsertim antiquis aquore glutinose lappos congruante, qui invicem commissi Entrochos, seu Columellas Cylindræas in sua segmenta distinctas constituunt, nunc angulares, nunc rotundos, nunc stellarum adinstar in suos radios acutos vel obtusos divisos. aliquando in ambitu

*Earum descriptio. Et differentia.*

*Entrochus*  
*Stellaris.*

Tab. 20. est in *Tab. 20. fig. 1. & 2. Entroch. Column. Lap. Stell.* Præterea Entrochi inter se differunt, quòd alii sint recti, alii incurvati, ut apparet in *Tab. 20. fig. 1. & 2. serie 1.* è particulari specierum descriptione res clariùs innotescet.

*Prima species descriptio.* Prima Lapidum Stellarium species est major angulis obtusis, quæ à suo Entrocho Cylindræo stellari radiato separata hucusque non fuit inventa. Lapis est coloris cinerei, & duritiei insignis, constat sex lapillis sibi invicem

linea recta à circello centrum stellæ occupante ad ejus extremitatem seu angulum usque porrigitur, integram autem stellam circumdat alia linea à singulo radiorum apice ad alterum protensa, & in interstitio radiorum introrsum reflexa. Radiis stellæ in plano exhibitæ adaptati sunt anguli & cavitates mediæ ipsius Entrochi, ita ut hic lapis propriâ suâ figurâ ob eminentiam angulorum stellam internæ in planis descriptæ stellæ non adeò ab similem referat. In cavitatibus rectis intra angulos Entrochi sitis articulationes lapillorum simplicitantùm lineâ designantur, exceptâ quâlibet tertiâ articulatione, quæ foramine magis profundo, oblongo, & quasi ad quadraturam accedente donatur, in eminentibus verò angulis sulculo transverso ovato distinguuntur.



receptacula tam ossiculorum, quàm musculorum & tendinum alicujus animalis fuisse videntur, quo non parum opinio eorum, qui hujusmodi lapides ad ossicula stellarum marinarum reducendos esse judicant, confirmatur.

Secunda species est Lapis Stellaris minor angulis obtusis. *Tab. 20.* quem admodum prior lapis à suo Entrocho separatus hucusque non fuit reperi- tus, sic hic lapillus semper solus occurrit, ita ut ipsius Entrochus à nemi- ne, quantum scio, hucusque observatus fuerit. Coloris & duritiei ejus- dem est cum præcedente, & non minùs circumferentia in quinque angulos obtusos & eminentes divisa est, ob quam nomen Lapidis Stellaris mere- tur. Magnitudinem hujus figura *Tabula 20.* repræsentat, sicuti & prioris. Internæ faciei peripheriam pulcherrimus è minimis crenis visibilibus tamen conflatus Halo exornat, medium Cruce quasi Melitenfi à lineolis à centro porrectis efformatà occupante.

Post hunc lapillum considerandi veniunt Entrochi Lapidum Stellarium minorum, quorum exhibentur tres sequentes species:

Entrochus Columnaris Lapidum Stellarium minorum sex loculamentis do- natus. *Tab. 20. fig. 1.*

Entrochus Columnaris Lapidum Stellarium minorum quatuor loculamen- tis donatus. *Tab. 20. fig. 2.*

Entrochus Columnaris Lapidum Stellarium minorum incurvatus, & rotun- dus. *Tab. 20. fig. 3. Kleine Sternstein-Seuli.*

Isti lapides ad genus Lapidum Stellarium referuntur, quia figurà suà pro- ximè ad illos accedunt, licet non omnes stellas referant. De his mentionem facit *Clarissimus Luid. in Class. 6. cap. 17. Ichnograph. Lytoph. Britann. VVa- gnerus in M.C.S.* eos Lapides Stellares fissiles vocat, & in nostro vulgari idio- mate: *Runde Sternstein*, quos etiam *Scheuz. in suo specimine Lyth. Helv.* sub titulo: *Asteriæ Columnaris Entrocho* similis describit, & depingi cura- vit, sed cum prioribus tenui meo judicio (ignoscat tamen vir in reliquis tam accuratus) non confundi debuissent, qui ab iis tam figurà internà, quàm ex- ternà differunt, prout ex ipsismet figuris *loc. cit.* appositis patet.

Omnes hi Entrochi sex lapillis constant, & cum descripto lapillo mate- rià, colore, & duritie conveniunt, magnitudine autem, quæ tamen quan- doque variat, æquant icones in *Tab. 20.* expressas, cum quibus simul fi- gurà internà, & externà conveniunt. Halonem in nullo detegere potui, sed bene alias figuras minimis punctis expressas. In primi Entrochi plano de- lineatur Crux quatuor lineolis transversis punctatim ductis, & sese in centro interfecantibus efformata. In secundi Entrochi plano figura tam obscura & confusa apparet, ut ad nihil certi reduci possit. In tertio seu incurvato cla- rè observatur stellula tribus lineolis rectis punctatim ductis, & sese in cen- tro interfecantibus expressa.

Lapis Stellaris major angulis acutis. *Tab. 20. fig. 1. Ein grosser Zugespizter Sternstein.*

Entrochus Lapidis Stellaris majoris angulis acutis. *Tab. 20. fig. 2. Ein Seuli Von grossen Zugespizten Sternsteinen.*

Hic lapillus similis est figurà Asteriæ minori eburneæ altiusculè ut pluri- mum, & aculeatius radiatæ *Luid. loc. cit. Ichn. Lyth. Brit.* & describitur quo-

foramínu-  
la &c. de  
notât fuis-  
se ossicula.  
Secunda  
speciei de-  
scriptio.

Tab. 20.

Species En-  
trochi Co-  
lumnaris  
Lapidum  
Stellarium  
minorum.  
kleine  
Sternstein.  
seuli.  
Tab. 20.  
Varia isto-  
rum lapil-  
lorum no-  
mina.

Eorum de-  
scriptio.

Lapides  
Stellares  
maiores  
angulis  
acutis.  
Grosse zu-  
gespizte  
Sternstein.



Eorum de-  
scriptio.  
Tab. 20.

quoque ab *Anf. Boet. in suagem. & lap. Histor. lib. 2. cap. 148. ex Gesnero*, à quo Sphragis Asteros appellatur. Colore & duritie cum prioribus convenit, magnitudinem & figuram autem repræsentat *Tab. 20.* quæ quinque est radiorum in angulos acutos desinentium, & cavitatibus mediis distinctorum; in planà lapilli superficie stellarium radiorum circumferentià levibus crenis utrinque ad ipsum stellæ centrum parvulo circello designatum exornatur, quo elegantissima stellula depingitur. Mediantibus prædictis crenis unus lapillus cum altero articulatur, sicque uniti Entrochum stellarum constituunt *fig. 2. ejusdem Tab. exhibitum*, & ex octo lapillis congestum.

Si Lapillus Stellaris separatus quoque haberet in planà suà superficie rimas seu fissuras à circello centrali per medium cujuslibet radii extensas, aliarumque stellarum marinarum instar papillis minimis undique insignitus esset, cum Stellà marinà minimà Venetà prorsus conveniret, & nullum relinqueretur dubium, quòd non ad hanc stellarum speciem referendus esset.

Huiusmodi lapilli probabiliter ad officula stellarum marinarum reducendi sunt.

Lapides Stellares seu aliorum Asterias, cum vertebris stellarum marinarum imprimis illius, quæ Retrograda vocatur, valde assimilentur, pluribus doctissimis viris, & de studio rerum naturalium summè meritis nimirum *Clarissimo Luidio, & Celeberrimo Listero* placuit, ad officula horum animalium marinarum lapidea reducere, hoc suadere videntur tot eminentiæ, cavitates internæ & externæ, foramina, sulci tam recti quàm transversi, tot articulationes, & omnium, quantum observare potui, interna centralis spongiosa aut pervia structura, ossibus ad recipiendam medullam communis, & propria. Ad quid enim tantus structuræ apparatus in lapide? nisi in osse ad recipiendos tendines, musculos, aut alia officula produci debuisset, & licet per anatomiam constet, hucusque in stellis marinis tam copiosa officula non fuisse detecta, quæ omnibus descriptis lapillis similia sint, tamen nemo negabit, plurima animalcula in immenso maris sinu foveri, quæ nullis Zoographorum oculis hucusque sese obvia præbuerunt. Prædicti viri suam opinionem magis confirmare conantur inventà Asterià, seu Lapide Stellari costulis adhuc donato ab ipso *Celeberrimo Listero* etiam viso, & appendiculis, crenis stellæ tredecim radiorum dictæ interioribus prorsus similibus, ita ut eandem figuram, modulum, & easdem articulationes præferant. Videatur *Epistola quarta ad Dom. Joan. Archer. med. D. de Asterià & Belemnite*.

Vires, &  
Locus.

Trochita  
Spange  
oder Rø-  
derstein.

Lapides Stellares virtutes easdem cum Trochitis possident, quos nunc describam. Colliguntur in monte Legerio & Randio.

Post Lapides Stellares sequuntur Trochitæ, quorum species sunt:

Trochites major cinereus striatus præviis punctulis minimis circa foramen centrale circulum describentibus. *Tab. 20. serie 1. Eingrosser aschenfarber Spange-oder Røderstein.*

Trochites minor cinereus tenuissimus striis longioribus. *Tab. 20. serie 2.*

Trochites minor cinereus tenuissimus striis præviis punctulis & lineolâ tenuissimis. *Tab. 20. fig. 1. serie 3.*

Trochites minimus cinereus, & tenuissimus striarum loco punctulis donatus *Tab. 20. fig. 2. serie 3. Gar kleine und Zarthe Aschenfarbe Rødersteinle.*



Entrochus major cinereus amplo foramine centrali donatus striis brevioribus, & è duodecim Trochitis conflatus. *Tab. 20. serie 1. Eingrosses Aschenfarbes Røedersteinseule.*

*Entrochi  
Røeder  
steinseule  
Tab. 20.*

Trochitæ à figurâ rotæ seu tympani ita vocati germanicè: *Spangenstein* oder *Røederstein* una cum Entrochis, qui sunt corpora cylindracea è pluribus Trochitis mediantibus suis striis unitis conflata; describuntur ab *Anf. Boet. in sua gemmarum & lap. Hist. lib. 2. cap. 227. ab Olao Wormio autem in suo Mus. pag. 69.* Trochitæ omnes figuræ sunt orbicularis, & quoad partem suam externam læves, materiâ constant seleniticâ, & albi, lutei, aut etiam cinerei coloris sunt, magnitudine variant, & ut ex *Tab. 20.* patet, in Entrochis nunc plures nunc pauciores conjuncti occurrunt: interna omnium Trochitarum plana in suo centro foramine totum corpus penetrante aliquando majore, aliquando minore donantur, per quod à reliquis hujusmodi lapidum generibus differre videntur. Parvo à foramine intervallo exsurgunt striæ ad extimam orbis partem protensæ radiis alicujus rotæ valde analogæ, quæ in aliis longiores, in aliis verò breviores existunt, & aliquando præviis minimis punctulis circa foramen centrale circulum describentibus, non nunquam etiam præviâ lineolâ, à quâ tunc striæ incipiunt, & in peripheriam definunt; observantur quoque in minimis Trochitis loco striarum solummodo punctula halonem describentia, prout è figuris *Tabulæ dictæ*, & ex descriptione specierum, quæ omnes magnitudine & formâ cum figuris conveniunt, patet.

Trochitæ, eorumque Entrochi eadem ratione, quâ antea de Lapidibus Stellaribus seu Asteriis dictum est, ad officula stellarum marinarum à prædictis celeberrimis viris reducuntur, quod evincunt articulationes, & foramina Trochitas in suo centro penetrantia, aliaque hujus generis phænomena Trochitis propria. Vid. *Clar. Luid. epist. 2. de Encrino Lachmundi* (quem Entrochum esse non dubitat) *Ad Quiliel. Nicolson Archid. Carleol.* ubi asserit, non majus esse discrimen inter Encrinum *Lachmundi*, & fragmentum cujusdam stellæ marinæ radii, ac inter dentes piscium, & Glossopetras, Bufonitasque &c.

*Trochitæ  
quoque ad  
officula  
stellarum  
marinarum  
lapidea re-  
ducendi  
videntur.  
Encrinus  
Lachmū-  
di.  
Eorum vi-  
res.*

Quod ad eorum vires spectat, commendantur ad renum calculos, si triti in aquâ appropriatâ exhibeantur, difficultati urinæ medentur, & renum ac vesicæ calculos comminuere creduntur. Distingui solent in mares, & fœminas, hos vesicæ, illos verò utpote majores & longiores renum vitiis succurrere volunt. Vid. *Mus. Worm. loc. cit.*

Apud nos colliguntur in monte Randio & Legerio, item in sylva Hercyniâ Bondorfii in magnâ copiâ occurrunt.

*Locus.*

Entrochos Cylindraceos sequuntur Pyramidales, quorum species sunt:

Entrochus Pyramidalis non perforatus major subcinereus incurvatus è septem orbiculis, quorum pars interna superior convexa, inferior verò concava existit, conflatus. *Tab. 20. fig. 1. serie 1. Alveolus Luid.*

*Entrochi  
Pyramida-  
les. Steine-  
ne Kœgeli.  
Tab. 20.*

Entrochus Pyramidalis non perforatus mediocris subcinereus rectus è decem orbiculis, quorum pars interna superior concava, inferior verò convexa existit, conflatus. *Tab. 20. fig. 2. serie 1.*

Entrochus Pyramidalis non perforatus minimus subcinereus ventricosus è tribus orbiculis, quorum interna pars utrinque plana est, circumferen-



tia verò crenata, conflatus. *Tab. 20. fig. 3. serie 1. Steinene Kægeli.*

Istos lapides Entrochos Pyramidales germanicè: *Steinene Kægeli* voco, eo quòd figurà suà orbiculari, articulatione, & materià ipsà Entrochis similes sint, licet nec perforati nec striis donati. Descripti primò sunt à *Luid. pag. 86.* sub nomine Alveolorum, & postea à *Scheuz. in suo specim. Lith. Helv. pag. 7.* constant seleniticà materià, & sunt coloris subcinerei, magnitudi-  
*Tab. 20.* ne icones in *Tab. 20. serie 1.* expressas quartà parte superant: figura est pyramidalis è basi amplà semper magis pyramidum more superiora versus angustata, aliquando recta, aliquando incurvata, non nunquam ventricosa: orbiculi, è quibus Entrochi conflantur, & potissimum lineà transversà vel etiam quandoque crenis distinguuntur, è parte suà internà vel sunt concavi vel convexi, nisi in peripherià crenis donentur, quo in casu plani existunt. In articulatione orbiculorum concavum unius convexum alterius  
*Referuntur quoque ad officula stellarum.* admittit, & sic in Entrochos uniuntur orbiculo superiore vertebrarum more semper minore existente illo, cui incumbit; à pluribus præsertim autem à præfatis viris ad officula stellarum marinarum lapidea referuntur ob rationes jam aliquoties assignatas. Vires easdem cum prioribus ob æqualitatem materiæ possidebunt, in iisdemque locis reperiuntur.

*Locus.* Lapillus Cylindraceus capitulum Radioli Echinitarum petrificatum referens major cinereus ventricosus. *Tab. 20. fig. 1. serie 3.*

Lapillus Cylindraceus capitulum Radioli Echinitarum petrificatum referens minor cinereus ventricosus. *Tab. 20. fig. 2. serie 3.*

Hi lapilli è selenite producti capitulis Radiolorum Echinitarum spinosorum, aut tuberosorum, quos *Aug. Scilla in suo lib. de corporibus marinis petrificatis Tab. 6. & 24.* depingi curavit, simillimi sunt: sunt enim sicut capitula Radiolorum ventricosi, inferiùs & superiùs foramine donati, quo ex unà parte cum papillà Echinitæ, ex alterà verò cum ipso Radiolo articu-  
*Volvolà dolata.* lari possint. Differunt à Volvolà doliatà, seu cadiscum referente elegantiore: *Luid. n. 1164.*, quòd halone prorsus destituti sint, & hucusque nunquam articulati, seu juncti inventi. Mole & figurà non discrepant ab icone *Tab. 20.* & more aliorum lapillorum seleniticorum subcinerei coloris sunt, earundemque sine dubio virium; reperiuntur in monte Legerio.

*Vires.* Lapillus Cylindraceus pediculum Modioli Stellati referens major cinereus. *Tab. 20. fig. 3. serie 3.*

*Locus. Lapilli Cylindracei sine ventre.* Lapillus Cylindraceus pediculum Modioli Stellati referens minor cinereus. *Tab. 20. fig. 4. serie 3.*

Lapillis Cylindraceis capitula Radiolorum Echinitarum spinosorum, aut tuberosorum petrificata referentibus, alios pediculum Modioli Stellati affabrè repræsentantes subjungo: conferantur figuræ *Tab. 20. num. 3. & 4. in serie 3.* cum figurà pediculi Modioli Stellati *Tabula 19. fig. 1. in serie 3.* expressà; ejusdem prorsus sunt formæ, læves tam quoad bases quàm figuram externam rotundam, per quod differunt à Lapillo Cylindrico *Scheuz.*, cujus bases halone punctulato ornatae sunt. Materiæ sunt seleniticæ, coloris cinerei, & ejusdem cum figuris magnitudinis. Colliguntur in monte Legerio.

*Locus.* Modioli Stellati. Nægeli-  
*stein.* Modiolus Stellatus hexagonus cum pediculo. *Tab. 19. fig. 1. Ein Sexecketer nægeli-stein.*



Modiolus Stellatus pentagonus. *Tab. 19. fig. 2. Ein funffecketer nagelistein.* Tab. 19.  
Modiolus Stellatus tetragonus *Scheuz. Spec. Lith. Helv. pag. 12. Ein Vierecketer nagelistein.*

Modioli Stellati *Luidio* ob similitudinem, quam habent cum Caryophyllis aromaticis à *VVagn. in Eph. Germ. anno tertio decad. 2. pag. 370.* Caryophylli lapidei, vel Caryophylloideæ vocantur, rusticis Schafhusianis: *Nägelistein oder steinene Esnageli.* Caryophylloida.

Constant ex substantiâ seleniticâ, figuræ campanæ-formis, ejusdem magnitudinis, quam imagines sistunt. Basi seu parti magis expansæ insidet stellula centro excavato vel hexagona, vel pentagona vel etiam tetragona. In parte imâ & magis contractâ describitur circellus, in cujus centro quoque cavitas rotunda observatur, sine dubio, ut in eâ recipiatur pediculus lapideus in figurâ primâ delineatus, & cum Modiolo Stellato hexagono articulatus, qui cylindraceus est, versus articulationem aliquantulum crassior. Utrum hi lapides potius cum ossiculis stellarum marinarum lapideis conferendi sint, vel cum fructibus vegetabilium, iis decidendum relinquo, qui in uno & altero genere majorem cognitionem, & experientiam possident.

*Ad quid referri debeant dubitatur.*

Extra Helvetiam hujusmodi lapilli admodum rari sunt, apud nos tamen in monte Randio & Legerio frequenter occurrunt.

*Locus.*

Articulus Stellaris lapideus cinereus subrotundus quinque striis geminis æqualiter à se invicem distans à centro ad basin usque porrectis. *Tab. 19. serie ultimâ fig. 2. Ein rundes gliedmassteinli.*

*Articuli Stellares. Gliedmassteinli. Tab. 19.*

Articulus Stellaris lapideus cinereus hexagonus senis striis simplicibus æqualiter à se invicem distans à centro ad basin usque porrectis. *Tab. 19. Serie ultimâ. fig. 3. Ein sexecketes gliedmassteinli.*

Articuli Stellares lapidei *Scheuz. fig. 17. pag. 9. spec. Lith. Helv.* Scyphoidæi Lapilli pedunculo carentes, hæcenus, ut refert, ob eorum similitudinem cum oculis cancerum Gammarolithi vocati, germanicè appellari poterunt *Gliedmassteinli*, in parte enim convexâ cavitate centrali donati sunt, à quâ tanquam suo centro striæ stellam formantes, & à se æqualiter distantes ad basin usque porriguntur, quæ structura attentius considerata articulum alicujus stellæ, vel alterius animalculi non ineptè præsefert, siquidem cavitas in centro sita ad aliud ossiculum excipiendum producta videtur, striis verò ad insertionem ligamenti pro ossiculo firmando necessariis appositis. Pars opposita plana quidem est, sed inæqualis & aspera, de cætero coloris sunt cinerei, unus rotundus, alter angularis, & magnitudine suâ icones non superant. Materiæ sunt seleniticæ, ac in monte Legerio inventi.

*Scyphoidæus lapillus. Gammarolitha quid. Eorum descriptio.*

Hammites, seu Ammonites cinereus. *Tab. 19. fig. 1. Ein aschenfarber Rogen-oder Ragenstein.*

*Hammita seu Ammonita.*

Hammites seu Ammonites subluteus maculis rufis hinc inde imbutus. *Tab. 19. fig. 2. Ein rothlechter Rogen-oder Ragenstein.*

*Rogen-oder Ragenstein.*

Cenchrætes subluteus. *Tab. 18. Ein Hirsstein.*

Meconites albus. *Tab. 18. Ein magsamenstein.*

Isti quatuor lapides cum figurâ conveniunt; quilibet enim ex arenis majoribus subrotundis, aut sphaericis compositus est, ita ut ova piscium suâ

*Tab. 19. & 18.*



*Hammitarum seu Ammonitarum descriptio.* tunica involuta, aut semina milii aut papaveris referant. Primus & secundus sunt lapides durissimi, cinerei, vel sublutei coloris hinc inde maculis rufis imbuti: constant ex arenulis minoribus sphaericis & subrotundis, sed tamen arctè unitis, & quasi tunica involutis, ova piscium in suo ovario adhuc delitescencia admodum curiosè exhibentibus, quamobrem vulgò Hammitæ seu Ammonitæ nuncupantur: *Rogen-oder Ragenstein*. Differunt à sequentibus, quod silicis instar duri sint, & nullum granum ab alio separari queat, videanturque tenui, & transparente tunica colligati, cum econtra reliqui non adeò duri sint, & friabiles, ita ut grana facillè separari possint. Tertius luteus est, & ejus grana cum seminibus milii magnitudine ac colore conveniunt, propterea Latinis Cenchrites dicitur, Germanis: *Hirssstein*. Quartus lapis candidus est, & constat arenulis minoribus seminibus papaveris albi similibus, unde Meconites vocatur: *Magsamenstein*.

*Cenchritis descriptio.*

*Quomodo isti lapides generentur.*

Causam figuræ sphaericæ arenularum, è quibus hujusmodi lapides conflantur, conjicit *Imperat. lib. 24. cap. 27.* in continuum motum, quo arenæ ab aqua corrente rotantur, & sensim sine sensu earum anguli atteruntur, ut demum rotundæ fiant, dein quoque vult, in subterraneis tales globulos formari ab exhalationibus sulphureis, & aluminosis in propriis mineris crescentibus. *Vormius* verò multum tribuit figuræ loci, in quem humores subterranei lapidescentes incidunt, si enim fuerit sphaericus, lapides etiam tales efformari necesse est. Frequentius autem produci videntur à materiâ luti lapidescentis tenuiore per poros luti in fixatione transudante, & formam guttularum acquirente, quæ tandem unâ cum substantiâ luti in duritiem lapideam coguntur.

*Vires.*

Lapillos hos sphaericos oculis immisos, & frequenti revolutione circumductos sordes attrahere Lapidis Chelidonii instar habetur ex *VVagnero lib. cit. pag. 304.*

*Locus.*

Lapides isti in pluribus locis Helvetiæ colliguntur. Subalbidus in Præfecturâ Sanensi Bernensium in monte dicto: *Doronaz*, dein in monte *Jura*. Rufus in Cinereis Montibus vulgò: *die Eschenberg* ejusdem ditionis. In *Birsâ* flumine prope Basileam etiam inveniuntur, & in *Rauricâ valle (Frickthal)* circa pagum *Tertznach*, nec non in *Rusâ* propè *Altorffium*.

Hujus generis agmen claudunt Tesserae Lusoriæ Badenses, quarum species sunt:

*Tessera Lusoria lapidea Badenses. Steinene VVurffel. Tab. 51.*

Tessera Lusoria Fossilis lapidea alba major. *Tab. 51.*  
Tessera Lusoria Fossilis lapidea lutea mediocris. *Tab. 51.*  
Tessera Lusoria Fossilis lapidea nigricans minor. *Steinene VVurffel.*

Ad genus lapidum figuratorum petrificatorum figuræ regularis pertinent etiam Tesserae Lusoriæ lapideæ *VVag. in Hist. nat. Helv. fol. 329.* germanicè: *Steinene VVurffel.* ubi ita describuntur: Lapilli hi cubici parvi, albicantes, numeris suis exactè distincti circa oppidum *Badam* in pratis, ac fossis mœniorum reperiuntur, quæ ibidem nonnunquam à talpis è terrâ extruduntur. Mirum sanè naturæ sunt miraculum, si artem auxiliatricem non habuerint, soliusque naturæ soboles sint; quamvis & hæc *Polydædalus* sit artifex ubique mirabilis, ubique suspicienda, in magnis & vilibus. *Œdipus* is mihi erit, qui harum causas protulerit; & si uspiam, hic profectò locum habet illud:



\_\_\_\_\_ natura certè

Multa tegit sacra involucra, nec ullis  
Fas est scire quidem mortalibus omnia.

Hæc habet *cit. Clar. Author de Tesseris Luforiis lapideis*, quæ Badæ extra portam, quæ ducit ad balnea, retrò castellum ex parte viæ finistrà in spatio terræ quingentos passus longo, & ducentos lato effodiuntur, & quidem jam à plurimis annis, neque hodierno tempore tam raræ sunt, ut non quotidie à pueris colligantur, & exteris balneis utentibus pro mediocri pretio divendantur. Ultra sesquipedem terram non penetrant, imò frequentius occurrunt ad spithamæ altitudinem in eà delitescentes. Variæ sunt magnitudinis, ut ex figuris *Tab. 51.* patet, quibus tamen adhuc dimidio minores inveniuntur, colore quoque differunt; dantur enim albi, lutei, fusci, & nigricantes, omnes tamen sunt cubici, & punctis suis elegantissimè distinctis (exceptis paucissimis, in quorum uno aut altero plano numeri quandoque defunt) aliquando maioribus, aliquando minoribus, semper verò concavis. Utrum arte sint factæ, & studio extra Badam per hunc terræ tractum disseminatæ, vel ab ipsa naturâ ludendi, artemque imitandi nonnunquam avidâ productæ fuerint, nullus certò asserere audet: priorè opinionem dissuadere videtur tam longa annorum series, per quam hucusque ad multa millia fuerunt collectæ, impossibilitatem autem posterioris sententiæ tollit ipsa natura, quæ jam è materiâ lapideâ plura corpora nobilitate structuræ, & ipso artificio figuram Tesserarum longè superantia produxit; quod magis iudicium ad assensum hujus opinionis moratur, est, nulla imaginabilis causa numerorum in his lapillis cubicis debito ordine & situ distributorum, cui accedit, in pluribus adhuc observari fibras ossium, è quibus primò elaboratæ erant, quam tamen difficultatem ebur fossile in monte Legerio frequenter obvium, & quasi in suas fibras osseas distinctum eluderet. Tesserarum Fossilium usus medicus hucusque incognitus est, præterquam quòd ad lulum non minùs ac arte factæ quædrent.

*Locus.*

*Tab. 51.*

*Dubitatur  
de earum  
causâ pro-  
ductivâ.*

*Tesserarũ  
lapidearũ  
usus.*

## GENUS II.

*Lapides Figurati Petrificati figura Irregularis & incerta, ad quid referri debeant.*

Quemadmodum per figuras Regulares intelliguntur illæ, in quarum structurâ aliqua symmetria deprehenditur, ita per Irregulares denotantur figuræ, in quibus nulla regularis proportio observatur.

*Quid sint  
figura Ir-  
regulares.*

Species hujus generis sunt:

Salicites Helveticus niger foliolis candidis. *Tab. 18. Ein Shvartzzer VVeidenbletterstein.*

*Salicites.*

Lapis Frumentarius Helveticus niger semina melonum, cumini cum Cochlitulis albis referens. *Tab. 18.*

*Ein  
schvartzzer*

Lapis Frumentarius Helveticus cinereus semina melonum, anisi, fœniculi & fructum Medicæ Polycarpus vel Cochlitulam compressam & umbilicatam referens. *Tab. 18.*

*VVeiden-  
bletter-  
stein.*

Lapis Frumentarius Helveticus maximus cinereus figuris longissimis.

*Lapides  
Frumenta-  
rii.*

Lapis Frumentarius Helveticus cinereus figuris lævibus, & rotundis latissimis, *Shvveitzerische Samenstein.*

*Tab. 18.*

Inter



Inter omnes lapides figuratos Helveticos Lapidem Frumentarii tam artificio structuræ, quàm diversitate corporum, quæ continent, facile maximam merentur admirationem; si eorum figuras spectes, videntur debere inferi generi semina plantarum exhibenti: Sed cum revera semina non sint, & tantum figuræ irregulares, quæ obiter consideratæ apparentem solum foliolorum aut seminum imaginem præferunt; potius igitur ad genus lapidum figuræ irregularis pertinent. Nec obstat, quòd tam à Lithographis, quàm ab ipsis incolis lapides Frumentarii seu *Kumichstein* vocentur, Italis: *Pietra Frumentale* seu *Frumentaria*, cum hæc denominatio tantum ab eorum existendi modo derivet.

Salicites.  
Tab. 18.  
Eius foliolorum causa.

Salicites Helveticus niger lapis est figuræ *Tab. 18.* triplo major, niger & durissimus, figuris candidis, angustis, & oblongis foliolis Salicis similibus donatus, quæ non aliter ac ipsæ venæ per lapidum substantiam vagantes producuntur à terrâ magis exsiccata luto lapidescenti, rimasque agenti immista, quæ varias figuras efformat secundum diversas luti fissuras, in quas sese insinuat, & nunc magis nunc minus substantiam lapidis penetrat, prout fissuræ seu rimæ luti magis vel minus profundæ erant. Vid: *Clar. Kirch. mundi subterranei lib. 8. pag. 20.*

Cornu  
Ammonis  
minimum.  
seu Orbes  
serpenti-  
formes.

In Salicite præter figuras candidas lapidi immerfas, ac folia Salicis referentes observatur alia littera Anotata, quam *Scheuzerus* non incongruè Cornu Ammonis striato minimo assimilat; orbiculata enim est, intorta, & ejus orbes serpentum in modum in se convolvuntur, striisque transversis æqualiter distantibus donati sunt: dein coloris est cinerei, striis magis ad nigredinem vergentibus, & octo anfractuum, qui in æquali plano sunt positi, neque ad umbilicum aliquam cavitatem efformant; per quod à Cornubus Ammonis plurimum anfractuum distingui posset, nec non, quod ex plano opposito, quo figura lapidi immersa est, tam orbes, quàm striæ prorsus oblitterentur, & nil nisi figura orbicularis è fluore splendente coloris plumbei in superficie albicantis & seleniti haud absimili conflata compareat, imò figuræ serpentiformis in extremitate lapidis apparentis, & summâ diligentia separatæ in subjecto selenite nullum aliud vestigium relinquitur, quàm puncta albicantia, ordinem anfractuum serpentiformium dispositione suâ imitantia, quæ, quo magis lapidem penetrant, minora fiunt, donec tandem omnino deleantur, per quod etiam differt à figuris Lapidum Frumentariorum Suitensium & Tigurinorum, quos describit *Scheuz. in suo specim. Lith. Helv.* quorum tractus serpentiformes utrinque convexi sunt, & in duo æqualia sphaeræ segmenta divisibiles, nec unquam in nostris Lapidibus Frumentariis adhibito etiam microscopio detegere potui, orbes serpentiformes per transversas lineolas colligari, sed tantum observavi, strias & eminentias unicuique orbi proprias, quæ alteri non communicantur.

Lapidum  
Frumentariorum  
descriptio.

Lapides Frumentarii Helvetici tam niger quàm cinereus Saliciti magnitudine quidem similes sunt, & duritie, sed varietate & copiâ figurarum illum longè antecellunt; siquidem superficies integra horum lapidum variis figuris plena est, quæ obiter consideratæ nunc semina melonum, vel anisi, aut fœniculi repræsentant, nunc folia Salicis oblonga referunt, aliquando verò Cornua Ammonis striata minima, vel etiam Cochlitulas umbilicatas, aut fructum Medicæ Polycarpus exhibent. De figuris folia salicis & Cornua

Ammono-



Ammonis minima referentibus superiùs dicta sufficiant, nunc figuræ per Lapides Frumentarios dispersæ, & semina melonum, aut herbarum umbelliferarum exhibentes considerandæ veniunt.

Quod hæ figuræ non sint vera semina, sed tantùm corpora iis similia è præcedentibus patet, videntur autem conflare è simplici, vel pluribus folliculis hiantibus, & adaperitis, oblongis, ovatis, vel triangularibus, & non rarò subrotundis sibi invicem superpositis seu suprainductis, quorum centrum occupat granulum prædictis folliculis inhærens, & puncti centralis vicem gerens. Si plures folliculi ad constituendam figuram concurrant, vel magis dilatati in superficie hæreant, figuram seminibus frigidis majoribus assimilant, si verò simplex tantùm folliculus appareat, vel duo minores, & angusti cum granulo striato incluso semina carvi, anisi, &c. præferunt. Omnes isti folliculi vel sunt læves, vel striati, aliquando undulati, & non nunquam solà fimbrià crenatà donati, neque ejusdem semper sunt coloris, plerumque tamen sunt albicantes, & lutei, vel etiam lividi, magnitudine quoque quàm maximè differunt, deprehenduntur enim inter minores jam adductos rotundi, diametro suo pollicem cum dimidio equantes & longi spithamam superantes, uno verbo, quo major est figura, eò plures folliculi ad eam efformandam applicantur, & secundum istarum dispositionem magis vel minùs æqualem etiam ipsamet figurarum superficies variat, ut una detur plana, altera convexa, alia concava. Abrasis figuris frumentariis, iisque similibus apparet non minùs, ac in orbibus serpentiformibus fluor seleniticus lividus punctis albis folliculorum figuram serie suà describentibus insignitus, quæ circa medietatem fluoris evanescunt.

*Variarum  
figurarum  
in iis ha-  
rentium  
descriptio*

Nisi prædictæ figuræ irregulares sæpius tam magnæ fierent, & è pluribus folliculis sibi invicem suprainductis conflarentur, credidissimè, esse ova testaceorum marinorum conglomerata, & in lapideam substantiam versa, in ipsà verò petrificatione compressa, disrupta, ac aperta, quam ob causam in lapide hiantia deprehenderentur.

Præter enumeratas figuras deteguntur in Lapidum Frumentariorum superficie Cochlitulæ minimæ umbilicatæ cum Conchitulis commixtæ, & Belemnitæ exigui acutissimi papillis minimis subluteis & non nisi ope microscopii visibilibus hinc inde conspersi, quæ figuræ omnes ex eodem fluore selenitico livido constant.

*Cochlitu-  
la & Be-  
lemnita  
exigui in  
Lapidibus  
Frumenta-  
riis appa-  
rentes.*

Ex his colligere licet, figuras in superficie Lapidum Frumentariorum occurrentes, vel imagines corporum naturalium marinorum representare, licet rarò integras, vel tantùm figuras partim regulares, partim irregulares cum nullo alio corpore naturali nec structurà suà nec formà convenientes, primas à vi plasticà seminis illius corporis marini, quod exhibetur, productas fuisse, vix dubitandum puto, quod in ultimà parte pluribus exponam. Hujusmodi figuras verò rarò integras observari, ratio in promptu est, quia aër frigidus, quo summæ alpes, in quibus hi lapides colliguntur, continuo perflantur, vim spiritus seminalis supprimit, ut sese debitè expandere nequeat, & consequenter neque inchoatum opus perficere, ad quod accedit in hujusmodi alpebus lutum ad recipiendas formas minùs esse proportionatum, tam ob non parvam substantiæ ἀνομοιωμένην, quàm ejus ab ambiente frigido nimis citam fixationem.



*Causa figurarum nulla corpora naturalia referentium.*

Reliquæ figuræ tam regulares, quàm irregulares nulla corpora naturalia referentes à materiâ subtiliore sulphureâ in coagulatione fluoris selenitici efflorescente, & ab aëre ambiente fixatâ ortum suum trahere videntur, quod manifestant puncta albicantia in fluore relicta, & ipsam figuram in superficie Selenitis hærentem serie suâ describentia, viasque designantia, per quas materia subtilior & ad coagulationem minùs apta in fixatione fluoris urgebatur, in cujus superficie interiore & lapidem ipsum respiciente, eique inclusa nulla deprehenditur efflorescentia, quia impulsus materiæ versus illam partem fieri solet, ubi minus obstaculum occurrit, nimirum in eâ, quæ exposita est aëri libero faciliter unicuique motui cedenti: neque mirandum est, etiamsi figuræ serpentiformes, vel semina referentes sibi plerumque similes, & quandoque etiam regulares existant, nam fluor seleniticus ex omni parte à materiâ fixatâ & contractâ æqualiter pressus substantiam subtiliorem æquali quoque modo urgere debuit, & consequenter figuram regularem vel saltem æqualem describere, nunc lævem, aliâ vice striatam, prout nimirum efflorescentia materiæ ex omni parte in eadem vel diversâ quantitate expulsa fuerit, vel ab ipso aëre ambiente in suo motu magis vel minùs impedita.

*Duplex materia in qualibet petrificatione datur.*

His confirmatur id, quod superiùs jam in parte primâ dictum est, quòd nimirum plerumque in quâlibet concretione lapideâ duplex detur materia, quarum una ad induendam substantiam lapideam magis sit proportionata quàm altera. Minus proportionata est vel nimis tenuis aut sulphurea, vel nimis crassa & terrestris, ex hac quodammodo confluenta & hinc inde per substantiam lapidis præcipitatâ oriuntur eorum venæ, è priori autem diversæ efflorescentiæ tam crySTALLINÆ quàm seleniticæ ad centrum lapidis vel peripheriam propulsæ, aut armaturæ variæ secundum variam sulphuris dispositionem.

*Lapidum Frumentariorum loca nativa.*

In pluribus alpibus Helvetiæ Lapidès Frumentarii occurrunt, Suitsen-sibus, Glaronensibus, Subsylvanis, Uraniensibus, & Monasterii Montis Angelorum, monte Pileato, ubi Septentrionem versus ampli montis tractus Lapidibus Frumentariis undique referti sunt, quandoque etiam à torrentibus in subjecta flumina deportantur.

Alcyonium tuberosum majus cinereum in basi cavitate donatum. *Tab. 19. fig. 1.*

*Alcyonia vulgò Feigenstein. Tab. 19.*

Alcyonium majus cinereum oblongum & acuminatum punctis quadratis Corallitæ Reticulati instar insignitum, & in basi profundâ atque latâ cavitate donatum. *Tab. 19. fig. 2.*

Alcyonium cinereum bifurcatum punctis quadratis Corallitæ Reticulati instar insignitum, & in basi tuberosâ cavitate donatum. *Tab. 19. fig. 3.*

Alcyonium minus cinereum pediculo insidens, & in basi tuberosâ ac striatâ cavitate donatum. *Tab. 19. fig. 4. Feigenstein.*

*Quid sint Alcyonia, eorumque generandi modus. Cur ita vocentur.*

Per Alcyonia intelliguntur corpora lapidea, quæ à spumâ maris tenuissimis sordibus imbutâ mediante sale marino, & accedente succo lapidifico in ipso maris sinu in substantiam lapideam concrescunt, nomen autem hoc trahunt ab avibus, quæ Halcyones à Græcis, & à Latinis Alcedones vocantur, quia ex iis mari innatantibus nidos suos exstruunt. Alcyonii duo sunt genera, unum mollius, quod vegetabilem habet consistentiam, aliud



durius & lapideum cum Poro lapide magnam affinitatem habens, de quo nunc sermo fit, hoc iterum vel ramosum, vel globosum est, ad illud Corallia & Corallitæ referuntur, ad hoc verò Veteres quinque alia Alcyonii genera reducerunt. Primum figurà spongiæ spissum, & grave est. Secundum figurà longiusculà foraminibus plenum, leve, & odore Algæ. Tertium ad vermiculi figuram accedit, & Purpuræ colorem, quod Milesium vocatur. Quartum leve, & pinguedine sordidis foraminibus plenum. Quintum demum fungo simile est, intus asperum, & pumicem refert.

Eorum  
differētia.

Alcyonii  
Milesium.

Alcyonii hîc describuntur quatuor species, quæ à Scheuz: ob figuram ficus Ficoides, & à VVagn: in M. S. C. Caricoides vulgò: *Feigenstein* appellantur. Utrum præsentis Alcyonii species non etiam ad Fungitas referri possent, dubito, nam aliquas Fungi *strepuntias* calicularis species *Bacconi* pag. 301. expressas ad amussim præferunt.

Alcyonio-  
rum de-  
scriptio.

Magnitudine & formà cum figuris *Tabula 19.* conveniunt, ut ulteriore descriptione non indigeant: reperiuntur in monte Legerio, & Randio diversæ magnitudinis & figuræ.

Tab. 19.  
Locus.

Coagulum aqueum lapideum. *VVasser, so zum Stein vvorden.*

Huic tertiæ Classi corpora petrificata complectenti finem imponet Coagulum aqueum lapideum, simplicissima omnium petrificatio, cujus etiam mentionem facit *VVormius mus. fol. 52.*, etenim concrevit ex purâ aquâ arenulis minimis, & invisibilibus, vel ramentis lapideis imprægnata, quæ cum aquâ decurrentes mediante admixto liquore viscido & ramoso paulatim alicui loco declivi adhærent, quibus sensim plures subsequentes sese associant, & agglutinantur, ut sic ejusmodi Coagula aquea lapidea aquam leviter & quasi guttatim cadentem præferentia producant. Magnitudine & figurâ multum discrepant, plerumque tamen oblonga sunt, quorum interior seu sessilis pars, quæ nimirum loco declivi applicata erat, ab ipsâ loci superficie formam suam acquirit, externâ, cui ramenta adhærebant, lævi & inæquali nunc magis nunc minus crassâ axungia in candelis hærenti fusæ & iterum coagulatæ haud absimili efformatâ.

Coagulum  
aqueum  
lapideum.  
VVasser,  
sozû st ei  
vvorden.

Et descri-  
ptio.

Nostri Coagula aquea coloris sunt cinerei, opaca, & satis dura, circa ripam Rheni non procul Rheinfeldâ copiosè reperiuntur. Appendicis loco sit Rapa in lignum mutata. *Ein hælzerne Ruben.*

Locus na-  
tivus.  
Rapa li-  
gnea. Ein  
Hælzerne  
Ruben.

Hanc inveni in vinetis proximi montis circa VValdshuetium è parte Soli meridionali expositâ, quæ prorsus lignea erat, omni humiditate exhaustâ, ita ut nec pars foliorum Rapæ infima adhuc inhærens exciperetur. Mirabilis sanè effectus & tenui meo iudicio radiis solaribus potissimum adscribendus, qui extracto prius omni succo Rapæ eam à putredine liberarunt, & postea omnimodè exsiccatam in substantiam ligneam converterunt: nam verosimile videtur, omnium hujusmodi majorum radicum fibras ligneas esse, earumque substantiam ligneam solùm à nimia humiditate admixtâ, & tenebris utriculis eam retinentibus, fibrasque ligneas ambientibus occultari.

Generatio-  
nis modus.





## LIBER QUARTUS.

IN QUO DESCRIBITUR CLASSIS QUARTA  
COMPLECTENS LAPIDES FIGURATOS INTORTOS, QUORUM ORBES  
SERPENTUM IN MODUM IN SE CONVOLVUNTUR, ET AMMONIS  
CORNUA VOCANTUR, AD QUAM CLASSEM QUOQUE REFERENDI  
SUNT NAUTILITÆ OB EUNDEM CIRCUMVOLUTIONIS MODUM.

**P**ostquam Lapidēs Figuratos tradidimus, quorum plerique ad corpora naturalia terrestria referuntur, ii enarrandi sunt, qui communiter ab omnibus ad corpora marina, quæ figurâ suâ præferunt, reducuntur, inter hos primò occurrunt utpote magis frequentes, & tam varietate figurarum, quàm structuræ artificio reliquos omnes facillè superantes Ammonis Cornua dicti, de quibus sit

## CAPUT PRIMUM.

*Ammonis Cornua quid sint.*

*Ammonis  
Cornua  
quid sint.  
Eorum nota  
Characteristica.*

*Cur vocetur  
Cornua Ammonis.*

*Eorum vires  
secundum  
Veteres.*

**A**mmonis Cornua sunt Lapidēs Figurati Intorti, & ita serpentum in modum convoluti, ut eorum orbēs nullâ ex parte producantur, & in hac figuræ ratione eorum Nota Characteristica consistit.

Quòd hic lapis jam antiquissimis temporibus fuerit cognitus habetur ex *Plinio lib. 31. cap. 10.* illum inter gemmas referente sequentibus verbis: Hammonis Cornu inter sacratissimas Æthiopiæ gemmas aureo colore arietini cornu effigiem reddens. Promittitur prædivina somnia repræsentare. Solet ferreo armari hoc cornu colore, qui aluminis succo accedente in æreum, vel aureum facillè mutatur, quemadmodum ferro ipsi facillè contingit. Vocatur Cornu, quia ad modum alicujus Cornu Arietini convolutus est, & Ammonis, vel quòd in solo arenoso circa templum Jovi Ammoni à Bacho in gratiarum actionem ob inventum ductu arietis, quem Jovem fuisse existimaverat, in Lybiâ fontem sumptuosè exstructum occurrat, prout legitur in *Polyhist. Jul. Solini cap. 27.* Illic (ad Templum Hammonis) lapis legitur, Hammonis vocant Cornum, nam ita tortuosus, & inflexus, ut effigiem reddat Cornu Arietini, fulgore aureo est, prædivina somnia repræsentare dicitur subjectus capiti incubantium. Vel ut Inventores hujus lapidis, quem inter gemmas collocarunt, & cui fortè quamplurimas alias virtutes, licet fabulosas, malè credula gentilitas adscripsit, divinas quasi vires impositione divini alicujus nominis magis propalarent, & hominum imaginationi imprimerent. Vel demum etiam ipso cultu erga Jovem Ammonem ducti pretiosum hunc lapidem nomine Jovis Ammonis vocarunt, ut ejus nomen ultra dilatarent, & immortale redderent, non secus ac plures Botanistæ hujus & præteriti sæculi herbas nomine Sanctorum, vel optimo-

timo.



timorum suorum Mecenatum ad contestandum internum venerationis suæ affectum appellarunt. Qui plura de Etymologiâ hujus nominis desiderat consulat *Exercit. Histor. Physic. de Cornu Hammonis cap. 1. Joan. Reiskii*, ubi prolixè de eâ tractatur. Germanicè dicitur: *Scherhorn oder Zieherhorn*.

Differentiæ Cornuum Ammonis quoad faciem externam, eorumque figuras, & anfractus è subsequente generum & specierum enumeratione patebit, structuram verò internam quod attinet, hæc tam varia & mira est, ut vix quidquam in universâ rerum naturalium serie (si viventia excipias) occurrat, quod majorem alicujus Philosophi attentionem mereatur.

Potior Cornuum Ammonis pars è Spondylolithis, seu Vertebris lapideis summo artificio inter se articulatis constat, alia Spondylolitharum loco internis concamerationibus, seu loculamentis undique spiculis crystallinis obductis, & per septa undatim incurvata distinctis donantur, quæ ablato superiore laqueari intuentibus jucundum præbent spectaculum, non pauca è lapide filicis instar duro, & per totum sui tractum æquali conflantur, qui sæpius ob duritiem suam ad pyritem accedere videtur, nonnunquam occurrunt substantiæ ad modum lapidis Bononiensis è fibris seleniticis à puncto quasi centrali exortis, & ad peripheriam usque porrectis elaboratæ, quandoque etiam, sed raris vicibus, deprehenduntur Cornua Ammonis, quorum substantiam internam occupant meri lapilli figurati, quod tamen potius monstrosum quàm naturale pronuntiarem.

*Mira eorū structura interna.*

*Potior eorum pars è Spondylolithis inter se articulis constat.*

*Alia concamerationibus donantur. Plura è simplici lapide conflantur.*

## CAPUT SECUNDUM.

*Structura interna Cornuum Ammonis exponitur, quæ è Spondylolithis diversi generis inter se articulatis constat.*

**U**T admiranda hæc & tam varia Cornuum Ammonis interna structura è clariùs innotescat, expositioni cujuslibet ejusdem differentię paulisper inhærebimus, incipiendo à descriptione Spondylolitharum seu Vertebrarum lapidearum, de quibus in Comitatu Tyrolensi reperitis nonnulla etiam tradit *Hier. Velschius Eph. Germ. art. 1. obs. 157*.

Spondylolithæ seorsim seu separati considerari possunt, vel conjuncti; Spondylolithæ separatim, seu seorsim considerati ob plurimas suas protuberantias, & apophyses, varias cavitates, sulcos, & fissuras regulari ordine sitas, & ex utroque latere pares, nec non etiam propter eorum usum, quæ est articulatio mutua, vertebris spinam animalium constituentibus prorsus similes sunt, unico excepto, quòd nimirum cavitate internâ destituti sint pro transitu medullæ spinalis, quæ cavitas aliàs omnibus reliquis vertebris propria est.

*Spondylolithæ vertebris animalium similes sunt.*

Spondylolithæ commodè in tria genera dividi possunt. Primum continet Spondylolithas subrotundos, & Cornua Ammonis spinâ subrotundâ constituentes. Secundum complectitur non nihil compressos, & in extremitate suâ superiore apophysi longâ non nihil incurvatâ, & extra proprium corpus valde productâ, rostrum corvinum non ineptè referente, donatos, è

*Dividuntur in tria genera.*



quibus Cornua Ammonis spinà inter duos sulcos eminente conflantur. Tertium denique eos includit, qui Ovati sunt, aut valde compressi, & in extremitate suà acuminati, protuberantiisque magis teneris instructi, atque inter se uniti Cornua Ammonis spinà acutà, vel eminente componunt.

*Spondylolitha primi generis assimilantur vertebri serpentum vel anguillarum.*

Tab. 2 I.

*Descriptio internarum facierum Spondylolitharum primi generis.*

Spondylolitharum primi generis mentionem quoque facit *Vormius in suo præclaro museo sæpius jam citato pag. 86.* illosque assimilat vertebri serpentum seu Anguillarum, nisi quòd à caudà in caput usque crassitie, & magnitudine sensim crescant, & duos conjunctos depictos exhibet. Nostros sistit *Tabula 21.* primò separatos, dein unitos: Separatorum facies interna num. 2. indicata respicit principium Cornuum Ammonis, altera verò num. 1. caudam seu eorum finem, quamobrem hanc posteriorem Spondylolithæ internam faciem, illam autem anteriorem vocabimus.

Posterior Spondylolitharum interna facies sex majoribus protuberantiis aut apophysibus donata est, & totidem minoribus. Majorum una utrinque minore stipata superiorem, alia verò, sub quà magna fissura est, inferiorem extremitatem occupat. Reliquæ quatuor ad latera utrinque duæ intermediis semper duabus minoribus locatæ sunt. Majores omnes obliquè assurgunt, donec extremitate suà peripheriæ æquales sint, ad quam minores transversim, & horizontaliter producuntur, sine dubio, ne cavitates ab assurgentibus apophysibus efformatas impleant, & consequenter aditum prohibeant protuberantiis subsequenti Spondylolithæ, sicque articulationem mutuam impedian, quæ in *figurà conjunctorum ejusdem Tabulæ* representatur. In anteriore Spondylolithæ subrotundi internæ facie quoque sex observantur majores apophyses, seu processus, quarum duæ laterales infimæ bifurcantur, cavitationem oblongam inter se relinquentes ad recipiendam infimam antecedentis Spondylolithæ apophysin. Duæ aliæ majores protuberantiæ sitæ sunt in supremâ faciei parte, maximæ autem & laterales non nihil compressæ medium tenent locum. Minorum tantum quatuor apparent vestigia utrinque duo ad latera intra superiores & maximas apophyses prominentia, de reliquo cum prioribus conveniunt.

*Descriptio Spondylolitharum subrotundorum inter se articulatorum.*

Tab. 2 I.

Spondylolithæ Subrotundi hætenus seorsim descripti inter se articulati, & conjuncti figuram efformant similem illi, quæ in *Tab. 21.* representatur, in quâ primò notandum est, Apophyses Spondylolitharum ad extremitatem lapidis seu superficiem Cornuum Ammonis pertingentes semper magis dilatari, & solum horizontaliter in plures ramos distribui, ac accrescere. 2. Circumferentias omnes tam apophysium dilatatarum, quàm earum ramusculorum per extimam Ammonis Cornu peripheriam distributorum undique pulcherrimis laciniis exornari, similibus iis, quæ in extremitatibus ossium cranii alicujus fœtus nondum coherentium & adhuc imperfectorum observantur. 3. Apophyses anterioris Spondylolithæ majores versus minores subsequenti apophyses dirigi, & è contrà.

*Causa figurarum foliacearum in superficie Cornuum Ammonis apparentium*

Ex his notatis colligere licet primò: Figuras foliaceas in superficie Cornuum Ammonis frequenter apparentes produci à ramificationibus apophysium seu processuum Spondylolitharum per eam diffusis. Secundò: Causam, cur hæ figuræ foliaceæ aliquando sint confusæ, & omni symmetriâ privatae, uti videre est in *figurâ infimâ ejusdem Tabulæ* esse Apophysium Spondylolitharum tam quoad numerum, quàm situm & magnitudinem



inæqualitatem, quâ eorum ramificatio regularis impeditur, si verò Apophyses fuerint æquales numero, magnitudine & situ, ramificationes etiam erunt inter se proportionatæ & consequenter ipsæ figuræ foliaceæ, quæ ab his dependent, nisi ab aliquâ causâ externâ earum propagatio regularis prohibita fuerit. *Vid. ejusdem Tab. fig. 4.*

Præter dicta duo corollaria sequentes insuper conjecturæ, licet valde dubiæ, innui videntur. Prima est: Spondylolithas Subrotundos non tantum figurâ & apophysibus suis ossibus seu vertebra animalium assimilari, sed etiam ossium instar crescere, hæc solum differentiâ, quod in illis fibræ elongatæ non appareant propter substantiam magis densam & terrestrem. Fundamentum hujus conjecturæ sunt lacinia ramificationum extremitates exornantes, & eodem modo dispositæ, ac deprehenduntur in ossium nondum coherentium, & adhuc imperfectorum marginibus. Ex hæc sequitur alia, quæ

Secunda est: Hujusmodi lapides (supposito, quod in terrâ generentur) ab eadem causâ intrinsecâ produci, & quoad figuram suam eodem modo dirigi, à quâ ossa illis similia, in mari v. g., si ad illud pertineant, generantur.

Tertia. Vim plasticam hujus causæ intrinsecæ, seu spermaticæ plerumque terminum sibi à naturâ præfixum nec in Spondylolithis, nec in Cornubus Ammonis complere, indicantibus hoc præfatis lacinis imperfectum opus denotantibus, & ipso Cornuum Ammonis principio, quod semper est aut Spondylolithes apophysibus suis instructus, aut rudis lapis nullâ prorsus formâ in internâ suâ facie donatus. Hoc autem provenit vel propter defectum materiæ, vel ejus improporcionatam dispositionem.

Quarta. Amplas Apophysium dilatationes, & præter modum elongatas ramificationes probabiliter dependere à vi plasticâ ipsius causæ intrinsecæ post inductam naturalem Spondylolitharum formam nondum quiescente, & loco aliarum partium, quas instinctu naturæ producere deberet, sed ob materiæ discrepantiam nequit, in ramosas hæc propagationes erumpente & sese diffundente.

Quinta. Strias in superficie Cornuum Ammonis apparentes produci in primordiis eorum generationis, & materiâ adhuc liquidâ existente à mutuo foliacearum ramificationum sibi oppositarum congressu, quo materia in majori copiâ & non absque impulsu quodam congesta per modum alicujus striæ elevatur, ac figitur, aliquando integræ, aliquando divisæ, vel etiam tuberculis insignitæ, prout materia in majori vel minori copiâ colligitur, vel ipse congressus majore vel minore vi ac nisu peragitur.

Sextâ. Ramificationes foliaceas etiam in Cornubus Ammonis striatis apparentes probabiliter oriri à materiâ subtiliore, & formatis jam striis nondum omnino induratâ, sed à vi plasticâ seminis denuò ulterius impulsâ.

Spondylolithæ nostri Subrotundi subcinerei sunt coloris, & figuras in *Tab. 21.* expressas mole suâ semel superant, duritiei non adeo insignis sunt, & ex lapide calcario videntur conflati.

Spondylolithæ Subrotundi in montibus sitis ad Arolam prope *Boetstein* & *Luggeren* nec non in monte *Randio* occurrunt.

Spondylolithæ secundi generis, & Cornua Ammonis Spina inter duos

*Cur hæc figura sapius observetur confusa & sine symmetriâ.*

*Tab. 21. Spondylolithæ ossium instar crescunt.*

*Et ab eodẽ principio intrinsecò incrementũ suum sumunt.*

*Causa Apophysiũ productio- nis & ramificatio- nis.*

*Causa striarum quandoq; apparentiũ Et tuberculorum.*

*Causa figurarum foliacearũ in Cornub.*

*striatis. Tab. 21.*

*Locus.*

*Descriptio sulcos*



*Spondylolitharū seu cundi generis seu Coracoidæorum.* sulcos eminente constituentes (quos ob apophysin suam rostrum corvinum referentem Coracoidæos voco) post subrotundos magis sunt frequentes, majoremque numerum Cornuum Ammonis componunt. In supremā suā extremitate, quæ spina dicitur, donantur apophysi seu processu magno horizontaliter & secundum spinam sito, acuminato, & utrinque ad latera sulcato, qui à facie posteriore extra corpus ipsius Spondylolithæ non parum producit, rostrique corvini instar incurvatur.

Tab. 21.

Altera verò Spondylolitharum Coracoidæorum extremitas fissurā magnā seu cavitate oblongā & acuminatā nec non circa exortum prædicti processūs bifidā donatur, in quā recipitur rostrum Coracoidæum anterioris Spondylolithæ unā cum duabus annexis laminis apophysium seu protuberantiarum dilatatarum. *Vid. Tab. 21. fig. 3.* Præter dictam apophysin Spondylolithæ Coracoidæi nullas alias veras apophyses seu processus quasi adnatos, sicuti in prioribus observantur, habent, sed solummodo quosdam tumores seu protuberantias leviores, in facie posteriore quidem duas, & unicam in anteriore, hæc in medio sita est, utrinque stipata satis amplā cavitate, ad recipiendas protuberantias oppositæ faciei, quarum una statim sub spinā, altera verò in parte infimā locata est, quibus præcipuis seu majoribus protuberantiis, & cavitatibus adjunctæ sunt minores, ut eò firmitus Spondylolithæ inter se articulari & uniri possint. *Vid. Tab. 22. fig. juncturā foliceā contractā.* Protuberantiæ prædictæ ad superficiem Spondylolithæ elevata dilatantur non in ramos, uti præcedentes, sed in laminas ipsi peripheriæ horizontales, quarum integra circumferentia non minus ac ipsius processus Coracoidæi nunc in profundas nunc in minus profundas lacinias abit. *Vid. Tab. 21. fig. 3. & sequentem figur. citat.* Laminæ istæ hoc modo laciniatæ non ineptè nubeculis divulsis assimilari queunt, quarum extremitates simul unitæ & coherentes in Cornubus Ammonis pulcherrimum opus foliaceum folia Petroselini, vel alicujus Myrrhidis perquam eleganter referens efformant. *Vid. Tab. 24. fig. 1.* nam Spondylolitharum Coracoidæorum protuberantiæ in ramos nunquam dividuntur, aut elongantur, sed tantum in hujusmodi foliola magis contracta erumpunt.

Tab. 22.

Tab. 21.

Tab. 24.

Spondylolithæ Coracoidæi sunt magnitudinis ac figuræ in *Tabulis* expressæ, subcinerei coloris, eorumque substantia ad lapidem calcarium proximè accedit. In reliquis cum prioribus conveniunt, & in iisdem locis quoque occurrunt.

*Spondylolithæ Ovati seu Compressi.*

Post Spondylolithas Coracoidæos describendi sunt Ovati, & in extremitate suā superiore seu spinā quasi acuminati, qui tertium Spondylolitharum genus constituunt, & tenerioribus apophysibus instruuntur, atque inter se conjuncti Cornua Ammonis spinā acutā, vel eminente efficiunt. Rarissimi sunt hujusmodi lapilli, & nisi arte à Cornubus Ammonis separantur, vix inveniuntur, plerumque mole minores sunt Spondylolithis primis & secundi generis, imò quandoque minimi occurrunt, siquidem etiam minima Cornua Ammonis ex iis componuntur. Noster magnitudine figuram 1. in *Tab. 22. serie ultimā* expressam æquat, qui in medio faciei suæ internæ anterioris protuberantiam habet satis notabilem tam versus partem superiorem, quā inferiorem in levem cavitationem abeuntem, à lateribus verò in quosdam ramusculos seu minores processus ad lapilli peripheriam usque

Tab. 22.



usque porrectos, ac inter se spatiola leviter cava relinquentes dispersitam. Cavitatem superiorem excipit alia sed minor protuberantia in quatuor ramos seu apophyses versus spinam directos divisa, quibus tres minores cavernulae efformantur, quarum media & ipsam spinam occupans amplior & profundior est; inferior cavitas autem abit in duos ramusculos elatiores, seu minores apophyses, qui in suo exortu foramen subrotundum efformant & ad extremitatem inferiorem usque protenduntur, ubi duos angulos acutos utrinque unum, & inter se fissuram triangularem, quæ omnibus spondylolithis in inferiore parte ad recipiendas interiores Cornuum Ammonis orbes, (prout supra iam dictum est) communis est, efformant, pluresque ramusculos seu minimos processus per totum suum tractum ex utroque latere diffundunt. *Vide fig. super. cit.* Opposita Spondylolithæ facies quoad situm cavitatum, & productiones apophysium huic prorsus contraria est, exigente ita articulatione, ad quam sunt formati, propterea novâ descriptione non indiget; substantia ejus marcasitacea est & formâ suâ cum figurâ in *Tabulâ* exhibitâ omninò convenit. Inventus est in monte Lege-

rio. Si quis autem desideraret spondylolitham separare ab ipso Cornu Ammonis, ut ejus apophyses magis apparerent, immergat illud aquæ calidæ, quæ illic articulationes, præcipuè si Cornu Ammonis sit marcasitaceum, solvet.

Species & partes Spondylolitharum tam separatorum, quam unitorum habemus sequentes:

Spondylolithæ subrotundi majoris subcinerei facies interna posterior. *Tab. 21. fig. 1.*

Spondylolithæ subrotundi majoris subcinerei facies interna Anterior. *Tab. 21. fig. 2.*

Spondylolithæ subrotundi majores subcinerei conjuncti apophysibus mutilatis, & laciniatis. *Tab. 21. Lapis skeleton serpentis referens VVorm. Mus. pag. 86.*

Spondylolithæ subrotundi majores subcinerei conjuncti juncturâ foliaceâ laciniatâ quàm maximè ramosâ & longissimâ. *Tab. 21. in fig. inf.*

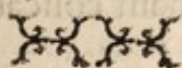
Spondylolithæ subrotundi minores subcinerei conjuncti juncturâ foliaceâ laciniatâ folia Filiculæ referente. *Tab. 21. fig. 4.*

Spondylolithes Coracoidæus major subcinereus processu coracoidæo majore & mutilato. *Tab. 21. fig. 3.*

Spondylolithes Coracoidæus major subcinereus processu coracoidæo minore extremis protuberantiarum oris quasi crispatis.

Spondylolithæ Coracoidæi majores subcinerei conjuncti processu coracoidæo minore juncturâ foliaceâ laciniatâ, nubeculasque divulsas referente. *Tab. 22.*

Spondylolithes Ovatus minor marcasitaceus spinâ quasi acuminatâ. *Tab. 22. n. 1. serie infimâ.*



Modus separandi spondylolithas articulos. Species Spondylolitharum tam separatorum quam unitorum. *Tab. 21.*

*Tab. 22.*



## CAPUT TERTIUM.

*Varia Cornuum Ammonis structura interna exponitur  
quæ non è Spondylolithis constare videtur.*

**E**Xpositis Spondylolithis, è quibus plures Cornuum Ammonis species construuntur, descriptionem variæ internæ Cornuum Ammonis structuræ aggredior, quæ non è Spondylolithis conflare videtur, & licet hæc rarior sit, nec adeo frequens, tamen priori quo ad mirabilem & artificiosam suam texturam minimè cedit, imò illam quandoque superat.

*Cornuum  
Ammonis  
Concama-  
ratorum  
descriptio.  
Tab.22.*

Prima repræsentatur in *fig.2. Tab.22.* quæ meris constat concamerationibus, seu loculamentis per septa transversa undatim incurvata distinctis, spiculisque crystallinis interne undique obductis: dictæ concamerationes non minus, ac septa transversa tali modo & regulâ dispositæ sunt, ut jurares, opus esse alicujus peritissimi Architecti summo studio & industriâ extructum: volutam enim arte factam, & secundum omnes Architecturæ civilis regulas efformatam pulcherrimè præsentat, nam spiræ incipiunt à basi latioræ, & sensim angustatæ in acumen tanquam punctum centrale desinunt, & quo magis spiræ angustantur, ita non minus concamerationes quoad omnem suam dimensionem minuuntur, cunctaque septa transversa in rectâ lineâ positâ, sibi tam quoad exteriora, quàm interiora, tam longitudinem quàm latitudinem usque ad intimum volutæ punctum perfectissimè correspondent. In ipsis tamen nulla prorsus cavitas vel foramen relinquitur, quo mediante posset observari aliqua inter dictas concamerationes communicatio, prout habetur in Nautilis, quorum concamerationes siphunculus pervadit. *Vid. Tab.29. fig. infimam.*

*Tab. 29.  
Eorum Fa-  
cies exter-  
na.  
Tab. 26.*

Faciem externam Cornuum Ammonis quod spectat, illa exhibetur *Tab. 26.n.4.* & semper observatur striis divisim præcedente quâdam lineâ eminente continuâ, & per integrum externum Cornu Ammonis orbem horizontaliter protensâ. Juncturæ foliaceæ in hujusmodi lapidibus nunquam apparent. Duo similia Cornua Ammonis exhibentur à *D. D. Joan. de Muralto in Ephem: German: n.5. & 6. pag.44. fig.11. & 12. & à Luidio n.259. Nautilitæ cujusdam majoris facies interior crebris loculamentis crystallinis camerata.*

Ex his clarè patet, hujus Cornu Ammonis internam structuram à priorum structurâ quàm maximè differre; etenim Spondylolitharum loco in hoc cavitates seu concamerationes observantur, & apophysium vicem implent septa transversa undulatim incurvata, ac demum pulcherrimum juncturarum foliacearum in præcedentium superficie externâ apparentium ornamentum supplent in hoc splendentia, & transparentia spicula crystallina, vel seleniticata totam internam concamerationum faciem elegantissimè obducentia.

*Non ob eo*

Unde dubitandum est, utrum hujusmodi Cornua Ammonis sint ejusdem spe-



speciei cum præcedentibus, id est, utrum sint producta à vi plasticà ejusdem seminis, à quo illa generari solent, vel alterius ab illo specie distincti. Hanc ultimam opinionem persuadere videtur, quòd plura Cornua Ammonis Concamerata, spiculisque crySTALLINIS obducta, & septis undatim incurvatis internè distincta deprehendantur eadem regulà, eodem ordine, & simillimà totius internæ structuræ, omniumque partium illam constituentium symmetrià producta, ut meritò conjicere liceat, Concamerata Ammonis Cornua à vi plasticà peculiaris seminis à primorum semine distincti generari, & consequenter tam quoad internum suum principium quàm etiam ipsam structuram diversum genus & ab iis distinctum constituere, neque obstat, quòd sæpius idem principium productivum à debità subjecti sui formatione aberrans corpora diversimodè figurata producat, vel ob materiæ defectum, vel ejus heterogeneitatem, vel alias circumstantias naturalem ejus motum impediens, aut invertentes; nam in hoc casu plura quidem corpora producet à solitâ figurâ quandoque aliena, sed non sibi tam quoad internam quàm externam structuram omninò similia, quoniam quolibet vice ob diversam causam à naturali formatione deflectit, & ideo etiam nunc in hac, dein in alià parte efformandà deviat. Spicula crySTALLINA internam concamerationum faciem obducentia quod attinet, probabile est, illa in primordiis lapidum generationis producta fuisse è materiâ nempe tenuiore & limpidà ob constrictionem reliquæ materiæ primò lapidescentis per poros exsudante, & dein etiam in crySTALLIS, aut selenitis angulares, splendentes & quandoque etiam transparentes obrigescere, eodem prorsus modo, quo selenitas circa VValdshutium in suà matrice formatos fuisse enarravi, quod phænomen manifestè quoque probat opinionem, quæ asserit, Lapidem Figuratum in terrâ generari; nam si essent tantum petrificata, nescirem, quomodo in eorum medietate tales lapides transparentes & crySTALLINI produci potuissent, imò potius horum generatio omninò debuisset impediri.

Cæterum lapis est subcinerei coloris, durus, & magnitudine suâ figuram in Tabulâ expressam unâ vice superat, crassitie verò duos digitos transversos æquat. Inventus est in montibus comitatûs Badensis prope pagum Degenfelden & oppidum Clingnau.

Tertia interna Cornuum Ammonis substantia conflatur è fibris seleniticis à foraminulo quodam subrotundo centri vicem gerente, & ad recipiendam quandam apophysin sine dubio instituto ortis, rectâque lineâ ad modum fibrarum Lapidis Bononiensis aut alicujus Belemnitæ. (Vid. Tab. 2. lit. A. & Tab. 37.) ad peripheriam usque porrectis: Puncto centrali versus partem interiorem adjacet fissura triangularis satis ampla, ut spirarum orbes eidem applicari possint, margo verò sive fimbria externa fibrillas seleniticas colligens substantiæ est ejusdem cum Spondylolithis & calcariæ similis. Vid. Tab. 22. fig. 3. in serie infimâ.

Substantia Cornuum Ammonis è hujusmodi fibris conflata valde rara est, imò mihi præter hanc unicam nullam aliam videre contigit, unde non immeritò dubito, utrum hæc sola particulare genus, & tam quoad suum principium productivum quàm structuram internam ab aliis Cornubus Ammonis distinctum indicare queat: nam quandoque talia producta solum-

dem principio semini-  
nali, quo  
reliqua  
Ammonis  
Cornua  
generantur,  
producantur.

Modus generationis  
spiculorum  
crySTALLINORUM  
internæ Cornuum  
Ammonis Concamerato-  
rum faciẽ  
obducenti.

Cornu  
Ammonis  
côcamerati  
color, magnitudo &  
locus.

Descriptio  
internæ  
Cornuum  
Ammonis  
substantiæ  
è fibris se-  
leniticis  
conflata.  
Tab. 22.



modò lufui naturæ ob varias caufas in formatione rerum aberrantis adfcribenda funt, præcipuè verò illa, quæ rariffimè vel unicà tantùm vice obfervata funt,

*Qua eodẽ modo generantur ac prædicta fpicula cryftallina.*

*Ratio, cur plerumque in lapidibus intrinsecè generentur.*

Generatio fibrarum seleniticarum integram hujus Cornu Ammonis substantiam internam constituentium probabiliter ab eadem causà, quæ in explicatione spiculorum crySTALLINORUM prioris Cornu Ammonis adducta est, dependet, hoc tamen discrimine, quòd, cùm hæ sint in majore quantitate, & copià suà integram internam substantiam occupent, major quoque quantitas, & quidem potior materiæ tenuioris, & aquæ instar per poros marginis lapidescentis propulsæ, vel jam in ipsà cavitatè contentæ adfuerit. Ratio autem, cur spicula seu fibræ hæ crySTALLINÆ aut seleniticæ versus internam lapidum substantiam frequentius dirigantur, alia assignari non potest, præterquam quòd fortè coagulatio materiæ lapidescentis ab extimà superficiei propter ambiens frigidum plerumque incipiat, & consequenter materiam tenuiorem versus partem internam propellat, donec sensim sine sensu etiam condensetur, & in hujusmodi lapillos crySTALLINOS figatur, prout videmus ceram liquefactam, aut etiam sebum semper prius condensari quoad partem suam externam aëri expositam, internà substantià adhuc fluidà remanente. Frigus autem petrificationes promovere habetur ex eo, quòd loca ei exposita v.g. Septentrionalia semper sint magis faxea, pluribusque lapidibus referta, quàm illa, quæ temperato aëre gaudent, & ambiente calidiore perfunduntur. Lapillus magnitudine suà similis est figuræ, cinereique seu plumbei coloris, & fuisse articulum Cornu Ammonis Striati striis divisus in spinam subrotundam abeuntibus facilè ex ipsà superficiei externà cognoscitur.

*Descriptio Cornuum Ammonis interna substantia, quæ est simplici lapide constat.*

Major Cornuum Ammonis copia deprehenditur, quorum interna substantia (quæ quarta est) è puro lapide, quandoque quasi calcario, quandoque ad Pyritem accedente, nulloque prorsus vestigio alicujus Spondylolithæ, vel apophysis, aut fibrillæ seleniticæ insignito, sed omninò per totam substantiam suam æquali, & omni figurà peculiari privato constituitur, nec tamen desunt hujusmodi Cornubus Ammonis in superficiei suæ striæ cujuscunque speciei, densiores, & tenuiores, imò præter strias nonnunquam etiam tuberculis insignibus exornantur.

*Descriptio Cornu Ammonis, cuius interna substantia è meris Lapillis Figuratis alterius speciei coagmentatur. Tab. 22.*

Quinta & ultima interna Cornuum Ammonis structura consistit in Lapillis Figuratis alterius speciei, ei tanquam suæ propriæ matrici immerfis, prout videre est in *Tab. 22. fig. 1. serie primà*, in quà exhibetur frustum Cornu Ammonis Striati striis divisus in spinam subrotundam abeuntibus, cujus interna substantia à parte superiore usque ad inferiorem è meris Conchitulis Anomiis striatis minimis coagmentatur, qui sibi invicem ita incumbunt, ut videantur studio illi tanquam alicui loculo impositi, superficiè tamen extimam non tangunt, sed fimbrià quasi lapideà lineas duas densà colliguntur, non secus ac fibrillæ seleniticæ superius descriptæ, multo minùs striarum in superficiei Cornu Ammonis expansarum ordinem interrumpunt: substantia lapidis calcariæ proxima est, sublutea, lapisque mole suà figuram exhibitam unà vice superat. Inventus est in montibus comitatus Badensis prope Lüggeren.

*Structura*

Si quidquam dubiam reddat veritatem opinionis, quod Lapides Figurati

fun



sint Reliquiæ marinæ in Universali Cataclysmo ab aquâ in terram projectæ, & dein petrificatæ, est interna præsentis Cornu Ammonis substantia seu facies è tam numerosâ Conchitularum Anomiarum congerie coagmentata. Etenim captu difficile est, quomodo & quâ viâ tanta Conchitularum progenies in internam Cornu Ammonis substantiam penetrare potuerit, nisi admittatur, quòd unâ cum illo simul in terrâ productæ fuerint. Nam ante petrificationem se in illam insinuare non poterant, cùm spiræ Cornuum Ammonis non sint fistularum instar concavæ, sed vel è Spondylolithis aut septis transversis constent, multò minùs hoc poterat fieri post petrificationem, cùm jam integra Cornu Ammonis substantia materiâ lapideâ erat repleta, & in naturam saxeam conversa, probabilior igitur conjectura erit, semina Conchitularum Anomiarum fuisse commixta materiâ jamjam in figuram Cornu Ammonis formandæ, & cum hujus semine simul fœcundata, quorum vis plastica materiam dispositam, sibi que necessariam in figuras à naturâ præfixas efformavit, reliquâ semini Cornu Ammonis relictâ, quæ nullis Conchularum seminibus imbuta faciliter in figuram contento semini propriam expandi poterat, quod etiam in animalibus evenire jam sæpius observatum est, dum muscæ, & plura alia insecta semina sua intra corpora majorum animalium, licet nondum ad debitam perfectionem perductorum, deponunt, quæ sensim fœcundantur, & in animalcula suæ speciei convertuntur, corpore majoris bestiolæ illæso, & integro remanente. Legatur *Goedart. in suo Curios. Papilionum Tractatu*, ubi habet, quòd ex unicâ Chrysalide vel Aureliâ ad trecentum minimæ muscæ cum Papilione avolaverint; quibus adde, quòd, si Conchitulæ fuissent jam ante petrificationem in interno Cornu Ammonis sinu reconditæ, impossibile videretur, eos in substantiam lapideam converti potuisse; nam irruens succus lapidificus ab ipso testaceo ( si Cornua Ammonis ad testacea reducenda sint ) vel potius osseo involucro in suo cursu ita fuisset impeditus, ut ne quidem earum poros attingere valuisset, ne dicam, penetrare.

*huius Cornu Ammonis opinio- nem diluvianam valde dubiam reddit.*

*Modus generationis secundum opinionem oppositam exponitur.*

*Qui confirmatur exemplo insectorum ova sua in aliis animalibus vivis deponentium.*

Ex hac brevi internarum substantiarum seu facierum Cornuum Ammonis descriptione innotescit, majorem eorum numerum ex articulis seu Spondylolithis per ginglymum inter se unitis conflari, his copiâ proxima esse ea, quæ è mero & sibi æquali lapide nullâ prorsus Spondylolitharum aut septi transversî notâ insignito constant, demum minùs frequentia esse Cornua Ammonis Concamerata. Reliquorum autem internas facies probabiliter lusui naturæ tantùm adscribendas esse, & solummodo accidentales videri.

Quemadmodum Ammonis Cornua quoad structuram suam tam internam quàm externam non parum differunt, ita etiam ipsâ materiâ, ex quâ constant, inter se quoque discrepant. Nam quandoque deprehenduntur lapidea, quandoque marcasitacea, & nonnunquam etiam ferrea. Lapidorum Cornuum Ammonis pars major calcaria est, ad hanc numero proximè accedunt silicea, inter quæ interdum etiam occurrunt, quæ duritie suâ Pyritem aliquem siliceum aut etiam marmor ipsum præferunt.

*Cornuum Ammonis diversa materia.*



## CAPUT QUARTUM.

*Quid sit Armatura Cornuum Ammonis, reliquorumque Lapidum Figuratorum.*

*Lapidum  
Armatura:  
germanice:  
der Harnisch*

**I**N Cornuum Ammonis superficie non minùs, ac aliorum Lapidum Figuratorum præsertim Conchitarum Anomiorum deprehenditur non rarò materia quædam splendens tenuissimè hinc inde expansa, quæ aliquando colore suo aurum præferebat, aliquando verò argentum, & nonnunquam etiam plumbum: vocatur à Metallicis Armatura (Germanicè *der Harnisch*) quia lapides tali Armaturà donati quasi vestitu metallico induti sunt, ideòque à Græcis Hoplitæ dicuntur, ab aliis verò Chrysammonitæ, seu Ammochrysi aut Chrysamni, si nimirum Armatura colore suo aurum referat. *Vid. Ambrosin. lib. 1. pag. 54. & Reiskii Exercit. Hist-phys. de Cornu Ammonis cap. 3. §. 5.* neque solum hujusmodi Armatura in superficie Lapidum Figuratorum occurrit, sed sæpius etiam in ipsà matrice apparet.

*Causa Ar-  
matura  
secundum  
eteres.*

Quid Armatura hæc sit, adhuc sub judice lis est, non esse verum metallum habemus ex *Agricola lib. 5. de ortu subterr.* Neutrum tamen non modo metallum non est, sed ne tantillum quidem illius ex eo potest confici. *Imperatus* putat, Ammonis Cornua, si fortassis in marcasitam inciderint, tunica vestiri metallicà sive Armaturà, quam communiter vocant (*vestite di colore metallico, il che chiamano Armatura*) cui opinioni plures alii Philosophi assentiuntur; cur autem non tantum Lapidem Figuratum in marcasitam incidentes simili Armaturà induantur, sed etiam alii, causam non addunt; nam non omnis generis Lapides Figurati hæc Armaturà ornati observantur, sed solum durissimi, imò quamplurimi Armaturà imbuti occurrunt propriæ matrici adhuc immergi, ita ut marcasitam nullo modo attingere potuerint.

*Secundum  
Authorem*

Dubitandum igitur erit, an similes Armaturæ non in ipsà lapidis generatione producantur, dum nimirum materia sulphurea subtilissima sale fusso, & splendente, à quo nitorem suum acquirit, imprægnata & ad coagulationem lapideam subeundam minus apta in arctissimà materiæ lapidescentis constrictione exprimitur quasi, & ad superficiem lapidis efflorescat, in quâ ab ambiente condensatur, & in tunicam hanc tenuem convertitur, quæ propter commixtos transparentes, & ad minima resolutos sales splendat, & pro diversitate dispositionis sulphuris, nunc ad aureum, aliquando ad argenteum vel etiam plumbeum colorem vergit.

Probabilitatem hujus conjecturæ magis persuadet, quòd tales Armaturæ non nisi in durissimis Lapillis Figuratis inveniuntur, utpote qui è materiâ tenuiore & in petrificatione suâ strictissimè sese contrahente constant, quo fit, ut vis lapidifica poros majore ex parte occludendo contentam lapidis materiam sulphuream, & subtilissimam ad superficiem usque propellat.

*Materia  
Armatura  
lapidum si.*

Huic Armaturæ simillimam materiam reperimus in aquis nostris Faba-riensibus ob egregias suas virtutes medicas universæ Europæ notis. His, si per aliquot septimanas in vitro bene clauso, locoque humido conserventur, ita ut putrescere incipiant, & earum particulæ sulphuræ inter se irretiantur,



tur, & confluant, huiusmodi materia sub formâ squamarum tenuissimarum & albicantium innatans observatur, quæ per linteolum purum transcolata & chartæ mundæ leviter illita similem prorsus tunicam seu Armaturam optimi auri instar splendentem inducit, & chartæ communicat.

*millima  
elicitur ex  
aquis Fa-  
briensis-  
bus.*

Utrum hæc Armatura non etiam confirmare possit generationem Lapidum Figuratorum intra terram à peculiari semine fieri, vix dubito, præsertim cum illa in corporibus verè petrificatis nunquam deprehendatur, ideoque in ipsâ productione lapidis necessariò generari debeat.

## CAPUT QUINTUM.

*Ad quid Cornua Ammonis propriè reducenda sint,  
quomodo generentur, & quas virtutes possideant.*

**P**Ræmissâ descriptione internæ Cornuum Ammonis structuræ, eorumque Armaturæ, indagandum est, quid propriè sit Cornu Ammonis, & ad quid reducendum sit. Antiqui illud inter gemmas pretiosissimas reposuerunt *testante Plinio libr. 37. cap. 10.* Hammonis Cornu inter Sacratissimas Æthiopie gemmas aureo colore Arietini Cornu effigiem reddens, promittitur prædivina somnia repræsentare. Sed cum plurima Cornua Ammonis sint, quæ aureo colore non sunt tincta, & in pluribus locis frequentissimè ac copiosè occurrant, neque gemmæ nomen merentur, neque ut illas interreponantur.

*Ammon  
Cornu non  
est gemma.*

Alii ea ad Cornua Arietina petrefacta referunt, sed interna eorum structura superiùs fusè descripta, & ipsimet orbes serpentum in modum in se convoluti satis demonstrant, Cornua Ammonis & Arietina inter nullam vel exiguam profectò intercedere similitudinem.

*Nec Cornu  
Arietinum  
petrefactum.*

*Celeberr. P. Athan. Kircherus & cum eo Joan. de Muralt. præcl. apud. Tigurinos Medicus Ephem. Germ. ann. 5. & 6. Observ. 15.* generationem Cornuum Ammonis adscribunt vi Actinobolicæ radiorum Jaculatrici, quæ reperitur in salinis corporibus. Spondylolithæ verò cum suis apophysis nunc obliquè, dein transversim sitis, nunc rectis, dein incurvatis, semper tamen tali regulâ & ordine dispositis, ut cum præcedente & subsequente articulo mediante ginglymo tam firmiter & artificiosè, ac ossa in animalibus seu vertebræ in eorum spinis articulari solent, conjungi possint, dein & ipsa septa transversa undatim incurvata, æquali & regulari situ dissita, & inter se tam quoad exteriora quàm interiora exactissimè correspondentia causam magis regularem & determinatam ad huiusmodi corpora producenda exigere videntur, quàm est vis Actinobolica Radiorum Jaculatrix in salibus delitescens, quæ, si rectâ lineâ agere nequeat, omnes reliquas figuras irregulariter producit, & casu tantum, quia tunc non amplius à vi intrinsecâ sed ab ambiente externo nunquam eodem modo disposito, adeoque plerumque diversimodè eam afficiente, in motu suo dirigitur.

*Nec pro-  
ducitur à  
vi actino-  
bolicâ ra-  
diorum Ja-  
culatrice,  
qua obser-  
vatur in  
salibus.*

Præcipuis hujus temporis Philosophis arridet (ob eundem circumvolutionis modum fortè) Cornua Ammonis ad Nautilos referre, qui autem structurâ ab iis ita differunt, ut de veritate hujus opinionis meritò dubitan-

*Neque ad  
Nautilos  
marinos*

dum



referendū  
est.

dum sit: Nautili enim omnes amplo & valde concavo principio, cui piscis infidet, donantur, deinde respectu amplissimi sui principii & ingentis oris minimis vel paucissimis inclusis anfractibus finiuntur, quorum interna substantia concava est, & in plures cellulas divisa, quæ vel foramine vel siphunculo septa incurvata pervadente sibi invicem perviæ sunt. Ita ut pro certo haberi possit, Cornua Ammonis è Spondylolithis aut puro lapide conflata ad Nautilorum genus non pertinere, quòd verò Cornua Ammonis Concamerata ad illud reducenda sint, major apparet probabilitas ob aliqualem saltem internæ faciei similitudinem, sed de hujus conjecturæ veritate etiam non leve movent dubium sequentes rationes. Primò: in Cornubus Ammonis Concameratis septa undatim incurvata nullo foramine aut siphunculo pervia sunt. Secundò: in principio horum Cornuum Ammonis prima cellula reliquis proportionaliter est æqualis, & tam parva, ut piscem continere non posset. Tertiò: Cornua Ammonis Concamerata non minùs ac reliqua multis & maximis anfractibus serpentum in modum in se convolvuntur, & striis tam diversis insignita sunt, ut adhibità omni attentione levis sanè hos lapides inter, & Nautilorum Conchas, cujuscunque speciei etiam sint, similitudo reperiatur.

Sed potius  
ad spinas  
serpentum  
marinorū  
aliorum-  
que inse-  
ctorum.

Potius igitur credendum putarem, majora Cornua Ammonis è Spondylolithis conflata cum *Vormio* ad serpentum spinas à semine in terrà ex materià lapidescente productas referenda esse, minora verò vel ad certos quosdam vermes, aut alia hujusmodi insecta marina, quorum sceletos aut ipsas exuvias sat pulchrè repræsentare videntur. Cornua Ammonis autem Concamerata è Spondylolithis quoque construi, sed alterius speciei, cùm à diverso semine producta sint, adeoque non minùs ad spinas prædictorum Animalium reducenda esse, ac ea, quæ è puro lapide & quacunque alià figurà destituto conflantur, in quibus, licet vestigia Spondylolitharum non appareant, probabiliter tamen adsunt, sed ob abundantiam materiæ lapidescentis obruta.

Quæres. 1. Cur capita dictorum Animalium nunquam petrificata appareant? Respondetur, verisimile esse, materiam lapidescentem non esse proportionatam, ut ex eà tam nobilis structura, sicuti est illa capitis, formari possit, etiamsi principio plastico imbuta esset.

Ratio, cur  
omnia Cor-  
nua Am-  
monis ser-  
pentum in  
modum in  
se convol-  
vantur.

Quæres. 2. Cur omnia Cornua Ammonis serpentum in modum in se convolvantur? Respondetur, hoc probabiliter provenire à vi plasticà ipsi semini intrinsecà materiam formandam in gyros urgente & propellente, quemadmodum videmus, serpentum nostrorum fœtus tunicis suis adhuc involutos haud absimiles gyros & anfractus formare uno alteri imposito, & acumine caudæ centrum occupante, quod multò magis naturale erit marinis serpentibus utpote in mari natis, cujus pleraque corpora sunt turbinata, vel in gyros disposita, quod etiam seminibus ipsis illa producentibus à naturà inditum erit.

Vires Cor-  
nuum Am-  
monis.

Ægyptiaci superstitioni summe addicti, uti superiùs jam dictum est, olim subiiciebant Cornua Ammonis capiti incubantium, ut iis prædivina somnia repræsentarentur, & Oraculorum sensum de futuris intelligerent, ita *Jul. Solin. Polyhist. c. 27.* Hodierno tempore Cornu Ammonis apud rusticos in magnà æstimatione & usu est, ad vaccas à veneficiis liberandas & præservandas, ad quem finem in Sylvà Hercinià appenditur supra portam stabu-



stabulorum, & ad tollenda vaccarum jamjam suscepta veneficia, per quæ illis lac vel eripitur, vel corrumpitur, ita ut loco lactis sanguinem emittant, Cornu Ammonis mulctro, in quod mulgetur, imponunt, ut lac iterum redeat, aut corrigatur, sed hæc puto rusticalis simplicitatis. Aliæ Cornuum Ammonis virtutes hucusque non sunt notæ.

Cornua Ammonis plerumque etiam in omnibus iis montibus reperiuntur, ubi alii Lapidés Figurati occurrunt, eorum autem loca nativa magis adducentur in enumeratione & brevi descriptione specierum.

*Eorumque  
loca nativa.*

## CAPUT SEXTUM.

*Quædam Ammonis Cornua Incompleta, seu statum  
embrionatum præferentia describuntur,  
quæ opinionem diluvianam valde  
spectam reddunt.*

**A**Ntequam Species Cornuum Ammonis perfectas in medium proferam, prius nonnullæ imperfectæ seu incompletæ, statumque embrionatum præferentes exponendæ veniunt, quarum prima constat è Spondylolithis Coracoidæis, & est Cornu Ammonis Incompletum seu accrescens, statumque adhuc embrionatum præferens *Tab. 22.* expressum, magnum sanè argumentum, quod huiusmodi lapides potius in terrâ generentur, & crescant, quàm revera corpora marina sint à Diluvio in terram delata, & in eâ petrificata. Consideremus parum rarissimum hunc lapidem, & observemus aliquantulum majore cum diligentia, quid in eo potissimum notatu dignum occurrat, ut dein eò facilius novas conjecturas circa abstrusissimam horum lapidum generationem formare queamus.

*Tab. 22.*

Ammonis Cornu Incompletum seu statum embrionatum adhuc præferens unâ cum lapide, cui inhaeret, ad calcarium substantiâ suâ proximè accedit, cinericeique est coloris. In medio lapidis sita est quædam Cornu Ammonis portio unius anfractûs, & striata striis valde tenuibus & divisis, cujus centrum occupatur à substantiâ lapideâ rudi, inæquali, & asperâ, nullâque prorsus figurâ donatâ, in quam dicta Ammonis Cornu portio definit, quemadmodum etiam è simili principium suum sumit. In parte superiore ac laterali dextrâ adjacent descripto Ammonis Cornu anfractu Spondylolithæ Coracoidæi è lapide assurgentes, sed qui nec perfecti sunt, nec contigui, ita ut inter illos interstitia quædam deprehendantur è mero lapide rudi, omnisque figuræ experti composita. His tamen non obstantibus ex eorum structurâ, magnitudine & situ clarè cognoscitur, illos ad complendum imperfectum hoc Ammonis Cornu in centro lapidis situm à naturâ productos fuisse, quorum autem perfecta efformatio vel ob defectum materiæ, aut ejus indebitam dispositionem statim in primordiis generationis suppressa fuit. In parte lapidis infimâ, anfractuq; Cornu Ammonis proximâ aliam quoque fuisse materiam expansam facilè dignoscitur ex ipsâ lapidis facie, sed cujus figura præter simplicem expansionem, nec Spondylo-

*Ammonis  
Cornu In-  
completum,  
& statum  
embriona-  
tum adhuc  
referens.*

*lithas*



lithas præferret, nec striis insignitur. Quod in hoc lapide maximè mirandum, est, strias, quæ in spinâ bifurcatæ incipiunt, & dein in simplices abeunt, à potiori ultra medium Spondylolitharum corpus non porriguntur (exceptis nonnullis ipsum Ammonis Cornu anfractum attingentibus) non solum per enarratos Spondylolithas imperfectos excurrere, sed etiam aliquibus in locis per ipsamet eorum interstitia è rudi lapide conflata. Quod ejus magnitudinem attinet figuram in *Tab. 22.* expressam mole suâ bis superat, inventum est in montibus comitatus Badensis prope *Boetstein.*

*Tab. 22.*  
*Locus.*

*Rationes,  
cur statum  
embriona-  
riū adhuc  
præferat.*

Ammonis Cornu Incompletum hucusque descriptum adhuc statum embrionatum præferre ejusque formationem completam in primordiis generationis suppressam fuisse, nullus dubitabit. Etenim hoc manifestè indicant Spondylolithæ defectivi, & non ad suam perfectionem perducti; deinde eorum magnitudo, situs, & figuræ ad magnitudinem, situm, & figuram anfractus Ammonis Cornu in medio locati proportionatæ, quod ipsum confirmant ipsamet striæ mancæ non solum per eorum substantiam, sed etiam per lapidem rudem excurrentes. Nec sufficit dicere, Spondylolithas imperfectos olim fuisse integros, sed postea tractu temporis ab injuriis externis consumptos, & dissolutos, quippe in datâ, sed non concessâ, Spondylolitharum dissolutione debuissent primò eorum partes tenuiores ac subtiliores dissolvi & consumi, prout sunt striæ tenuissimæ & laciniae tenellæ peripheriam expansarum protuberantiarum exornantes, hæ autem adhuc quasi integræ & illæsæ observantur, & quod adhuc magis opinionem nostram confirmat, est, quòd omnino impossibile videatur, integrum Spondylolithæ corpus à quâcunque causâ dissolvi posse, nisi etiam ejusdem striæ simul consumantur, contrarium autem hic (datâ dissolutione) debuisset in nostro lapide fieri, in iis nimirum locis, in quibus adhuc striæ per rudem lapidis substantiam, & ubi Spondylolithæ prorsus desunt, non minùs ac per ipsos Spondylolithas excurrentes observantur. Ad hæc accedit anfractus Ammonis Cornu in medio collocati è lapide rudi assurgens, & iterum in illū desinens, nullo prorsus relicto alicujus matricis à Lapide Figurato distinctæ indicio, ita ut clarè pateat, Ammonis Cornu incompletum quoad substantiam suam cum ipso lapide totaliter convenire, & nullo modo ab eo distinguì, quod tamen, si aliquod corpus petrificatum foret, fieri non potuisset, quin saltem aliqua diversitas inter hoc & ipsum lapidem deprehenderetur.

*Causa, à  
quâ ipsius  
perfectio  
fuit impe-  
dita.*

Probabile itaque est, productionem hujus Cornu Ammonis Incompleti perfectam statim in ipsâ generatione impeditam fuisse à materiæ cruditæ & tenacitate, quæ à vi plasticâ auræ seminalis non potuit debite expandi, & consequenter integra lapidis structura imperfecta ac manca remansit.

Nec solum Lapides Figurati ob materiæ dispositionem indebitam notabilem defectum in suâ generatione contrahere possunt, sed etiam ob ejusdem materiæ, licet debite dispositæ, excedentem copiam, quod sequens species innuere videtur.

*Excedens  
materia  
copia etiam  
accretionē  
perfectam  
supprimit.  
Tab. 22.*

Ammonis Cornu marcasitaceum striis tenuioribus & divisis in ead. *Tab. lit. A.* expressum quoque incompletum videtur, sed ob auræ seminalis vim plasticam statim in primordiis generationis à nimia materiæ copiâ obrutam, & quasi suffocatam, siquidem de eo medius tantum orbis apparet circa finem & principium suum immodicâ quantitate marcasitæ rudis, asperæ & omni figurâ regulari destitutæ opertus.

Que-



Quemadmodum autem plura Ammonis Cornua statim in ipsa generatione à materiæ copiâ modum excedente supprimi possunt, ita non minor eorum numerus datur, quæ ob defectum materiæ ad perfectionem non perducuntur. Simile mihi donatum fuit ab Illustrissimo, & Strenuo Domino Schmid de Bellicken Uranienfi, tunc temporis Præfecto Badensi in Helvetiâ, quod tantummodò semicirculum sesqui spithamam longum formabat, suisque striis densioribus & elevatis, nec non fine acuminato Cornu Arietinum ad amussim præseferbat. Ad huiusmodi Cornua Ammonis imperfecta nonnullos quoque Spondylolithas reducendos puto, qui sæpius tanquam partes pro toto, vel ob defectum materiæ, aut ejus indebitam dispositionem producti videntur.

T A B U L A G E N E R I C A.

Lapidum Figuratorum Quartæ Classis.

Lapides Figurati Intorti, & serpentum in modum in se convoluti	Cornua Ammonis	Lævia	Spinâ	Rotundâ. Eminente. Eminente dentatâ.
		Tuberculis insignita	In interiore orbium ambitu.	
	Striata	In Spinam	In exteriori orbium ambitu	
			Striis integris	Subrotundam abeuntibus. Acutam abeuntibus. Eminentem abeuntibus. Sulcatam abeuntibus. Inter duos sulcos eminentem abeuntibus.
Squamati	Nautilites.	Er in Spinam	Striis divisiss quandoq; præcedente Lineâ eminenti,	Subrotund. abeuntibus. Acutam abeuntibus. Eminentem abeuntib. Sulcatam abeuntibus. Inter duos sul. emin. ab.



## CAPUT SEPTIMUM.

*Ammonis Cornua Lævia.*

*Ammonis  
Cornu Læ-  
ve.*

**P**ER Ammonis Cornua Lævia intelliguntur ea, quorum superficies lævis est, & neque tuberculis, neque striis donatur; germanicè appellari poterunt: *Glatte Scher-oder Zieher-boerner*, quorum sit

## GENUS I.

*Ammonis Cornu Læve Spinà subrotundà.*

*Spina Cornu  
Ammonis.  
Venter.  
Species.  
Tab. 23.*

**S**PINA Ammonis Cornuum est extrema orbium convolutorum pars, quæ exteriora respicit, & etiam dorsum appellari posset; interior verò eorum pars, quæ centrum respicit, Venter vocatur, Spinæque oppositus est.

Hujus Generis Species sunt:

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà minus trium anfractuum, juncturis foliacea exprimentibus. *Tab. 23. n. 2.*

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà minus trium anfractuum, orbibus vermiculorum instar teretibus. *Tab. 23. lit. A.*

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà minus duorum anfractuum, orbibus vermiculorum instar teretibus.

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà minimum duorum anfractuum. *Tab. 23. n. 3.*

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà minimum unius anfractus. *Tab. 23. n. 4.*

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà mediocre compressum duorum anfractuum, umbilico pertuso, juncturis foliacea exprimentibus. *Tab. 23. n. 1.*

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà minimum compressum duorum anfractuum, umbilico pertuso.

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà mediocre compressum duorum anfractuum.

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà minus cōpressū duorum anfractuū.

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà minus compressum unius anfractus.

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà minimum compressum duorum anfractuum.

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà minus compressum ovatum unius anfractus, & matrici immersum.

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà mediocre duorum anfractuum, ex alterà tantum parte ad umbilicum cavum. Hucusque enarrata Cornua Ammonis omnia subcinerei sunt coloris.

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà minus albicans trium anfractuum, ex alterà tantum parte ad umbilicum cavum.

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà minus album trium anfractuum.



Armaturà argenteà splendēte donatum, & ex alterà tantū parte ad umbilicū cavum.

Ammonis Cornu læve spinā subrotundā minus cinereum, ovarum, quatuor anfractuum, ex alterà tantū parte ad umbilicū cavum.

Ammonis Cornu læve spinā subrotundā minus, umbilico æquē prominulo, unius tantū anfractus. *Tab. 23. lit. B.* De hoc quoque mentionem facit *Lister. art. 3. tit. 10. part. 1. Cochlit. Angl.*

Ammonis Cornu læve spinā subrotundā marcasitaceum mediocriter compressum trium anfractuum.

Ammonis Cornu læve spinā subrotundā marcasitaceum minus compressum trium anfractuum.

Ammonis Cornu læve spinā subrotundā marcasitaceum minus compressum trium anfractuum, juncturis foliacea exprimentibus.

Ammonis Cornu læve spinā subrotundā marcasitaceum minus compressum trium anfractuum, juncturis foliacea exprimentibus, cujus septimus Spondylolithes prorsus lapideus est, & Eburis instat candidus, ac tenuissimis apophysis donatus.

Ammonis Cornu læve spinā subrotundā marcasitaceum minus compressum trium anfractuum, glebā minerali obductum. *Tab. 23. lit. C.*

Ammonis Cornu læve spinā subrotundā marcasitaceum minus trium anfractuum, orbibus teretibus, & non nihil asperis.

Cum natura Cornuum Ammonis marcasitaceorum, aliorumque Lapidum Figuratorum, qui ex eadem materiā construuntur, perfectē intelligi nequeat, nisi etiam sciatur, qualis materiā sit Marcasita, operæ pretium erit, brevem ejus descriptionem addere, ad facilitandam cognitionem Lapidum Figuratorum, qui ex hujusmodi materiā constantur. *VVagn. lib. septius citato pag. 353.* illam satis clarē tradit his verbis: Marcasitæ, Germ. *Marcasiten* vel *Blende*: Sterile nitidum. *Georgio Fabricio*: Mica Magnetis

Marcasita.

Marcasiten, oder Blende.

*Georg. Agricola* mediæ inter lapides & metalla sunt naturæ, unde à nonnullis haud incongruē μεταλλοίτοι nuncupantur. Oculos suo nitore decipiunt, & omnium metallorum pulchritudinem imitantur, eorumque sinceritatem mentiuntur. Marcasitæ metallis mixtæ ea depravant, eorumque bonitatem vitiant; unde nostris vulgi sermone notum est proverbium: Non esse omne Aurum, quod nitet. *Es ist nit alles goldt, vvas glentzet.* Variarum eorum sunt differentiæ. Aureæ Germanicè *Katzen-gold* q. d. Aurum felium: Argentæ, Germ. *Katzen-silber* q. d. Argentum Felium, ut & *Veisser Glimmer*; Æreæ *Kupferblende*, &c. Hæ omnes in Helvetiæ locis montanis sæpè reperiuntur. Nullum utilitatis fructum iis præbent, qui venas excoquunt, quòd totum ejus corpus ignis consumat, cum autem ex sale & sulphure suam originem habeant, hinc quoque naturā suā summè sunt calidæ ac corrosivæ.

Differentia.

Locus.

Vires.

Ad Marcasitam proximè accedit Spatum, Germanis: *Spat, Spaat, Spatih, Spott*, hinc ejus descriptionem ex eodem Authore *lib. cit. pag. 320.* quoque addam. Spatum lapis est durus, ponderosus, coloris cinerei, micans instar Talci. In comitatu Badensi ad montem *Hertenstein* foditur. Aurifabri lapidem hunc calcinant, donec in candidissimum pulverem redigi possit; eo madefacto in massam redigunt, ac inde suos prototypos seu figuras confici-

Spatum. Spat.



ficiunt, in quas metalla sua liquida infundunt, ac figurant.

*Explicatio  
magnitudi-  
num Cor-  
nuum Am-  
monis.  
Locus.*

In enarratis Cornuum Ammonis speciebus animadvertendum est, magnitudinem eorum, quæ mediocria vocantur, esse similem Cornu Ammonis *n. 1. Tab. 23.* & minorum magnitudini Cornu Ammonis *n. 2.* minima verò mole suâ adæquare tertium & quartum *eiusdem Tabula.*

Cornua Ammonis lævia spinâ subrotundâ lapidea maximâ ex parte collecta sunt in monte Legerio, & è montibus circa Monasterium S. Galli vulgò: *Sant-Gallen* allata, marcasitacea verò occurrunt in montibus Subsylvanorum, Suitensium, nec non in alpibus Rhaticis, & comitatu Saruntano vulgò: *Sargans*: suppeditantur quoque à montibus Enthibuoerii Agri Lucernensis. Nullibi autem frequentius reperiuntur, quàm in comitatu Neocastrensi à *Souchie, Hanterive, & à Prife.*

## GENUS II.

*Ammonis Cornu Læve Spinâ eminente seu Cristatum.*

*Spina Cor-  
nuum Am-  
monis Emi-  
nens.  
Species.*

**S**I Spina in Cornubus Ammonis extra superficiem cristæ instar elevetur, tunc eminens vocatur, & idèd Cornua Ammonis tali spinâ donata Cristata appellari possent.

Species sunt:

Ammonis Cornu læve spinâ eminente seu cristatum marcasitaceum mediocre, duorum anfractuum, umbilico pertuso, primo orbe valde ventricoso, & juncturis foliacea elegantissima foliis Petroselini haud dissimilia exprimentibus. *Tab. 23.*

*Tab. 23.  
Locus.*

Transmissum est ex alpibus Subsylvaniæ, in quibus repertum est, & magnitudine suâ figuram adæquat.

## GENUS III.

*Ammonis Cornu Læve Spinâ seu Cristâ eminente dentatâ.*

*Spina Emi-  
nens seu  
Crista den-  
tata.  
Species.*

**Q**Uando Spina Cornuum Ammonis eminens sive Crista per plures incisuras in dentes dividitur, tunc Spina seu Crista dentata vocatur: huiusmodi Cornuum Ammonis

Species sunt:

Ammonis Cornu læve spinâ eminente seu cristâ dentatâ minus, umbilico utrinque leviter prominulo, unius tantum anfractûs, & reticulato quodam opere depictum.

*Umbilicus  
prominu-  
lus.  
Opus reti-  
culatum.  
Tab. 23.*

Umbilicus prominulus observatur tantum in Cornubus Ammonis unius anfractûs, & tunc principium primi orbis tam latum est, ut ad centrum lapidis usque pertingat, & ibi promineat. *Vid. Tab. 23. lit. B.* Opus verò reticulatum consistit in fluore quodam tenuissimo selenitico per superficiem Cornu Ammonis diffuso. Repertum est in monte Legerio.

Ammonis Cornu læve spinâ eminente seu cristâ dentatâ marcasitaceum minus compressum, duorum anfractuum. *Tab. 23. n. 2.*

Ammonis Cornu læve spinâ eminente seu cristâ dentatâ marcasitaceum minus compressum, duorum anfractuum, glebâ minerali obductum.

Ammonis Cornu læve spinâ eminente seu cristâ dentatâ marcasitaceum mi-  
nus



nus compressum, unius anfractus. *Tab. 23. n. 1.*

Omnia ista Cornua Ammonis magnitudine cum figuris conveniunt, & *Locis.* ex iisdem locis, è quibus priora, apportata sunt.

## CAPUT OCTAVUM.

### *Ammonis Cornua Tuberculis insignita.*

**P**ost Ammonis Cornua lævia enarranda sunt ea, quæ in ambitu orbis externi tuberculis rotundis verrucarum in modum insignita sunt: germanicè: *Scher-oder Zieherhærner mit Knöpflehen gezieret.* Quorum sit *Tubercula Cornuum Ammonis.*

#### GENUS I.

##### *Ammonis Cornu Tuberculis in interiore orbium ambitu sitis.*

**P**er Interiorem orbium ambitum intelligitur illa orbium superficies, quæ ventri Cornu Ammonis proximior est, exterior verò orbium ambitus est illa superficiei pars, quæ spinæ vicinior est. *Internus orbium ambitus. Externus.*

Species:

Ammonis Cornu tuberculis in interiore orbium ambitu horizontaliter sitis mediocriter duorum anfractuum. *Tab. 23. fig. 1.*

Ammonis Cornu tuberculis in interiore orbium ambitu horizontaliter sitis minus duorum anfractuum. *Tab. 23. fig. 2.*

Hæc duo Cornua Ammonis formâ & magnitudine cum figuris conveniunt, & inventa sunt in montibus prope *Luggeren.* *Magnitudo. Locus.*

#### GENUS II.

##### *Ammonis Cornu Tuberculis in exteriori orbium ambitu sitis.*

**S**pecies: Ammonis Cornu tuberculis in exteriori orbium ambitu horizontaliter sitis minus duorum anfractuum. *Species.*

Convenit magnitudine cum præcedente minore, & in eodem loco re-  
pertum fuit. *Magnitudo. Locus.*

## CAPUT NONUM.

### *Ammonis Cornua Striata striis integris.*

**P**er Strias Cornuum Ammonis intelliguntur eminentiæ transversim per eorum orbium ambitum linearum instar excurrentes, quæ, si in suo cursu vel versus finem non dividantur, integræ vocantur, & è contrario divisa: Germanis: *Scher-oder Zieherhærner mit gantzen strichen.* *Cornuum Ammonis Stria.*



## GENUS I.

*Ammonis Cornu Striatum striis integris in spinam subrotundam abeuntibus.*

Species.

Species:

Ammonis Cornu striatum striis integris tenuissimis oblique in spinam subrotundam, & quasi planam abeuntibus minus, subcinereum, duorum anfractuum, orbibus teretibus, umbilico pertuso.

Tab. 24.

Convenit cum figura 4. Tab. 24. magnitudine, & inventum est in monte Legerio.

Ammonis Cornu striatum striis integris undulatis, & in spinam subrotundam abeuntibus mediocriter marcasitaceum compressum, trium anfractuum. Allatum est à montibus Rhæticiis.

## GENUS II.

*Ammonis Cornu Striatum striis integris in spinam acutam abeuntibus.*

Spina Cornu Ammonis Acuta.

Species: Spina Acuta tantum observatur in Cornubus Ammonis compressis, dum nimirum eorum corpora paulatim ita attenuantur, ut in peripheriam acutam desinant, quæ Spinam Acutam constituit.

Species:

Ammonis Cornu striatum striis integris undulatis, & in spinam acutam abeuntibus majus, unius tantum anfractus, compressum, juncturis nubes elegantissimas exprimentibus.

Tab. 27.

Hic lapis coloris est subcinerei, & magnitudine suâ æquat figuram Tab. 27. n. 6. Inventus est in monte Randio, & à D. D. Johanne de Muralto quoque representatus in Eph. Germ. Ann. 5. & 6. pag. 44. n. 13.

Ammonis Cornu striatum striis integris undulatis in spinam acutam abeuntibus majus, unius tantum anfractus compressum, per medietatem ambitus sulco horizontali insignitum.

Hoc Cornu Ammonis cum magnitudine primæ speciei convenit.

Tab. 24.

Ammonis Cornu striatum striis integris undulatis in spinam acutam abeuntibus mediocriter unius tantum anfractus compressum per medietatem ambitus sulco horizontali insignitum, juncturis foliacea pulcherrima exprimentibus. Tab. 24. fig. 2. quam mole suâ semel superat. Ambo inventa sunt in monte Randio.

## GENUS III.

*Ammonis Cornu Striatum striis integris in spinam eminentem abeuntibus.*

Species.

Species:

Ammonis Cornu striatum striis integris densioribus, & valde elevatis in spinam eminentem abeuntibus mediocriter, quatuor anfractuum.

Inventum est in montibus comitatûs Badensis circa Luggeren & Boetstein.

Ammonis Cornu striatum striis integris undulatis in spinam eminentem abeuntibus mediocriter, compressum marcasitaceum, trium anfractuum. E montibus comitatûs Neocastrensis apportatum est.



M U M U M G E N U S I V . U P U A C

*Ammonis Cornu Striatum striis integris in spinam sulcatam abeuntibus.*

**S**пина Sulcatararò observatur in Cornubus Ammonis, & illam efformat sulcus integræ peripheriæ orbis extimi impressus.

*Spina Sulcata.*

*Species.*

*Species:*  
Ammonis Cornu striati striis valde densis & eminentibus undatim incurvatis, & in spinam sulcatam abeuntibus marcasitacei frustum. *Tab. 24. fig. 3.*  
Inventum est in montibus comitatûs Neocastrensis.

*Tab. 24.*  
*Locus.*

I 2 U N I C O G E N U S V .

*Ammonis Cornu Striatum striis integris in spinam inter duos sulcos eminentem abeuntibus.*

**S**пина inter duos sulcos eminens vocatur, cum peripheria extimi Cornu Ammonis orbis in duos sulcos desinat septo eminentiore illos distinguente. *Vid. Tab. 24.*

*Spina inter duos sulcos.*

*Eminens.*

*Tab. 24.*

*Species.*

*Species:*  
Ammonis Cornu striatum striis integris valde elatis, & in spinam inter duos sulcos eminentem abeuntibus maximum, subcinereum, sex anfractuum, juncturis foliacea ad tertium orbem usque exprimentibus. *Tab. 24. fig. 1.*

*Tab. 24.*

*Descriptio*

Majus Cornu Ammonis isto nunquam vidi; diametro enim suo colligit pedem integrum, & crassitie suâ tertiam pedis partem, librasque octodecim ponderat. Inventum est in montibus Sylvæ Herciniæ circa pagum *Bædmatingen*, ac donatum Illustriss., & Excellentiss. D. COMITI DE TRAUTMANSDORF Ad Respublicas Helveticas Oratori Cæsareo Extraordinario à Reverendiss., ac Ampliss. D. AUGUSTINO Celeb. Monast. Sancti Blasii Abbate.

*Cornu*

*Ammonis maximi octodecim librarum.*

Ammonis Cornu striatum striis integris valde elatis, & in tubercula, ubi ad spinam inter duos sulcos eminentem pertingunt, elevatis majus, quatuor anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis integris densioribus, & valdè elatis in spinam inter duos sulcos eminentem abeuntibus mediocre, quinque anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis integris densioribus, & in spinam inter duos sulcos eminentem abeuntibus mediocre, quatuor anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis integris valdè elatis, & in spinam inter duos sulcos eminentem abeuntibus marcasitaceum mediocre, duorum anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis integris undulatis, & in spinam inter duos sulcos eminentem abeuntibus marcasitaceum mediocre, compressum, trium anfractuum umbilico pertuso.

Cornua Ammonis lapidea inventa sunt in monte Legerio, Randio & alis comitatûs Badensis; marcasitacea verò ex albis apportata sunt, nec non à montibus comitatûs Neocastrensis.

*Locus.*



## CAPUT DECIMUM.

*Ammonis Cornua Striata striis divisis.*

Quid sint  
Stria divi-  
sa.

**Q**uid sint Striæ divisæ, jam superius dictum est, propterea statim enumerationem generum aggredimur. Germanis: *Scher-oder Zierherkærner mit zertheilten Strichen.*

## GENUS I.

*Ammonis Cornu Striatum striis divisis in spinam subrotundam abeuntibus.*

Species.

**S**pecies:

Tab. 25.

Cornu

*Ammonis  
duodecim  
librarum.*

Ammonis Cornu striatum striis densioribus divisis, & in spinam subrotundam abeuntibus maximum, quinque anfractuum. *Tab. 25. n. 1.*

Hoc ipsum Cornu Ammonis adducit etiam *Doctissimus D. Joan. de Muralt. Eph. Germ. loc. cit. fig. 10.* Diametro suo colligit tres pedis Augustani partes, crassitie verò quartam adæquat, duodecim libras ponderat, & inventum est in monte Randio.

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam subrotundam abeuntibus majus, quatuor anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam subrotundam abeuntibus majus, quatuor anfractuum, juncturis foliacea elegantissima exprimentibus.

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam subrotundam abeuntibus majus, quatuor anfractuum, cujus extimus tantum adest orbis. *Tab. 27. n. 8.*

Tab. 27.

Hoc Cornu Ammonis idè in figurà repræsentare volui, ut ex eà appareat dispositio orbium in matrice suâ sitorum, ipsiusque matricis interna facies, de quâ infra plura dicentur: Lapis figuram expressam ter superat.

Ammonis Cornu striatum striis rarioribus divisis, & in spinam subrotundam abeuntibus mediocri, quatuor anfractuum, umbilico pertuso. *Tab. 25. n. 2.* Cum figurà in omnibus convenit.

Tab. 25.

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam subrotundam abeuntibus mediocri, quatuor anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis circa medium ambitus crassioribus, & valdè elevatis, dein divisis ac tenuissimis in spinam subrotundam abeuntibus minus, trium anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis divisis & in spinam subrotundam abeuntibus minus, trium anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam subrotundam abeuntibus minus, duorum anfractuum, umbilico pertuso.

Ammonis Cornu striatum striis obliquè directis, & quasi in se contortis, atque in tenuissimas divisas in spinam subrotundam abeuntibus in arca sita- ceum mediocri, trium anfractuum. *Tab. 25. n. 4.*

Tab. 25.

Ammonis Cornu striatum striis obliquè directis, & quasi in se contortis, atque

in



in tenuissimas divisas, in spinam subrotundam abeuntibus marcasitaceum minus, quatuor anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis oblique directis, & quasi in se contortis, atque in tenuissimas divisas in spinam subrotundam abeuntibus marcasitaceum minus, trium anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis in suo principio crassioribus, & quasi in flammis elatas circa spinam erumpentibus, subsequenter vero in tenuissimas divisas, & in spinam subrotundam & quasi planam abeuntibus marcasitaceum mediocre, trium anfractuum erucam convolutam elegantissime referens. *Tab. 26. n. 2.* Cum figurâ prorsus convenit.

Tab. 26.

Ammonis Cornu striatum striis in tenuissimas divisas, & in extimo orbe duobus in locis divulsis, in spinam subrotundam abeuntibus marcasitaceum mediocre, trium anfractuum. *Tab. 27. n. 9.*

Tab. 27.

Ammonis Cornu striatum striis in tenuissimas divisas, & in extimo orbe duobus in locis divulsis, in spinam subrotundam abeuntibus marcasitaceum minus, trium anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis in tenuissimas divisas, & in extimo orbe duobus in locis divulsis, in spinam subrotundam abeuntibus marcasitaceum minus ovale, trium anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis divisas, & in spinam subrotundam abeuntibus marcasitaceum mediocre, trium anfractuum, umbilico pertuso.

Ammonis Cornu striatum striis divisas, & in spinam subrotundam abeuntibus marcasitaceum mediocre, duorum anfractuum, umbilico pertuso.

Omnia hæc Cornua Ammonis iisdem in locis cum prioribus inventa sunt.

## GENUS II.

*Ammonis Cornu Striatum striis divisas, in spinam acutam abeuntibus.*

**S**pecies sunt.

Ammonis Cornu striatum striis undulatis divisas, & in spinam acutam abeuntibus majus valde compressum subcinereum unius anfractus, juncturis nubes elegantissimas exprimentibus. *Tab. 27. n. 6.* Figuram tertiam parte superat, & in monte Randio repertum est.

Species.

Tab. 27.

Ammonis Cornu striatum striis divisas, & in spinam acutam abeuntibus marcasitaceum mediocre, trium anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis frequentioribus, ac tenuioribus divisas, & in spinam acutam abeuntibus marcasitaceum mediocre, trium anfractuum valde compressum.

Ammonis Cornu striatum striis versus centrum paucioribus, sed crassioribus, & dein in plures alias divisas, in spinam acutam abeuntibus marcasitaceum mediocre compressum, unius anfractus. *Tab. 27. n. 7.*

Tab. 27.

Ammonis Cornu striatum striis versus centrum paucioribus, sed crassioribus, & in plures alias divisas, in spinam acutam abeuntibus marcasitaceum minus compressum, duorum anfractuum, primo orbe latiore.

Ammonis Cornu striatum striis divisas, & in spinam acutam abeuntibus marcasitaceum minus, duorum anfractuum.



*Locus.* Loca nativa horum Cornuum Ammonis eadem sunt, quæ præcedentium.

## GENUS III.

*Ammonis Cornu Striatum striis divisis, in spinam eminentem abeuntibus.*

*Species.*

**S**pecies:

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam eminentem abeuntibus mediocre, quatuor anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam eminentem abeuntibus minus, quatuor anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam eminentem abeuntibus minus, dimidii tantum anfractuum.

*Tab. 25.*

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam acutam nonnihil nodosam abeuntibus marcasitaceum mediocre, trium anfractuum. *Tab. 25. n. 3.*

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam eminentem nonnihil nodosam abeuntibus marcasitaceum minus, duorum anfractuum. In iisdem locis inveniuntur.

*Locus.*

## GENUS IV.

*Ammonis Cornu Striatum striis divisis, & in spinam eminentem dentatam abeuntibus.*

*Species.*

**S**pecies:

Ammonis Cornu striatum striis in flammæ elatas circa spinam erumpentibus, ac divisis, & in spinam dentatam abeuntibus marcasitaceum mediocre compressum, duorum anfractuum, primo orbe latiore. Ex albis allatum est.

*Locus.*

## GENUS V.

*Ammonis Cornu Striatum striis divisis, in spinam sulcatam abeuntibus.*

*Species.*

**S**pecies:

*Tab. 25.*

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam sulcatam abeuntibus mediocre. *Tab. 25. n. 5.* Repertum est in monte Legerio frustum tantum, integrum simile nunquam vidi.

## GENUS VI.

*Ammonis Cornu Striatum striis divisis, in spinam inter duos sulcos eminentem abeuntibus.*

*Species.*

**S**pecies:

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam inter duos sulcos eminentem abeuntibus mediocre, trium anfractuum. Rarissimus quoque est hic lapis, & in montibus comitatûs Badensis prope *Bætstein* inventus.

*Locus.*



GENUS VII.

*Ammonis Cornu Striatum striis divisis præcedente tuberculo subrotundo.*

Species:

Ammonis Cornu striatum striis elatis, & divisis præcedente tuberculo ovato & subrotundo maximum, trium anfractuum. *Tab. 26. n. 1.*

Hoc Cornu Ammonis mole suâ amplissimum est; etenim diametro suo duas partes pedis Augustani colligit, & crassitie supra tertiam ejus partem. Libras ponderat quindecim, & inventum est cum alio paululum minore ejusdem structuræ, & faciei, matrici suæ inferiùs in *Tab. 28.* depictæ adhuc immersum, in lapidicinâ Badensi prope ipsam urbem.

Ammonis Cornu striatum striis in tenuissimas divisas præcedente tuberculo subrotundo mediocri, quatuor anfractuum. Hoc è montibus comitatûs Badensis prope *Luggeren* allatum est.

Species.

Tab. 26.

Cornu

Ammonis  
quindecim  
librarum.

Locus.

GENUS VIII.

*Ammonis Cornu Striatum striis divisis præcedente lineâ eminente, aliàs Concameratum dictum.*

Ammonis Cornua striis divisas præcedente lineâ eminente omnia sunt Concamerata, & propterea etiam illa ita vocabimus. Hæc lineæ horizontalis est, & in extremitate extimi ambitûs versus spinam sita, ut non nisi in extimo orbe observetur. Post hanc striæ in minimas & tenuissimas alias dividuntur, & in spinam subrotundam abeunt.

Cornu

Ammonis  
striis divi-  
sis præce-  
dente lineâ.

Species.

Species.  
Ammonis Cornu striatum striis præcedente lineâ eminente divisas Concameratum maximum, quinque anfractuum.

Hoc Cornu Ammonis diametro dimidium pedem cum pollice complet, crassitie verò quartam pedis partem æquat, librasque septem ponderat; inventum est in montibus comitatûs Badensis prope *Bætstein & Luggeren*.

Ammonis Cornu striatum striis præcedente lineâ eminente divisas Concameratum majus, quatuor anfractuum. *Tab. 26. n. 4.*

Hic lapis tertiam pedis partem diametro æquat, & crassitie duos pollices; in ejus principio *n. 4.* primum loculamentum spiculis crystallinis undique oblitum in conspectum venit: iisdem in montibus repertum est.

Ammonis Cornu striatum striis præcedente lineâ eminente divisas Concameratum mediocri verrucosum, quatuor anfractuum. *Tab. 26. n. 3.*

Hoc Ammonis Cornu à me inventum est in monte *Legerio*, integra ejus externa facies lineâ eminente comprehensa papillis subrotundis referta est, quæ verrucarum minorum in manibus quandoque apparentium instar asperæ sunt, & striis nondum divisas, & adhuc integris insident. Figuram in *Tabulâ* expressam magnitudine suâ semel superat.

Cornu

Ammonis  
septem li-  
brarum.

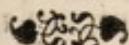
Locus.

Tab. 26.

Tab. 26.

Cornu

Ammonis  
verrucosi  
descriptio  
& locus.





## CAPUT UNDECIMUM.

*Aliquæ Cornuum Ammonis matrices  
describuntur.*

*Matrix  
Cornuum  
Ammonis,  
aliorumq;  
Lapidum  
Figurato-  
rum.  
Differētia.*

**P**ost enumeratas Cornuum Ammonis species pauca addenda sunt de eorum matricibus, in quibus inveniuntur: Matrix Cornuum Ammonis, ut & aliorum Lapidum Figuratorum vocatur illa cavitas lapidum, seu alterius materiæ, in quâ Lapidis Figurati tanquam in primo & nativo suæ generationis loco reperiuntur, & cui plerumque lapidis figura tanquam alicui formæ, seu typo impressa observatur: vulgò: *Ein Steinmutter*.

Hujusmodi autem matricum tantum tres diversas species depingi curavi, quia secundum harum structuram reliquæ omnes formatae sunt; nam si quis cunctas differentes matricum species adducere vellet, tot enarrandæ essent, quot hucusque Cornuum Ammonis species descriptæ sunt.

*Descriptio.*

Circa matrices Cornuum Ammonis, aliorumque Lapidum Figuratorum notandum est primum: Quod, cum matrici tanquam alicui typo, seu formæ impressa sit figura Lapidis Figurati, omnia figuræ lineamenta, quæ in Lapide Figurato extra superficiem eminent, in matrice quasi insculpta sint, & excavata appareant, & econtrà, quæ in superficie vel figurâ Lapidis Figurati excavata observantur, in matrice extra superficiem emineant, & elevata deprehendantur. Sic in figuris *Tab. 28. n. 3. & 4.* centrum matricis eminet, quod in Cornubus Ammonis depressum est, striæ & tubercula in superficie Cornuum Ammonis elevata vestigia suæ figuræ in matrice excavata relinquunt.

*Tab. 28.*

*Matrices  
marcasitæ  
ceæ rarissi-  
ma sunt.*

Notandum Secundò: Quod, licet Cornua Ammonis marcasitacea frequenter occurrant, tamen eorum matrices solæ nunquam, vel rarò inveniuntur, quod saltem mihi hucusque observare non licuit.

*Species.*

*Matrix  
Cornuum  
Ammonis.  
Tab. 28.*

*Species:*

Matrix Cornuum Ammonis è durissimo lapide sabcinerei coloris conflata, in quâ quamplurima Cornua Ammonis adhuc integra, nonnulla verò mutilata, vel fracta apparent, nec non copiosæ matrices sætu suo orbatæ hinc inde impressæ extant. *Tab. 28. n. 1.*

Matrix Cornu Ammonis striati striis divisis, & in spinam subrotundam abeuntibus majoris. *Tab. 28. n. 2.*

Matrix Cornu Ammonis striati striis præcedente tuberculo divisis maximi. *Tab. 28. n. 3.*

*Pulcherrima  
matrix  
Mediolani  
conservatur.*

Præter adductas matricum species Mediolani vidi apud Illustrissimum D. MARCHIONEM DE MAGENTA pulcherrimum Cornu Ammonis majus striatum striis divisis in spinam subrotundam abeuntibus medio durissimi filicis inhærens.

*Admiranda  
matrix  
qua olim  
Lucerna*

Ad matrices Cornuum Ammonis referendus quoque videtur lapis, quem describit; *Celeb. P. Kirch. Mund. subter. lib. 8. sect. 2. cap. 2.* sequentibus verbis: Est & hoc admiratione dignum, ann. 1659. in Helvetiâ prope Lucernam intra montem vulgò: *Gotteswald* dictum lapidem inventum fuisse in spi-



ras convolutum, in cuius centro figura DEIPARÆ non sine stupore aspectantium apparuerit, quam & typis addidit una cum historicâ relatione Perillustis & Generosus Dominus de Sonnenberg; figura sequitur, quam & inter ea ponimus, quæ divinum quid redolent; hæc dictus Author. Lapidem nunquam vidi, & ut audio, jam ante plures annos alicui magno Principi pro pretioso dono transmissus fuit; sed alius mihi fuit ostensus Altorfii in Helvetiâ, qui revera erat Matrix Cornu Ammonis nigricans, & micis splendentibus hinc inde imbuta, quæ ob cavitates à centro ad peripheriam extensas & à striis contenti sætüs relictas radios ita dispositos præseferbat, prout imaginibus Sanctorum apponi, vel appingi solent. Hi ansam credendi præbebant, in internâ illâ centrali, & asperâ superficie imaginem alicujus Sancti repræsentari, & propterea illum Reliquiarum instar capsulæ auro & argento ornatae inclusum conservant.

*Helvetiorum erat, & à P. Kircherò describitur.*

*Alia non minus rara Altorfii habetur.*

Matrices Cornuum Ammonis iisdem in locis occurrunt, in quibus Cornua Ammonis hucusque adducta inventa fuisse diximus.

*Locus.*

Pro complemento hujus tractatus de Cornubus Ammonis adverti debet, omnia Cornua Ammonis non minus, ac reliquos Lapidés Figuratos secundum pedem Augustanum, qui duodecim pollices continet, & cujus media pars in Tabulâ 25. exprimitur, mensurari posse; & pro intelligentiâ magnitudinum in hoc tractatu passim adductarum sciendum est, Cornua Ammonis lapidea majora dicta diametro suo medium pedem non superare, nec mediocria quartam partem, & quæ minora dicuntur, pollicem adæquare, marcasitacea autem mediocria Cornubus Ammonis lapideis minoribus similia esse, & ita de reliquis judicandum erit. Colorem quod attinet, omnia Cornua Ammonis lapidea ad subcinereum vergunt, marcasitacea verò plerumq; marcasitaceo colore imbuta sunt, nunc magis, nunc minus flavescente, ac splendente.

*Explicatio magnitudinû Cornuû Ammonis.*

*Eorumque colorum.*

## CAPUT DUODECIMUM.

*Lapides Figurati Intorti serpentum in modum in se convoluti, & squamati: Nautiliæ dicti.*

**N**autilites nomen suum trahit à Nautilo Aristotelis secundo, cujus Concham præsefert non solum externâ facie, sed internâ quoque structurâ, quæ non minus, ac illa Conchæ in suas concamerationes dividitur per septa transversa incurvata, & in superficie lapidis squamarum in modum coalescentia, cum suo siphunculo concamerationes pervadente. Lapis quoque unicum habet anfractum, sicuti ipsa Concha, quæ à Bellonio ita describitur. Secundam Nautili Conchæ speciem ab Aristotele traditam esse hanc puto, quam nostri artifices in magno pretio ad vasa ditioribus abacis accommoda conficienda habere solent &c. & paulò inferiùs. Murrhinum igitur Nautilum hanc dicere poterimus. Hujus amplitudo cum superiore (Nautili primo genere) convenit. Sed paulò magis est crassus, prior præterea Pectunculorum more striatus est, hic omninò glaber (septis nimirum arctissimè & æqualiter unitis) parte internâ infinita habens interstitia,

*Nautilites*

*Et Nautili Concha.*



stitia, undecunque nitidus, ac mirà colorum varietate splendens. Subinde circumagentibus se in purpuram, candoremque maculis. Qui plura de Nautilo desiderat, consulat *Aldrovandum de Testac. lib. 3. cap. 3. pag. 265. Gesner. de Aquat. lib. 4. pag. 734. & Bonanni nella ricreat. dell'occhio, e della mente part. 2. pag. 136.*

Concha dicitur græco nomine ναυτίλος Piscem, & Nautam significans, quia piscis, qui est Polypi species, in conchà delitescens per mare instar nautæ navigat: à Gesnero germanicè: *Ein Fahrkuttel oder Schiffkuttel* vocatur, adeoque & noster lapis *ein Fahrkuttel-oder Schiffkuttel-stein* appellari debet, nisi velimus cum *Gesnero fol. 284.* negare Cochleam margaritiferam *Rondeletii* esse speciem Nautili secundam *Aristotelis*, sed esse Nautilum ab *Aldrovando, & Bonanno* descriptum.

Ratio, cur  
Nautilites  
non sit  
glaber, si-  
cuti Cōcha

Unicum igitur discrimen inter dictum Nautilum, & nostrum Nautilitem intercedit, quòd nimirum Concha sit omninò glabra, in lapide verò septa squamarum in modum extra planam superficiem emineant, quòd autem solummodò materiæ crassiori seu densiori, è quà septa in lapide conflantur, adscribendum puto, propter quam tam æqualem coalitum formare nequeunt. Videtur iterum novum, quòd in terrà lapides generentur, argumentum, nam si concha Nautili esset petrificata, tunc Nautilites deberet etiam, quemadmodum est Concha, glaber existere.

### GENUS UNICUM.

*Nautilites Squamatus sine striis.*

Species.

**S**pecies:

Tab. 29.

Nautilites Squamatus sine striis major subcinereus, unius anfractùs. *Tab. 29. n. 1.*

Nautilites Squamatus sine striis mediocris subcinereus, unius anfractùs.

Nautilites Squamatus sine striis maximus subinereus cum siphunculo concamerationes pervadente. *Tab. 29. n. 2.*

Magnitudo, & locus.

Primus & ultimus figuras expressas medietate superant, omnes tres autem inventi sunt in montibus comitatùs Badensis prope *Bætstein & Luggeren.*





## LIBER QUINTUS.

## IN QUO DESCRIBITUR CLASSIS QUINTA

COMPLECTENS LAPIDES FIGURATOS INTORTOS TURBINATOS,

QUORUM ORBES COCHLEARUM IN MODUM PRODUGUNTUR, ET COCHLITÆ VOCANTUR.

**C**ochlitæ nomen suum trahunt à Cochleis, quæ Concharum sunt species turbinate, quia figurâ suâ earum conchas intortas, & turbinitas præferunt, idè etiam germanicè: *Schneckenstein* vocantur. Quemadmodum autem Cochleæ propter diversam structuram, & spirarum dispositionem diversa quoque genera constituunt, & varia sortiuntur nomina, ita non minùs Lapides Figurati, Cochlitæ dicti, diversimodè audient, prout nimirum figurâ suâ nunc hanc, nunc illam Cochlearum speciem præferunt, ut ex enumeratione generum patebit. Antequam autem hanc aggrediamur, pauca de Cochlitarum generatione proponenda sunt.

*Cochlitæ  
quid sint.*

## CAPUT PRIMUM.

*Pauca quadam de generatione Cochlitarum secundum Diluvianos proponuntur.*

**P**rima & communior opinio est, Cochleas in Universali Cataclysmo ab aquâ in terram transportatas materiâ terrestri (pisce nimirum priùs corrupto) impletas fuisse, quæ tractu temporis petrificata, nunc testæ per tantam annorum seriem quoque consumptæ, tanquam alicujus formæ seu typi figuram præferunt. Fatendum est, hanc opinionem omnium esse captu facillimam, præsertim si solummodò intelligantur Cochlitæ læves, cum plerumque Concharum interna facies lævis sit, sed, an simili modo etiam possint Cochlitæ striati aut tuberculis donati produci, majus subest dubium; Etenim figuram suam striatam, aut tuberculis donatam ab internâ Cochleæ facie, quæ plerumque omninò lævis, & polita est, acquirere nequeunt, multò minùs ab externâ testæ parte, quæ materiæ intùs contentæ nil de structurâ suâ communicare potest.

*Generatio  
Cochlitarum  
secundum  
Diluvianos  
exponitur.*

Ad evitandam hanc difficultatem alia exorta est opinio, quæ vult, terram in cavitate Cochleæ contentam unâ cum Cochleâ in lapidem conversâ esse, & sic externam Cochleæ faciem quoque, sive striata sit, sive tuberculis donata, optimè conservatam fuisse, sed, si hæc opinio vera esset, tunc in omnibus Cochlitis deberent deprehendi vestigia Concharum, sive testarum, hoc autem non fit, cum ferè omnes Cochlitæ tam striati, quam tuberculis donati è puro lapide calcario, aut saxo arenaceo, vel etiam marcescitâ constent, & nec minimas alicujus testæ reliquias contineant. Unde

*Alia Diluvianorum  
opinio.*

non



*Verosimi-  
lius vide-  
tur Cochli-  
tas in ter-  
rà à pecu-  
liari semine  
generari.*

non sine ratione conjecturandum est, plerosque hujusmodi lapides in terrà à peculiari semine generari: ut taceam, quòd, si materia terrestris cavitati Cochleæ inclusa unà cum testà in lapidem converteretur, deberent ad minimum illæ Conchæ partes, quæ intra spiras lapideas delitescunt, observari, intra quas tanquam in ipsà substantià lapideà sepultæ per plurimos annos à corruptione præservari potuissent, quod argumentum non minùs respicit Cochlitæ læves, quàm striatos. Harum autem partium unquam nec minimum indicium comparuit.

*Cochlitarū  
Vires hu-  
iusq; inco-  
gnitæ.*

In Lapidibus Figuratis hujus Classis nullas habemus adhuc perspectas virtutes, & loca nativa in fine enumerationis specierum cujuscunque generis adducentur.

## T A B U L A G E N E R I C A.

## Lapidum Figuratorum Quintæ Classis.

	Mucrone elongato	Cochlites Terrestris. Cochlites Umbilicatus. Neritites. Trochites. Buccinites. Turbinites.
Cochlitæ	Ore elongato	Cochlites Pyramidalis seu Cylindroidæus.  Echinophorites.
	Mucrone & Ore simul elongatis.	Strombites.

## C A P U T S E C U N D U M.

*Cochlitæ Mucrone elongato.*

*Quid sit  
Mucro elō-  
gatus.*

**M**ucro elongatus vocatur illa spiralis Cochlitarum pars, quæ paulatim angustata in acumen definit, sive postea sit acutum, sive obtusum, seu est ipsa productio orbium elongata, & in acumen desinens. *Schneckenstein mit aufgestrecktem gevvinde.*



GENUS I.

*Cochlites Terrestris.*

**C**Ochlites Terrestris sunt Lapides Figurati, qui figurâ suâ Cochleas Terrestres præferunt, hæ autem inter se non differunt, nisi colore & magnitudine, & quandoque etiam striis, seu fasciis spiralibus. *Ein Erdt-Schneckenstein.*

*Cochlites Terrestris.*

*Species.*

Species sunt:

*Cochlites Terrestris* lævis maximus quatuor spirarum, ore oblongo & ovato, orbibus subrotundis, mucrone obtuso. *Tab. 30. fig. 2.*

Magnitudine cum figurâ convenit, & sublutei est coloris. Inventus est cum subsequente in montibus comitatûs Badensis prope *Luggeren*.

*Cochlites Terrestris* lævis maximus trium spirarum, ore & orbibus rotundis, mucrone acuminato.

*Cochlites Terrestris* lævis major quatuor spirarum, ore oblongo & ovato, orbibus angulosis, mucrone acuminato. *Tab. 30. fig. 2.*

*Cochlites Terrestris* lævis mediocris trium spirarum, ore oblongo & ovato, orbibus angulosis, mucrone obtuso.

*Cochlites Terrestris* lævis mediocris trium spirarum, ore subrotundo, orbibus angulosis, mucrone obtuso.

*Cochlites Terrestris* lævis minor quinque spirarum, ore oblongo, orbibus rotundis, & sibi æqualiter adplicitis, mucrone obtuso.

*Cochlites Terrestris* lævis minor quatuor spirarum, ore & orbibus subrotundis, mucrone acuminato. *Tab. 30. fig. 6.* Hic lapis magnam affinitatem habere videtur cum *Cochlitis Listeri*.

*Cochlites Terrestris* lævis minor ventricosus duarum spirarum nonnihil compressarum, ore oblongo, mucrone valdè obtuso. *Tab. 30. fig. 5.*

*Cochlites Terrestris* lævis minimus ventricosus trium spirarum, ore subrotundo, mucrone acuminato. *Tab. 30. fig. 7.*

*Cochlites Terrestris* lævis marcasitaceus minor trium spirarum, ore ac orbibus rotundis, mucrone acuminato.

*Cochlites Terrestris* striatus striis exilibus horizontalibus mediocris trium spirarum, ore subrotundo, mucrone obtuso.

*Cochlites Terrestris* striatus striis exilibus transversis minor duarum spirarum, ore subrotundo orbibus triangularibus, mucrone obtuso.

Omnes istæ Cochlitarum species, aut sunt subluteæ aut subcinereæ, & re-  
pertæ in montibus comitatus Badensis prope *Luggeren* & *Bætstein*, in monte Randio, & Legerio, excepto Cochlite marcasitaceo, qui è comitatu Neocastrensi allatus fuit.

*Loca nativ.*

GENUS II.

*Cochlites Umbilicatus.*

**C**Ochlites Umbilicati sunt Lapides Figurati, qui figurâ suâ Cochleas Umbilicatas præferunt, id est, earum more præter foramen ipsarum spirarum majus foramine centrali seu profundo ad acumen mucronis,

*Cochlites Umbilicatus.*

Q

seu



περικόκλιον.  
ov.

Cochlearū  
Umbilica-  
tarum de-  
scriptio.

seu extremitatem umbonis penetrante donantur, circa quod tanquam suum centrum seu περικόκλιον spiræ Cochlearum convolvuntur. *Vid. Tab. 30. fig. 3. & 4. Rondeletius* sequentem Cochlearum Umbilicatarum descriptionem affert ex *Ciceronis* loco, qui est *Libro 2. de Oratore*, Umbilicos Concharum, sive Cochlearum species esse, asserit, id, quod verum esse, indicat etiam ( inquit ) ipsa rerum natura, quæ nobis à Turbinatis, Conchis, Cochleisque omnibus speciem diversam exhibet earum, quæ præter foramen illud, quo Cochleæ saxis inhærent, quoque corpus exe- runt, alterum habent, umbilico ita similem, ut nullus sit, qui has viderit, qui negare possit, Umbilicatos meritò vocari. Id foramen profundum convolutionum veluti centrum est, vel circa quod anfractus Cochleæ con- volvuntur, veluti circa περικόκλιον, hæc de causà Umbilicus vocatur : nam methaphoricè Umbilicus dicitur, quidquid in aliquà re medium est.

Umbo.

Paulo ante mentionem fecimus Umbonis, qui nil aliud est, quàm cen- trum externum spirarum Cochlitæ quasi in se convolutarum, ubi una so- lùm leviter eminet super alteram, & tantùm leve aliquod convexum, con- vexo alicujus clypei haud absimile, cujus centrum seu medium quoque um- bo dicitur, describunt. Quando verò spiræ ita producuntur, ut earum dis- positio quasi speciem alicujus conî constituat, tunc illa productio, ejus- que extremitas mucro appellatur. *Ein Nabel-Schneckenstein.*

Et Mucro.  
Species.

Species sunt :

Tab. 30.

Cochlites Umbilicatus lævis mediocris trium spirarum, ore oblongo, orbi- bus compressis, & mucrone obtuso. *Tab. 30. fig. 3.*

Cochlites Umbilicatus lævis mediocris cinereus quinque spirarum, ore ovato, orbibus compressis, mucrone acuminato. *Tab. 30. fig. 4.*

Cochlites Umbilicatus lævis mediocris quatuor spirarum ore ovato, orbi- bus rotundis, mucrone acuminato.

Cochlites Umbilicatus lævis minor quinque spirarum, ore Rhomboidali orbibus valdè compressis, mucrone acuminato.

Mucro  
acumina-  
tus.

Mucro ob-  
tus.

Tab. 30.

Cochlites  
mucrona-  
tus.

Species.

Mucro Cochlearum acuminatus est ille, ad cujus centrum duæ rectæ li- neæ ex oppositis lateribus juxta extimam spirarum superficiem ductæ coe- untes angulum acutum efformant, si verò describunt angulum obtusum, mu- cro obtusus erit. *Vid. fig. 2. & 3. Tab. 30.*

Cochlitæ Umbilicati cinerei è proximis montibus Urbi S. Galli allati sunt, reliqui verò occurrunt in iisdem locis, in quibus priores reperti sunt. Nunc sequuntur Species Cochlearum, qui umbone donati sunt, & ideo Umbonati vocari possent, sicuti reliqui, qui in mucronem desinunt, Mucronati.

Tab. 31.

Cochlites Umbilicatus lævis major cinereus quatuor spirarum, umbone pa- rum eminente. *Tab. 31. fig. 1.*

Cochlites Umbilicatus lævis major subflavus trium spirarum, umbone pa- rum eminente.

Cochlites Umbilicatus lævis major subcinereus duarum spirarum, umbone parum eminente.

Cochlites Umbilicatus lævis mediocris cinereus quatuor spirarum, umbone parum eminente. *Tab. 31. fig. 2.*

Cochli-



Cochlites Umbilicatus lævis mediocris cinereus trium spirarum, umbone parum eminente.

Cochlites Umbilicatus lævis mediocris subflavus trium spirarum, umbone parum eminente.

Cochlites Umbilicatus lævis mediocris subflavus duarum spirarum, umbone eminentiore.

Cochlites Umbilicatus lævis minor subflavus trium spirarum, umbone parum eminente.

Cochlites Umbilicatus lævis minor cinereus duarum spirarum, umbone parum eminente.

Cochlites Umbilicatus lævis minor subflavus duarum spirarum, umbone parum eminente.

Cochlites Umbilicatus striatus striis horizontalibus, & transversis opus reticulare pulcherrimum efformantibus major cinereus quatuor spirarum, umbone parum eminente.

Cochlites Umbilicatus striatus striis horizontalibus, & transversis opus reticulare pulcherrimum efformantibus mediocris cinereus quatuor spirarum, umbone parum eminente. *Tab. 31. fig. 3.*

Inter Cochlitas Umbilicatos dantur quidam, quorum Umbilicus tam faciliter perspicere nequit, vel ob spiras ipsas illum obtegentes, vel quòd materia lapideà infarctus sit, ita ut foramen prorsus non appareat, hoc tamen iis notam Characteristicam, propter quam ad hoc genus referuntur, non adimit.

Cochlites major & mediocris cum figuris in *Tab. 31.* expressis magnitudine conveniunt, secundum quam proportionaliter etiam reliquorum lapidum magnitudo concipienda est, Omnes inventi sunt in montibus proximis urbi S. Galli.

*Magnitudo, & locus*

### GENUS III.

#### *Neritites.*

**N**erititæ sunt Lapides Figurati ita dicti, quia figurâ suâ Neritas referunt, conchas maris ita vocatas à Deo Nereo, qui ob eximiam earum pulchritudinem iis loco Buccini usus erat, de quorum notâ Characteristicâ inter ipsos Zoographos magna adhuc est disceptatio, plerique tamen cum *Clariss. Listero de Cochl. Marin. pag. 164.* in hoc conveniunt, quòd sint Cochleæ marinæ turbinatæ plano ore, sive aperturâ non rostratâ, quibus & paucæ spiræ, & quibus umbones parum aut nihil eminent, his addi potest secundum potiores Neritarum figuras tam à citato Authore, quam *Aldrovando, Gesnero, Bonanno*, aliisque adductas, quòd primus Cochleæ orbis sit lat amplius, & in tenues ac angustatas spiras desinat. *Ein Nerischer Schneckenstein.*

*Neritites.*

#### Species:

Neritites lævis mediocris trium spirarum primo orbe amplissimo, umbone nil quasi eminente. *Tab. 31. fig. 1.*

Neritites lævis mediocris subflavus trium spirarum primo orbe amplo, umbone aliquantulum eminente. *Tab. 31. fig. 2.*



## 108 HISTORIA LAPIDUM FIGURATORUM

Neritites lævis minor subflavus trium spirarum, primo orbe amplo, umbone nil eminente.

Neritites lævis minor cinereus trium spirarum, primo orbe amplo, umbone aliquantulum eminente.

Neritites striatus striis horizontalibus & transversis opus reticulare pulcherrimum efformantibus, major cinereus trium spirarum, primo orbe amplo, umbone nil eminente.

Neritites striatus striis horizontalibus & transversis opus reticulare pulcherrimum efformantibus mediocris subflavus trium spirarum, primo orbe amplo, umbone aliquantulum eminente. *Tab. 31. fig. 3.* Hic lapis ob strias Neritæ reticulato *List.* non absimilis videtur.

*Stria hori-  
zontales &  
transver-  
sa. Locis.*

Striæ horizontales sunt, quæ secundum spiras extenduntur, transversæ verò, quæ in iis transversim sitæ sunt.

Quod eorum loca nativa attinet, in iisdem montibus cum prioribus occurrunt.

### GENUS IV.

#### *Trochites.*

*Trochites.*

**T**ROCHITÆ figurâ suâ Cochleas turbinatas, quas *Rondeletius* ob similitudinem instrumenti, quo ludent pueri, Trochos appellat, præferunt, & idè etiam Trochitæ dicuntur, quorum non minus, ac Trochorum Nota Characteristica à *List. tract. cit. pag. 166.* jam dudum adducta est, ut sint Figuræ Conoideæ ex basi latâ & planâ, ipsorum etiam orbium sibi invicem incumbentium latera admodum plana sunt, & minimè unum extra alterum eminet. Quibus addi potest os oblongum, & valdè compressum. *Ein Glotz-oder Topf-Schneckenstein.*

Species:

Trochites lævis major subflavus sex spirarum fasciis cinereis seleniticis inter se distinctarum, mucrone acuminato.

*Tab. 31.*

Trochites lævis major subflavus sex spirarum, mucrone acuminato. *Tab. 31. fig. 1.*

Hic Lapis Trochum Pyramidalem alterum *Aldrovandi* præfert, & cum figurâ *Tabula 31.* convenit.

Trochites lævis mediocris cinereus quinque spirarum, mucrone acuminato.

Trochites major subflavus sex spirarum tuberculis in inferiore extremitate donatarum, mucrone acuminato.

Trochites striatus striis transversis, & in extremitate suâ tuberosis, undatimque dispositis mediocris subflavus sex spirarum, mucrone acuminato. *Tab. 31. fig. 2.*

Hic lapis propter suas strias similis videtur Trocho crebis striis fuscis, & transversè, undatimque dispositis donato *List. Tit. 15. pag. 166. de Coch. Mar.* Magnitudo lapidis est eadem cum figurâ.

Omnes Trochitæ in montibus comitatûs Badensis prope *Baetstein & Luggeren* inventi sunt, excepto cinereo, quem suppeditarunt montes prope urbem S. Galli.



GENUS V.

*Buccinities.*

**B**uccinities est Lapis Figuratus ita vocatus ob similitudinem, quæ intercedit inter ejus figuram, & Buccinum; Buccinum autem secundum *Plinium* est minor Concha ad similitudinem ejus Buccini, quo sonus editur, & à *Conrado Gesnero lib. 4. de Aquat. pag. 152.* ita describitur: Est ex Turbinatorum genere, longiore testâ: in medio latior est, inde in turbinem longum definit, alterâ parte margine in longum procurrente, atque illic rotunditate oris incisâ. Tota intus lævis est, & candida &c. Hæc ille, *Listerus Tract. cit. art. 1. pag. 155.* Buccina vocat Cochleas Turbinatas, in tortas, quibus apertura sinuata, sive canaliculata, & propterea eas Buccina Rostrata appellat. Cum autem à Zoographis hætenus nulla certa nota Characteristica Buccina ab aliis Turbinatis distinguens proposita sit, nos sequentem saltem ad cognitionem Buccinitarum, eorumque ab aliis Turbinatis Lapidibus distinctionem statuemus. Primò: Buccinities sit in medio latior sive ventricosus. Secundò: In turbinem elongatum, mucronemq; acuminatum desinat. Tertiò: Ore sit latiore, & utrinque versus extremitates angustato in longum procurrente. Incisuram rotunditatis oris, sive (ut cum *Clariss. Listero* loquar) aperturam sinuatam sive canaliculatam notæ Characteristicæ Buccinitarum addere non audeo; etenim, cum hæc sit in extremitate oris sita, & in hujusmodi lapidibus extremitas rarissimè occurrat, integra nota Characteristica nunquam, vel rarissimè appareret, & sic non nisi rarissimis vicibus genus lapidis certò decerni posset: semel tamen aperturam sinuatam deprehendi in Buccinite marcasitaceo minimo *Tab. 32. fig. 4. Ein Blashorn-Schneckenstein.*

*Buccinities.*

*Descriptio*

*Buccini*

*secundum*

*Plinium.*

*Gesnerum.*

*Listerum.*

*Eius nota*

*Characteristica*

*secundum*

*Authorem.*

Species:

Buccinities lævis à sinistra ad dextram convolutus major cinereus quatuor spirarum, mucrone acuminato. *Tab. 32. fig. 1.*

*Species.*

Buccinities lævis à sinistra ad dextram convolutus major cinereus trium spirarum, mucrone acuminato. *Tab. 32. fig. 2.*

*Tab. 32.*

Buccinities lævis marcasitaceus à sinistra ad dextram convolutus minus pulchellus trium spirarum, mucrone acuminato. *Tab. 32. fig. 4.*

Buccinities striatus striis tenuioribus secundum spiras, densioribus verò, & undulatis transversè sitis à dextrâ ad sinistram convolutus minor cinereus quinque spirarum, mucrone acuminato.

Buccinities striatus striis secundum spiras tenuissimis, transversis autem densioribus, & undulatis marcasitaceus à sinistra ad dextram convolutus minor quatuor spirarum, mucrone acuminato. *Tab. 32. fig. 5.*

Buccinities striatus striis tenuioribus secundum spiras, densioribus verò transversè sitis marcasitaceus à sinistra ad dextram convolutus minor quatuor spirarum, mucrone acuminato. *Tab. 32. fig. 3.*

Buccinities striatus striis secundum spiras, & transversè sitis opus reticulare efformantibus marcasitaceus à sinistra ad dextram convolutus minor subflavus quatuor spirarum, mucrone acuminato.

Matrix Buccinitarum ex lapide calcario, cui immerfus est Buccinities lævis mini-



minimus trium spirarum.

Magnitudo, & loca  
nativa.

Buccinitæ magnitudine cum figuris conveniunt, exceptis primo, & secundo, qui illas medietate superant. Lapidei inventi sunt in montibus prope Urbem S. Galli, marcasitacei verò in montibus comitatûs Neocastrensis, in quibus Lapides Figurati marcasitacei copiosè, uti superius jam dictum est, reperiuntur, nonnunquam tamen etiam in alpidis occurrunt.

## GENUS VI.

*Turbinites.*

Turbinites  
res quid.

**T**urbinite Lapides Figurati ita vocantur, quia figurâ suâ cum Turbinibus Cochleis marinis conveniunt, quæ in longiorem & acutiorem mucronem desinunt, quàm reliquæ Cochleæ, & semper longiores sunt, quàm crassæ. In genere autem Turbinata dicuntur quæcunque in volutas & anfractus seu spiras, quales in prælis & torcularibus visuntur, testas suas quoquo modo reflectunt, & in mucronem longiorem abeunt. *Vid. Rond.* unde à Germanis *Straubschnecken*, *Straubenhörn*, *Schmahle langlechte gespizte Schnecken* appellantur. Sed hæc descriptio mihi non sufficere videtur, ad distinguendos Turbinites ab aliis Cochleis diversis, quæ etiam ab ipsis Zoographis ad hoc genus non reducuntur, uti sunt v. g. *Buccina* &c. quæ, licet mucronem longiorem habeant, tamen ad Turbinites non referuntur: ad distinguendum igitur nostrum genus Turbinitarum, ab omnibus aliis lapidibus turbinatis, qui propriè Turbinite non sunt, sequentem ponimus notam Characteristicam. 1. Lapis sit turbinatus, & in mucronem longiorem, & acuminatum desinat. 2. Habeat os planum & subrotundum. 3. Spiræ sensim sine sensu attenuentur, & gracilescant, sicut & ipsum corpus totius lapidis, ita ut nullus venter observetur, vel aliqua major crassities, quæ non sit proportionata reliquis spiris sensim attenuatis. Hos lapides Germanicè commodè appellare possumus: *Straubenschneckenstein*, vel etiam cum Gesnero: *Straubenstein*.

Species.

Species:

Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus major cinereus quatuor spirarum. *Tab. 32. fig. 2.* quam medietate superat.

Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus quinque spirarum *Tab. 32. fig. 1.*

Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus trium spirarum.

Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus duarum spirarum.

Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus minor cinereus sex spirarum.

Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus minor cinereus quinque spirarum.

Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus minor cinereus quatuor spirarum.

Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus minimus cinereus quinque spirarum.

Tur-



Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus minimus cinereus quatuor spirarum.

Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus minimus cinereus trium spirarum.

Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus marcasitaceus minor pulchellus trium spirarum.

Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus marcasitaceus minor pulchellus duarum spirarum.

Omnes isti Turbinitæ tam majores, quàm minores repræsentant figurâ suâ Turbines læves inter spongas viventes *Rondeletii & Aldrovandi*, majores Turbinitæ nimirum majores Turbines &c. *Vid. Aldrov. lib. 3. de Testac. cap. 29. pag. 359.* nisi quod à dextrâ ad sinistram convoluti videantur.

Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus septem spirarum.

Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus sex spirarum. *Tab. 32. fig. 4.*

Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus mediocris subflavus sex spirarum.

Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus quinque spirarum.

Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus mediocris subflavus quinque spirarum.

Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus quatuor spirarum.

Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus mediocris subflavus quatuor spirarum.

Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus trium spirarum.

Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus minor cinereus sex spirarum.

Turbinites striatus striis frequentioribus, & secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus minor subflavus quinque spirarum. *Tab. 32. fig. 5.* Tab. 32.

Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus minor cinereus quatuor spirarum.

Turbinites striatus striis tenuissimis secundum spiras sitis, & transversis undatis à sinistra ad dextram convolutus minor cinereus quatuor spirarum. *Tab. 32. fig. 3.*

Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus minor cinereus trium spirarum.

Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus minor subflavus trium spirarum.

Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus minor cinereus duarum spirarum.

Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus subflavus duarum spirarum compressarum.

Turbinites striatus striis transversis densioribus, & ex parte superiore in tuber-



bercula abeuntibus à dextrà ad sinistram convolutus major pullus duarum spirarum. *Tab. 32. fig. 6.*

Turbinites striatus striis transversis, & in medio in duplicem papillarum seriem divisus à dextrà ad sinistram convolutus major pullus unicæ spiræ.

*Tab. 32. fig. 7.*

*Matrices.*

Matrix Turbinitarum ex lapide arenaceo, cui immerfi sunt duo Turbinitæ striati mediocres unà cum quamplurimis Conchitulis.

Matrix Turbinitarum, cui impressa est figura Turbinitis striati mediocris quinque spirarum, & immersus Pectunculites cum plurimis Conchitulis.

Matrix Turbinitarum, cui immersus est Turbinites striatus septem spirarum cum Cochlite. *Tab. 32.*

*Colores, & Loca nativa.*

Omnes Turbinitæ cinerei & subflavi unà cum matricibus inventi sunt in montibus prope urbem Sancti Galli, pulli verò in montibus comitatûs Badensis prope *Bætstein & Luggeren*, & marcasitacei ex alpibus Subsylvanis, & comitatu Neocastrensi transmissi sunt.

## CAPUT TERTIUM.

*Cochlitæ ore elongato.*

*Cochlita ore elongato.*

**H**Actenus tradidimus Cochlitas, quorum mucro à potiori elongatus est, vel spiræ saltem parum productæ, & os non elongatur. Nunc eos recensēbimus, qui ore elongato donati sunt, & quorum mucro parum vel nihil eminet. Tunc autem Cochlitarum os elongatum vocatur, quando longitudine, vel productione suâ productionem spirarum vel superat, vel saltem earum mucronem adæquat. *Schneckenstein mit aufgestrecktem, oder erhebttem munde.*

### GENUS I.

*Cochlites Cylindroidæus, seu Pyramidalis.*

*Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis. Cochlea Cylindroidæa seu Pyramidalis. Species.*

**C**ochlites Cylindroidæus, vel Pyramidalis figurâ suâ præsefert Cochleam Cylindroidem *Rondeletii*, à quâ nomen suum habet. Hæc à figurâ Cylindro proximâ Cylindroides vocatur, vel etiam Pyramidalis, quia pyri modo turbinata est, & Pyramidem refert. Os proximè à basi seu à spiris vel in se convolutis, vel parum productis incipit, & usque ad alteram extremitatem extenditur, quæ à potiori in acumen desinit, & frequentius figuram cono alicui, aut pyramidi similem efformat, quàm vero Cylindro. *Ein Cylinder-Schneckenstein.*

*Species:*

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis lævis maximus subcinereus sex spirarum, turbine quasi plano. *Tab. 33. fig. 1.*

*Tab. 33.*

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis lævis major subcinereus quatuor spirarum, turbine parum producto.

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis lævis mediocris subcinereus quatuor spirarum, turbine productiore. *Tab. 33. fig. 3.*

Cochli-



Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis lævis mediocris subcinereus, trium spirarum, turbine productiore, & acutissimo.

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis lævis minimus subcinereus quinque spirarum, turbine productiore. *Tab. 33. fig. 2.*

Tab. 33.

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis striatus striis transversis tenuibus major subcinereus quatuor spirarum, turbine parum producto.

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis striatus striis transversis tenuibus mediocris subcinereus trium spirarum, turbine parum producto.

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis striatus striis transversis tenuibus major subcinereus quatuor spirarum, sulcis perpendicularibus per primum orbem excurrentibus, turbine parum producto. *Tab. 33. fig. 4.*

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis striatus striis transversis tenuibus, mediocris subcinereus trium spirarum, tuberculis subrotundis in extremitate primæ spiræ donatus, turbine parum producto.

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis striatus striis transversis cum perpendicularibus opus reticulare efformantibus mediocris cinereus compressus quatuor spirarum, turbine quasi plano.

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis striatus striis transversis cum perpendicularibus opus reticulare efformantibus mediocris subcinereus trium spirarum, turbine quasi plano. *Tab. 33. fig. 5.*

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis striatus striis transversis cum perpendicularibus opus reticulare efformantibus minor cinereus trium spirarum, turbine quasi plano.

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis striatus striis transversis densioribus cum perpendicularibus tenuioribus opus reticulare efformantibus minor subcinereus trium spirarum, turbine quasi plano.

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis striatus striis transversis cum perpendicularibus opus reticulare efformantibus minor subcinereus compressus trium spirarum, turbine quasi plano.

Omnes isti Cochlitæ in montibus proximis urbi Sancti Galli inventi sunt.

Locus.

## GENUS II.

### *Echinophorites.*

**E**chinophorites est Lapis Figuratus, quæ figurâ suâ Cochleam Echinophoram *Rondeletii* refert, quæ est ore elongato in acumen quasi deficiente, ex basilatâ, ventricosâ, & tuberosâ, sive tuberculis conspersâ. *Ein Iggel-Schneckenstein.*

*Echinophorites.*

### Species.

Species.

Echinophorites mediocris subcinereus ventricosus quatuor spirarum, turbine quasi plano. *Tab. 33.*

Tab. 33.

Echinophorites mediocris cinereus minus ventricosus, sed magis oblongus & compressus quatuor spirarum, turbine quasi plano.

In iisdem montibus inventi sunt.

Locus.



## CAPUT QUARTUM.

*Cochlita ore, & mucrone simul elongatis.**Cochlita  
ore & mu-  
crone si-  
mul elon-  
gatis.*

**H**ilapides mucrone Turbinitarum, nimirum longiore, & acutiore, ore verò Cochlitarum Cylindroidæorum valdè elongato, & in acumen desinente donati sunt, ut plurimum etiam elongatio oris similis est productioni mucronis. *Schneckenstein mit aufgestrecktem munde, undt gevvinde.*

## GENUS UNICUM.

*Strombites.**Strombi-  
tes.*

**S**trombites est Lapis Figuratus, qui figurà suà Strombos repræsentat, cum autem à Zoographis Strombi, & Turbines passim confundantur, nos eos ita distinguimus. Turbines nimirum, uti jam superiùs dictum est, ore rotundo in mucronem elongatum, & acuminatum abeunt; Strombi verò præter mucronem elongatum, & acuminatum, etiam ore angusto, elongato, & in acumen desinente instructi sunt. *Ein Straubenhorn-Schneckenstein.*

*Species.**Species:**Tab. 34.*

**S**trombites lævis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus trium spirarum compressarum, & inter se per fasciam spiralem distinctarum.

*Tab. 34. fig. 1.* Lapis figuram medietate superat.

**S**trombites à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus trium spirarum, tuberculis secundum inferiorem spirarum marginem sitis.

**S**trombites striatus striis crebris secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus mediocris pullus sex spirarum. *Tab. 34. fig. 4.*

**S**trombites striatus striis transversis crassioribus, & in primà spirà secundum marginem inferiorem in tubercula elevatis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus quatuor spirarum.

**S**trombites striatus striis transversis undulatis, & secundum marginem inferiorem in tubercula elevatis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus trium spirarum, & inter se fascià spirali distinctarum. *Tab. 34. fig. 2.*

**S**trombites striatus striis tenuissimis secundum spiras sitis, & transversis undulatis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus trium spirarum. *Tab. 34. fig. 3.*

**S**trombites striatus striis transversis undulatis, & secundum superiorem spirarum marginem in tubercula elevatis à sinistra ad dextram convolutus minor cinereus quatuor spirarum.

**S**trombites striatus strià unicà supra spirarum spinam extensà à sinistra ad dextram convolutus minimus subcinereus trium spirarum.

**Matrix Strombitarum** lævis ex lapide fissili, cui immersus est Strombites lævis



lævis minimus albus quatuor spirarum.

Omnes Strombitæ in iisdem montibus reperti sunt.

Locus.

## CAPUT QUINTUM.

### *Descriptio Lapidis Chelidonii, & Umbilici Marini.*

**A**Ntequam Classi Cochlitarum finem imponam, pauca de Lapide Chelidonio, & Umbilico marino tradenda sunt, non quòd in nostris regionibus reperiantur, sed quia in iis valde familiares sunt, & à pluribus ad certas Cochleas, tanquam earum opercula petrificata referuntur.

Lapis Chelidonijs cum Umbilico marino quoad structuram suam prorsus convenit, uti videre est in *Tab. 50.* in qua numerus primus partem eorum sessilem, seu planam indicat, in qua lineà in volutam seu gyrum duarum spirarum Cochlearum more actà donantur, quæ intra ipsam substantiam lapidis convolvitur, & principium alicujus Cochleæ videtur, hæc in Umbilico marino ortum suum trahit à pluribus alijs lineis incurvatis, & quasi spiralibus per superficiem lapidis expansis, & sibi in volutà occurrentibus, simulque unitis, secundus verò numerus partem eorum convexam in summitate, seu centro excavatam indicat. Quemadmodum autem structurà conveniunt, ita & figurà sibi prorsus similes sunt, quæ ovata & subrotunda est. Solummodò igitur colore, & magnitudine discrepant. *Clariss. VVorm. in suo mus. jam sæpius citato* ita eos describit.

*Lapis Chelidonijs quo ad structurà cum Umbilico marino convenit. Tab. 50.*

Chelidonijs, seu Chelidonia ab Hirundinibus sic dicta, eò quòd in ventriculis eorum inveniri putentur, Germanis: *Schvvalbenstein* lapillus est exiguus, magnitudine seminis lini, sed figurà hemisphæricà, colore luteo obscuro splendente, parte convexà, & rotundiore, purpureo & nigricante parte sessili; Nostri verò omnes numero plusquam 80. albican-  
tes sunt.

*Descriptio lapidis Chelidonii secundum VVormium.*

Dicunt inveniri in ventriculis hirundinum juvenum, quibus à matre, mox ubi exclusi fuerint, devorandus exhibetur: cùm pulli lapillos hos habent, ita nido insident, ut rostra conjungant. Eximi juxta *Plinium* debent absente matre, & antequam primogenitus terram tangat. Quandoque in uno pullo duo generantur, alter rubicundus, alter obscuro magis colore, quandoque verò unicus saltem, qui duorum vices gerit. *Anshelmus Boetius* se in Hirundinibus sæpè eum quæsisse ait, sed non invenisse. Adferuntur ex Meliteni Insulà lapilli Chelidonii dicti, qui descriptioni conveniunt, quos incolæ Oculos serpentum vocant petrificatos.

*Aliqui putant, lapillos in ventriculis hirundinum inveniri.*

Sunt, qui eos opercula Concharum minutarum esse, putent instar Umbilicorum Marinorum, quod mihi haud videtur verisimile; attulit enim mihi ex Melitâ Insulà *Clariss. Vir. D. Thom. Bartholinus* massam quandam ex meris hisce lapillis constantem, ita ut discretè cerni, ac numerati possint ad numerum vigesimum, quamvis massa sit exigua dimidiæ uncie longitudine, pondere vix scrupulum æquans.

*Nonnulli autumnant, esse opercula Concharum minutarum.*

Mihi varii sunt generis figurà, magnitudine & colore discrepantes, qui



qui non ex hirundinibus, sed terrâ Melitenſi ſunt petiti.

*Eorum vires præfer-  
tim ad Epi-  
lepsiâ.* Vires ei adſcribunt præclaras, inprimis ad Epilepsiâ commendant al-  
biorem capiti applicatum, & auribus impositum extemplo collapsum exci-  
tare, nigrum cute alligatum idem præſtare. Ad antiquos capitis dolores,  
quartanam, hepatis affectus, maniam, & melancholiam gestatus extol-  
litur (quæ ſequuntur, ſuperſtitioſa videntur, quam ob rem omittuntur) ſed  
magiſtrationi conſonum eſt, quòd oculorum doloribus in collyriis, aut col-  
lo appenſus ſuccurrat, viſumque roboret. Certum, quòd oculis impositus,  
quæcunque inciderint, eximat, quod & alia lævia hemiſphærica præſtant.  
*Oculis im-  
positi quæ-  
cunq; exi-  
munt.* Hæc ille de lapide Chelidonio; de Umbilico marino autem ſequentia tra-  
dit.

*Secundum  
eundem  
deſcriptio  
Umbilici  
marini.* Umbilicus Marinus à ſimilitudine Umbilici, quem repræſentat, no-  
men invenit, quibuſdam Umbilicus Veneris: Germanis: *Meerbohn*, Faba  
Marina, Cretenſes Oculum marinum vocant, quòd gestatus oculis prodeſſe  
dicatur.

Lapis eſt colore rubicundo albedine mixto, ſuperiore & eminente parte  
politus, & lævis, inæqualis, quibuſdam in locis compreſſus, ut eâ parte hu-  
manum oculum non ineptè exprimat tam figurâ, quàm magnitudine, raro  
minor unguem pollicis excedit.

*Operculum  
eſt Conchæ  
cælata Aldrovandi.* Alterâ parte compreſſus eſt, planus, & nigricans, variis ſpiris in gy-  
rum actis præditus, ac ſi Conchæ eſſet rudimentum, in albidioribus lapil-  
lis hæc pars quandoque etiam albicat. Operculum eſt Conchæ cujuſdam  
Cælatae Aldrovando dictæ, quæ etiam ad Turbines refertur, huius oriſicium  
claudit eo modo, quo vulgares Limaces hyeme cruſtâ quâdam teſtas ſuâs  
claudere ſolent, ut à frigoris injuriâ defendantur. Cochlea, quam clau-  
dit, parva eſt, exterius quaſi cretâ obducta, interiùs ſplendens Margaritæ  
inſtar.

*Conchæ  
cælata de-  
ſcriptio.* Amuletum contra Eryſipelatem eſſe putatur, ſi continuò geſtetur. Ejus  
in ſanguine ſiſtendo vim eximiam experti ſunt Viri Clariſſimi, ſi parte pla-  
nâ cum ſalivâ fronti agglutinetur. In menſibus ſiſtendis ejus pulverem ex-  
hibent in aquâ, aut conſervâ appropriatâ. Hæmoptoici, qui ſanguinem  
per intervalla exſpuunt, ejus pulvere mixto cum Cornu Cervi, & Coralliis  
præparatis in ovo ſorbili juvantur.

*Vires.* Aliam ſpeciem Umbilici Marini Indici deſcribit idem Author, quam ma-  
teriæ complendæ gratiâ his quoque adjungere volui.

*Deſcriptio  
Umbilici  
marini  
magni In-  
dici.* Eſt & Umbilicus Marinus magnus ex Indiâ allatus, figurâ rotundâ, parte  
ſuperiore convexâ niveâ, in ambitu foraminibus quibuſdam, modò majo-  
ribus, modò minoribus præditus, inferiori parte aliquantulum concavus, in  
gyrum Cochleatum, ut prior, efformatus, colore punico, ſtriis ſubnigris in-  
verſuris præditus. Ex diverſis conſtat ſubſtantiis. Nam convexa & exterior  
ejus pars ſolidior magis albicat, interior ſtrigofa ad cinereum vergit. In dia-  
metro longitudinis quatuor circiter eſt pollicum, duritie ad lapideam ac-  
cedit naturam, quâ verſurâ Cochleata minor eſt, tenuior conſpicitur,  
quàm ab alterâ parte. Ex limoſâ majorum Cochlearum ſaniæ indurata, &  
excrementis viſcidis ortum trahere videtur, ac ejuſdem eſſe naturæ, pro-  
prietatis, & virium cum priori. Hucusque prædictus Celeberrimus Au-  
thor.

*generatio.*  
*Vires.*



Ex his quoque apparet, quod omnes tres adductorum lapillorum species eandem habeant internam structuram, & in locis mari proximis inveniantur, adeoque probabile sit, quod etiam omnes ad idem corpus reduci debeant, nimirum ad operculum Cochlearum, Chelidonii quidem minimarum, Umbilici marini vulgares, mediocrium, præcipue autem Cochleæ cœlatæ *Rondeletii*, & Umbilicus Indicus magnus *Wormii* majorum, cui opinioni adhæret major Zoographorum pars excepto *Scilla*, qui in sua *Epistola jam aliis in locis laudata* pluribus rationibus, & experimentis demonstrare conatur, Umbilicos marinos vulgares, seu *Pietre di Santa Margaritha*, esse ova Cochlearum, in quibus illa linea spiralis in gyrum acta Cochleæ embryonem constituat. Præcipua hujus conjecturæ fundamenta sunt hæc: Primò, quod Umbilici marini non semper observentur ejusdem crassitie, nam aliquando sunt strigosi, aliquando crassiores secundum diversum anni tempus, in quo extra mare ejiciuntur. Secundo: quod dicti lapilli solummodò augeantur secundum altitudinem, & non latitudinem, ut nimirum Cochleæ inclusa extendatur, & cum accrescente pisce elongetur. Tertiò: quod lapilli accrescentes semper magis ad Cochleam accedant, non tantum figurà, sed etiam colore, & quod hoc etiam intelligendum sit de lapillis minimis, ut sunt Chelidonii. Quartò: quod lineà spiralis in gyrum acta Cochleæ embryonem constituat, utpote quæ non solum in simplici lineà consistit, sed in orbibus testaceis in se convolutis. Quintò: quod in ruptis lapillis observetur intra spiras substantia duplex diversæ materiæ, quarum una ad formandam carnem, altera verò ad testam inducendam destinata sit.

*Probabile est omnes enumeratas tres lapidum species ad opercula Cochlearum marinarum referendas esse.*

*Scilla indicat, eas esse, Cochlearum embryones.*

Hæc sunt rationes, quas prædictus Insignis Vir ad suam sententiam stabilendam in medium profert, & hac occasione manifestandas censui, ut Philosophis prope mare degentibus, ubi hujusmodi lapilli occurrunt, anfa præbeatur, veritatem talis conjecturæ indagandi, per quod doctrinæ de Testaceis non parum promoveretur.

## LIBER SEXTUS.

### IN QUO DESCRIBITUR CLASSIS SEXTA COMPLECTENS LAPIDES FIGURATOS TURBINATOS HELICEM NON HABENTES.

**P**ost Lapides Figuratos Turbinatos, quorum orbes Cochlearum in modum producuntur, sequuntur ii enarrandi, qui quidem turbinati sunt, sed sine helice, seu volutà, & ad figuram Globi, vel Pyramidis, aut Cylindri accedunt.

*Lapides Figurati Turbinati sine helice.*



## TABVLA GENERICA.

## Lapidum Figuratorum Sextæ Classis.

Lapides Figurati Turbinati Helicem non habentes

Subrotundi striati, vel punctulati: Echinitæ dicti

Clypeati.

Cordati quaternis radiis è duplici serie.

Cordati quinis radiis è duplici serie.

Cordati Spatagoidæi.

Fibulares.

Discoidæi Umbonati.

Ovarii.

Echinometritæ.

Striis Capillaceis.

Echinitarum Radioli &amp; Scutula.

Læves, &amp; in longum producti: Belemnitæ dicti

Pyramidales basi integræ.

Pyramidales basi foratæ.

Sulcati.

Cylindroidæi.

## CAPUT PRIMUM.

*Lapides Figurati Turbinati Helicem non habentes**subrotundi, Striati, vel Punctulati:**Echinitæ dicti.**Echinitæ.***E**Chinitæ sunt Lapidem Figurati, qui figurâ suâ Echinos marinos aculeis suis, seu radiis spoliatos præferunt, & idè in Germanicâ linguâ nostrâ *Meer-Iggelstein* appellari possunt.*Eorum materia.*

Materia eorum sicuti &amp; Cochlitarum modò arenaceus, modò calcarius, aliquando etiam siliceus est lapis, marcasitaceos autem hucusque non observavi.

Quæ de generatione Cochlitarum præsertim striatorum superius adducta sunt, hîc etiam optimè applicari possunt. Loca nativa Echinitarum in enumeratione specierum exponentur.

Echinitæ ob suam figuram subrotundam, quâ plerumque donantur, videntur



dentur non ad Turbinata pertinere, cum tamen omnes (nec Ovariis exceptis) versus partem superiorem aliquo modo angustentur, & contrahantur, quod unicuique illos diligenter contemplanti patebit, eos huic Classi adjungere volui.

GENUS I.

*Echinites Clypeatus.*

**H**Ujus Generis Echinitarum describit *Clarif. Luid. in suo Lithophyl. Britann. Class. 6.* quatuor species, & quantum mihi imaginor, idè illas Clypeatas vocat, quia figurà suà Clypeos Antiquorum præferunt. Nos unicam habemus speciem.

*Echinites  
Clypeatus.*

*Species.*

*Echinites Clypeatus*, seu discum referens pentaphylloides maximus niger vertice eminentiore, quinis striis duplicatis, & sulcatis, foraminibusque à se æqualiter diffitis donatis insignitus. *Tab. 34.*

*Tab. 34.*

Structura hujus lapidis tam mirabilis est, ut impossibile sit, eam in unica simplici descriptione Lectori integrè exponere; magnitudinem quod attinet, illa cum figurà expressà convenit, lapisque hemisphæricus est, & basi planà centro verticali obliquè subtensà, coloris obscurè nigricantis, & summæ duritiei, ac gravitatis. In umbone donatur quinque tuberculis situ suo circulum describentibus, à quo quinæ striæ duplicatæ, & sulcatæ incipiunt versus peripheriam lapidis extensæ, cui quo magis approximantur, eò magis etiam dilatantur. In earum cavitate descripta sunt foraminula subrotunda æqualiter à se invicem distantia. Ex his decem striis septem ad circumferentiam usque immutatæ pertingunt, octava verò, cum adhuc pollice ab extremitate lapidis distat, prorsus obliteratur. Nona & decima quasi simul unitæ in medio inter verticem lapidis, & ejus extremitatem quoque finiuntur, sed earum loco papillæ iis in vertice fitis simillimæ exsurgunt, quæ eodem ordine, & duplicatà serie, nec non distantia æquali ad peripheriam usque porriguntur. Præter strias sulcatas, & à centro ad circumferentiam regulari ordine tendentes in superficie lapidis peripheriæ proximà excavantur plures alii sulci nullo ordine hinc inde excurrentes, ac varios gyros serpentum more describentes, qui tamen nunquam cum striis regularibus confunduntur: ubinam fuerit inventus hic lapis, dicere nequeo, cum in meà absentia allatus fuerit.

*Echinites  
Clypeatus  
maximi  
descriptio.*

GENUS II.

*Echinites Cordatus quaternis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis.*

**P**ER Echinitas Cordatos intelligimus eos, qui in parte superiore sulco, vel lacunà donantur, & in parte inferiore, seu oppositâ non nihil contrahuntur, & quasi acuminantur, ita ut ad cordis figuram majori ex parte accedant.

*Echinites  
Cordatus  
quaternis  
radiis.*

*Species:*

*Species.*

*Echinites Cordatus* subluteus mediocris quaternis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis.

Hic



*Descriptio*  
*Echinites*  
*Cordatus*  
*quaternis*  
*radiis.*  
Tab. 35.

Hic lapis rarissimus est, & magnitudine suâ figuram tertiâ parte superat; in parte concavâ convenit cum basi Echinitarum Cordatorum quinis striis Tab. 35. fig. 2. expressâ, pars autem convexa lacunâ oblongâ donatur; quæ à centro incipiens versus partem superiorem ad peripheriam usque protenditur: ab eodem centro versus partem lapidis inferiorem, seu lacunæ oppositam porrigitur eminentia oblonga, seu spina acuminata ad extremitatem usque. Inter spinam verò, & lacunam protenduntur quatuor radii è duplici serie transversarum lineolarum conflati utrinque duo, & æqualiter à se distantes, qui in umbone ad exortum lacunæ, & spinæ principio angusto incipiunt, paulatimque circa medium dilatati versus peripheriam iterum contrahuntur, donec ad basin pertingentes, non nihil dilatati in subiectum foramen desinant, uti videre est in radiis quinis in dictâ figurâ secundâ exhibitis.

*Locus.*

Inventus est in montibus circa *Bætstein, & Luggeren.*

### GENUS III.

*Echinites Cordatus quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis.*

*Species.*

**S**pecies:

*Echinites Cordatus subluteus major quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis.*

Tab. 35.

*Echinites Cordatus subluteus mediocris quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis.* Tab. 35. fig. 1. & 2. in primâ serie. Quarum prior partem lapidis convexam, posterior verò basin concavâ foramine donatam exhibet.

*Echinites Cordatus subluteus minor quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis.*

*Descriptio.*

Adductæ Echinitarum species à priore differunt, primò: quòd ex parte inferiore minùs contrahantur; secundò: quòd lacunâ valdè brevî in parte superiore, & convexâ donentur; tertio: quòd eminentiâ oblongâ seu spinâ destitutæ sint, & hujus locum occupet quintus radius è duplici serie transversarum lineolarum conflatus; quartò: quòd radii, licet cum quatuor prioribus in reliquis conveniant, inæqualiter à se invicem distent, & à circello umbonem occupante incipiant, cæteroquin mediocris figuris Tab. 35. quartâ parte major est, omnesque inventi sunt in iisdem montibus cum priore.

*Locus.*

### GENUS IV.

*Echinites Cordatus Spatagoidæus quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis.*

*Echinites*  
*Cordatus*  
*Spatagoidæus.*

**E**chinites Cordatus Spatagoidæus ita vocatur, quia Echinus Spatagos seu Brissos *Rondeletii*, & ab *Aristotele* descriptos figurâ suâ præferat, qui sunt Echinorum genera pelagia, & inventu rara, minùs rotundi, quam ii primi generis, & à cordis figurâ non valdè recedentes, aculeis parvis & raris septi, alterâ parte, in quâ scilicet os est, magis plani.

Spe-



Species:

Species.

*Echinites Cordatus Spatagoidæus cinereus major* quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis. *Echinites Cordatus vulgaris*, seu *Echinum Spatagum*, vel *Ovum marinum nostratum* referens, quinis incilibus donatus Luid. *Class. 6. Echinites Spatagoides*, vel *Brissoides bullatus*, & *striatus* Schenz pag. 61.

*Echinites Cordatus Spatagoidæus cinereus mediocris* quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis. *Tab. 35. Fig. 1. & 2. in secunda serie*, quarum prior partem convexam, altera verò basin exhibet. *Echinites Clunicularis* Luid. loc. cit. *Echinites è lapide selenite quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis* List. p. 223. an 12. *Tab. 2. D. Plott?* Noster cum figurâ magnitudine convenit. *Tab. 35.*

*Echinites Cordatus Spatagoidæus cinereus minor* quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis.

Omnes isti lapides, ut è figuris patet, ad figuram cordis proximè accedunt. *Descriptio. Tab. 35.*  
Ex unâ parte, quam *Figura prima Tab. 35.* exhibet, sunt convexi, in cuius vertice, seu centro parva eminet papilla, à quâ striæ quinquæ è duplici serie transversarum lineolarum conflatae ad modum antecedentium Echinitarum in æquali nimirum distantia protenduntur, sed in ipsâ lapidis peripheriâ prorsus evanescent, striâ, quæ ad partem lapidis inferiorem, & acuminatam vergit, valdè obscura est, ita ut non nisi summâ attentione animadvertatur. Per hoc videtur differre à nostris speciebus *Echinites Spatagoides Schenzeri*, cuius quinta striâ per ipsam lacunam extenditur. Lacuna non minùs, ac striâ, à centro incipit, & semper magis dilatata in ipsam lapidis peripheriam desinit, quâ adjacentes binæ lapidis extremitates ita rotundantur, ut natibus similes evadant, propter quas huiusmodi lapides *Ombria Natiformes à VVagnero* vocati sunt. Interstitia striarum, sicuti & integra lapidis superficies minimis papillis sine ordine sitis obtecta est. Basis huius Echinitæ, quæ *figura secunda* repræsentatur, planior est basi reliquorum Echinitarum Cordatorum, neque tantis papillis, ut dorsum, referta. In medio baseos apparet eminentia levis oblonga, & ovata, in cuius parte superiore exiguum foraminis vestigium observatur, & aliud in ipsâ superiore lapidis extremitate internates situm, ubi lacuna dorsi finitur. Quinorum radiorum ex parte baseos nec minimum deprehenditur indicium, per quod differunt ab *Echinite Listeri Tit. 26.* descripto, sed, cum sæpius natura ludat, ob defectum unici accidentis, si in omnibus reliquis conveniat, non semper est excogitandum novum genus. Materia lapidis est substantiæ durissimæ, & valde gravis, cinerei coloris, tamen pro vero selenite non habenda est, cum nec splendeat, nec è bracteis, aut laminis constet.

Ombria  
natiformis.

Notâ igitur Characteristica Echinitæ Spatagoidæi erit, primo: ut sit Cordatus. Secundò: lacunâ insigni in dorso donatus. Tertiò: ut habeat basin planam quasi, & Quartò: ut sit undique in superficie papillis minimis obtectus. Propterea dubito, an ad hoc genus reducendus sit *Echinites præter quinas strias annulis exiguis innumeris insignitus Listeri*, cum non sit cordatus, & figuræ depressioris, licet à Schenzero cum Spatagoidæo confundatur.

Echinita  
Spatagoidæi nota  
Characteristica.



*Locus.* Allati sunt è comitatu Neoburgensi, ubi in rupibus ad fluvium Sionem, à *Souchie*, à *Hauterive*, & à *Prise* in terrà pingui albà, vel subcæruleà occurrunt.

## GENUS V.

*Echinites Fibularis* quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis.

*Echinites Fibularis.*

**E**chinites Fibularis dicitur secundum *Luidium* ille, qui à figurà rotulari, id est, subrotundà ad fibulam, seu glomerulum vestiarii paulatim accedit.

*Species.*

*Species:*

*Echinites Fibularis* subluteus minor quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis. An *Echinites Fibularis minor* *Luid.*

*Tab. 35.*

*Echinites Fibularis* subluteus minimus quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis. *Tab. 35. in serie infimà.*

*Descriptio.*

Hi duo lapilli figurà suà, & structurà proximè accedunt ad Echinomorphum minimus *Aldrovandi de Testac. lib. 3. pag. 412.* seu ad quintam Echinomorphi speciem *Rondeletii*, cum quà dispositione radiorum, eorumque numero conveniunt, qui in vertice siti tantum ad marginem usque pertinent, nullà donati sunt lacunà seu sulco, nec præter dictos radios nullà alià eminentià exasperantur, ad differentiam ab aliis Echinomorphis ex utraque parte tantillum convexi sunt, magis tamen in vertice, quàm basi, in quà nonnunquam vestigium vix perceptibile alicujus foraminuli apparet. Figura subrotunda est, propter quam dicuntur Fibulares, & materia arenacea videtur, nonnihil ad lapidem calcarium accedens. In montibus comitatus Badensis prope *Bætstein*, & *Luggeren* inventi sunt.

*Locus.*

## GENUS VI.

*Echinites Discoidæus Umbonatus.*

*Echinites*

*Discoidæus.*

*Umbonatus.*

**P**er Echinitem Discoidæum Umbonatum intelligitur lapis perfectè rotundus, ex unà parte convexus, cujus vertex verum lapidis centrum est, qui Umbo vocatur, à quo plures porriguntur striæ æquali distantia ad peripheriam lapidis protensæ, ita ut discum quendam, discum Solis lucentis haud ineptè referentem, efforment.

*Species.*

*Species:*

*Echinites Discoidæus Umbonatus* subluteus major quinis radiis è duplici serie, & quinis striis ex unicà serie transversarum lineolarum conflatis, interstitia striarum papillis minimis occupantibus.

*Tab. 35.*

*Echinites Discoidæus Umbonatus* subluteus mediocris quinis radiis è duplici serie, & quinis striis ex unicà serie transversarum lineolarum conflatis, interstitia striarum papillis minimis occupantibus. *Tab. 35.* Figura prima partem convexam, secunda verò basin concavam exhibet. An

*Echinites Discoidæi congener* *Luidii.*

*Echinites Discoidæus Umbonatus* subluteus minor quinis radiis è duplici serie, & quinis striis ex unicà serie transversarum lineolarum conflatis,

tis,



tis, interstitia striarum papillis minimis occupantibus. Echinites Discoidæus Umbonatus subluteus minimus quinis radiis è duplici serie, & quinis striis ex unica serie transversarum lineolarum conflatis, interstitia striarum papillis minimis occupantibus.

Hoc Lapidum Figuratorum genus non solum propter figuram, sed ipsam etiam structuram magnà ex parte cum Echinometris convenit à Zoographis descriptis: parte enim pronà quasi plani sunt, id est, basi leviter concavà, in cuius centro modò foramen, modò nullum observatur. Parte verò supinà rotundi sunt, & striis Echinometrarum in modum dispositis exornati, quarum aliqua pars tantum, & quidem plerumq; sex ad basin usque pertingunt, & ad ejus centrum in cavitate levi, vel etiam ipso foramine, si adsit, concurrunt. Integralapidis superficies, excepto radiorum spatio, tuberculis, seu papillis minimis subrotundis obsita est, ita ut quoad omnia Echinometris similes sint, præter magnitudinem, quà solummodò ab iis discrepare videntur. Hanc ob causam fortè melius Echinometritæ appellarentur. Cæterum eadem materià, quà priores, constant, & eodem in loco reperiuntur.

Descriptio.

Locus.

## GENUS VII.

*Echinites Vertice, & Basi planis: Ovarius dictus.*

**E**chinites Ovarius est Lapis Figuratus, qui figurà suà primum Echini marini genus *Rondeletii* repræsentat, quod Ovarium vocatur, vel ob multitudinem, & magnitudinem ovorum, quibus scatet secundum *Hermolaum*, vel etiam propter ejus formam, quæ in rotunditatem conglobata est. Hic Echinus aculeis spoliatus Germanis: *Seeapffel* dicitur, unde & Echinites *Seeapffelstein* appellari poterit. Omnes species basin, & verticem planum habent, & involvuntur crusta elegantissimè elaboratà, striisque, scutulis, ac papillis undique pulcherrimè exornatà, quæ in vertice, & basi lato foramine rotundo donatur, in quo apparet lapis complanatus, ut plurimum ejusdem substantiæ cum crusta, è particulari specierum descriptione Echinitis Ovarii figura, & structura magis innotescunt.

Echinites Ovarius.

Species.

Species sunt:  
Echinites Ovarius subluteus major quinis striis incurvatis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis, quodlibet interstitium striarum decem scutulis, reliquum verò spatium innumeris minimis papillis occupantibus. *Tab. 35. fig. 1. in serie tertià. Echinites Orbiculatus Laticlavius medius Luid. Class. 6. Lithophyl. Brit. Echinites albido-cinereus extra, ex parte internà siliceus nigricans Lister. Tit. 22. pag. 221. de Lapid. Turb. ex D. Plott. Fig. 4. Tab. 5 Ovum Anguinum Anselm. Boet. pag. 174.*

Tab. 35.

Ovum Anguinum.

Echinites Ovarius subluteus major quinis striis incurvatis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis, quodlibet interstitium striarum octo scutulis, reliquum verò spatium innumeris minimis papillis occupantibus. *Tab. 35. fig. 2. in ser. 3.*

Echinites Ovarius subluteus mediocris quinis striis incurvatis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis, quodlibet interstitium striarum decem scutulis, reliquum verò spatium innumeris papillis occupantibus.



Echinites Ovarius subluteus minor quinque striis incurvatis è duplici serie transverfarum lineolarum conflatis, quodlibet interstitium striarum decem scutulis, reliquum verò spatium innumeris minimis papillis occupantibus.

Tab. 35.

Brontias,  
sive Om-  
brias  
Boetii.

Echinites Ovarius Rotularis dictus subflavescens minor viginti striis, quarum decem è papillis, & aliæ decem è transversis lineolis conflatae sunt, interstitia striarum punctulis minimis occupantibus *Tab. 35. in serie infima. An Echinites Rotularis medius spoliatus ex toto siliceus tuberculis obliteratis Luid. Clas. 6. Brontias, sive Ombrias Boetii. pag. 240.*

Echinites Ovarius Rotularis dictus subflavescens minimus viginti striis, quarum decem è papillis, & aliæ decem è transversis lineolis conflatae sunt, interstitia striarum punctulis minimis occupantibus.

Hi duo Echinites Ovarii Rotulares dicuntur, quia à vertice ad basin ita sunt compressi, ut cum foramine crustae tam supra, quam infra sito, & striis ab isto utrinque extensis non ineptè rotæ alicui assimilari possint.

Echinites Ovarius subflavescens minor duodecim striis è transversis lineolis conflatis, interstitia striarum papillis minimis occupantibus.

Tab. 35.

Echinites Ovarius subflavescens minimus duodecim striis è papillis majoribus conflatis, interstitia striarum punctis minimis occupantibus. *Tab. 35. in serie infima.*

Descriptio.

Cum in particulari singulae Echinitarum Ovariorum speciei descriptione eorum structura, & figura satis clarè explicentur, plura addenda non habemus, praesertim, quia scutula, quibus quandoque in superficie sua exornari solent, paulo infra describentur. Materia autem, è qua conflantur, calcario-selenitica videtur, cum valde dura sit, & splendens, nec non colore suo ad lapidem calcarium proximè accedat. Inveniuntur copiosè in monte Randio, & quandoque etiam in montibus comitatùs Badensis prope Boetstein, & Luggeren.

Locus.

Ovum An-  
guinū, Om-  
brias, Bren-  
tias.

In enumeratione specierum Echinitarum Ovariorum mentio facta est de Ovo Anguino, Ombria, & Brontia, qui lapides omnes ad Echinitas reducendi sunt, & apud Antiquos in maximà fuerunt veneratione ac aestimatione, quā potissimum moti more suo illis multa fabulosa, & superstitiosa adscripserunt, quae, licet majori ex parte veritati non consona sint, hic breviter adducemus *ex VVormii Mus. pag. 67.* ut saltem eorum opinio non omnino nos lateat.

Ceraunias

Chelonitis,

Ad Cerauniam quidam referunt Brontiam, seu Ombriam. Brontiam dictam volunt, quod cum fulmine è caelo delabi putent; Ombriam verò, quod cum imbribus cadat. Quibusdam etiam Chelonitis, quod Chelin. Testudinum figura, & colore quandoque repraesentet. Ovum Anguinum aliis, quia ab anguibus, & bufonibus conflare putant, caudas enim anguinas in unum punctum concurrentes, & corpus ejus ambientes quodammodo ostentat. Quamvis sint, qui discrimen inter Ovum Anguinum, & Ombriam statuunt, quod certè exiguum admodum est. Popularibus nostris *Spadey* vocatur, Germanis: *Gross-Krottenstein*, quasi magnum lapidem Bufonium dicas, aliàs: *Donnerstein*, *VVetterstein*.

Descriptio.

Lapis est hemisphaericus, dimidiū ovi gallinacei magnitudine, quandoque major, quandoque minor, colore cinereo, fulvo, nigricante, mate-  
ria



riâ vel faxeâ, vel gypseâ, vel siliceâ, ab apice in basin per ejus convexum quinque lineas æqualiter in quinque quasi triangula eum dividentes habens; quæ lineæ semper duplicatæ ex minutulis constant punctis, & quandoq; in planam ejus terminantur superficiem, quandoq; eum perreptantes in modiolum, quod centrum planæ superficiei exornat. Si protuberantiæ & eminentiæ quædam in eo appareant, Ovum Anguinum nominant. De ejus generatione varia fabulantur. *Plinius lib. 29. cap. 3.* ex anguibus conflare accipit. Est, inquit, Ovorum genus in magnâ Galliarum famâ, omissum Græcis; Angues innumeri æstate convoluti salivis faucium, corporumque spumis artifice complexu glomerantur, Anguinum appellatur. Vide reliqua valdè superstitiosa, alii cum fulmine, & imbribus decidere putant, ut supra dictum. Quidam Ova Testudinum in lapidem conversa volunt, cum rudimenta Testudinis in convexâ superficiei aptè referant; at apud nos reperiuntur, ubi Testudines non generantur. Lapidem sui generis esse quid vetat? quem peculiari vi sibi similem gignendi præditum esse, nostrates credunt. In Modiolis enim, quos habere visuntur, alios procreare volunt. Nec certè omnino abnuere possum, cum aliquos habeam, qui fætus suos adhuc in sinu foveant, sessili ac planâ corporis sui parte. Reperitur variis in locis Daniæ, verùm nunquam, quòd sciam, animadversum, quòd plures simul in eodem loco, aut nido inventi. Nam in Monsingiâ prope Nobile prædium *Orndrux* in magnâ copiâ reperitur, indeque ad me multi sunt delati. De viribus Brontiae inferius sequentia habet.

Opinio Veterum varia de eius generatione.

Loca nativa.

Vires.

Cæterum Vires Brontiae hæc recensentur: Gestatum ab aëre pestilenti, & Venenis securum reddere volunt, Veneno præsentē sudare ajunt, quod de politioribus forsan intelligendum, alioquin omnes lapides, & corpora dura, polita, ac frigida calidiorē aërem condensant, & in aquam vertunt. Somnum conciliare sibi persuasum habent quidam, ne quis fulmine tangatur, impedire credunt. Nostrates mulierculæ contra fascinationes valere falsò putant, unde prope mulctra, & lactis repositoria asservare solent, ne à sagis quid impeditenti eis adferatur. Hæc tradit citatus Author, de quorum veritate meritò dubitandum est. Magis notatu dignum est, quòd etiam putet, hujusmodi lapides peculiari vi in terrâ gigni posse.

## GENUS VIII.

*Echinites vertice fastigiato basi planâ: Echinometrites dictus.*

**E**chinometrites est Lapis Figuratus, qui figurâ sua Echinometras representat, cujus testa secundum *Bellonium* cinerea est, pugni, aut ovi anserini magnitudine, rapi modo in vastitatem extuberans, ut quò antiquiores evadant, eò majores reddantur. Parte pronâ planâ, supinâ autem rotundâ.

Echinometrites.

### Species:

Echinometrites vertice fastigiato albus major striis tenuibus à centro basis planâ, & perforatâ ad acumen usque productis, annulis minimis interstitia striarum occupantibus. *Tab. 36. An Echinites Pileatus, seu figurâ conoidæ, vel quodam modo turbinatâ Luid. Class. 6. Lithoph. Brit. Brontia Prima Lachmund. seu Echinites siliceus vertice fastigiato List. Tit. 18. de Lap. Turb.*

Species.

Tab. 36.  
Brontia  
Lachmundi.



Eius magnitudo,  
materia,  
& locus.

*Turb. pag. 219. 13. Tab. 2. D. Plott.* Valdè analogus est cum Echinometra spinis denudata *Aldrov. de Test. pag. 409.*

Hic lapis magnitudine cum figura convenit, atque è materia gypseà constat. Quantum memini, è montibus prope urbem S. Galli allatus est.

## GENUS IX.

*Echinites Strius Capillaceis in parte convexa undique insignitus.*

Species.

**S**pecies: Echinites striis capillaceis à centro ad circumferentiam undique insignitus, subluteus mediocris rotundus, vertice compresso, basi ex pluribus annulis striatis sibi invicem impositis conflata. *Tab. 36.* cuius figura prima partè convexam, secunda verò basin indicat. *An Echinites parvulus striis capillaceis undiq; insignitus Liss. Tit. 20. de Lap. Turb. p. 220. ex D. Plott. fig. 9. Tab. 8.*

Tab. 36.

Eius magnitudo,  
materia, locus.

Hujus lapidis magnitudo figura magnitudini similis est, & constat è materia lapideà calcarià: non rarò reperitur in montibus comitatùs Badensis sæpiùs jam adductis, & etiam in monte Randio, modò major hoc invenitur, modò minor, tamen omnes mole suà non multùm differunt, ita ut nullus eorum peculiarem speciem constituere mereatur. Ad Classim Echinitarum reducendus videtur, quia eodem modo striatus est, & crustaceus, basique concavà donatur. Echini genus quintum *Rondeletii*, seu speciem supremam Echini parvi *Aldrovand. pag. 406. de Test.* non ineptè refert. An non etiam ad hoc genus reduci debeat Nux vomica lapidea *Scheuz. Lith. Hel. pag. 44.* valdè ambigo.

Nux vomica lapidea.

## GENUS X.

*Partes Echinitarum exhibens, quæ quandoque separata inveniuntur.*

Species.

**S**pecies: Modiolus Scutellatus Echinitarum cinereus foraminulis subrotundis in rectà lineà, sed obliquà dispositis. *Fig. 1. Tab. 36.* Modiolus Scutellatus Echinitarum cinereus punctis minimis obtectus. *Fig. 2. Tab. 36.*

Tab. 36.

Istos duos Lapillos ad Echinitas refero, primò, quia Echinitarum more foraminulis, & punctis referti sunt, secundò, quia ex eadem materia constant, & tertio, quia proprià figurà aliquo modo ad illos accedere videntur. Fortè ad idem genus Stigmities *Scheuzeri Lith. Helv. pag. 13.* referendus est. Inveniuntur in monte Legerio.

Descriptio.

**S**cutulum Echinitarum subcinereum majus. *Tab. 36.* Ex eleganti hujus lapilli structurà sat elucescit pulcherrimum naturæ artificium in construendis Echinitis Ovariis majoribus, quorum superficies majori ex parte hujusmodi scutulis obtegitur, & exornatur. Formà suà scutum Antiquorum subrotundum affabre representat, cujus superficies extima papillis minimis subrotundis æqualibus, & æquidistantibus per totum peripheriæ tractum exornatur; medium intra descriptum circulum papillaceum scutuli spatium scutorum instar convexum est, cujus Umbonem seu centrum occupat papilla major subrotunda. *lit. A* circulo leviter excavato cincta,



cta, quæ mirabilis structura ad hunc finem instituta est, ut Radiolus cum papillâ mediante ginglymo eò firmitus connecti possit, hæc enim excipitur à foraminulo in principio pediculi Radioli sito *lit. B*, cuius margo circulo papillam ambienti quoque implantatur, uti videre est in Radiolo articulado in eadem serie n. 4. *Tab. cit.* expresso; rarissimè autem deprehenduntur Radioli, & Scutula, quorum foramina, & papillæ ita inter se proportionatæ sint, ut debitè coaptari queant. Materia Scutuli eadem est, ac Echinitarum, & in monte Legerio inventum est.

Tab. 36.

Materia.

Radiolus Echinitarum subluteus major Nodosus. *Tab. 19. in ultima serie.*

Tab. 19.

Radiolus Torosus (seu ramusculis insignitus) eburneus major *Luid. Class. 6.*

*Lithoph. Brit. Bastoncini di S. Paulo Melitensum. An Lithophyton, seu*

*Spinofus Lapis Vagneri. Helv. curios. pag. 313.*

Horum Radiolorum figuræ optimè repræsentantur in *Epistola Augustini*

*Scille jam sapiens citata Tab. 24. fig. 3.*

Radiolus Echinitarum subflavescens major papillis æqualibus, & æquidi-

stantibus à pediculo ad alteram extremitatem usque in rectâ lineâ dispo-

fitis. *Tab. 36. fig. 2. Radiolus Echinitæ maximi laticlavii, seu cucumeri-*

Tab. 36.

*nis (à cucumeris fructus similitudine) major, Lapis Judaicus Oxoniensis*

*Plotii Hist. Oxon. Tab. 6. Fig. 8. Luid. Class. 6. Lith. Brit. Vid. Tab. dict.*

*cit. Epist. Fig. 3.*

Radiolus Echinitarum subflavescens mediocris tenuissimè striatus, & inter

strias minimis punctulis donatus. *Tab. 36. fig. 1.*

Radiolus Echinitarum subflavescens mediocris utrinque ad extremitates

tantum tenuissimè striatus, in medio verò punctulatus. *Tab. 36. fig. 4.*

Radiolus Echinitarum subflavescens minor utrinque ad extremitates te-

nuiissimè striatus, in medio verò punctulatus.

Radiolus Echinitarum subcinereus minimus tenuissimus, & acuminatus,

striis rectis, & valdè sensibilibus à principio ad finem usque percurrenti-

bus. *Tab. 36. fig. 3. cum hoc quoad figuram saltem convenire videtur.*

*Radiolus Cucumerinus medius altiusculè sulcatus Luid. Class. 6. Lithoph. Brit.*

Sequentes Radioli Glandarii vocantur, quia figurâ suâ glandem querci-

nam, seu Olivam quodammodò referunt.

Radioli  
Glandarii.

Radiolus Glandarius subflavescens major tenuissimè striatus cum pediculo

trungoso. *Tab. 36. fig. 1.*

Tab. 36.

Radiolus Glandarius subflavescens mediocris tenuissimè striatus sine pe-

diculo.

Radiolus Glandarius subcinereus major, partim tenuissimè striatus, partim

punctulatus sine pediculo. *Tab. 36. Fig. 2. Radiolus Glandarius, seu Lapis*

*Judaicus Boet. pag. 409. Fig. 1. Lapis Judaicus Diosc. Agric. Luid. Class. 6.*

*Lith. Brit.*

Radiolus Glandarius subcinereus mediocris partim tenuissimè striatus, par-

tim punctulatus sine pediculo.

Radiolus Glandarius subcinereus minor punctulatus sine pediculo.

Radiolus Glandarius subflavescens mediocris ventricosus, ventre punctu-

lato, & striato, apice verò punctulato tantum, ac inter ventrem, & api-

cem tenuissimè striatus, pediculo crassiore rupto. *Tab. 11. Fig. 2. in ser.*

Tab. 11.

*infima.*

Lapil-



*Descriptio.* Lapilli hucusque enarrati à modernis Authoribus Radioli vocantur, quia pro Radiolis Echinitarum habentur, qui non solum illos propria figura repræsentant, sed etiam à naturà sunt instructi omnibus iis partibus solidis, licet non semper unitis, quibus illis in mari prospicitur. Quod Radioli primi generis ad Echinitas pertineant, non majus est dubium, ac de Scutulo suprâ descripto, quod certò ad Echinitas referendum esse, scimus. Hoc enim persuadent figura, structura, & materia ipsa, ex quâ constant, ac demùm loca etiam nativa, quæ ut plurimum cum Echinitis communia habent, quod ex matrice inferiùs describendâ patebit. De Radiolis Glandariis, seu secundi generis autem major apparet difficultas, credendi, quòd ad Echinitas tanquam eorum Radioli reducendi sint, cum hætenus à Zoographis nulla species Echinorum marinorum detecta sit, quæ Radiolis Glandariis instructa sit, & quasi globosis. Verùm, quia suis striis & punctulis, imò ipsà materiâ, ex quâ constantur, ad Radiolos primi generis proximè accedant, & in iisdem locis quoque inveniuntur, ubi Radioli veri, & Echinitæ occurrunt, non sine ratione ad idem genus referuntur; Videntur tamen figurâ suâ potiùs fructum aliquem glandiformem præferre. *Ansel. Boet. pag. 201., & VVormius pag. 68.* figuras Lapidum Judaicorum, seu Radiolorum Glandariorum apice acuminato exprimunt, qui apud nos rarissimi esse debent, cum hucusque à me nullus visus fuerit.

*Radioli  
Glandarii  
apice acuminato in  
Helvetiâ  
rarissimi.*

*Lapis Judaicus.*

Apud Antiquos Radiolus Glandarius Lapis Judaicus audit, quòd in Judæâ inveniatur, aliis dictus Syriacus, à Germanis vocatur: *Judenstein*, à *Plinio* Euroës, quòd urinam pellat, & Tecolithos, quòd calculum resolvat. Propter diversam figuram etiam diversa sortitus est nomina, si enim glandi, aut Balano similis est, Balanites, & Phænicites dicitur, si olivæ, Pyrenes. In nostrâ linguâ: *Steinene Oliven*. Gallis verò: *Olives de pierres*. Glandiformis, seu Balanites ad usum medicum communiter adhibetur, de cujus viribus *Boet. loc. cit.* sequentia tradit: Tritus, aut aquâ calidâ exhibitus difficultati urinæ medetur, ac calculos vesicæ, & renum rumpit. Aliqui sexum distinguunt, & minores sæminas, ad vesicæ lapidem fundendum utiles, majores masculos, inter quos aliqui sunt minimi digiti quantitate (quos *VVagnerus in Helv. cur.* piperi longo assimilât) ad renum lapidem expellendum commodi, arbitrantur, reperitur in Judæâ, & Silesiâ.

*Locus.  
Matrix  
Echinitar.  
Tab. 36.*

Matrix Echinitarum calcaria fusca, cui immersus est Echinites Ovarius mediocris cum Radiolo striato, suoque pediculo instructo in hærente. *Tab. 36.*

*Descriptio,  
& Locus.*

Pulcherrimus hic est lapis, & nunquam sat admirandus inventus in monte Randio, præcipuâ Echinitarum, & Radiolorum matre. Siquidem vertici Echinitæ suis scutulis, & striis elegantissimè elaborati in hæret Radiolus suo pediculo instructus, & ex omni parte completus, cui in ipsâ formatione crustam Echinitæ cecisse necesse est, quantum nimirum corpus Radioli pro suo situ exigebat, vel hoc præsentia suâ ulteriorem Echinitæ expansionem impedivit, clarum indicium, quòd Echinites, & Radiolus in terrâ simul producti fuerint, nam si Radiolus vi quâdam comprimente crustæ Echinitæ impressus fuisset, hoc non nisi majori, vel saltem aliquâ structuræ jacturâ, aut immutatione Echinitæ fieri potuisset.

*Radiolorum  
materia,  
& Locus.*

Materia Radiolorum similis est Materiæ Echinitarum Ovariorum, & in montibus Randio, ac Legerio potissimum colliguntur.



CAPUT SECUNDUM.

*Lapides Figurati Turbinati Helicem non habentes, læves, & in longum producti:  
Belemnites dicti.*

**Q**uales Lapides Figuratos nos per Belemnitas intelligamus, jam patet ex titulo. Antiqui verò ita eos vocarunt, quia sagittæ, quæ græcè Βέλεμνον dicitur, figuram referunt; appellantur etiam Dactyli Idæi, quòd in monte Idà reperiantur, & digitum repræsentent, aliis Lyncurii, quòd ex urinà Lyncis ortum suum trahere olim existimaverint; Germanis: *Alpfenschos*, Incubi Sagittæ, *Schoffstein*, *Luchssstein*, *Rappenstein*. Danis: *Vettelins*, Spectorum Candela. Rusticis nostratibus: *Donnerkiel*, oder *Donnerstein*, seu Tonitruui Cuneus, eò quòd credant, eum cum fulmine è cœlo cadere.

*Belemnites.  
Alpfenschos. Luchssstein.*

Belemnites omnes in structurà conveniunt; constant enim è meris fibrillis, seu laminulis seleniticis leviter splendentibus, à centro lapidis, si integer sit, si verò concavus, à cavitate ad peripheriam horizontaliter porrectis, ita ut cum substantià Lapidis Bononiensis quo ad structuram suam magnam affinitatem habeat, quàm motus eodem modo, quo ille ad attractionem lucis præparatur, etiam Belemnitas nostros calcinavi, spe fretus, eundem præstaturus effectum, sed contrario prorsus successu, siquidem post calcinationem nec minimum Belemnitarum vestigium in fornace inveni, qui totaliter ab igne consumpti erant. Unde suspicatus sum, Belemnitas ob copiam sulphuris, quàm scatent, & quod in pluribus odore proditur, igni non posse resistere, sed ab eo consumi; econtrà Lapides Bononienses majore quantitate salis sulphur figentis imbutos esse, propter quam etiam vehementissimam calcinationem parvâ sui jacturâ sustinent, hujus rei veritas ab eorum gravitate, & respectu parvæ molis magno pondere confirmari videtur.

*Eorum structura.*

Etiam si nostris in regionibus non habeatur frequentior Lapidum Figuratorum species Belemnitis, tamen in iis non magna observatur differentia, si excipias magnitudinem, basin integram, vel perforatam, & species Belemnitarum Sulcatis: etenim quoad colorem quasi omnes sibi similes sunt, nimirum subcinerei, vel nigricantes, nullum fundentes odorem, seu fœtorem, vel profecto valde levem, & plerumque à basi latâ in acumen abeunt præter Belemnitas Sulcatis, qui in medio non nihil ventricosi sunt, prout inferius in enumeratione specierum describentur. Verùm aliis in Provinciis occurrunt albi, nigri, cinerei, fulvi, pellucidi Vini Falerni instar, & semipellucidi lineâ per medium divisâ: quidem armaturâ aureâ, vel argenteâ armati, quidem olent ossa, cornua usta, felium urinam, alii bene, alii intus lapidem, alii arenam, vel terram continent. Denique alii paleas trahunt, alii non, est & species quædam singularis intus atra, & lævissima, instar silicis ignem emittens, magnitudine articuli digiti, nullis radiis,

*Differentia Belemnitarum in Helvetiâ non tam multiplex est, Sicuti in aliis Regionibus.*



*Loca nati-  
va Lapidis  
Lyncurii  
proprie di-  
sti.*

diis, foris albicans, tanquam crusta cretacea dotata, substantia durissima, qui succini, & aurei sunt coloris, proprie Lyncurii dicuntur. In Borussia prope Regiomontum, & in Pomerania effodiuntur, plures adhuc differentias adducit *Boet. pag. 236.* hæc annotata sunt ex *Vormio pag. 70.* qui virtutes hujusmodi lapidum paginâ sequenti his verbis prosequitur.

*Belemnites  
tarâ vires.*

Germani Belemnitem contra Incubum, Ephialtem, & nocturnas oppressiones valere putant, atque eum in finem ejus exhibent pulverem in liquore competenti. Commendatur etiam ad vulnerum consolidationem. Calculum eo frangi, non secus ac lapide Judaico, existimant. Pleuritidi mederi volunt ob signaturam, mucrone enim ad pungendum apto præditus.

*P. Barbet-  
ti liquor  
Nephritici-  
cus è Lapi-  
de Lyncu-  
rio aliisque  
similibus  
confectus.*

Ejus usti pulvis dentifriciis aptus est, eo etiam cicatrices in oculis eorum existentes exterunt Hippia tri. Ad omnia illa, ad quæ Lyncurii commendatur valere volunt; siquidem pro Lyncurio venditur: sed ab urinâ Lyncis nasci lapidem, negant naturæ Scrutatores accuratiores. *Paulus Barbettus in sua praxi medicâ cap. de Nephrit.* sequentem liquorem nephriticum ex hujusmodi lapidibus confectum ad expellendum calculum commendat:

#### 24 Lapid. Lyncis.

Judaici.

Spongix.

Nephritici.

Glaciei Paradisi.

Oc. Cancr. ana q. v.

Solvantur in spiritu salis rectificato, solutiones filtrentur, & destillentur ad siccitatem; caput mortuum in cellâ in liquorem coagulatum nephriticum mutatur.

### GENUS I.

*Belemnites Pyramidalis basi integrâ.*

*Belemnites  
Pyramidalis.*

**Q**Uando Belemnites à basi latiore versus alteram extremitatem sensim angustatur, Pyramidalis dicitur.

Species:

*Species.*

*Tab. 37.*

*Descriptio*

*Belemnites*

*Pyramida-*

*lis maximi*

*Locus.*

Belemnites Pyramidalis basi integrâ niger maximus truncatus. *Tab. 37.*

Hic lapis magnitudine cum figurâ convenit, & in superficie suâ pulcherrimis Tubulis vermicularibus albicantibus insignitus est, præsertim circa basin, ubi hinc inde instar hederæ arboribus adhærentis sine ordine, & diversos gyros describendo per lapidis superficiem ramulos suos dispergunt, oculisque haud ingratum præbent spectaculum. In montibus comitatus Badensis prope *Luggeren* inventus est.

Belemnites Pyramidalis basi integrâ niger major.

Belemnites Pyramidalis basi integrâ niger mediocris.

Belemnites Pyramidalis basi integrâ niger minor.

Belemnites Pyramidalis basi integrâ niger minimus.



GENUS II.

*Belemnites Pyramidalis basi foratà, seu concavà.*

**A**D differentiam hujus generis Belemnitarum à prioribus, isti in basi suà sunt concavi, seu forati, quod foramen sensim angustatum plerumque ad medietatem lapidis penetrat, & in punctum centrale abit, à quo fibræ seleniticæ substantiam lapidis constituentes oriuntur, & ad peripheriam usque porriguntur. Hoc foramen quandoque terrà, quandoque arenà repletum est, ut plurimum tamen nullam materiam in se continet, & prorsus vacuum est.

*Belemnites basi foratà.*

Species:

*Belemnites Pyramidalis basi foratà niger maximus truncatus, & per medium divisus. Tab. 37.*

*Species.*

*Tab. 37.*

Magnitudine cum figurà convenit, & in baseos parte internà Tubulo vermiculari bifurcato, & albicante donatur. In eodem loco cum altero maximo inventus est. Tubulos vermiculares in minoribus hucusque non observavi.

*Belemnites maximi basi foratà descriptio.*

*Belemnites Pyramidalis basi foratà niger major.*

*Belemnites Pyramidalis basi foratà niger mediocris.*

*Belemnites Pyramidalis basi foratà niger minor. Tab. 37. fig. 4.*

*Belemnites Pyramidalis basi foratà niger minimus. Tab. 37. fig. 5.*

GENUS III.

*Belemnites Sulcatus.*

**B**elemnites Sulcatus est, qui à basi ferè usque ad alteram extremitatem, seu acumen sulco recto donatur, & in medio sui, vel etiam magis versus apicem nonnihil ventricosus est, ita ut perfectam Pyramidis figuram non repræsentet, propterea neque Pyramidalis vocatur: Basis hujusmodi Belemnitarum semper integra est.

*Belemnites Sulcatus.*

Species:

*Belemnites Sulcatus niger major. Tab. 37. fig. 3.*

*Belemnites Sulcatus niger mediocris. Belemnites minor cinereus Ari pistillum referens Luid. Lithoph. n. 1702. fig. 34.*

*Belemnites Sulcatus niger minor.*

*Belemnites Sulcatus niger minimus.*

*Species.*

*Tab. 37.*

GENUS IV.

*Belemnites Cylindroidæus.*

**Q**UAMVIS nulla hujus generis Belemnitarum species in Helvetià reperiatur, tamen ad majorem tractatus perfectionem illud hic addere volui, ut etiam species exoticæ, si fortè ad manus pervenerint, agnosci queant. Belemnites igitur Cylindroidæus est, qui figurà suà Cylindrum præferat, & nullà ex parte acuminatur, vocatur etiam Electrinus, quia plerumque Vini Falerni instar pellucidus est, vel semipellucidus, & lineam

*Belemnites Cylindroidæus vel Electrinus.*



## 132 HISTORIA LAPIDUM FIGURATORUM

mediam secundum longitudinem habet, quæ ex unâ parte superficiei sulcum longitudinalem efformat, prout è figuris *Tab. 37.* apparet.

*Species.*

*Species:*

*Tab. 37.*

*Belemnites Cylindroidæus Electrinus*, vel *Vini Falerni* instar semipellucidus. *Tab. 37. fig. 1.* quæ lapidem integrum repræsentat, & *fig. 2.* quæ solum interna ejus facies exhibetur.

*Belemnites Cylindroidæus* quo ad substantiam suam convenire videtur cum *Belemnite minimo* ferè cujusdem succini instar, & pellucido, & colorato, quibusdam *Lapis Lyncurius* dicto *List. tit. 32. pag. 227.* Ex Angliâ transmissus est.

*Matrix Belemnitarum.*

*Matrix Belemnitarum* nostratium calcaria, cui immersæ sunt plures species *Belemnitarum* *Pyramidalium* mediocrium basi integrâ, & foratâ, partim integrâ, partim per medium divisâ. *Tab. 37.*

*Eorum loca nativa.*

*Belemnites* in quamplurimis locis *Helvetiæ* reperiuntur, & vix datur mons, ubi *Lapides Figurati* occurrunt, qui non etiam *Belemnitas* simul suppeditat. Apud *Lucernenses* in monte *Wicken*, apud *Tigurinos* in monte *Legerio*, & prope *Andelfingam*, apud *Scaphusianos* in monte *Randio*, circa *Siblingam*, & *Halloviâ*, apud *Basileenses* in monte prope urbem *Liechthal*, in monte *Arcis Mœnchenstein*, & *Mutetz* copiosè colliguntur. In majori tamen abundantia illos nunquam vidi, quàm in montibus circa *Monasterium Olstburg*, quod leucâ *Rheinfeldâ* distat, ubi ad plura millia colligi possent.

Expositâ structurâ, & enarratis *Belemnitarum* speciebus pauca de eorum generatione subjungenda sunt, circa quam à *Lithographis* tres præcipuæ, & consideratione magis dignæ conjecturæ proponuntur, omissis iis utpote veritati, & experientiæ manifestè contrariis, quæ volunt, *Belemnitas* à cælo cum fulmine cadere, vel ex urinâ *Lyncis* nasci.

*Luidius putat, esse Cornua piscis. Nardvval vocati.*

Prima est, quod sit cornu piscis, Secunda vult, quod sit fluor concretus ex marinis *Tubulis*, & Tertia, quod sit species *Stalactitis* in meatibus terræ formati. Primas duas opiniones affert *Luidius* in *Epist. Quartâ de Asteriâ, & Belemnite ad Doct. Dominum Joan. Archer M.D.* *Belemnites* habet similitudinem cum cornu piscis *Nardvval* vocati, figurâ tereti fastigiatâ, & cavitate ad basin adhærente, ignoti cujusdam *Monocerotis* cornu pronuntiarunt, quare si unica *Belemnitis* species cum testaceo aliquo convenire videatur, idoneam suspicionis ansam (neque enim ultra conjecturas nunc loquimur)

*Vel fluores intra Tubulos marinos concretos.*

præbet. *Conchyliâ* autem, quibus *Belemnitas* varios annumerat, ea sunt, quæ *Tubuli*, *Penicilli*, *Entales*, & *Dentales* appellantur, in quo genere plura etiam exstare nondum descripta comperimus. Ut verò jam innuimus, *Belemnitas* non ipsos *Tubulos*, aut *Penicillos*, sed potius fluores quosdam ex *Tubulosis* hisce fossilibus concretos ob sequentes rationes suspicor.

*Fundamentum ultima ejus conjectura.*

Primò: *Tubulorum* quorundam, & *Belemnitarum* eadem magnitudo, & figura turbinata, teres, & concava.

Secundò: in lapidicinis *Oxonienfibus* non semel *Belemnite* prægnantes *Tubulos* fuisse visos.

Tertiò: *Belemnitis* maximi *Oxyrrhynchi* varia specimina inveniuntur in lapidicinâ *Stansfordiensi*, quorum calices membranaceâ quâdam testâ ex parte



parte internâ obducuntur, quæ iis adhæret, sicut cortex arbori.

Quartò: in litoribus Terbigghiensibus colliguntur quidam Penicilli Arenarii fusiformes, Belemnitis aliquot minoribus, quoad molem, & figuram non absimiles.

Fatendum est, quòd hæ rationes non levem præbeant ansam suspicandi, Belemnitas in Tubulis marinis nasci, & ab iisdem formam suam acquirere, verùm cum Tubuli marini omnes sint incurvati, nec in tantâ magnitudine, & quantitate occurrant, magisque sint acuminati, quàm Belemnitæ, de veritate hujus conjecturæ meritò dubitare licet, quamobrem pace tanti Viri dubiam meam opinionem quoque addere volui, ut saltem major de generatione dictorum lapidum conjecturandi occasio suppeditetur. Suspicionem enim Belemnitas esse species Stalactitis stiriacformis in meatibus, seu poris terræ ex aquâ nivis solutæ, & ramentis lapideis tenuissimis imbutâ in hyeme formatas, non secus, ac supra de generatione ipsius Stalactitis dictum est. Rationes meæ conjecturæ sunt, primò: quòd Belemnitæ materiâ cum Stalactitis stiriacformibus conveniant. Secundò: quòd structura fibrarum è puncto centrali ad peripheriam productarum etiam in Stalactitis observetur, licet modo obscuriore, & magis confuso, cujus causa sine dubio materiæ crassities est, & non tam perfecta defæcatio. Tertiò: quòd hoc modo omnia Belemnitarum genera produci possint, cum econtra plures Belemnitarum species v. g. Belemnitæ Sulcati, & Cylindroidæi, nec ad cornu alicujus piscis, nec ad Tubulos marinos referri possint, à quibus manifestè differunt.

Nonnullæ difficultates contra hanc opinionem proponuntur.

Ob quas dubitatur Author, an Belemnita non debeant referri ad Stalactitis stiriacformem.

## CAPUT TERTIUM.

### *Descriptio Ætitis, seu Aquilini Lapidis.*

**A**Ntequam explicationem septimæ Classis aggrediar, pauca de Ætite, seu Aquilino Lapide subjungam, etiam si in nostris regionibus non reperiatur, tum, quia apud nos propter suas vires valde familiaris, & notus est, tum etiam, quia propter figuram suam subrotundam ad hanc Classem non nihil accedit.

Ætites, seu Aquilinus Lapis vulgò: *der Adlerstein*, ita vocatur ab Aquilâ, quæ illum in nidum suum transferre creditur, ut ovorum partum promoveat, nullam certam figuram habet, plerumque tamen subrotundus est, coloris cinerei, pulli, aut fuscî, alium lapidem, qui Callimus dicitur, vel Argillam in se continens, unde concussus resonat. Tria præcipua, & magis frequentia Ætitis genera à Boetio recensentur pag. 187. Primum genus exterius scabrum, non læve est, colore vario, plerumque tamen pullo, nigricante. Hoc lapidem Callimum dictum, dumque pulsatur, sonantem in se continet. Secundum cinerei coloris est, ac in se Argillam, vel Margam continet, quæ alba, flava, rubra, cæruleave interdum est. Cortex ejus exterior scabra ex arenâ crassiore, silicumque particulis facta, vel constructa videtur. Tertium priori simile, terram in se coloribus variantem concludit. Has duas postremas species Germani *Klapperstein* Vel *Erdstein* vocant,

Ætites Aquilinae Lapis. *der Adlerstein.*

Lapis Callimus.

Klapperstein.



cant, atque ab aliis Geodis nomine appellantur. Secundum genus, quia agitatum, & commotum argillæ sonum prodit, ad Ætitis genera aptius cum *Plinio*, quam ad Geodis refertur.

Magnitudo, & Loca Nativa.

Primi generis Ætites rarò Pruni, vel Armeniaci mali magnitudinem superat. Posteriora duo genera pugni sæpè magnitudinem æquant. Primum genus Orientale est, quanquam etiam in Apulià reperiatur. Reliqua duo etiam in Germanià inveniuntur prope Hildeshemium, in Misnià prope Dresdam, ac non procul Chemnicio, deinde in Bohemià duobus à Pilsnà milliaribus. Hi plerumque in torrentibus decedente aquà reperiuntur. Habet etiam Silesia ad pagum *Smotsteifen* Territorii Leobergenfis, item ad *Goldbergam* in Lygiis hos Lapidès.

Vires.

Ætitis facultates ita describit *Vormius* pag. 78. Ætitem parturientibus peculiariter dicatum testatur *Plinius*, & *Galenus*; non refragante experientia; sinistro namque brachio alligatus, fatum in iis retinet, quæ ad abortum sunt proclives ob uteri lubricitatem. Tempore partus sinistro femori alligatus dolores minuit, ac partum accelerat; cuius experientiam sæpius in hac urbe feci, adhibita tertià specie. Est mihi enim Geodes parvulus ovi columbini magnitudine, cuius effectum in casibus desperatis multæ honestæ Matronæ sæpius viderunt. Sed ubi partus exciderit, statim amovendus.

Observavit namque *Valeriola*, tam vehementer trahere, ut unà uterus excidat, ni maturè removeatur, quod, eo referente, accidit Valentiaæ conjugis Ponsoni Jouberti, quæ oblivioni tradens lapidem femori alligatum, elapsà matrice, extincta est. Ad furem deprehendendum Authore *Dioscoride* pulverem Ætitis pani permiscunt, & suspecto porrigunt, quem reum deglutire nullo modo posse, putant. Quod & Græcos etiamnum variis adhibitis superstitionibus factitare, ait *Bellonius*: omnes suspectos advocant, atque massam pinsunt sine fermento, variaque verba adnumerant; deinde ex massa panes ervi magnitudine conficiunt, singulisque ternos devorandos, nullo addito potu, præbent. Tum sur tertium devorare non potest, & parum abest, quin, si conetur, stranguletur. Monachi Græci hoc pro secreto habent. Sed hoc ridiculum, & superstitiosum.

Secretum Monachorum Græcorum superstitiosum.

Ferunt quidam, quòd si patinis supponatur Ætites, in quibus ferculum veneno infectum continetur, deglutiri illud non posse; superstitiosum videtur, quod asserunt, gestatum amorem, & divitias augere, invictum, omnibusque gratum efficere. Sed tritum, & cerato mixtum epilepticos paroxysmos lenire, quòd dicant, experientiæ non reclamant. Argilla seu Marga, quæ in Geode continetur, terræ sigillatæ facultatem habet. Lotapesti, & febribus pestilentialibus correptis cum aquà acetosà propinata auxilio est, sudores elicit, venenum expellit, cor recreat, quandoque & alvum movet. Venenis cum vino exhibita resistit, dysenteriam malignam, & alvi fluxum sistit. Pestilentes carbunculos discutit cum spiritu vini in vino oligophoro exhibita, cordique robur conciliat. Serpentes arcet, atque hanc ob causam quidam existimant, nido Aquilæ inferri.

Ætite esse fructum petrificatum.

*Nicolaus Venette* in suo pulcherrimo *Tractatu de Lapidibus* cap. 4. art. 2. *Observ. 4.* pag. 28. putat, omnes Ætitis species, quæ concussæ resonant, esse fructus petrificatos, quorum osseæ seminum capsulæ pariter petrificatæ Callimum constituunt. Quæ opinio etiam suas patitur difficultates, etenim

nim



nim si *Ætites* esset fructus petrificatus, deberet figurà suà illum repræsentare, imprimis autem *Callimus* osscum ejusdem semen præferret, siquidem hoc propter duram suam substantiam, & insuper fructui petrificato inclusum tam faciliter naturali suà formà non spoliaretur, quod tamen hucusque non fuit observatum. Deinde conceptu difficile est, quomodo ossea seminis capsula intra substantiam fructus petrificatam in *Margam*, seu *Argillam*, quæ in *Geode* occurrit, converti queat.

Verisimilius igitur videtur, *Ætitem* esse lapidem peculiaris speciei, cujus materia ob diversam suam dispositionem non simul in substantiam lapideam concrevit, sed plerumque primò illa, quæ superficiei proxima est; vel quòd liquor lapidificus non ad centrum usque penetret, vel non sufficienti sale lapidifico imbutus sit ad indurandam simul omnem materiæ substantiam; hæc interim, dum petrefit, constringitur, & constrictione suà illam cavitationem efformat, quæ in *Geode* deprehendi solet, non immutatà *Margà*, seu *Argillà* in illà contentà. Si verò liquor lapidificus externà substantià jam petrefactà ad centrum usque sese insinuet, vel urgeatur, lapidem *Callimum* efformabit, qui, cum in petrificatione pariter contrahatur, interna cavitas amplior evadit, ita ut concussus sonum majorem edat. Nonnunquam ipsa materia contenta ita potest esse disposita, ut activitatem liquoris lapidifici prorsus respuat.

tar Nico-  
laus Ve-  
ne tte.

Modus  
generatio-  
nis *Æti-  
tis*.

## LIBER SEPTIMUS.

### IN QUO DESCRIBITUR CLASSIS SEPTIMA

COMPLECTENS LAPIDES FIGURATOS BIVALVES, QUI  
CONCHITÆ DICUNTUR.

**L** Apides Figurati, *Conchitæ* dicti, figurà suà *Conchas* propriè dictas præferunt, quæ sunt species *Testaceorum* non *Turbinatæ*, sive sint bivalves, sive univalves. *Plinius* verò lib. 9. cap. 33. nomine *Conchæ* omnia *Testaceorum* genera comprehendit, cujus verba, utpote quæ miras *Concharum* varietates elegantissimè exprimunt, & nostris *Lapidibus* Figuratis non ineptè applicari possunt, hìc addere non piget. *Concharum* genera, inquit, in quibus mira ludentis naturæ varietas, tot colorum differentiæ, tot figuræ, planis, concavis, longis, lunatis, in orbem circumactis, dimidio orbe cæsis, in dorsum elatis, lævibus, rugatis, denticulatis, striatis, vertice muricatis intorto, margine in mucronem emisso, foris effuso, intus replicato; jam distinctione virgulatà, crinità, crispà, canaliculatim, pectinatim, imbricatim undatà, cancellatim reticulatà, in obliquum, in rectum expansà, prædensatà, porrectà, sinuatà: brevi nodo ligatis, toto latere connexis, ad plausum apertis, ad *Buccinum* incurvis.

*Conchita.*

Diversa  
*Testaceo-  
rũ genera  
pulcherri-  
mè à Pli-  
nio expo-  
nuntur.*

Quoad *Conchitarum* generationem eadem recurrit difficultas, quæ supra jam in Cl. 5. proposita est; cum verò *Conchæ* à Germanis vocentur: *Muschlen*, *Conchitæ* appellandi erunt. *Muschlenstein*.



T A B U L A G E N E R I C A.

Lapidum Figuratorum Septimæ Classis.

Conchitæ valvis æqualibus	
<b>Striati</b>	<b>Læves</b>
<b>Bucarditæ</b>	<b>Bucarditæ</b>
Ex unâ parte convexi, ex alterâ verò concavi spinâ valdè elatâ.	Ex utrâq; parte convexi, & spinâ eminente donati.
Ex unâ parte convexi, ex alterâ cōcavi, striis ad spinâ cōcurrentibus.	Ex utrâq; parte convexi sine spinâ. Ex unâ parte cum spinâ eminente convexi, ex alterâ verò concavi.
<b>Compressi</b>	<b>Inæquil.</b>
<b>Pectinitæ.</b>	Subrotundi.
<b>Pectunculitæ.</b>	à cardine ad oram magis elongati.
	à cardine ad oram angustiores.
<b>Striis peculiarib.</b>	<b>Æquil.</b>
<b>Imbricati.</b>	Subrotundi.
	Triquetri.
	Rhomboidales.
	Longi.
	Helvetici visu prodigiosi.
	Æquilateri
	Subrotundi.
	Triquetri.
	Musculitæ.
	Rhomboidales.
	Inæquilateri
	Subrotundi.
	Chamitæ.
	à cardine ad oram magis elongati.
	Subrotundi.

Conchitæ valvis inæqualibus: Anomii dicti	
<b>Striati, vel Læves cum rostro forato</b>	<b>Sine striis, &amp; rostro</b>
<b>Terebratulæ</b>	<b>Ostracitæ</b>
Sine Lacunâ	Rugosi.
Lacunosæ.	Rugosi undati.
	Leviter rugosi, & spinosi.
	Rugosi sine Lacunâ.
	Rugosi, & Lacunosi.
	Gryphitæ
	Sine striis cum rostro
	Sine striis, & rostro



CAPUT PRIMUM.

*Conchitæ valvis æqualibus læves, & ex utroque latere æqualiter diffusi: Æquilateri dicti.*

**S**I Conchitarum Valvæ tam superior, quàm inferior magnitudine, figurâ, & cavitæ sibi similes sunt, neque striis à cardine ad oram extensis insignitæ, Valvæ æquales læves vocantur, Cardo autem valvarum est illa pars, quâ simul conjunguntur, & oram constituit ipsamet peripheria. Ipsi verò Conchitæ, si æqualiter ex utroque latere diffundantur, vel producantur Æquilateri dicuntur. Germanis: *Glatte gleichschalige und gleichseitige Muschlenstein.*

Explicatio  
Tituli.

GENUS I.

*Conchites valvis æqualibus æquilaterus lævis subrotundus.*

**C**Onchites æquilaterus subrotundus est, qui à cardine ad oram, & ab uno latere in aliud æqualiter diffusus est, vocaturque à *Luid. in suo Lithoph. Britan. Class. 5. Circinata.*

Conchites  
subrotundus.

Species.

Species:  
Conchites æquilaterus subrotundus *Luidio: Circinata* dictus, lævis major cinereus, ventre crassiore, & ad imam oram sensim demissiore.

Conchites æquilaterus subrotundus lævis mediocris subcinereus, ventre crassiore, & ad imam oram sensim demissiore. *Tab. 38. figurâ 1. cum quâ* Tab. 38.

Conchites æquilaterus subrotundus lævis minor subcinereus, ventre crassiore, & ad imam oram sensim demissiore.

Conchites æquilaterus subrotundus lævis minimus subcinereus, ventre crassiore, & ad imam oram sensim demissiore.

Conchites æquilaterus subrotundus lævis mediocris cinereus, ventre demisso, & ad imam oram sensim attenuato.

Conchites æquilaterus subrotundus lævis minor cinereus, ventre demisso, & ad imam oram sensim attenuato.

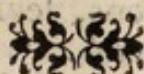
Conchites æquilaterus subrotundus lævis minor flavescens, ventre demisso, & ad imam oram sensim attenuato.

Conchites æquilaterus subrotundus lævis minimus cinereus, ventre demisso, & ad imam oram sensim attenuato.

Conchites æquilaterus subrotundus lævis minimus flavescens, ventre demisso, & ad imam oram sensim attenuato.

Materia,  
& Locus.

Omnes hi Lapides Figurati constant è lapide arenaceo, & in montibus circa urbem Sancti Galli collecti sunt.









Chamites lævis minor cinereus, valdè demissus.

Chamites lævis minimus subcinereus, valdè demissus. *Tab. 38. fig. 4.*

Tab. 38.

Omnes Chamitæ pariter è saxo arenaceo constant, & in montibus circa urbem Sancti Galli inventi sunt. Hic adverti debet, quòd omnes Conchitæ striis destituti læves vocentur, etiam si rugosi, vel etiam asperi sint, aut hinc inde striis transversis donati.

Materia,  
& Locus.

## CAPUT SECUNDUM.

*Conchitæ valvis æqualibus læves figuræ ex alterò  
cardinis latere diffusiore: Inæquilateri dicti.*

**H**ucusque descripti fuerunt Conchitæ, qui ex utroque cardinis latere æqualiter diffusi sunt, seu æquilateri, nunc eos recensēbimus, quorum Valvæ ex uno cardinis latere diffusiores sunt, & magis producuntur, quos Inæquilateros voco. *Glatte, gleichschälige, undt ungleichseitige Muschlenstein.*

Conchitæ  
Inæquila-  
teri.

### GENUS I.

*Conchites valvis æqualibus Inæquilaterus lævis, subrotundus.*

**S**pecies:

Species.

Conchites Inæquilaterus subrotundus lævis maximus cinereus, umbone cardinum eminente, & incurvato, ventre crassiore, & versus imam oram sensim attenuato, ac compresso.

Conchites Inæquilaterus subrotundus lævis major cinereus, umbone cardinum eminente, & incurvato, ventre crassiore, & versus imam oram sensim attenuato, ac compresso. *Tab. 39. fig. 4.* quam magnitudine æquat.

Tab. 39.

Conchites Inæquilaterus subrotundus lævis mediocris cinereus, umbone cardinum eminente, & incurvato, ventre crassiore, & versus imam oram sensim attenuato, ac compresso.

Conchites Inæquilaterus subrotundus lævis minor cinereus, umbone cardinum eminente, & incurvato, ventre crassiore, & versus imam oram sensim attenuato, ac compresso.

Ex eadem substantiâ constant, & iisdem in locis cū prioribus inventi sunt.

Materia,  
& Locus.

### GENUS II.

*Conchites valvis æqualibus Inæquilaterus lævis, Triquetrus.*

**H**unc Conchitem appello Triquetrum, quia figuræ suæ quasi triangulum efformat, tribus lateribus non nihil incurvatis. *Einglatte gleichschäliger, und ungleichseitiger dreyeckichter Muschlenstein.*

Conchites  
Trique-  
trus.

Species:

Species.

Conchites Inæquilaterus Triquetrus lævis maximus cinereus, umbone cardinum eminente, ventre crassiore, & versus imam oram sensim attenuato. Si insuper rugosus esset, tunc illum compararem cum Conchi-



# 140 HISTORIA LAPIDUM FIGURATORUM

*te majore, rugoso, ad figuram triquetram accedente List. Tit. 33. pag. 229. de Cochl. Angl.*

Tab. 39. Conchites Inæquilaterus Triquetrus lævis mediocris cinereus, umbone cardinum eminente, ventre crassiore, & versus imam oram sensim attenuato. *Tab. 39. fig. 5. cui similis est.*

Conchites Inæquilaterus Triquetrus lævis minor cinereus, umbone cardinum eminente, ventre crassiore, & versus imam oram sensim attenuato.

Conchites Inæquilaterus Triquetrus lævis minimus cinereus, umbone cardinum eminente, ventre crassiore, & versus imam oram sensim attenuato. *Tab. 39. fig. 6. cum quâ convenit.*

Ex eadem, quâ præcedentes, constant substantiâ, & in iisdem locis inventi sunt, assimilanturque aliquibus Concharum Fasciatarum speciebus, nec non & Chamulis ab Aldrovando adductis lib. 3. de Testac. pag. 470.

## GENUS III.

*Conchites valvis equalibus Inæquilaterus lævis, ex altero cardinis latere valdè productus, & umbone cardinum unito: Musculites dictus.*

Musculi-  
tes.

**H**ic Conchites Musculites dicitur, quia figurâ suâ Musculos fluviatiles, qui in nostris aquis passim occurrunt, præsefert. *Ein kleiner schvartzer Seemuschlenstein.*

Species.

Species:

Musculites major cinereus, ventricosus, circa imam oram lacunis insignitus.

Tab. 38.

Musculites mediocris cinereus, ventricosus, & leviter rugosus. *Tab. 38.*

Musculites mediocris cinereus compressus. *Conchites leviter rugosus, depressior, figurâ quodammodo muscutorum è fluviatilibus List. de Lap. Bivalv. Tit. 35. pag. 231.*

Tab. 39.

Musculites mediocris albus valdè compressus, ad apertus, & lapidi fissili immersus. *Tab. 39. fig. 1.*

Musculites minor cinereus ventricosus, & leviter rugosus. *Tab. 39. fig. 3.*

Musculitis superioris valva lapidea cinerea lapidi fissili immersa. *Tab. 39. fig. 2.*

Materia,  
& Locus.

Musculites minimus cinereus valdè compressus.

Musculitæ in reliquis cum hucusque descriptis Conchitis conveniunt.

## GENUS IV.

*Conchites valvis equalibus Inæquilaterus lævis ex uno cardinis latere valdè productus, & umbone cardinum eminente incurvato, ac quasi unito: Conchites Rhomboidalis dictus.*

Conchites  
Rhomboidalis.

**D**icitur Conchites Rhomboidalis, quia figurâ suâ Concham Rhomboidem *Rondeletii* repræsentat.

Species.

Species:

Tab. 39.

Conchites Rhomboidalis lævis minor cinereus. *Tab. 39. fig. 7.*

Materia,  
& Locus.

E lapide arenaceo constat, & in iisdem montibus occurrit.



CAPUT TERTIUM.

*Conchitæ valvis æqualibus læves insigniter ventricosi: Bucarditæ dicti.*

**C**onchitæ insigniter ventricosi vocantur Bucarditæ, quia assimilantur figuræ suæ Conchæ Bucardiæ, ita dictæ, quod cor bovis præferebat, quæ describitur à Bonanno part. 2. n. 88. pag. 171. Ein glatter Hertz-muschlenstein. Bucardites.

GENUS I.

*Bucardites lævis ex utrâque parte convexus, & spinâ eminente donatus.*

**S**pecies:

Bucardites lævis ex utrâque parte convexus, & spinâ eminente donatus major subflavescens. *Tab. 40. fig. 1. & 2.* quarum una partem anteriorem, altera verò posteriorem exhibet. *An Bucardites ex albido flavescens lævis* *List. Tit. 40. pag. 235. ex D. Plott. fig. 2. Tab. 7.*

*Species.*

*Tab. 40.*

Bucardites lævis ex utrâque parte convexus, & spinâ eminente donatus minimus subflavescens. *Tab. 40. fig. 3.*

Hi Bucarditæ magnitudine cum figuris conveniunt, & è durissimâ materiâ lapideâ conflati sunt: inventi sunt in montibus circa Bætstein, & Luggeren comitatûs Badensis. Magnitudo, & locus.

GENUS II.

*Bucardites lævis ex utrâque parte convexus sine spinâ.*

**S**pecies:

Bucardites lævis ex utrâque parte convexus sine spinâ major subcinereus.

*Species.*

*Tab. 40. fig. 4. an Bucardites costis donatus Listeri Tit. 41. loc. cit. ex D. Plott. fig. 3. Tab. 7.* Tab. 40.

Bucarditis lævis præcedentis valva lapidea subcinerea separata. *Tab. 40.*

Cum figuris conveniunt, & è lapide arenaceo constant: reperti autem sunt in montibus urbi Sancti Galli proximis. Magnitudo, & locus.

GENUS III.

*Bucardites lævis ex unâ parte cum spinâ eminente convexus, ex alterâ verò concavus.*

**S**pecies:

Bucardites lævis ex unâ parte cum spinâ eminente convexus, ex alterâ verò concavus maximus niger. *Tab. 41.*

*Species.*

*Tab. 41.*

Pulcherrimus hic est lapis in parte convexâ lævis ac politus, in concavâ verò Bucardi-



his laevis  
maximi  
descriptio.

verò striis tenuioribus ab umbone cardinum extensis insignitus, quas aliae majores in parte lapidis inferiore, seu cardini opposita transversim intersecant, & opus cancellatum efformant. *Figuras Tab. 41.* quartà parte superat, & in monte VValdshutio proximo, ac versus Occasum sito repertus est.

## CAPUT QUARTUM.

*Conchites valvis aequalibus æquilateri striati.*

Conchites  
striati.

**P**ost Conchitas valvis aequalibus laeves sequuntur exponendi striati, qui striis à cardine suo ad imam oram usque extensis donati sunt, & germanicè vocari possunt: *Gleichschalige und gleichseitige gestreifte Muschlenstein*, quorum sit

## GENUS I.

*Conchites valvis aequalibus æquilateris striatus subrotundus.*

Species.

**S**pecies:

Tab. 42.

Conchites æquilaterus subrotundus striatus maximus subcinereus, ventricosus, & versus imam oram compressus, fluore testam referente, & transversim striato, hinc inde obtectus. *Tab. 42. fig. 1.*

Conchites  
striati

maximi  
descriptio.  
Tab. 42.

Elegantissimus hic lapis magnitudine cum figurà suà convenit, de ejus fluore testam referente pauca post enumerationem omnium specierum Conchitarum valvis aequalibus striatorum dicemus.

Conchites æquilaterus subrotundus striatus major subflavescens, rugosus.

*Tab. 42. fig. 4.* quam magnitudine suà quartà parte superat.

Conchites æquilaterus subrotundus striatus mediocris subcinereus, ventricosus. *Tab. 42. fig. 2.*

Conchites æquilaterus subrotundus striatus mediocris subflavescens, ventricosus, fluore testam referente hinc inde obtectus.

Conchites æquilaterus subrotundus striatus mediocris cinereus, striis tenuioribus.

Conchites æquilaterus subrotundus striatus mediocris cinereus, striis circa oram magis expansis.

Conchites æquilaterus subrotundus striatus minor cinereus, striis circa oram magis expansis.

Conchites æquilaterus subrotundus striatus minor cinereus, striis tenuissimis.

Conchites æquilaterus subrotundus striatus minimus cinereus. *Tab. 42. fig. 3.*

Conchites æquilaterus subrotundus striatus minimus cinereus, striis circa oram magis expansis.

Materia,  
& locus.

Omnes hujus generis species è materia arenaceà constant, & in montibus circa urbem Sancti Galli inveniuntur.



GENUS II.

*Conchites valvis aequalibus æquilaterus striatus, & à cardine ad oram magis elongatus.*

- S**pecies:  
 Conchites æquilaterus, & à cardine ad oram magis elongatus striatus major cinereus, ventricosus, striis circa oram magis expansis. *Tab. 43. fig. 1.*  
 Conchites æquilaterus, & à cardine ad oram magis elongatus striatus major, cinereus, ventricosus.  
 Conchites æquilaterus, & à cardine ad oram magis elongatus striatus mediocris cinereus, ventricosus, striis circa oram magis expansis.  
 Conchites æquilaterus, & à cardine ad oram magis elongatus striatus minor cinereus, ventricosus, striis circa oram magis expansis.  
 Conchites æquilaterus, & à cardine ad oram magis elongatus striatus minimus, cinereus, ventricosus. *Tab. 43. fig. 2.*

*Species.*

*Tab. 43.*

Cum prioribus in reliquis omnibus conveniunt, & magnam affinitatem habere videntur cum *Pectunculitis Listeri*.

*Materia,  
& Locus.*

GENUS III.

*Conchites valvis aequalibus æquilaterus striatus, à cardine ad oram angustior.*

- S**pecies.  
 Conchites æquilaterus, & à cardine ad oram angustior striatus minor, subcinereus, ventricosus. *Tab. 43. fig. 3.*  
 Conchites æquilaterus, & à cardine ad oram angustior striatus minimus, subcinereus, ventricosus. *Tab. 43. fig. 4.*  
 Hujus generis Conchitarum paucissima inveniuntur species, licet cum præcedentibus quo ad materiam, & loca nativa conveniant.

*Species.*

*Tab. 43.*

*Materia,  
& Locus.*

CAPUT QUINTUM.

*Conchitæ valvis aequalibus inæquilateri striati.*

**Q**uid sint Conchitæ valvis aequalibus striati, & inæquilateri, jam è præcedentibus patet, hinc statim enumerationem generum aggredior, Germanis: *Ungleichseitige gestreifte Muschlenstein*.

GENUS I.

*Conchites valvis aequalibus Inæquilaterus striatus subrotundus.*

- S**pecies:  
 Conchites Inæquilaterus subrotundus striatus major, cinereus, ventricosus. *Tab. 43. fig. 5.*  
 Conchites Inæquilaterus subrotundus striatus major, cinereus, ventricosus.

*Species.*

*Tab. 43.*



sus, striis valdè densis.

Conchites Inæquilaterus subrotundus striatus major subcinereus, ventricosus, & rugosis striis valdè densis.

Conchites Inæquilaterus subrotundus striatus mediocris cinereus, ventricosus.

Conchites Inæquilaterus subrotundus striatus mediocris cinereus, ventricosus, striis valdè densis.

Conchites Inæquilaterus subrotundus striatus mediocris subcinereus, ventricosus, striis tenuissimis.

Conchites Inæquilaterus subrotundus striatus minor cinereus, ventricosus, striis valdè densis.

Conchites Inæquilaterus subrotundus striatus minimus cinereus, ventricosus, striis valdè densis.

Materia,  
& Locus.

In omnibus cum superioribus Conchitis etiam isti conveniunt.

## GENUS II.

*Conchites valvis aequalibus Inæquilaterus striatus Triquetrus:*

Species.

**S**pecies:

Conchites Inæquilaterus Triquetrus striatus maximus subcinereus, compressus, fluore testam referente hinc inde obtectus.

Conchites Inæquilaterus Triquetrus striatus major subcinereus, compressus, striis tenuioribus, & versus imam oram attenuatus.

Conchites Inæquilaterus Triquetrus striatus minor subcinereus, valdè compressus.

Tab. 43.

Conchites Inæquilaterus Triquetrus striatus major cinereus, striis densioribus, & inter se valdè distantibus. Tab. 43. fig. 6. quam lapis medietate superat magnitudine suâ.

Conchites Inæquilaterus Triquetrus striatus mediocris cinereus, striis latis, & depressis, ac versus imam oram magis expansis. Tab. 44. fig. 2.

Tab. 44.

Conchites Inæquilaterus Triquetrus striatus mediocris cinereus, striis tenuissimis, & versus imam oram potissimum apparentibus. Tab. 44. fig. 3.

Materia,  
& Locus.

Etiam hi Conchitæ ejusdem materiæ sunt cum reliquis, & in iisdem montibus colliguntur.

## GENUS III.

*Conchites valvis aequalibus Inæquilaterus striatus ex uno cardinis latere valdè productus, & umbone cardinum eminente incurvato, ac diducto. Conchites Rhomboidalis striatus dictus.*

Conchites  
Rhomboidalis  
striatus.

**O** Beandem rationem, quâ superior Conchites Rhomboidalis lævis dicitur, etiam præsens ita vocatur, majori tamen jure, cum figurâ suâ magis ad Concham Rhomboidem *Rondeletii* accedat, & striis eodem modo dispositis sit insignitus.

Species.

Hujus Species sunt.

Conchites Rhomboidalis striatus major cinereus, ventricosus, striis tenuioribus.



ribus. *Tab. 43. fig. inf. quam quartà parte magnitudine suà superat.* Tab. 43.  
 Conchites Rhomboidalis striatus mediocris cinereus striis tenuioribus.  
 Conchites Rhomboidalis striatus minor cinereus, striis densis, & inter se distantibus.

Conchitis Rhomboidalis striati mediocris Valva separata. *Tab. 44.* Tab. 44.  
 Hanc valvam lapideam Conchitis Rhomboidalis separatam adungere volui, ut ejus spatium striatum inter cardines situm unà cum orà denticulata, quà cum oppositâ articulari solet, observari possit. Coloris est subflavescentis, & ejus cavitas à materià arenaceà cinereà petrefactà ad medieta-  
 tem usque occupatur; ubinam sit reperta, me latet, fuit transmissa à Scheuz. *separata descriptio.*  
 cum alterà suà socià. Reliqui Conchitæ in omnibus cum præcedentibus conveniunt.

#### GENUS IV.

*Conchites valvis aequalibus striatus inequilaterus, ex uno cardinis latere productissimus, ex altero brevissimus, umbone cardinum unito:*

*Conchites Longus dictus.*

**H**ic Conchites unà cum suis speciebus Longus vocatur, quia Concham Conchites Longus.  
 Longam *Rondeletii*, & *Aldrovandi* figurà suà præsefert. Species.

Species:  
 Conchites Longus striatus major cinereus ventricosus, striis tenuioribus, & ad imam oram attenuatus. *Tab. 44. fig. 1.* Tab. 44.

Unicam hanc speciem Conchitæ Longi striati majoris integram vidi.  
 Conchites Longus striatus major cinereus ventricosus, striis tenuioribus, & ad imam oram attenuatus, ac mutilatus. *Conchites ab uno cardinis latere brevissimus, ab altero longissime excurrent, striatus Scheuz. fig. 74. pag. 54.*

Conchites Longus striatus minor cinereus, striis densis, & ad imam oram attenuatus.

Conchites Longus striatus minor cinereus, striis densis, & ad imam oram attenuatus, crustà albà testaceà obtectus.

De hac crustà disseretur inferiùs, cùm mentio fiet de fluore testaceo.

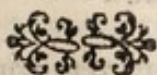
Conchites Longus striatus minor cinereus, striis tenuissimis, & ad imam oram tantum apparentibus.

Conchites Longus striatus minimus cinereus, striis densis, & ad imam oram attenuatus.

Conchites Longus striatus minimus subcinereus, striis densis, & inter se distantibus.

Conchites Longus striatus minimus subcinereus, striis tenuissimis. *Tab. 44. fig. 4.* Tab. 44.

Conchitæ Longi è substantià arenaceà constant, & potissimum in montibus vicinis urbi Sancti Galli reperiuntur, nonnunquam tamen etiam occurrunt in monte Legerio, sicuti in montibus comitatûs Badensis, Randio, &c. Materia, & Locus.





## CAPUT SEXTUM.

*Conchitæ valvis aequalibus striati striis peculiaribus,  
& ab aliorum Conchitarum striis differentibus.*

**P**ost enumeratas differentias Conchitarum striatorum à figurà proprii corporis desumptas, proponendæ sunt illæ, quæ à diversitate striarum dependent, quatum sit

## GENUS I.

*Conchites valvis aequalibus striatus striis in mediâ testæ parte à cardine ad oram, in alterâ verò ex uno latere ad aliud transversim excurrentibus: Conchites Helveticus visu prodigiosus dictus.*

*Conchites  
Helveti-  
cus visu  
prodigio-  
sus.*

**H**unc Conchitem voco Helveticum visu prodigiosum, primò: quia in nullis aliis regionibus, quàm in Helvetiâ hucusque repertus est, & secundò: quia figurà suâ Concham Indicam visu prodigiosam *Bonan. n. 91.* repræsentat, cui cum simillimus sit figurà, & striis, non abs re erit, integræ conchæ descriptionem ex Authore huc adducere.

*Concha  
Indica vi-  
su prodigiosa  
Bonanni de-  
scriptio.*

Concha Indica, inquit, visu prodigiosa, sinuosis rugis aspera, maris undas Favonio crispatas repræsentat. Inter cætera hoc singulare habet in crispis, quòd ita disponuntur, ut in mediâ testæ facie à cardine ad oram, in alterâ verò parte ex uno latere in aliud excurrant, & si tunicæ, quibus componitur, detegantur, transverso, & miro ordine contextæ videantur, maculis furvi, vel castanei coloris Insularum instar in mari sine ordine dispositis notatur.

*Species.*

*Species:*

Conchites Helveticus visu prodigiosus Triquetrus striatus major subflavescens.

*Tab. 44.*

Conchites Helveticus visu prodigiosus Triquetrus striatus mediocris subflavescens. *Tab. 44.*

Conchites Helveticus visu prodigiosus striatus minor subflavescens.

Conchites Helveticus visu prodigiosus striatus minimus subflavescens.

*Materia,  
& locus.*

Omnes è lapide calcario flavescente constant, & in montibus comitatûs Badensis prope *Bœtstein*, & *Luggeren* inveniuntur.

## GENUS II.

*Conchites valvis aequalibus striatus striis omnium maximis: Conchites Imbricatus dictus.*

*Conchites  
Imbrica-  
tus.*

**H**ic Conchites Imbricatus vocatur, quia figurà sua Concham Imbricatam *Rondeletii* repræsentat.

*Species:*

*Species.*

Conchites Imbricatus Triquetrus maximus subcinereus.

*Tab. 45.*

Conchites Imbricatus Triquetrus major subcinereus. *Tab. 45.*

Con-



Conchites Imbricatus oblongus quadrangulus major subflavescens.

Conchites Imbricatus subrotundus minor subflavescens.

Conchitæ Imbricati etiam è lapide calcario constare videntur, sed in superficie suâ plerumque tali materiâ obteguntur, quæ substantiâ suâ proximè ad fluorem accedit. Figurâ suâ valdè variant, etenim modò sunt subrotundi, modò quadranguli, modò oblongi, ita ut nullam certam figuram habeant. Inveniuntur cum prioribus in iisdem locis.

Materia.

Locus.

## CAPUT SEPTIMUM.

*Conchitæ valvis aequalibus striati valdè compressi, æquilateri.*

**C**onchitas valdè compressos voco illos, qui nullum prorsus ventrem habent, & quorum valvæ quasi planæ sunt, vel tantillum tantum circa cardines elevantur. *Gleichschalige und gleichseitige gestreifte und niedere Muschlenstein.*

Conchitæ valdè compressi.

### GENUS I.

*Conchites valvis aequalibus striatus valdè compressus, & ex utroque latere aequaliter diffusus: Pectunculites dictus Listero.*

**H**ic Conchites vocatur Pectunculites, quia figurâ suâ Pectines Rondeletii quidem repræsentat, sed nunquam auritus est, neque tantæ magnitudinis, ac sunt Pectinitæ, invenitur. *Ein Kleiner Jacobs-muschelstein.*

Pectunculites.

Species.

Species.

Pectunculites mediocris subcinereus. Tab. 45.

Tab. 45.

Pectunculites mediocris subcinereus, striis versus oram magis expansis.

Pectunculites minor subcinereus.

Pectunculites minimus subcinereus, rugosus, striis densioribus, & extra imam oram productis. Tab. 45. fig. 1.

Tab. 45.

Pectunculites omnium minimus subcinereus, rugosus, striis densioribus, & extra imam oram productis. Tab. 45. fig. 2.

Constant è lapide arenaceo, & in montibus circa urbem Sancti Galli occurrunt, minores quandoque etiam in monte Legerio reperiuntur.

Materia, & Locus.

### GENUS II.

*Conchites valvis aequalibus striatus valdè compressus, & ex utroque latere aequaliter diffusus auritus: Pectinites dictus.*

**P**ectinites ita vocatur, quia figurâ suâ Pectinem Rondeletii repræsentat, & etiam simili modo auritus est, id est, donatus duabus appendicibus ad cardinem sitis, ex quolibet nempe latere unâ. Concha autem Pecten dicitur, quia quodammodo pectini instrumento capillis pectendis apto assimilatur, *Vid. Gesn. de Aquat. pag. 816. Ein Kampmuschel, unde lapis: Ein*

Pectinites.



## 148 HISTORIA LAPIDUM FIGURATORUM

*Kamp-muschelstein* appellari poterit, vel ad differentiam antecedentis: *Ein grosser Jacobs-muschelstein*.

Species:

Pectinites maximus subcinereus rugosus, striis latissimis.

Pectinites major subcinereus rugosus, striis latissimis.

Tab. 45. Pectinites major subcinereus, striis latoribus, majori ex parte fluore testam referente obtectus. Tab. 45.

Pectinites mediocris subcinereus rugosus, striis latissimis.

Pectinites mediocris subcinereus, striis latoribus.

Pectinites mediocris subcinereus, striis versus oram tantum magis expansis.

Materia, Ex lapide arenaceo constant, & in iisdem montibus cum prioribus reperi-  
locus. ti sunt.

## CAPUT OCTAVUM.

*Conchita valvis aequalibus striati insigniter ventricosi: Bucardite dicti.*

Cum jam superius in capite de Bucarditis lævibus sufficienter expositum sit, quales Lapidés Figurati per Bucarditas intelligantur, & unde nomen suum trahant, plura hinc addenda non censeo: à Germanis appellari poterunt: *Gestreifte Hertzstein*.

### GENUS I.

*Bucardites striatus ex unà parte convexus, ex alterà verò concavus, spinà valdè elatà.*

Species.

Species:

Bucardites striatus maximus fuscus ex unà parte convexus, ex alterà verò concavus, spinà valdè elatà.

Bucardites striatus minor fuscus ex unà parte convexus, ex alterà verò concavus, spinà valdè elatà.

Materia,  
& Locus.

Elapide calcario constant, & in montibus circa pagum *Waldkirch* leucà *Waldshut* distantem reperiuntur.

### GENUS II.

*Bucardites striatus ex unà parte convexus, ex alterà verò concavus, striis ad spinam concurrentibus.*

Species.

Species:

Bucardites striatus maximus subflavescens ex unà parte convexus, ex alterà verò concavus, striis densioribus ad spinam concurrentibus.

Bucardites striatus major fuscus ex unà parte convexus, ex alterà verò concavus, striis ad spinam concurrentibus.

Bucardites striatus minor nigricans ex unà parte convexus, ex alterà verò con-



concavus, striis ad spinam concurrentibus. *Tab. 46. fig. 1. & 2.* quarum *Tab. 46.*  
prior partem convexam, altera autem concavam exhibet.  
Bucardites striatus minimus subflavescens ex unâ parte convexus, ex alterâ  
verò concavus, striis tenuioribus ad spinam concurrentibus.  
Matrix Conchitarum è lapide arenaceo, cui plures Musculitæ immersi sunt  
*Tab. 46. fig. 1.* quam ter magnitudine suâ superat.  
Matrix Conchitarum è lapide calcario, cui plura Conchitarum genera im-  
mersa sunt. *Tab. 46. fig. 2.* quam etiam ter mole suâ superat.  
Matrix Conchitarum è lapide arenaceo, cui plures Conchitæ striati immer-  
si sunt. *Tab. 46. fig. 3.* quâ unâ vice major est.  
Ex eadem materiâ, ac priores constant, & in iisdem montibus colligun-  
tur.

*Materia,  
& Locus.*

## C A P U T N O N U M.

*Conchitæ Membranacei describuntur unâ cum cru-  
sta albicante testam referente, quæ quan-  
doque Conchitis inhaeret.*

**P**RÆTER dictas Conchitarum matrices habetur una, quæ ex Ocrâ subvî-  
ridi constat, & cui plures Conchitæ Membranacei subalbidi immersi  
sunt, qui ad Pectunculitas proximè accedunt, uti videre est in *Tab.*  
*46. fig. 4.* quam lapis magnitudine suâ semel superat.

*Tab. 46.*

Hi Conchitæ summopere in dubium revocant opinionem diluvianam,  
quæ asserit, quòd Conchitæ sint Reliquiæ maris in Cataclysmo Universali  
ad montes delatæ, & ibi petrificatæ, magisque confirmant contrariam sen-  
tentiam, quæ nimirum vult, Conchitas in terrâ vi plasticâ determinati  
feminis è materiâ lapidescente huiusmodi seminio imprægnatâ generari:  
constant enim è laminâ tenuissimâ, Chartâ Augustâ, seu cursoriâ, vulgò:  
*Postpapier* non crassiore, rarissimis striis à cardine ad oram excurrentibus  
insigniti, quæ unâ cum figurâ Conchitis matrici imprimi solent, ita ut in  
illâ ablata Conchitis laminâ forma ejus integrâ remaneat. Nostri Con-  
chitæ Membranacei sunt albicantes, & figuris in *Tab. 46.* exhibitis unâ vi-  
ce majores; modò faciem externam, seu convexam, modò internam, seu  
concavam conspiciendam præbent, ut ex icone patet.

*Conchita-  
rum Mem-  
branaceo-  
rum Ocrâ  
subviridi  
inhalen-  
tium de-  
scriptio.*

*Tab. 46.*

Huiusmodi autem Conchas in mari generari, impossibile videtur; nam  
ob subtilissimam suam structuram, nec piscem continere possent, nec violen-  
tis undarum aquæ motibus resistere, quin in mille dissilirent frustra, quan-  
to minùs proinde potuissent in furente illâ inundatione integræ ad montes  
transferri, & illæsis tenuissimis suis partibus ab ingenti arenarum mole ob-  
rui. Verisimilius igitur est, Conchitas Membranaceos sub terrâ à peculiari  
femine productos fuisse, quod tanquam minutissimum corpusculum sine  
minimâ suæ structuræ jacturâ poros terræ unâ cum vaporibus aqueis, vel  
etiam ipsâ aquâ faciliter penetrat, & in matrice proportionatâ à calore  
subterraneo fecundatum, tenuissimum fluorem, in quem impingit, in for-  
mam

*Conchitæ  
Membra-  
nacei du-  
biam red-  
dunt Dilu-  
vianorum  
sententiâ.*



nam sibi ab æterno Creatore præfixam summo cum artificio expandit, corpusque suæ speciei efformat, magis vel minus perfectum, prout nimirum spatium matricis, & fluoris dispositio, ac quantitas admittunt.

*Conchitarum membranaceorum locus.*

Conchitæ nostri Membranacei allati sunt ex albis Glaronensibus, & Suitensibus, ubi in cavernis sub terrâ colliguntur.

Quod Opinioni diluvianæ secedit per Conchitas Membranaceos, ut eò minus credi debeat, supplere videtur, tanquam manifestum Reliquiarum Diluvianarum Argumentum fluor ille, seu crusta, non tantum figurâ suâ externâ, ac striis, sed ipsâ quoque substantiâ veram testam referens, quæ in pluribus Conchitis striatis, & tuberculis donatis, imò intra ipsas matrices sæpius deprehenditur, magnâque ex parte eorum superficiem obregit; Etenim explicatu difficile est, quomodo ex fluoribus subterraneis mediante semine extraneo substantia produci possit, quæ tam structurâ internâ, quàm externâ testæ alicujus conchæ prorsus similis sit.

*Crusta albicans, & substantiâ testaceam referens. Diluviana favet.*

Ut verum fatear, hoc est magis ponderosum Diluvianorum fundamentum, quod ad stabiliendam suam conjecturam adducere queant, si autem consideretur magna illa affinitas, & similitudo, quæ intercedit inter substantiam testarum, & illam lapidum, præsertim fluorum lapideorum, nullus inficias ibit, quòd non etiam eadem facilitate è fluore ad substantiam testaceam proximè accedente, & debitè disposito, à principio testaceorum proprio, substantia testis concharum, tam quoad internam texturam, quàm externam structuram simillima sub terrâ in matrice proportionatâ efformari possit, ac produci solet in mari, præsertim cum sæpius jam observatum fuerit, è hujusmodi fluoribus corpora sub terrâ formari, quæ quoad texturam suam cum corporibus, licet alterius speciei, & substantiæ, prorsus conveniunt. Sic Unicornu Fossile, quod etiam è fluore lapideo constat, & quidem tali, qui ad dictum fluorem Conchitarum tam quoad substantiam, quàm quoad texturam, aliâque accidentiâ proximè accedit, quandoque cornua, quandoque dentes, nonnunquam etiam lignum præsefert, etiam si nil minus sit. Deinde si tales fluores, aut crustæ testam referentes essent reliquæ Concharum Diluvianarum, cur non in omnibus hujusmodi lapidibus figuratis observantur, & tantum in paucissimis, imò in lævibus ferè nullis, cum tamen eadem ratio tam pro uno, quàm alio lapide pugnet, & testæ omnes propter substantiam suam lapideam tam faciliter nec putrescant, nec consumantur.

## CAPUT DECIMUM.

*Conchitæ valvis inæqualibus: Anomii dicti, compressi sine striis, & rostro: Ostracitæ quibusdam.*

*Conchitæ Anomii.*

**P**ost Conchitas valvis æqualibus recensendi sunt ii, quorum valvæ sunt inæquales, seu magnitudine, & figurâ, aut utroque modo inter se differunt, uno verbo Anomii dicti, quorum agmen ducunt Conchitæ Anomii compressi sine striis, & rostro: Ostracitæ vocati, quia figurâ suâ Ostreas marinas Rondeletii, & Bellonii &c. præseferunt, quæ germanico

Idio-



Idiomate *Aufteren* appellantur, & ideo etiam lapides tali modo figurati *Aufterenstein* nuncupandi sunt.

Omnes Ostracitæ, quoscunque vidi, è fluore selenitico laminas testaceas referente, constructi sunt, quæ laminæ sibi invicem imponuntur, & quo magis cardini approximantur, breviores, & tenuiores fiunt.

*Ostracitarum descriptio.*

GENUS I.

*Ostracites rugosus.*

**S**pecies:

*Ostracites rugosus* major subcinereus subrotundus. *Tab. 47. fig. 1.* quæ quarta parte major est.

*Species.*  
*Tab. 47.*

*Ostracites* valdè rugosus major subflavescens oblongus.

*Ostracites* valdè rugosus mediocris subcinereus, & rotundus.

In monte Legerio, Randio, item in montibus comitatûs *Badensis* circa *Batstein*, *Luggeren*, & circa urbem Sancti Galli sitis inveniuntur.

*Locus.*

GENUS II.

*Ostracites rugosus undatus.*

**S**pecies:

*Ostracites* valdè rugosus, & undatus major subcinereus oblongus. *Tab. 47. fig. 3.*

*Species.*  
*Tab. 47.*

*Ostracites* rugosus, & undatus mediocris subcinereus subrotundus. *Tab. 47. fig. 2.*

*Ostracites* rugosus, & undatus minor subflavescens subrotundus.

In iisdem locis cum prioribus occurrunt.

*Locus.*

GENUS III.

*Ostracites leviter rugosus, & spinosus.*

**S**pecies:

*Ostracites* leviter rugosus, & spinosus minor subcinereus subrotundus, vermiculis donatus. *Tab. 47. fig. 1.*

*Species.*  
*Tab. 47.*

*Ostracites* leviter rugosus, & spinosus minor subcinereus subrotundus.

*Ostracites* leviter rugosus, & spinosus minimus subcinereus subrotundus. *Tab. 47. fig. 2. Conchula fossilis Echinata Scheuz. pag. 49. Spec. Lith. Helv.*

In hoc minimo Ostracite spinoso duæ exhibentur valvæ sibi contrario modo unitæ, prout nimirum in monte Legerio inventæ sunt, in superiore representatur pars valvæ convexa, seu exterior, in inferiore verò pars leviter concava, & quasi plana, seu interna.

Omnes in monte Legerio inventi sunt unâ cum matrîce subsequenti.

Matrix Ostracitarum minimorum subcinerea. *Tab. 47.* è lapide calcario constare videtur.

*Locus.*  
*Ostracitarum matrix.*



## CAPUT UNDECIMUM.

*Conchites Anomii sine striis rostro prominulo non  
pertuso: Gryphites dicti Luidio.*

**H**Oc Conchitarum Genus à *Clar. Luid.* satis propriè vocatur Gryphites, sine dubio, quia non ineptè ungues falcatos alicujus Gryphi repræsentat, ideòque omnes subsequentes species hoc nomine vocandæ sunt; fortè Germanis: *Ein Grypff-muschelstein.*

*Gryphites.* Gryphites apud nos tam familiares sunt, ut copià, & frequentia suà Belemnitis minimè cedant, vixque detur mons, in quo Lapides Figurati colligi solent, ubi non etiam Gryphites occurrant. Majores autem, & pulchriores inveniuntur in montibus comitatùs Badensis prope *Bætstein*, & *Luggeren*.

*Materia.* Videntur omnes è fluore selenitico, sed parum defacato constare, & è plurimis laminis sibi invicem impositis, ac è rostro prodeuntibus. Cum quo autem concharum genere comparandi sint, valdè dubito: nam figurà suà certam concham non præferunt, propiùs quidem ad Ostreas accedunt, præsertim marinas *Rondeletii*, sed utrum reverà cum iis conveniant, asserere pro certo, non audeo.

## GENUS I.

*Gryphites Rugosus.*

*Species.*

**S**pecies:

Gryphites rugosus maximus subflavescens, rostro subtereti, & adunco.

*Conchites Anomius rugosus rostro subtereti, & insigniter adunco donatus*  
*List. Tit. 45. pag. 238. 18. Tab. 4. D. Plott.*

*Tab. 48.*

Gryphites rugosus major subflavescens rostro subtereti, & adunco. *Tab. 48.*

*fig. 1. Gryphites major sive latiusculus longiroster lacunà subinde insignitus*  
*Luid. Class. 5. Lith. Brit.*

Gryphites rugosus major subflavescens, rostro subtereti, & adunco cum suo operculo. *Tab. 48. fig. 2.*

Gryphites rugosus mediocris subflavescens, rostro subtereti, & valdè adunco.

Gryphites rugosus minor subflavescens, rostro subtereti, & valdè adunco.

## GENUS II.

*Gryphites rugosus, & lacunosus.*

*Gryphites  
rugosus,  
& lacuno-  
sus.*

**H**ic differt à prioribus, quia lacunà seu sulco à rostro ad alteram extremitatem usque porrecto, ex uno tamen latere tantum, insignitus est, & ut plurimum rostrum dextrorsum, vel sinistrorsum reflexum habet, unde dubito, an non ad *Curvirostras Luidii* reducendus sit: lacuna seu sulcus in  
Gry-



Gryphitis matrici immerfis optimè exprimitur in *Tab. 48. lit. A.*

Tab. 48.

Species:

Gryphites rugofus, & lacunofus mediocris subflavescens, roftro subtereti, & adunco. *Tab. 48. Mat. Gryph.*

Gryphites rugofus, & lacunofus minor subflavescens, roftro subtereti, & adunco.

Matrix Gryphitarum è lapide calcario conflata.

Cum prioribus inveniuntur in iisdem montibus.

Majores autem inventi funt in montibus comitatùs Badenfis circa *Bœtstein, & Luggeren*; aliàs colliguntur etiam in omnibus iis montibus, in quibus Belemnitæ reperiuntur.

Locus.

## CAPUT DUODECIMUM.

*Conchitæ Anomii læves roftro prominulo veluti  
pertufo Lifteri: Terebratula Luidio dicti.*

**S**equentes Conchitæ Anomii verè læves nuncupari poffunt, quia nec ftriati, nec rugofi funt, & licet more præcedentium videantur è pluribus laminis fibi invicem impofitis componi, tamen ita una alteri in extremitate fuà adaptatur, ut lævitati nihil prorfus derogetur.

Materia omnium videtur felenitica, modò magis, modò minùs depurata, & maximus nucem avellanam majorem magnitudine fuà non multum excedit.

Structura horum Conchitarum Anomiorum longè diverfa eft ab eà, quæ donati funt hucusque enarrati, constant quidem etiam è duabus valvis inæqualibus, fed quarum una circa verticem contracta, & parvi roftri in modum elongata eft, ac fupra alteram ita reflectitur, ut ejus cardinem prorfus involvat, illudque foraminulum efformet, quod in extremitate roftri obfervatur, propter quod *Lifterus* illos roftro prominulo veluti pertufo vocat, *Luidius* verò Terebratulas, quod nomen, cum illis optimè conveniat, retinebimus.

Terebratularum  
lævium  
materia.  
Descriptio.

Ad quale Concharum genus hujusmodi Lapides Figurati referendi funt, nec dubitare licet, multò minùs quidquam certi ftatuere, nam illis fimile testaceum hucusque in mari inventum non eft, ita *Fabius Columna* è *Nobiliffimâ Italarum Familiâ*: Mirum quidem, ait, hujusmodi testas recentes, & vivas hodie non reperiri, quamobrem è longâ maris alluvione profectas, & adductas cenfemus potius, quàm naturam defuiffe, fimiles parere.

Non datur  
Conchari  
genus iis  
fimile.

### GENUS I.

*Terebratula lævis.*

Species:

Terebratula lævis mediocris subcinerea oblonga ventricofa.

Species.

Terebratula lævis mediocris subcinerea subrotunda ventricofa. *Tab. 48.*

Tab. 48.

-fig. I.



- Terebratula lævis mediocris subalbida, & subrotunda.  
 Terebratula lævis mediocris cinerea, & subrotunda.  
 Terebratula lævis minor cinerea oblonga, ventricosa.  
 Terebratula lævis minor subcinerea oblonga.  
 Terebratula lævis minor subalbida, & subrotunda.  
 Terebratula lævis minor subflavescens, & subrotunda compressa.  
 Terebratula lævis minor cinerea, & subrotunda compressa.  
 Terebratula lævis minima cinerea oblonga.  
 Terebratula lævis minima subalbida, & subrotunda.  
 Terebratula lævis minima subflavescens, & subrotunda.  
 Terebratula lævis minima cinerea, & subrotunda.  
 Terebratula lævis minima subalbida, & subrotunda compressa.  
 Terebratula lævis minima subflavescens, & subrotunda compressa.  
 Inveniuntur copiosè in monte Legerio, Randio, comitatu Neoburgensi ad Sionem fluvium, à Souchie, à Haunterive, & multis aliis in locis.

Locus.

## GENUS II.

*Terebratula lævis lacunosa.*

*Terebratula Lacunosa.*  
*Species.*

**S**EQUENTES Terebratularum species lacunosæ vocantur, quia lacunis ab imâ orâ versus verticem directis, modò unicâ, modò pluribus donatæ sunt.

**Species:**

- Terebratula lævis minor subalbida, valvâ inferiore unicâ lacunâ donatâ.  
 Terebratula lævis minor subcinerea, & subrotunda, valvâ inferiore unicâ lacunâ donatâ.  
 Terebratula lævis minor subflavescens, valvâ inferiore unicâ lacunâ donatâ.  
 Terebratula lævis minima subalbida, valvâ inferiore unicâ lacunâ donatâ.  
 Tab. 48. *Tab. 48. fig. 2.*  
 Terebratula lævis mediocris subcinerea, valvâ superiore unicâ lacunâ donatâ.  
 Terebratula lævis mediocris cinerea oblonga, ventricosa, valvâ inferiore triplici lacunâ donatâ.  
 Terebratula lævis minor cinerea triangularis, ventricosa, valvâ inferiore triplici lacunâ donatâ.  
 Terebratula lævis major subcinerea ventricosa, valvâ inferiore triplici, superiore verò duplici lacunâ donatis.  
 Terebratula lævis mediocris subcinerea ventricosa, valvâ inferiore triplici, superiore verò duplici lacunâ donatis.  
 Terebratula lævis minor subalbida triangularis, valvâ inferiore triplici, superiore verò duplici lacunâ donatis.  
 Terebratula lævis minor subalbida ventricosa, valvâ inferiore triplici, superiore verò duplici lacunâ donatis.  
 Terebratula lævis mediocris cinerea oblonga, valvâ inferiore triplici, superiore verò duplici lacunâ donatis. *Tab. 48. fig. 3.*  
 Terebratula lævis minor cinerea oblonga, valvâ inferiore triplici, superiore-

Tab. 48.



periore verò duplici lacunà donatis.

*Terebratula lævis minor cinerea oblonga, & ex alterà cardinis parte in acumen deflexens, valvâ inferiore triplici, superiore verò duplici lacunà donatis.*

*Terebratula lævis minor subflavescens oblonga, valvâ inferiore triplici, superiore verò duplici lacunà donatis.*

*Terebratula lævis minima subalbida oblonga, valvâ inferiore triplici, superiore verò duplici lacunà donatis.*

*Terebratula lævis mediocris cinerea oblonga compressa, & valdè tenuis, valvâ inferiore triplici, superiore verò duplici lacunà donatis.*

*Terebratula lævis minor cinerea oblonga compressa, & valdè tenuis, valvâ inferiore triplici, superiore verò duplici lacunà donatis. Tab. 48. fig. 4.*

*Terebratula lævis minor subflavescens subrotunda compressa, & valdè tenuis, valvâ inferiore triplici, superiore verò duplici lacunà donatis.*

*Terebratula lævis mediocris cinerea oblonga, materiâ metallicâ obducta.*

Eadem cum prioribus loca nativa habent. De *Terebratulis* oblongis compressis, & valdè tenuibus sequentia annotanda veniunt; primò: quòd ambæ valvæ simul compressæ crassitiem pergamenæ non excedant, secundò: quòd impossibile videatur, aliquem pisciculum intra eas delitescere potuisse, & tertio: quòd neque valvæ ita compressæ antea inagis fuerint dilatatæ, & ventricosæ, nam postea sine ruptione, vel saltem figuræ immutatione hoc modo comprimi non potuissent, quæ omnia manifestè persuadere videntur, *Terebratulas* compressas, & valdè tenues in terrâ fuisse productas.

*Locus.*  
*Nonnullæ*  
*annotatio-*  
*nes circa*  
*Terebra-*  
*tulas com-*  
*pressas*  
*opinionis*  
*Diluviana*  
*non favē-*  
*tes.*

### GENUS III.

#### *Terebratula Striata.*

#### **S**pecies:

*Terebratula striata maior cinerea ventricosa, striis crassioribus, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.*

*Terebratula striata mediocris cinerea ventricosa, striis crassioribus, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa. Tab. 48. fig. 4.*

*Terebratula striata mediocris cinerea ventricosa, striis tenuioribus, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.*

*Terebratula striata mediocris subflavescens ventricosa, striis crassioribus, & parum aperta.*

*Terebratula striata mediocris subflavescens ventricosa, striis tenuioribus.*

*Terebratula striata mediocris subflavescens ventricosa, striis tenuioribus, & valvâ superiore ex alterâ cardinis parte elongatâ, circa cardinem armaturâ argenteâ perfusa.*

*Terebratula striata minor cinerea ventricosa, striis tenuioribus, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa. Tab. 48. fig. 3.*

*Terebratula striata minor subflavescens ventricosa, striis tenuioribus, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.*

*Species.*

*Tab. 48.*

*Tab. 48.*



# 156 HISTORIA LAPIDUM FIGURATORUM

Terebratula striata minor subcinerea ventricosa pellucida, striis tenuioribus, hinc illinc armaturà argenteà perfusa.

Terebratula striata minor subcinerea ventricosa, striis tenuioribus versus marginem tantum apparentibus.

Terebratula striata minor subcinerea ventricosa, & parum aperta, striis tenuioribus versus marginem tantum apparentibus.

Terebratula striata minima subcinerea ventricosa, striis tenuioribus versus marginem tantum apparentibus.

Terebratula striata mediocris cinerea, striis tenuioribus, hinc illinc armaturà argenteà perfusa.

Terebratula striata mediocris subcinerea, striis tenuioribus elegantissimis.

Terebratula striata mediocris cinerea, striis tenuissimis.

Terebratula striata mediocris subflavescens, striis tenuioribus.

Terebratula striata mediocris subcinerea, striis crassioribus.

Terebratula striata minor subflavescens, striis tenuioribus.

Terebratula striata minor subcinerea, striis tenuissimis.

Tab. 48. Terebratula striata minima subflavescens, striis tenuioribus, hinc illinc armaturà argenteà perfusa. Tab. 48. fig. 2.

Terebratula striata minima cinerea, striis tenuioribus, hinc illinc armaturà argenteà perfusa.

Terebratula striata minima subcinerea pellucida, striis tenuioribus.

Terebratula striata mediocris cinerea compressa, striis crassioribus, hinc illinc armaturà argenteà perfusa.

Terebratula striata mediocris cinerea compressa, & alata, striis tenuioribus, hinc illinc armaturà argenteà perfusa.

Terebratula striata mediocris subflavescens compressa, striis tenuioribus, hinc illinc armaturà argenteà perfusa.

Terebratula striata minor subflavescens compressa, striis tenuioribus, hinc illinc armaturà argenteà perfusa. *Pectunculites parvus capillaribus striis notatus Schenz. Lith. Helv. pag. 23. fig. 29.*

Terebratula striata minima subcinerea compressa, striis tenuissimis. Tab. 48. fig. 1.

Tab. 48. Loc. In iisdem locis cum prioribus inveniuntur.

Terebratula striata pellucida in dubium revocant opinionem divianam. Per Terebratulas striatas pellucas non parum confirmari videtur opinio nostra, quod nimirum hujusmodi Lapides Figurati sub terrà de novo generentur; jam supra probatum est, quod potior pars tam Cochli-

tarum, quam Conchitarum striatorum è materià intra cavitatem cochlearum, vel concharum petrificatà non produci potuerit, nunc

multò minùs potest concipi, quomodo testa una cum materià contentà mediante petrificatione in lapide

dem pellucidum converti possit; restat igitur credendum, Terebratulas striatas

pellucas sub terrà è materià selectà de novo generari posse.

Tab. 48. V



GENUS IV.

*Terebratula striata lacunosa.*

- S**pecies: Species.
- Terebratula striata mediocris subcinerea, striis maximis, valvâ superiore profundissimâ lacunâ donatâ.*
- Terebratula striata mediocris subcinerea, striis majoribus, valvâ superiore levi lacunâ donatâ.*
- Terebratula striata mediocris cinerea, striis majoribus, valvâ superiore levi lacunâ donatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.* Tab. 49. fig. 1.
- Terebratula striata mediocris subcinerea, striis tenuioribus, valvâ superiore levi lacunâ donatâ.* Tab. 49.
- Terebratula striata mediocris subcinerea, striis tenuioribus, valvâ superiore lacunâ latiore donatâ, & ad oppositam faciem circa imam oram incurvatâ, inferiore verò ex utroque latere prope cardinem parum reflexâ.*
- Terebratula striata mediocris subcinerea ventricosa, striis majoribus, valvâ superiore lacunâ donatâ, & valdè elongatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.*
- Terebratula striata mediocris subflavescens ventricosa, striis tenuioribus, valvâ superiore levi lacunâ donatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.*
- Terebratula striata mediocris subflavescens ventricosa, striis tenuioribus, valvâ superiore levi lacunâ donatâ, & imâ orâ versus cardinem reflexâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.*
- Terebratula striata mediocris subflavescens ventricosa, striis tenuioribus circa oram tantum apparentibus, valvâ superiore levi lacunâ donatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.*
- Terebratula striata mediocris cinerea, striis majoribus, valvâ superiore lacunâ latâ, & profundâ donatâ.*
- Terebratula striata minor cinerea ventricosa, striis majoribus, valvâ superiore lacunâ angustâ, & profundâ donatâ, atque elongatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.*
- Terebratula striata minor subcinerea ventricosa, striis majoribus, valvâ superiore lacunâ donatâ, & valdè elongatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.*
- Terebratula striata minor subflavescens ventricosa, striis tenuioribus, valvâ superiore levi lacunâ donatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.*
- Terebratula striata minor marcasitacea fusca ventricosa, striis in exortu suo tenuioribus, & versus oram dilatatis, valvâ superiore levi lacunâ donatâ.*
- Terebratula striata minor marcasitacea fusca ventricosa, striis latioribus, valvâ superiore levi lacunâ donatâ.*
- Terebratula striata minor cinerea, striis majoribus, valvâ superiore lacunâ latâ, & profundâ donatâ.*



Terebratula striata minor cinerea, striis tenuioribus, valvâ superiore lacunâ latâ donatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.

Terebratula striata minor rufula, striis tenuioribus, valvâ superiore lacunâ latâ donatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.

Terebratula striata minor subfusca, striis tenuioribus, valvâ superiore lacunâ latâ donatâ.

Terebratula striata minor subflavescens pellucida, striis tenuioribus, valvâ superiore lacunâ latâ donatâ. *Tab. 49. fig. 2.*

Terebratula striata minima subflavescens ventricosa, striis tenuioribus, valvâ superiore levi lacunâ donatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.

Tab. 49. *Tab. 49. fig. 3.*

Terebratula striata minima subflavescens oblonga ventricosa, striis majoribus, valvâ superiore lacunâ levi donatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.

Tab. 49. Terebratula striata minima cinerea, & pellucida, striis tenuioribus, valvâ superiore lacunâ levi donatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa. *Tab. 49. fig. 4.*

Terebratula striata minima rufula, striis tenuioribus, valvâ superiore lacunâ levi donatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.

Terebratula striata minima subflavescens, striis tenuioribus, valvâ superiore lacunâ levi donatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.

Terebratula striata mediocris subcinerea compressa, striis tenuioribus, valvâ superiore unicâ, inferiore verò duplici lacunâ donatis.

Terebratula striata minor subcinerea compressa, striis tenuioribus, valvâ superiore unicâ lacunâ donatâ.

Terebratula striata minor subflavescens compressa, striis tenuioribus, valvâ superiore unicâ lacunâ donatâ.

Terebratula striata minor subflavescens tenuissimè compressa, striis tenuioribus, valvâ superiore unicâ lacunâ donatâ.

Terebratula striata minima subflavescens tenuissimè compressa, & pellucida, striis tenuioribus, valvâ superiore unicâ lacunâ donatâ.

Tab. 49. Terebratula striata maxima cinerea, fluore metallico perfusa. *Tab. 49. fig. 1. in 2. ser.*

Terebratula striata minor cinerea, fluore metallico perfusa. *Tab. 49. fig. 5. in primâ serie.*

Matrices. Terebratularum. Matrix Terebratularum lævium mediocrium cinerea, cui adhuc una immersa est. *Tab. 49. fig. 2. & 3.* hæc typum à Terebratulâ matrici impressum exhibet, illa verò Terebratulam ipsam ex oppositâ parte immersam.

Tab. 49. Matrix Terebratularum striatarum striis majoribus cinerea, cui adhuc una mediocris inhæret. *Tab. 49. fig. 4.*

Hæ duæ Matrices è lapide calcario constant.

Matrix Terebratularum striatarum minimarum subflavescens, & armaturâ argenteâ perfusarum subflavescens, durissima, & ad Pyritem proximè accedens. *Tab. 49. fig. 5.*

Matrix Terebratularum striatarum minimarum rufularum, & armaturâ argenteâ perfusarum rufula, durissima, & ad Pyritem proximè accedens. *Tab. 49. fig. 6.*



Ambæ Inventæ sunt in comitatu Neoburgensi prope *Hauterive*. Terebratulæ verò in iisdem locis occurrunt, in quibus præcedentes repertas fuisset diximus, & à rusticis vocantur *Heilige Geist-stein*, quia figurà suà Spiritum Sanctum è papyro albà confectum, quem in hypocaustis suis supra tabulas appensum tenere solent, præferunt, aliis: *Gluckerenstein oder Gluckhennenstein*, quia figurà suà gallinæ incubanti non adeò absimiles sunt.

In nullis aliis Lapidum Figuratorum speciebus armaturæ tam frequenter occurrunt, ac in Terebratulis striatis, quod magnam fluoris, ex quo constant, depurationem, sulphurisque contenti, ac sale fuso commixti subtilitatem indicat.

## LIBER OCTAVUS.

### IN QUO DESCRIBITUR CLASSIS OCTAVA

COMPLECTENS LAPIDES FIGURATOS TUBULOSOS, QUI TUBULITÆ DICUNTUR, CUM NONNULLIS ALIIS VARIE COMPRESSIS, INFLEXIS, ET INTER SE COMPLICATIS.

**I**n hoc libro Lapidibus Figuratis Tubulosis adungere volui Lapidés Figuratos variè compressos, inflexos, & inter se complicatos, quia primorum genera, & species tam paucæ sunt, ut eorum materia vix sufficiens videatur, ad librum integrum, & proprium constituendum, & eandem ob rationem huic libro quoque subjungam, appendicis loco, descriptionem calculi humani rarissimi, spiculis crySTALLINIS ferè undiq; obfiti, cum observatione Anatomica costarum bifurcatarum in homine Badenæ Helvetiorum exenterato observatarum.

### TABULA GENERICA.

Lapidum Figuratorum Octavæ Classis.

Tubulitæ		Dentales.
		Vermiculares.
		Balanorum calices referentes.

### CAPUT PRIMUM.

*Lapides Figurati Tubulosi: Tubulitæ dicti.*

**P**er Lapidés Figuratos Tubulosos intelliguntur omnes ii, qui figurà suà testacea concava, & Tubulosa præferunt, & neque ad Conchitas, neque ad Echinatas, & multò minùs ad Conchitas referri possunt, Tubulitæ.



sunt, vocanturque in genere Tubulitæ; germanicè vocari poterunt:  
*Ræhrlistein.*

## GENUS I.

*Tubulites Dentalis.*

*Tubuli-  
tes Den-  
talis.*

**T**ubulites Dentalis est Lapis Figuratus, qui figurà suà præsefert testa-  
ceum quoddam marinum, fistulæ modo longum, tantillum incurvatum,  
& concavum, foris striatum, longitudine digiti, è basilatiore in acumen  
obtusum desinens, dentique alicui canino simile, propter quod Dentale  
dicitur, vocatur etiam Tubulus, seu Siphunculus marinus, in quo vermis  
delitescere solet. Germanicè illum appellarem *Zahn-Ræhrlistein.*

*Species.*

*Species.*

*Tab. 50.*

Tubulites Dentalis major subcinereus striatus. *Tab. 50.*

Tubulites Dentalis minor subcinereus.

*Materia,  
& Locus.*

Materia horum lapidum ad substantiam seleniticam vergit; modò  
sunt integri, modò intus concavi. Inveniuntur in monte Legerio, Ran-  
dio, & in comitatu Neoburgensi &c.

## GENUS II.

*Tubulites Vermicularis.*

*Tubulites  
Vermicu-  
laris.*

**T**ubulites Vermicularis est Lapis Figuratus, qui figurà suà præsefert te-  
staceum marinum, fistulæ modo concavum, sine regulà in spiras con-  
tortum, in quo vermis delitescit, & ideò Tubulus Vermicularis dicitur.  
Germanicè hic lapis appellari poterit: *Ein Wurm-Ræhrlistein*, quia suà  
proprià figurà vermem convolutum eleganter repræsentat.

*Species.*

*Species:*

*Tab. 50.*

Tubulites Vermicularis maximus subflavescens, Conchitem Imbricatum  
involvens. *Tab. 50. fig. 1.*

Tubulites Vermicularis mediocris subcinereus convolutus, lumbricum ter-  
restrem præseferens. *Tab. 50. fig. 3.*

Tubulites Vermicularis minor subcinereus convolutus. *Tab. 50. fig. 2.*

Tubulites Vermicularis major subcinereus convolutus, lapidi calcario in-  
sicens. *Tab. 50. fig. 4.*

Tubulites Vermicularis minor subcinereus, in modum Cornu Ammonis  
convolutus, apertus, ut interna cavitas appareat, lapidique calcario in-  
sicens. *Tab. 50. fig. 5.*

Tubulites Vermicularis minimus subcinereus convolutus, Conchiti Ano-  
mio striato insicens. *Tab. 50. fig. 6.* *Alcyonium vermiculare, Vermic-  
chiara, Alcyonium Milesium, vel tertium Diosc. Imperat. H. N. pag. 639.  
Scheuz. fig. 23. p. 18. Lith. Helv. Vermicularia Luid. Lithoph. n. 1212. ad 1221.*

Tubulites Vermicularis subcinereus convolutus, Cornu Ammonis striato  
insicens. *Tab. 50. fig. 7.*

*Materia,  
& Locus.*

E materià seleniticà constant, & in iisdem locis cum prioribus occurrunt,  
excepto primo maximo Tubulite, qui in montibus comitatùs Badensis pro-  
pe *Bætstein*, & *Luggeren* repertus est.



GENUS III.

*Tubulites Balanorum calices referens.*

**B**alani sunt testacea marina faxis, & rimis navium, aliisque quisquiliis marinis inhærentia, ita vocata, quia figurâ suâ glandem quercus in apice pertusam præferunt; ex parte enim superiore læves sunt, in inferiore verò asperi, per quod nostri lapides ab Alcyoniis in *Classe tertiâ* p. 7. descriptis, & in *Tabulâ decima septimâ* exhibitis, quæ Alcyoniorum more punctata, & porosa sunt, differunt, licet forsan & hæc commodè ad illud genus reduci possent. Balani à *Gesnero* germanicè: *Meereichlen* appellantur, unde & lapides illos repræsentantes *Meereichlenstein* nuncupari poterunt.

*Balani.*

*Quomodo ab Alcyoniis differant.*

*Species:*

*Species.*

Tubulites Balanorum calicem referens lævis mediocris subcinereus ore latiore. *Tab. 50. fig. 1.*

*Tab. 50.*

Tubulites Balanorum calicem referens lævis mediocris subcinereus ore magno quadrato tuberosus. *Tab. 50. fig. 2.*

Tubulites Balanorum calicem referens lævis mediocris subcinereus ore angusto. *Tab. 50. fig. 3.*

Quoad materiam, & loca nativa cum præcedentibus Tubulitis cōveniunt.

*Materia, & Locus.*

CAPUT SECUNDUM.

*Recensentur Lapides Figurati variè compressi, inflexi, & inter se complicati.*

**P**ro complemento hujus Tractatus post enarrationem specierum Lapidum Figuratorum perfectarum, eas quoq; recensebo, quæ imperfectæ, aut monstrosæ apparent, & quarum structura à solito naturæ cursu aberrare videtur, hunc nimirum in finem, ut postea eò facilius Judicium formare possimus de modo, quo hujusmodi lapides sub terrâ generentur.

*Species. Lapidum Figuratorum imperfecta, & monstrosa.*

GENUS I.

*Lapides Figurati variè compressi, & inflexi.*

*Species:*

Ammonis Cornu striatum minimum principio acuminato. *Tab. 51. fig. 7.*

*Species. Tab. 51.*

Echinites Ovarius transversim compressus. *Tab. 51. fig. 1.*

Pectunculites striatus major subcinereus, ita transversim compressus, ut figuram triangularem efformet. *Tab. 51. fig. 3.*

Terebratula striata maxima subcinerea, valvâ inferiore in oppositam partem reflexâ. *Tab. 51. fig. 2.*

Terebratula striata minima subflavescent, valvâ superiore ita versus inferiorem compressâ, ut loco eminentiæ cavitatem efformet. *Tab. 51. fig. 4.*

Terebratula striata minima rufula, cardine usque ad partem oræ oppositam compresso. *Tab. 51. fig. 5.*



Tab. 51.

Terebratula striata minima subcinerea, valvâ inferiore versus oppositam partem inflexâ, superiore verò ita in dorso compressâ, ut loco eminentiæ cavitatem transversam efformet. *Tab. 51. fig. 6.*

Terebratula striata minima subcinerea, oris laterum interiora versus inflexis. *Tab. 51. fig. 8.*

*Lapides  
imperfecti  
seu mon-  
strofi opi-  
nioni Dilu-  
viana re-  
pugnant.*

Certum est, quòd structura prædictorum Lapidum Figuratorum variè compressa, & inflexa Diluvianis sit explicatu difficillima; etenim probabile est, hujusmodi conchas in mari non nasci, cum hucusque similes non fuerint repertæ, & contentus piscis dictas compressiones impediret; illas autem primum intra montes, & arenas fuisse ita compressas, & variè inflexas, rationi, & experientiæ contrarium videtur, siquidem dura earum substantia potius in quamplurima frustra disrumperetur; si verò dicatur, illas intra montes delatas à vaporibus metallicis, aliisque mineralium effluviis ita fuisse emollitas, ut deinceps ab incumbenibus corporibus tali modo comprimi, & inflecti potuerint: restat explicandum, cur striæ in parte conchæ compressâ non simul fuerint oblitteratæ, vel saltem etiam compressæ, cum earum materia non minùs, ac illa conchæ debuisset emolliri. In opinione oppositâ verò hic defectus facilè concipitur; sicuti enim videmus sæpissimè fœtus in utero materno monstrosos evadere, & modò debitis partibus carere, modò autem superfluis donari, modò etiam proportionem unius ad alteram deficere, vel propter angustiam uteri, vel nutrimentum non debitè dispositum, aut etiam quia vis elastica seminis ob copiam materiæ affluentis vel nimium exaltatur, vel nimium opprimitur, ita sub terrâ hujusmodi Lapides Figuratos ob easdem rationes in suo ortu à debitâ figurâ posse deflectere, nullus inficias ibit.

## GENUS II.

*Lapides Figurati Complicati.*

*Lapides  
Figurati  
complicati.  
Species.*

**L**apides Figuratos variè compressos, & inflexos sequuntur complicati, id est species diversorum generum inter se arctissimè unitæ, vel quarum una alterius propriæ substantiæ immersa est.

Species:

Tab. 52.

Gryphites rugosus subflavescens, cujus cavitati matrix Cornu Ammonis immersa est. *Tab. 52. fig. 1.*

Gryphites lævis subflavescens cum Cornu Ammonis dorso suo immerso. *Tab. 52. fig. 2.*

Turbinites cinereus cum Conchite striato minimo ori suo immerso. *Tab. 52. fig. 3.*

Conchites striatus cinereus cum Neritite cavitati suæ immerso. *Tab. 52. fig. 4.*

Conchites striatus cinereus valvis contrario modo sitis. *Tab. 52. fig. 5.*

Conchites cinereus valvis contrario modo sitis, valvâ superiore lævi, inferiore verò striatâ. *Tab. 52. fig. 6.*

Ad Lapides Figuratos complicatos reducendum etiam est frustum Cornu Ammonis striati, cujus interna facies Terebratulis minimis referta est. *Vid. Tab. 22. fig. 1. p. 82.* unâ cum suo corollario, quod præsentibus Lapidibus complica-



plicatis optimè quoque applicari potest, præsertim Gryphiti lævi cum Cornu Ammonis striato dorso suo immerfo, illud autem hic brevitatis gratià lubens prætereo, & Lectorem ad locum citatum remitto.

## CAPUT TERTIUM.

### *Enarrantur Appendicis loco duæ Observationes Anatomicae.*

**D**Ecreveram, ut ex præmissa hujus Opusculi Ideà patet, occasione calculi humani rarissimi spiculis crystallinis ferè undique obfiti brevem tractatum de nephritide, & calculo humano, ejusque curà, & prophylaxi præsentis historiæ subungere, cum verò hæc in nimis amplum, & præter omnem spem diffusum opus accreverit, & ille de nephritide, ejusque curà à pluribus celeberrimis Practicis jam cum omni possibili doctrinà, & diligentia elaboratus sit, illum hic ultrò supersedeo, simplici casuum expositione, calculique descriptione contentus.

Anno renascente 1698 laborabat Rheinfeldæ nephritide è calculis intra renes latentibus exorta, sævisq; stipatà symptomatibus, nimirum mictu cruento, & quandoque etiam purulento, ardore urinæ quasi intolerabili, dolore pungente circa lumbos, vomitu ciborum post comestiones, aliisque levioribus accidentibus, quæ hunc morbum plerumque concomitari solent, Vir quinquagenarius, habitus obesi, & multo sero sale acri scorbutico non nihil imbuto perfusi, unde à catarrhis pectus infestantibus, & præcipuè tempore somni tussim inducentibus valdè affligebatur.

*Historia  
agrori ne-  
phritide à  
calculis  
intra re-  
nes laten-  
tibus exor-  
ta laborā-  
tis.*

Post hæc, remediis quibuscunque adhibitis nil proficientibus, superveniebat intumescencia pedum cum extenuatione totius corporis, quam demum excipiebat catarrhus suffocativus, quo viribus prorsus consumptis, & ad expulsionem materiæ in pectore stagnantis invalidis, 20. die Junii ejusdem anni noctu circa horam undecimam occubuit.

Postero die in aperto cadavere apparebant omnia viscera flaccida, & seroso sanguine imbuta, prout nimirum in demortuis cachecticis, longoque morbo decumbentibus observari solent: Facile autem cognoscebatur, quòd roto morbi decursu pulmones, ventriculus, & renes maximam ægritudinis violentiam sustinuerint, & inter has partes præcipuè renes, in quibus primaria totius mali radix suam fixerat sedem.

*Descriptio  
viscerum  
demortui.*

Renes omni spoliati pinguedine, & ad plumbeum quasi colorem accedentes magnà ex parte collapsi erant, dexter tamen magis sinistro. Substantia utriusque renis interna, tam glandulosa, quàm membranacea admodum flaccida erat, & coloris longè pallidioris, quàm communiter in mortuis comparere solet. In rene sinistro duos inveni calculos, in dextro verò tres, quorum maximus rarissimus fuit, ideòque etiam descriptione peculiari dignus; reliqui quatuor minores, licet cum majore quoad insolitam substantiam non conveniebant, tamen nec ipsi vulgaris structuræ erant; etenim è meris minimis spiculis triangularibus, vel etiam quadrangulis, & acu-

*Descriptio  
calculorū  
in renibus  
inventorū.*



minatis coagmentati videbantur, unde eorum extima superficies ex hujusmodi spiculis conflata inæqualis erat, & superficiei fragorum maturantium simillima. Delitescabant in substantiâ renum glandulosâ, in quâ sibi cellulas efformaverant, cellulis favorum haud absimiles. Figurâ subrotundi erant, & paululum compressi, rufoque colore, vel flavescente tincti, magnitudine verò omnes ad nucem avellanam minorem accedebant.

*Descriptio  
calculi  
maximi.  
Tab. 52.*

Maximus calculus in rene dextro repertus fuit, & parte suâ subrotundâ spiculis crystallinis obsitâ integram pelvis cavitatem occupabat, reliquâ verò acuminatâ ad spicula crystallina usque substantiâ renis glandulosâ inhærebat. Magnitudine, & figurâ similis erat iconi in *Tab. 52.* exhibitâ, & pondere dimidium uncia cum scrupulis duobus æquabat. Spicula externa, & superficiem partis subrotundæ exornantia quoad colorem, splendorem, diaphaneitatem, & figuram, quantum in corpusculis tam minutis, etiam mediante microscopio, observari licuit, cum crystallo montanâ, vel aliquo selenite crystallino conveniebant. Hujusmodi crystallos vidit etiam *Loevenhoeck* ope microscopii: porro ex calculo combusto crystalli erant pellucidæ, atque ita angulares, ac lateribus planis, ac si ipsum fuisset crystallum. Spatiola verò inter spicula crystallina relicta, quoad substantiam & colorem minoribus lapillis supra descriptis similia erant, color autem partis acuminatæ, & spiculis destitutæ saturatior fuit, & non nihil ad colorem rubrum vergebat, qui sine dubio à sanguine in rene substantiâ lapidescenti commixto derivabat.

*Causa diversorum  
calculorum.*

Hinc patet primò: Conjecturam *Clariss. Domini D. Michaelis Etmulleri Lipsiensium quondam Professoris, ac Practici Celeberrimi* Verisimilem esse, calculos renum nimirum rubros fieri, si sanguinis guttulæ ex vasculo eroso unâ ad eorum productionem concurrant, albos, si mucilago viscida ex attritis membranulis transudans simul coaguletur, rufos seu flavos verò esse solam urinæ progeniem.

Quibus addere licet, spicula tam crystallina, quàm opaca in hujusmodi calculis probabiliter crystallisationi salium in materiâ lapidescente delitescientium adscribi debere, quæ sæpius à liquore viscido, & terrestri nimis copioso, aut glutinoso impeditur, ut loco crystallorum crustæ sibi invicem incumbentes generentur, vel salibus omninò à liquore viscido irretitis, ut sese in sua fixatione nullo modo diffundere possint, solummodò massa lapidea filicis instar dura, & informis producat.

Secundò: Diaphaneitatem, & opacitatem, nec non ipsos colores lapidum potissimum dependere à succo viscido, & terrestri ad generationem eorum concurrente, magis vel minùs depurato.

Altera observatio anatomica est, duarum costarum bifurcatarum in viro *Badenæ Helvetiorum* exenterato observatarum, quarum una sita erat in dextro, altera verò in sinistro latere.

*Descriptio  
costæ bi-  
furcatæ  
dextri  
lateris.  
Tab. 52.*

Prima costa bifurcata dextri lateris tertia est, quæ haud procul à substantiâ cartilagineâ in duo crura dividitur, quorum unum obliquè sursum fertur, alterum verò deorsum usque ad cartilagineam costæ substantiam, in quâ iterum erga se invicem inclinantur, & obliquo ductu prope os sterni in unicam costam coeunt, quo figuram Rhombi regularem describunt. *Vid. Tab. 52. lit. A.*

Secun-



Secunda costa bifurcata sinistri lateris quinta est, hæc statim post substantiam cartilagineam in duo crura instar tensi arcus dividitur, quæ, figurâ ovali pollicem unum cum dimidio longâ, & pollicem latâ divisione suâ descriptâ, iterum coalescunt in unicam costam, more aliarum in os sterni abeuntem, & cum eo articulatam. *Vid. Tab. 52. lit. B.*

Vacuum à cruribus costarum divaricatis relictum, tam in hac, quàm in alterâ costâ bifurcatâ membranâ crassâ, & validâ à pleurâ internè costas succingente, & ipso costarum periosteo ortum suum trahente occlusum erat, per quam omnis generis vasa disseminata observabantur.

Quod non satis mirari poteram, erat, quòd crura costæ bifurcatæ parum minora tam quoad latitudinem, quàm quoad crassitiem essent ipsâ costâ, è quâ emergebant.

Præternaturale autem, & monstrosum omninò est, costam bifurcatam esse; similem quoque se Hafniæ demonstrasse costam tertiam dextri lateris sterno junctam duplicato crure testatur *Bartholin. Anat. lib. 4. cap. 17.* qualem etiam à Patre suo fuisse in dextro latere repertam, scribit *Nicolaus Fontanus in Vesalium.*

*Descriptio  
costæ bi-  
furcata  
sinistri la-  
teris.*

*Tab. 52.*

*Vacuum in-  
ter costas  
bifurcatas  
relictum.*

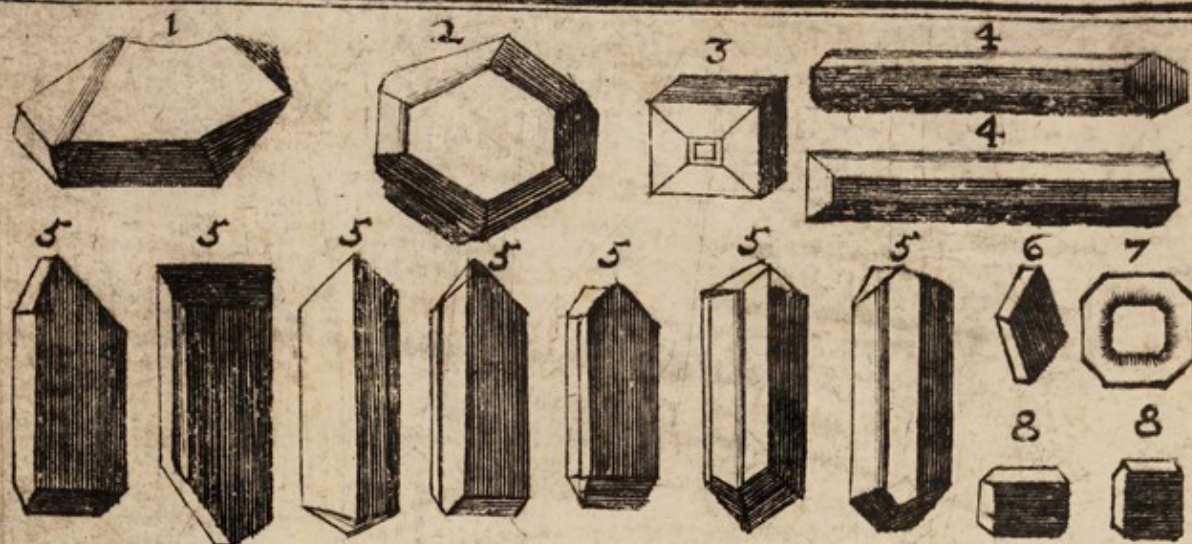
*Præterna-  
turale est,  
costam esse  
bifurcatâ.*





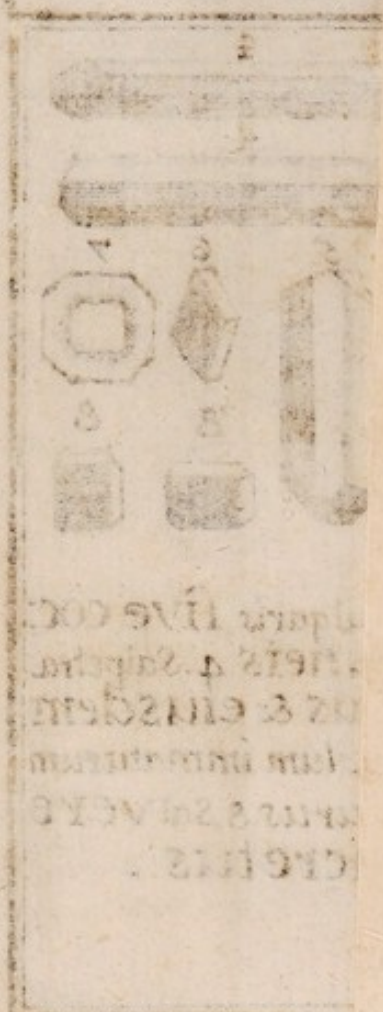






1. Vitriolum maturum 2. Alumen 3. Sal vulgaris sive coc-  
 tilis è fontibus Angliæ mediterraneis 4. Salpetra  
 quibusdam Halonitrum 555. etc. Unius & eiusdem  
 Nitri Calcarij Variæ Figuræ. 6. Vitriolum immaturum  
 Rhomboides. 7. Sal vulgaris immaturus. 8. Salvere  
 marinus sc: ex aquâ marinâ concretus.

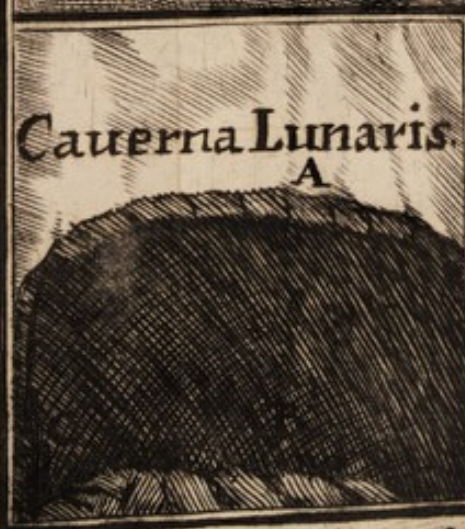






Tab. I.

## Mons Fractus seu Pileatus



J. Melchior Fuesli Tigurinus ad vivum Delineavit.



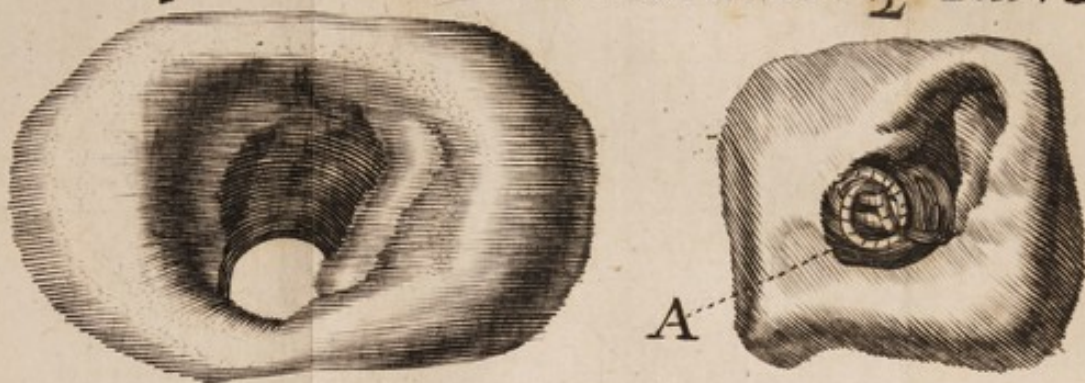
Tab. I

centis

De



1 Silex Perforatus. 2 Tab: 2.



Pyritæ.



Lapis

Bononiensis.







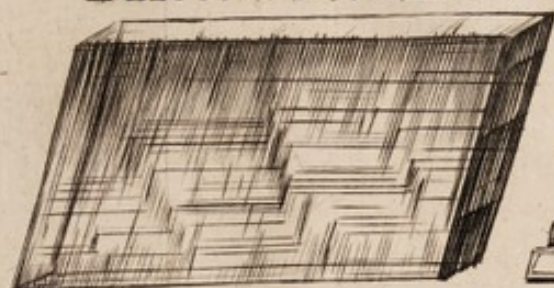


Crystallinus. Selenitæ.

Botrites. Tab. 3.



Rhomboidalis.

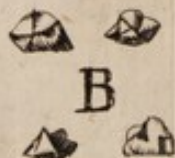


Crystalli cum fol: Gram: Amianth: et Pilis inclusis



Ceraunias.

Flor: Cry: Granat: Helvet:





105

chius

105

A

C

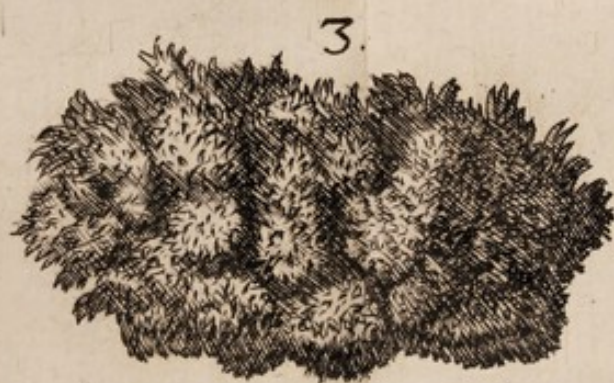
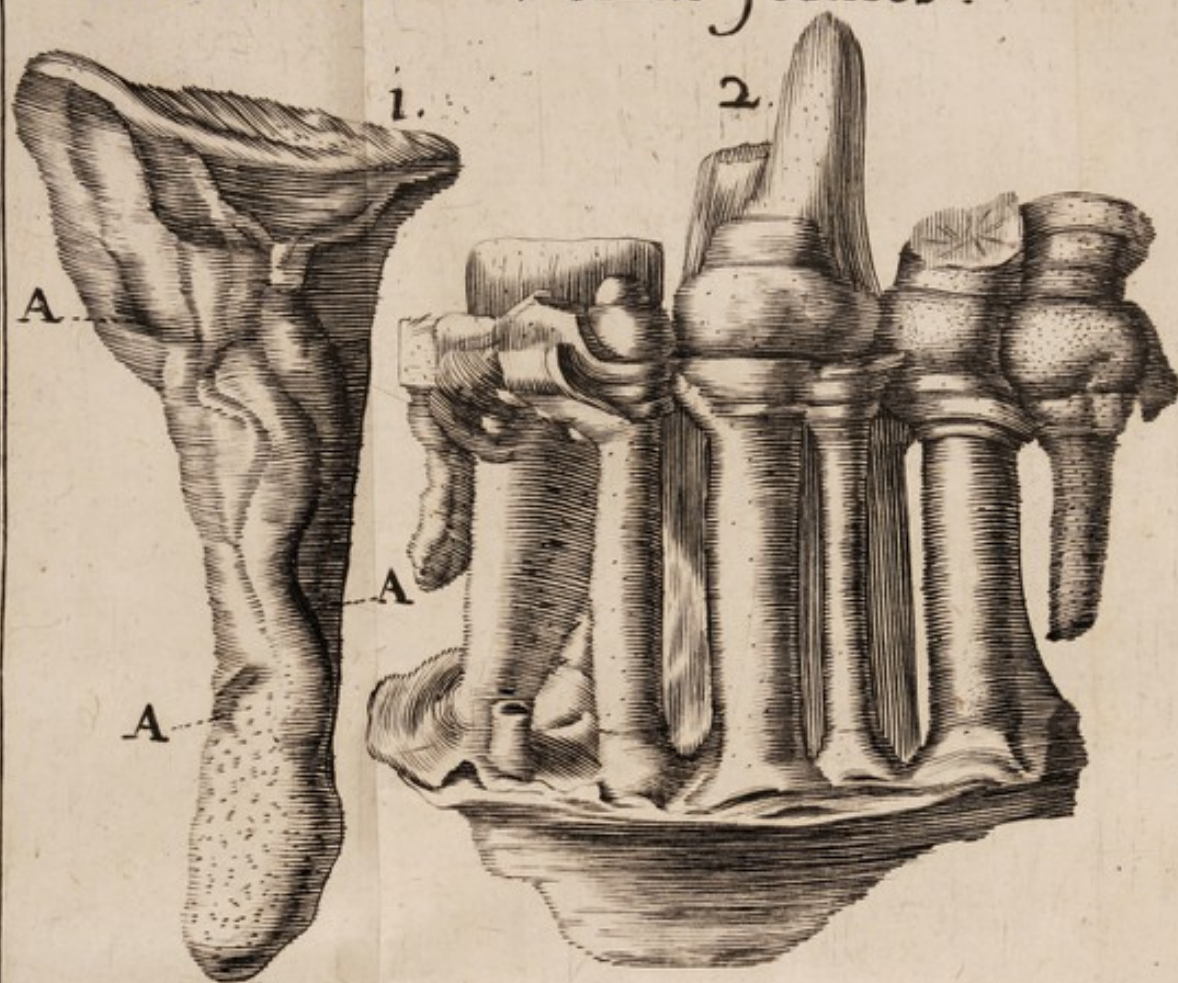
A



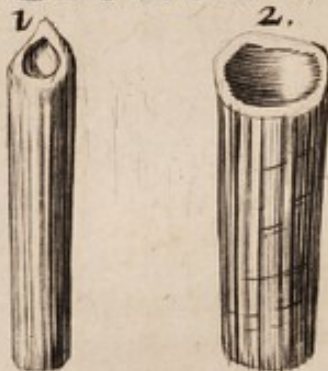
Stalactitæ

Stiriæ-formes

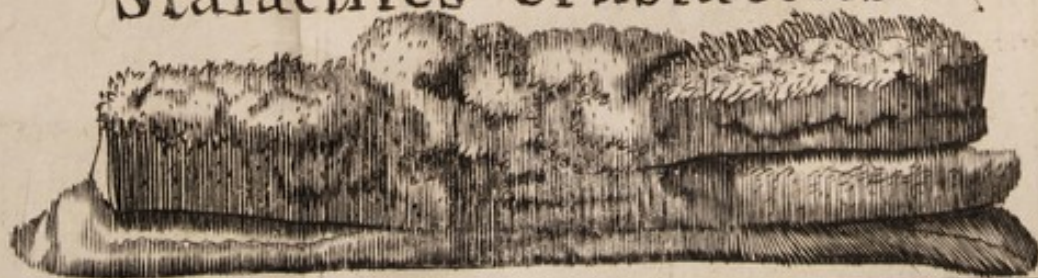
Tab. 4.



Tubulati.



Stalactites Crustaceus.









Stalagmitæ Bellarijs Similes. Tab. 5.



Talcum.

Amianthus.



Crystallus cariosa.



Matrix Selenitarum  
Subterranea.



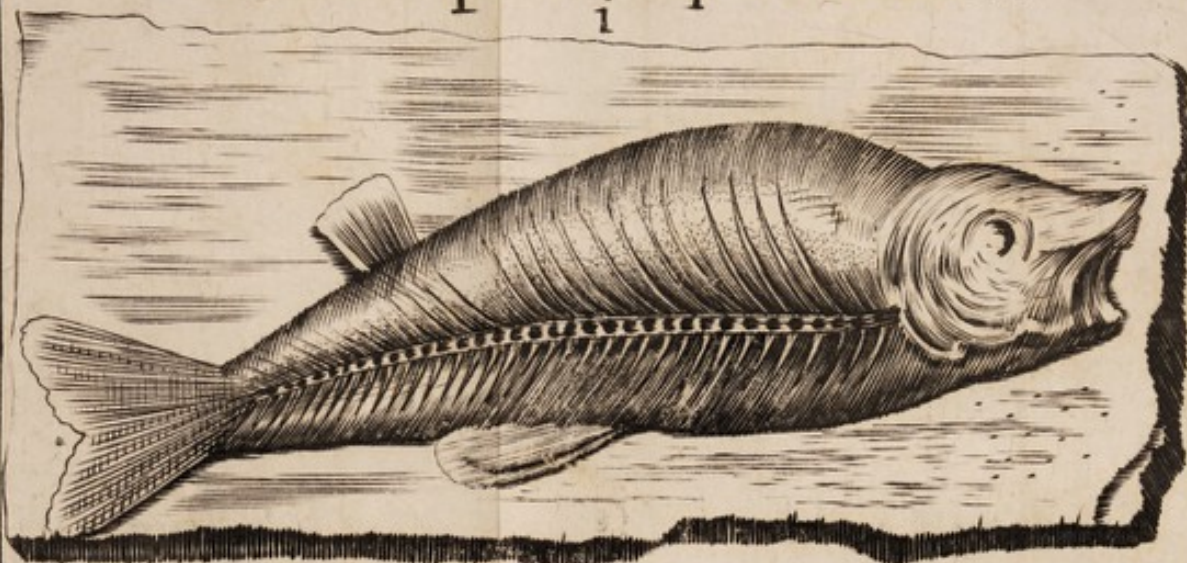






Lapides figurati picti colore superficialiario animalia<sup>6.</sup>  
 uel eorum partes representantes.

i



2



3









4



5



Dendrites tertius.









Lapides figurati picti colore Superficialiario<sup>8</sup>  
vegetabilia repræsentantes.

1



2



3



4









Lapides figurati picti colore lapidem penetrante  
Dendritæ à similitudine Arboris dicti. 9









Appendix ad 2<sup>dam</sup> Classen.

Draconites Lucernensis  
Spurius.



Draconites Lucernensis  
verus.



Variolites Lucernensis  
Niger.



Grammitæ Helvetici  
micantes.









Pagurus petrificatus



Aranea Marina petrificata



Caput Serpentis petrificatum



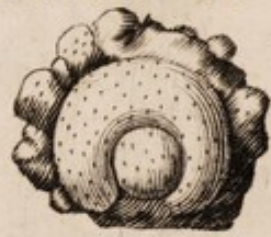
Matites



Colitæ



Balanites



Hysterolithæ



Lingua carpionis petrificata



Glossopetra dentata



Glossopetræ læues









ii.

Dentes.  
Spina piscis petrificata. 1



fossiles.  
2



Fungites Orbicularis.



Fungites oris intus  
reflexis









Fungites pileolo lato.



Lycoperdites vulgaris.



Fungites marinus  
striatus et crispatus.









Equisetum sub aquâ repens fætidum petrificatum



Lichen petrificatus



Muscus vulgatissimus  
petrificatus.



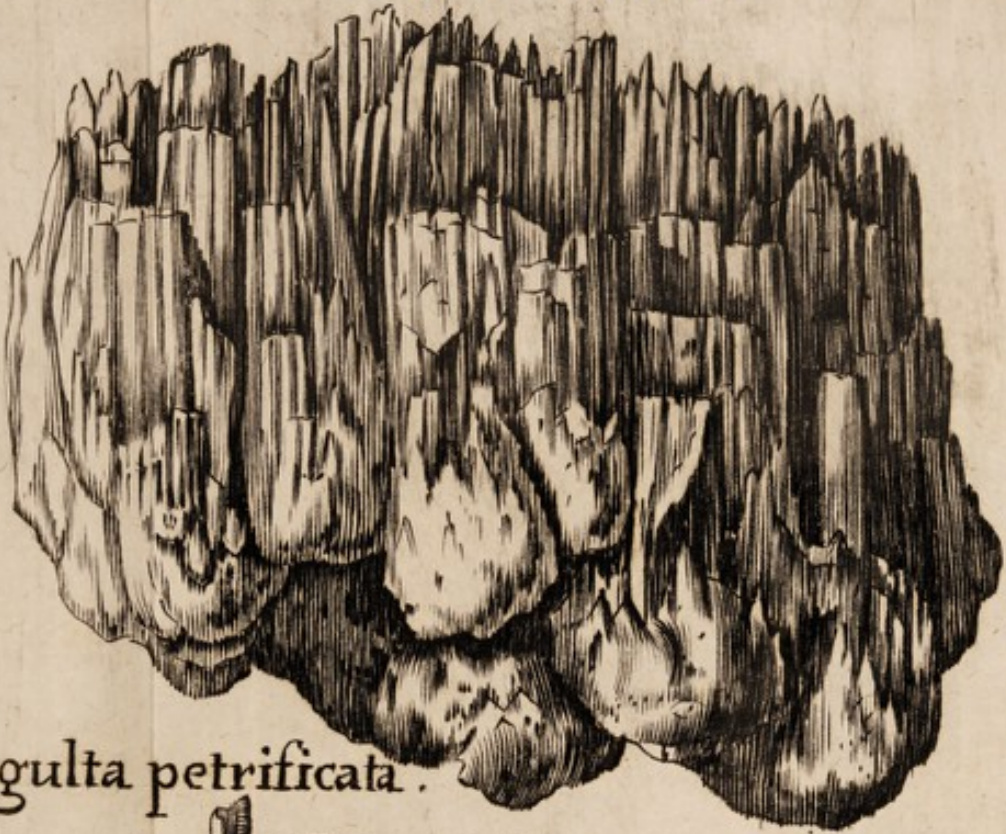






Fucus petrificatus.

14.



Virgulta petrificata.



Radix petrificata.









Ramus Quercus unà cum cochleà petrificatus.



Cortex quercinus petrificatus.



Frustum ligni petrificatum.









Folia fagi petrificata.



Folia Alni petrificata.



Folia quercus petrificata.



Folia salicis petrificata.

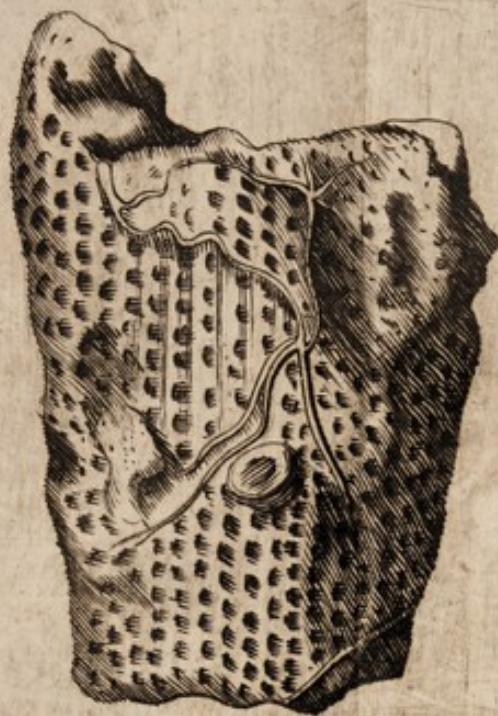








Corallites maior  
reticulatus.



Corallia marina  
squamea.



Retepora seu Eschara  
marina fossilis.



Astroites Tubularis.



Astroites vulgaris









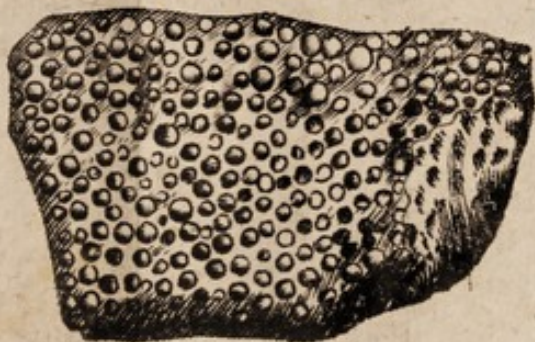
Salicites Helueticus niger  
foliolis candidis.

Lapis frumentarius Helueticus niger  
semina melonum, cumini cum cochlitulis  
albis referens.



Cenchrites.

Lapis frumentarius Helueticus  
cinereus semina melonum,  
anisi, faniculi referens.



Meconites.









## Hammitæ seu Ammonitæ

1



2



Alcyonia tuberosa formâ fructus alicuius ficus. Scheuchz.

1



2



3



4



Modioli stellati. Luid.

1



2



Amygdaloidæ Myrtillithæ.



Gallites



Fructus Fruticum petrificâ. Pisolithæ.



Radioli Echin Spinosi



Glandites









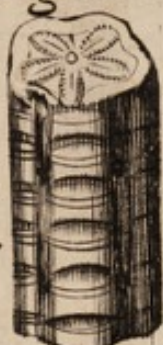
Trochites  
maior



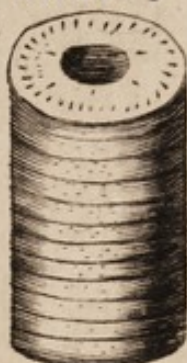
Stella marina  
Minima Veneta.



Lapis stel:  
laris maior  
angulis obtusis.



Entrochus  
maior



Entrochi Pyrami:  
dales non perforati  
Alueoli Luidio



Lapis stellaris mai.  
angulis acutis



Trochites  
minor



Entrochi columnares stel:  
larium minorum



Lapis stellaris  
minor angulis  
obtusis



Trochites minores  
Strijs tenuissimis

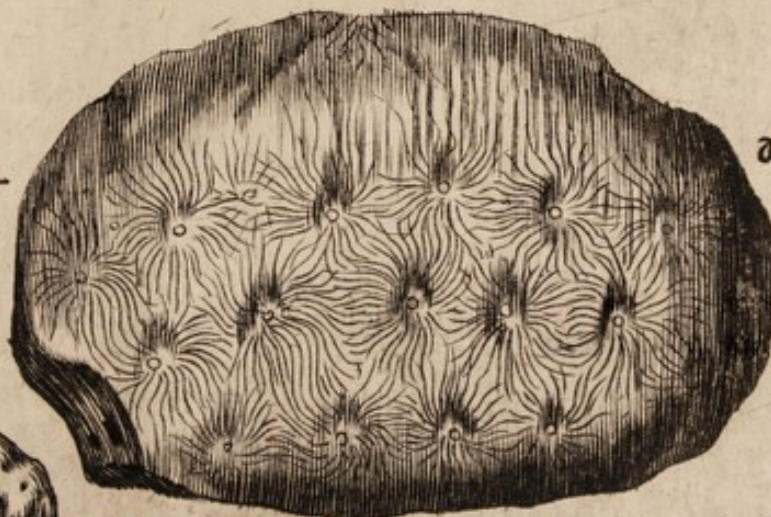


Capitula radiolorum  
Echin: petrificata



Astroites Stellis Maximis.

Coagulum  
pideum.



aqueum la-



Lapis Percae piscis.









Spondylolithæ seu Vertebrae. 21  
i. Cornuum Amonis. 2.



4



Coniuncti.



3.



Iuncturà Foliaceà.









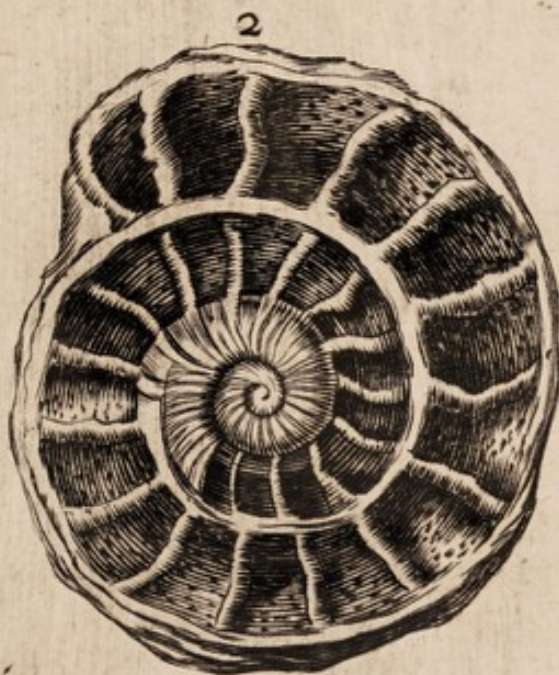
Iuncturà Foliaceà  
contractà.



Facies Interna 22  
Cornium Amōnis.



Am: Cor: incompletum  
Seu accrescens.







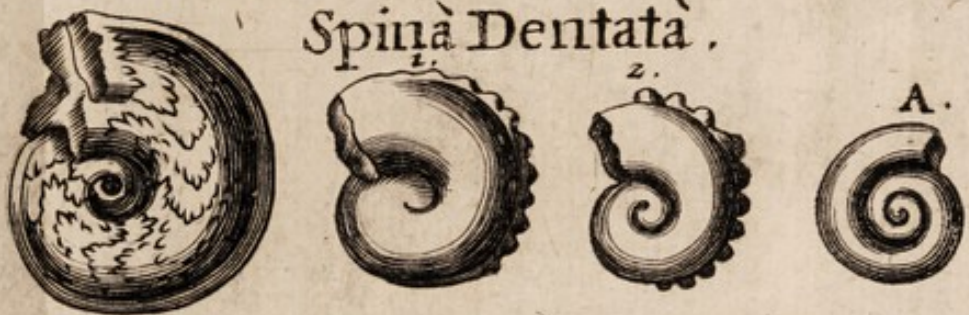


Cornua Ammonis Lævia  
Spinà æquali sub-  
rotundà .

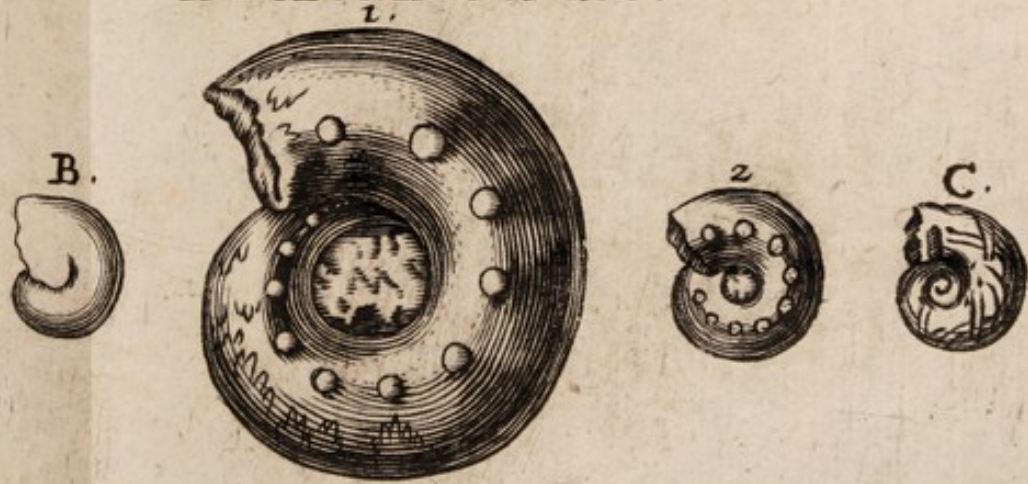


Spinà Eminente .

Spinà Dentatà .



Tuberculis donata .









*Cornua Amonis Striata*  
strijs integris.

Spinà interduos sulcos eminente



Spinà acutà. 2.



3  
Spinà Sulcatà.



4  
Spinà planà.  
qua - si



vel subro-  
tundà.







Cornua Ammonis Striata  
Striis Diuisis.

Linea Semipedalis Augustana.



2. Striis rarioribus.



3. Spina eminente.



4. Striis in se contortis









Cornua Ammonis Striata  
 Strÿs diuisis cum præcedente tuberculo.

1.



Strÿs  
 præcedente.

3.

diuisis  
 eminentiâ.

4.



Strÿs flammeis

2.





Styrya



6.  
Stry's Vndulatis.



7.  
Stry's versus centrum  
densissimis. 8.



Stry's diuulsis.  
9.





PLATE I. CORNUTIA ALBIDA





## Matrices Cornuum Amonis.

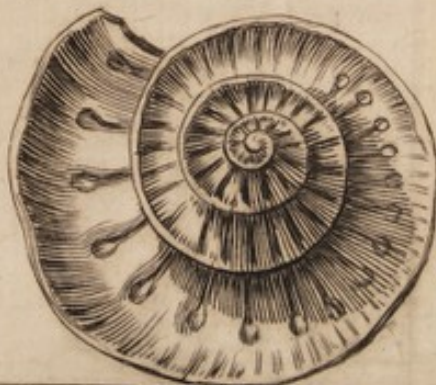
28.



• 2.



3.







Amateur de la sculpture  
Amateur de la peinture





## Nautilites.

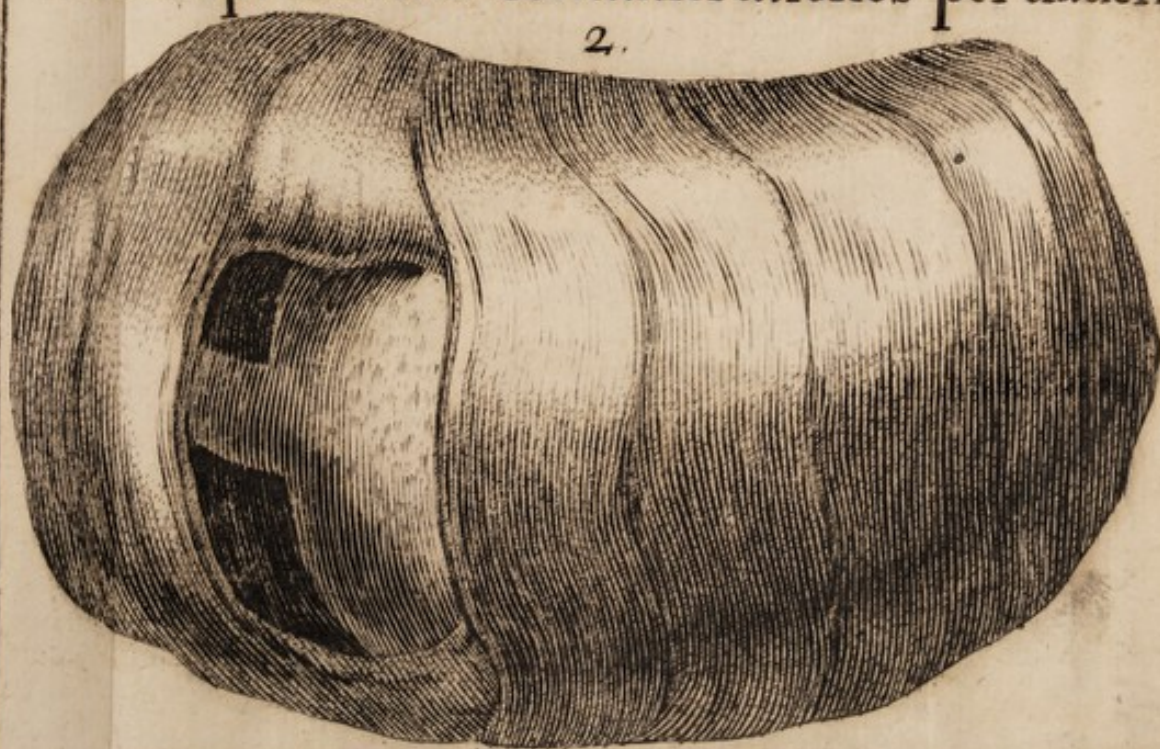
29.

L.



Nautilites Maximus  
cum Siphunculo Concamerationes peruaden<sup>te</sup>.

2.





De Cochlearibus Terrestribus  
et Quale et Subordinando





Pl. 105.  
30.  
Cochlitæ Terrestres  
ore ovali et subrotundo.





Fig. 1. Vmbilicati laues et striati



Fig. 2. Vmbilicati laues et striati



Fig. 3. Vmbilicati laues et striati





Cochlitæ Umbilicati læues et Striati.<sup>31</sup>



Nerititæ læues et Striati.



Trochitæ læues et Striati.





Sectiones et strata



Sectiones et strata

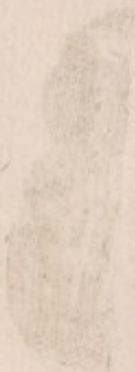
4

3

2



Sectiones et strata





# Buccinitæ læues et striati. 32.



## Turbinitæ

## læues et striati.



## Matrix Turbin:









Cochlitæ Cylindroidæi laues.



et Striati.



Echinophorites.





bita. latic. etstrat.



musculus maxillaris  
musculus testicularis



musculus



## Strombitæ laeves et Striati.

34.



Echinites Maximus  
Clypeatus Seu discum referens pentaphylloides.









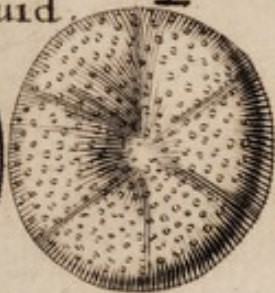
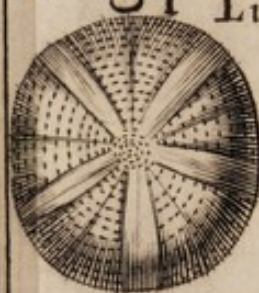
Echinites quaternis radijs  
è duplici Serie transuer-  
sarum lineolarum.  
Conflatis. cordatus.



Echinites quinis radijs<sup>35</sup> è  
duplici Serie transversarum  
lineolarum conflatis  
1 cordatg. 2



Echinites discoidæ,  
Congener<sup>an ei</sup> umbonatus.  
1 Luid. 2



Echinites Spatagoides  
1 cordatg. 2



Echinites<sub>1</sub> Uertice plano et basi  
ovarig dictg. 2



Ech. ouarius min.



Ech. rotularis min.



Ech. fibularis min.

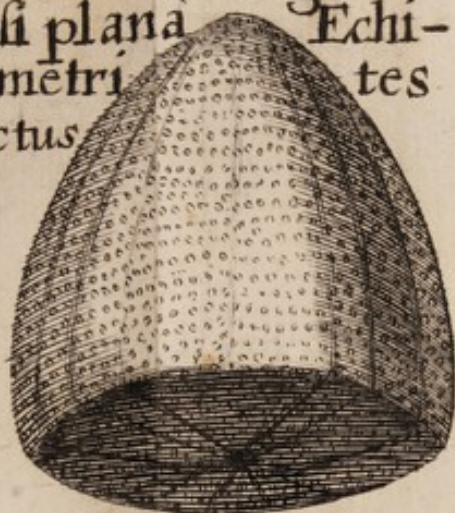








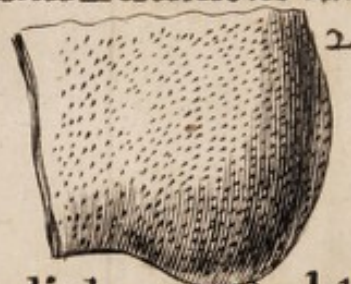
Echinites  
Vertice fastigiato  
basi plana  
Echi-  
nometri  
dictus



Echinites  
Striis Capillaceis.



Modioli scutellati Echinitarum.

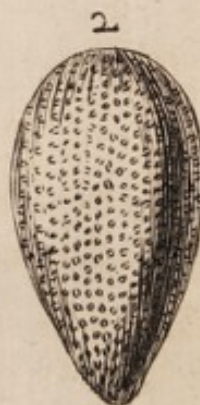


Scutulum Ech: radioli Cucumerini: radiolus articulatus



Radioli glan - Matrix Echinitarum

darii.





THE HISTORY OF THE  
REIGN OF HENRY THE SEVENTH

OF FRANCE

THE

OF

OF

OF

OF

OF

OF

OF

OF

OF



Belemnitæ Maximi  
Pyramidales,  
basi integrâ. basi perforatâ.

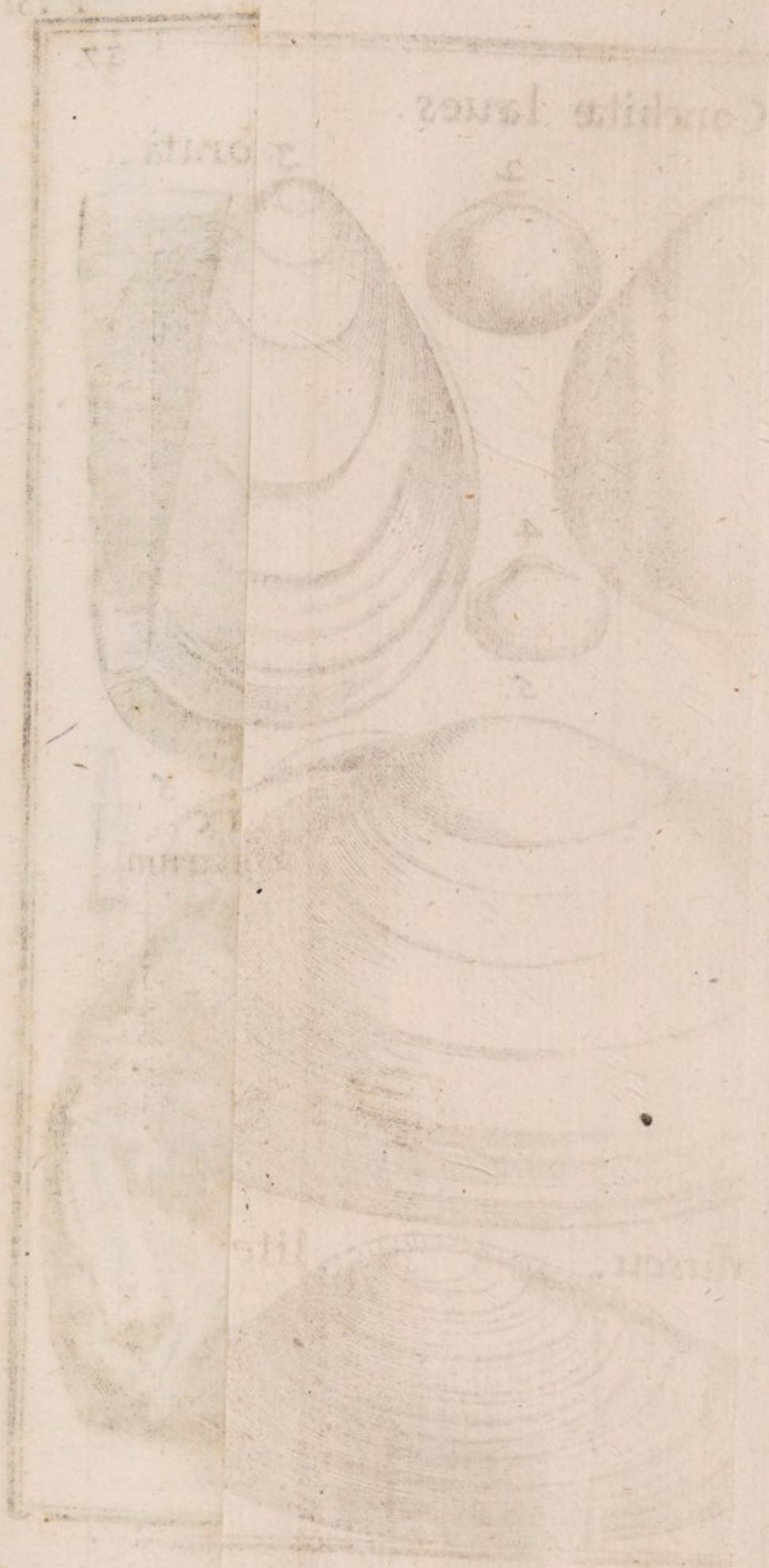


Matrix  
Belemnitarum

Belemnitæ electrini  
Cy-lindroi-dæi.

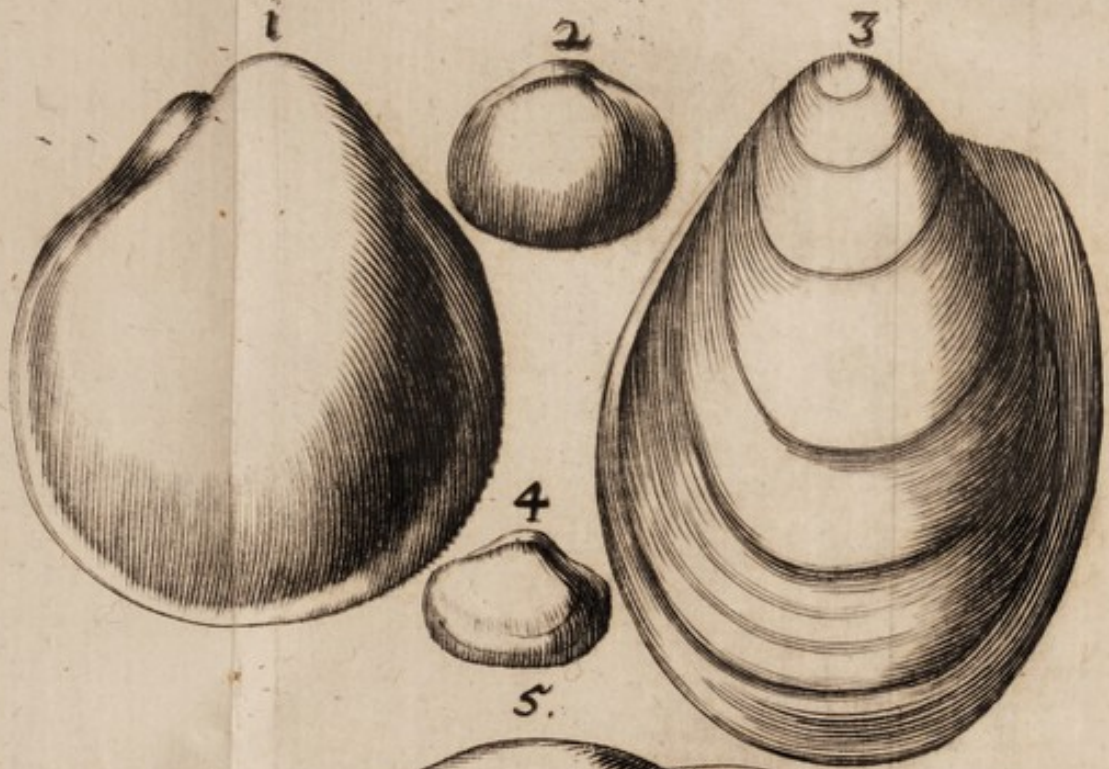








## Conchitæ laeues.



## Musculites.





Fig. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.





*Musculites apertus*:

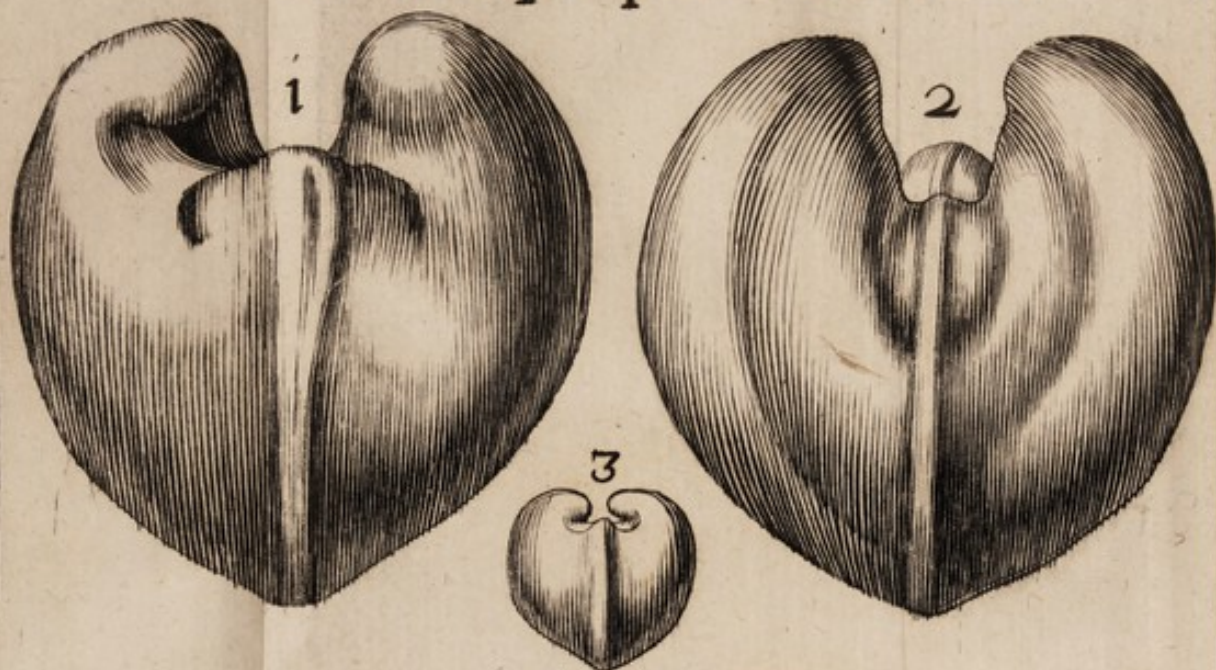


UNIVERSITY OF CHICAGO  
LIBRARY





Bucarditæ lœues  
ex utraque parte Convexi.



Unica Valva  
bucarditarum lapidea.





Richard D. Lewis  
JAMES CONNEXA

55

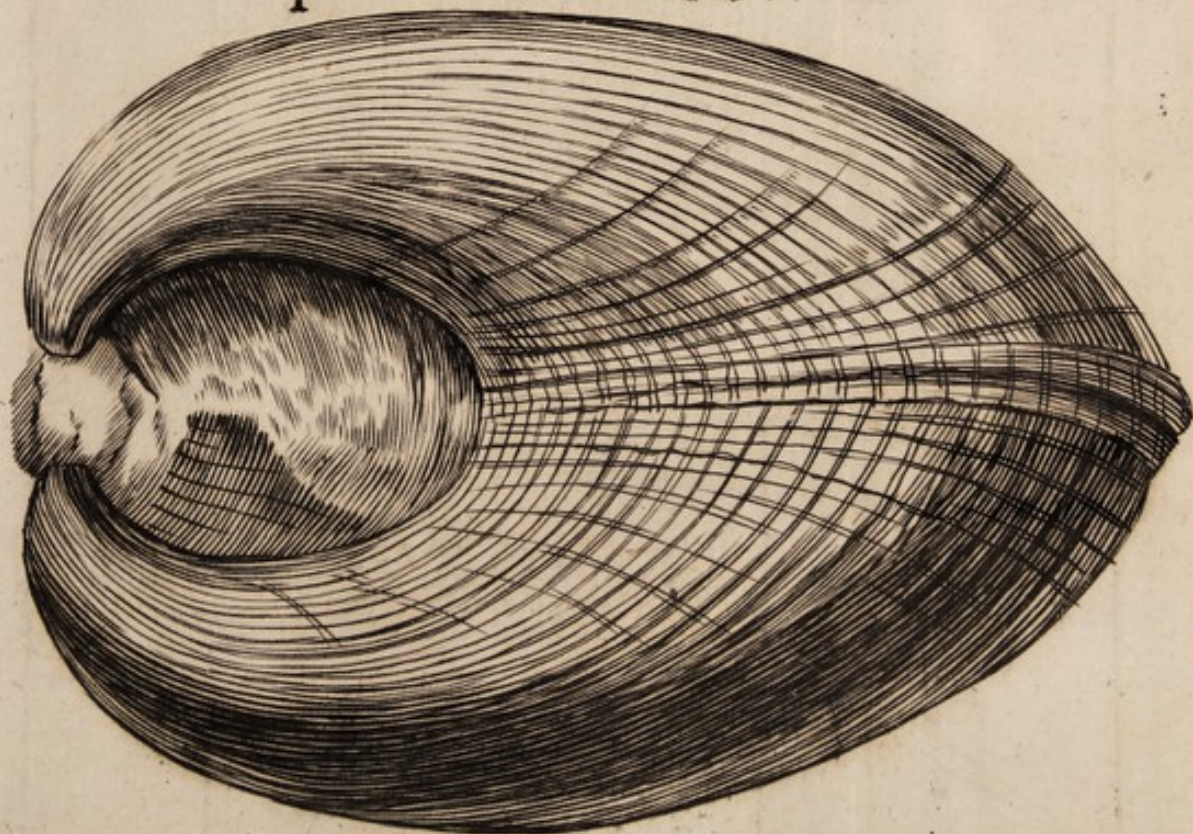
THE CHURCH



Bucarditis lævis.  
pars conuexa.



pars concaua.



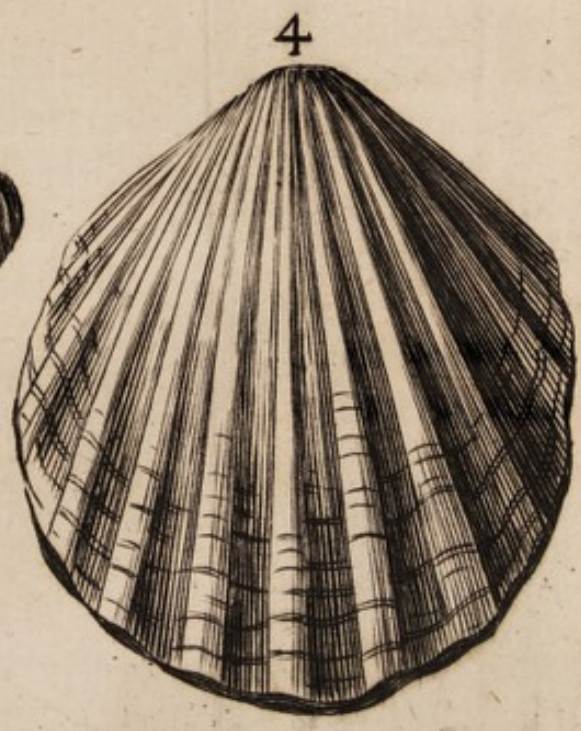


Die Natur der Dinge





Conchitæ Striati Subrotundi. 42.



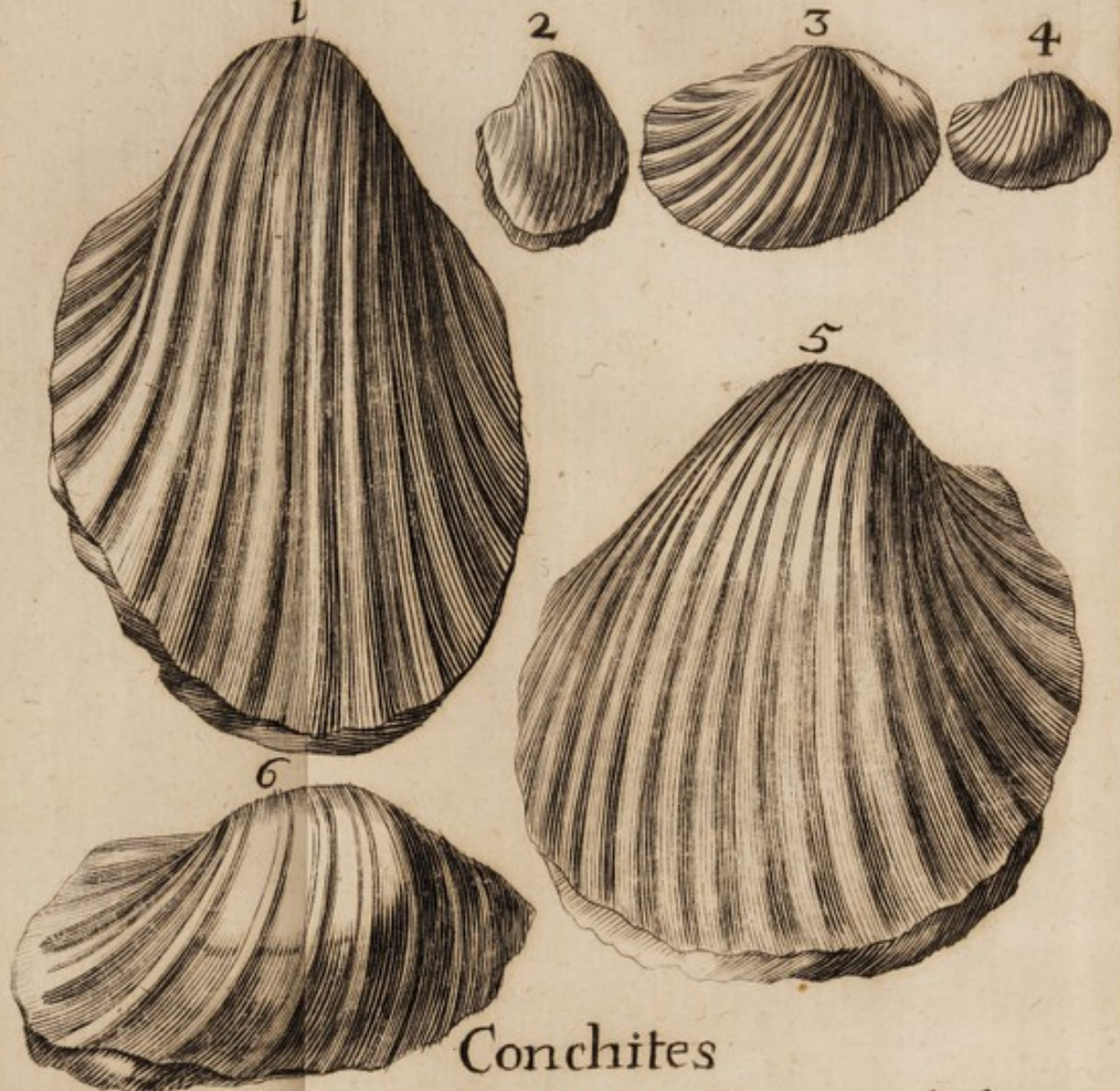






43

Conchitæ Striati.



Conchites  
Rhomboidalis umbone cardinum diducto.

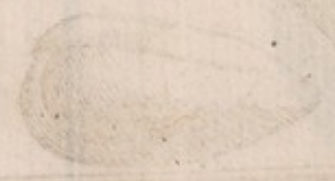




Conchites longius  
umbone cardium  
longius



Conchites  
umbone  
longius





Præcedentis Ualua  
Separata.

Conchites Longus  
umbone cardinum unito. 44



Conchites Helueticus  
Striis inæqualibus  
visi prodire - gios.





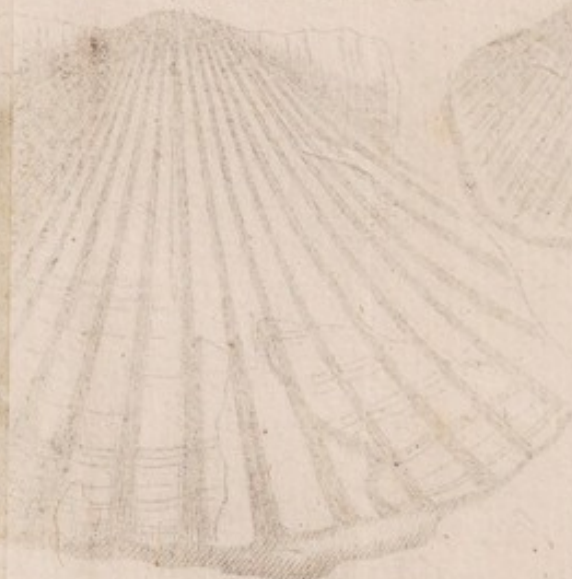
*Archites imbricatus*

Major



Minor

*Pectinites auritus*





Conchites Imbricatus  
maior.



Pectunculites Listeri.



Pectinites auritus.



Pectunculus minimus









## Bucardites Striatus.

46

pars conuexa.



pars concaua.



## Matrices Conchitarum.

Conchitæ membranacei  
matrici imersi.







Conchitæ Anomiy sine rostro 47.  
Ostracitæ dicti.



Ostracitæ Spinosæ.



Matrix Ostracitarum.









Conchitæ Anomij rostro prominulo non pertuso  
Gryphitæ Luidio.



Matrix Gryphitarum  
*Lacunosorum.*



Conchitæ Anomij rostro prominulo ueluti pertuso  
*Listeri.*  
Terebratulæ Luidio



Terebratulæ Striatæ.





Crustacea  
non perito



Terebratulina



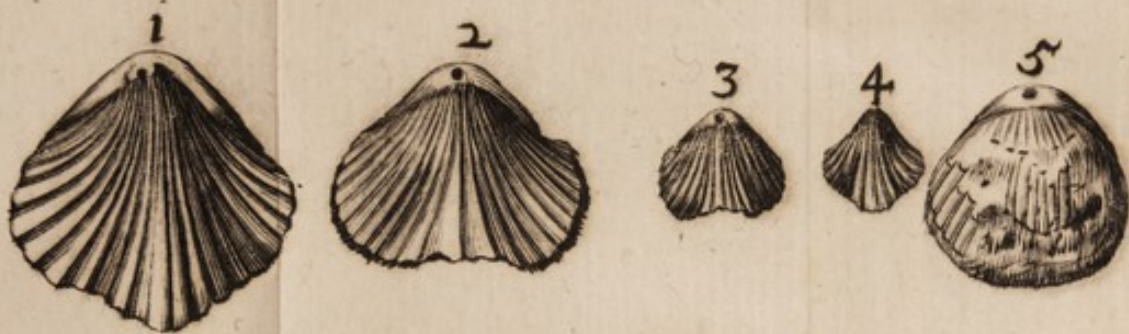
1711

non perito





*Terebratulæ striatæ Lacunosæ.*



*Matrices Terebratularum.*









Lapides figurati Tubulosi  
 Tubulitæ dicti  
 Tubulites dentalis Tubulitæ Vermiculares



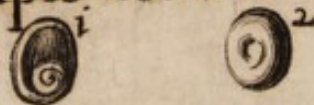
Tubulitæ Balanorum calices referentes



Vmbilicus Marinus



Lapis Chelidonium



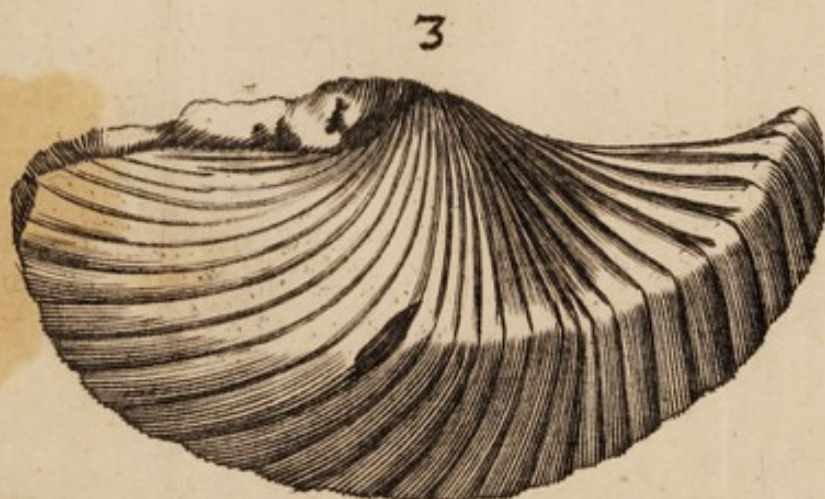




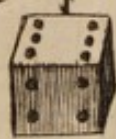


Lapides figurati uariè compressi et inflexi.

51,



Tesseræ



Lapis

humanam



aurem.

referens.

Badenses.









Lapides figurati complicati.

52.



Duæ Costæ bifurcatae in Homine  
Badenæ Helu. exenterato observatae

Calculus Humanus Spiculis  
Crystallinis fere undique  
obsitus.


















C. A. K. <sup>my</sup> 2. 10. 

ab

as



